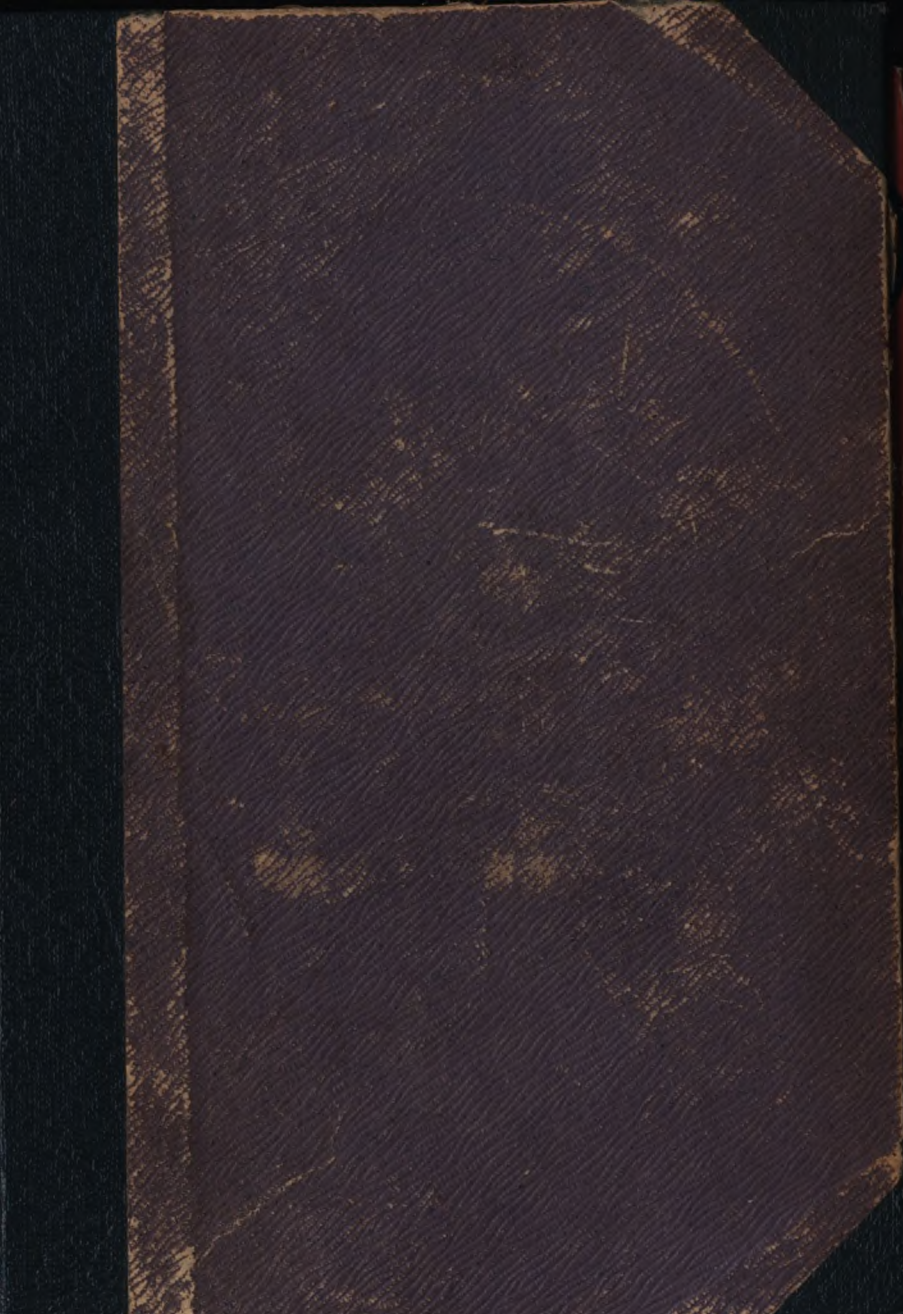
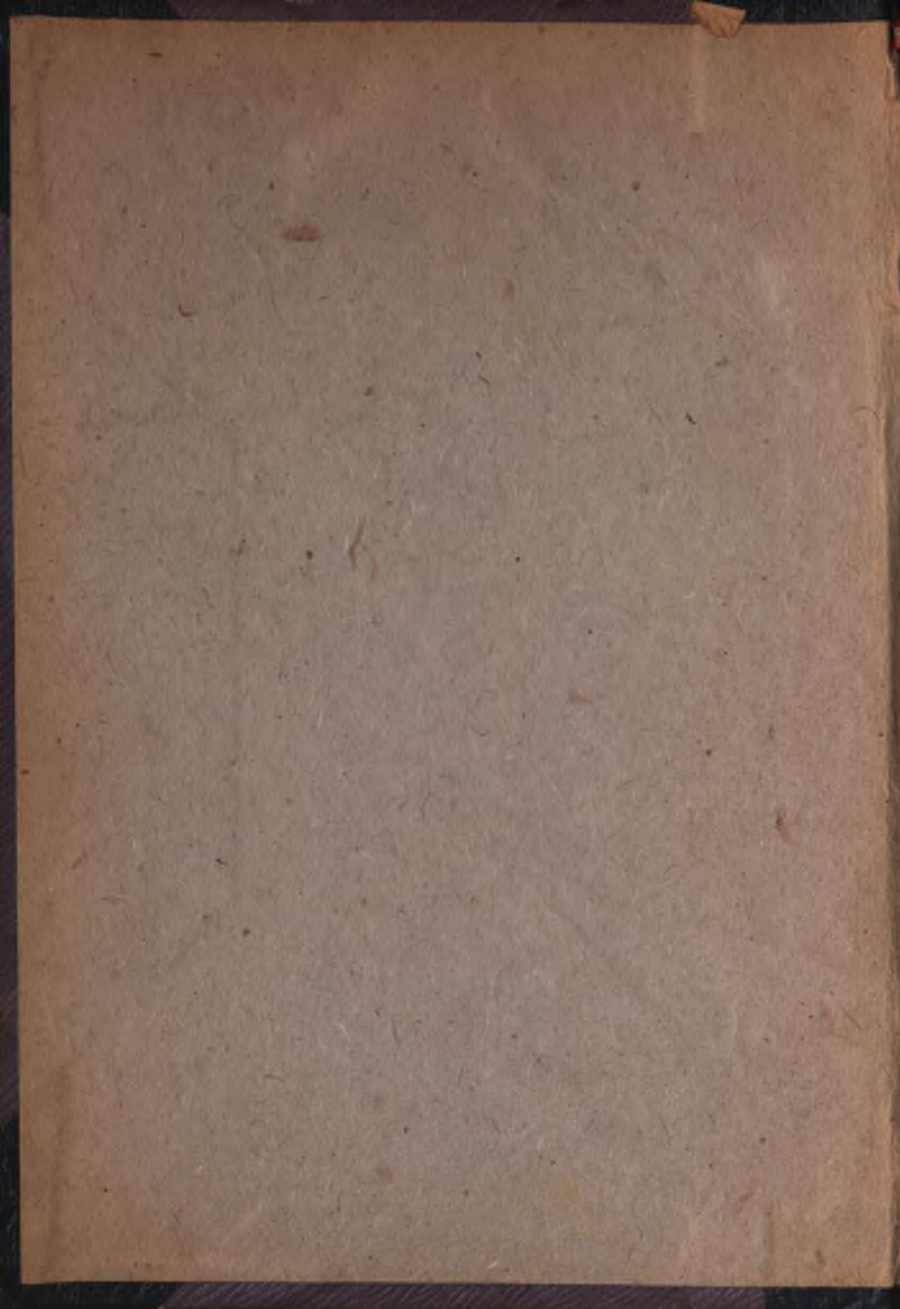
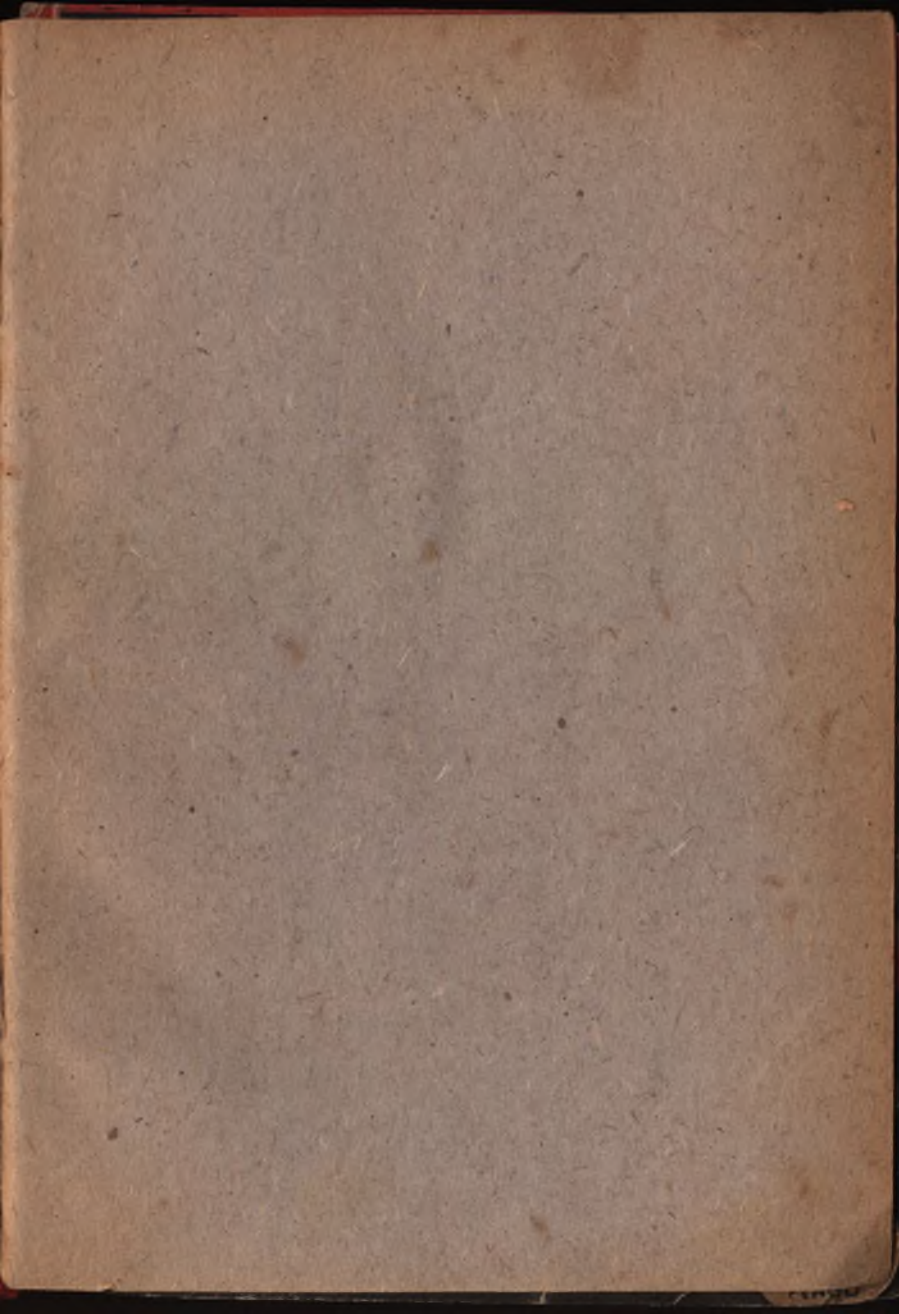
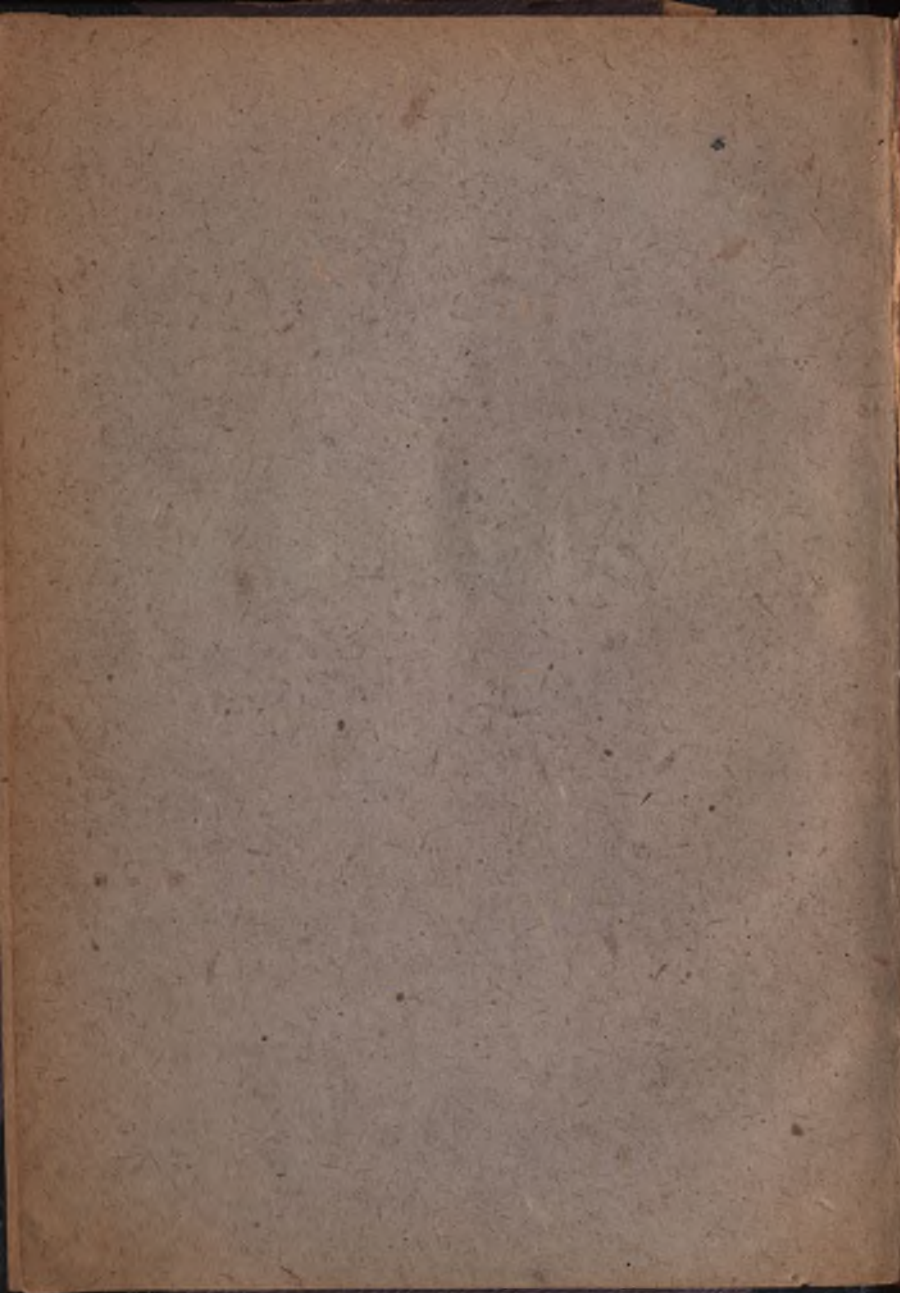

A NOVA
KALANDOS
REGÉNYEI

P. HOWARD

A CSONTBRIGÁD

ÁRA

1

PENGŐ

P. HOWARD

A CSONTBRIGÁD

REGÉNY

NOVA IRODALMI INTÉZET

P. HOWARD-tól

kiadásunkban eddig megjelent:

A POKOL ZSOLDOSAI
MENNI, VAGY MEGHALNI
A FEHÉR FOLT
AZ ELVESZETT CIRKALÓ
A SZŐKE CIKLON
BRADLEY TAMÁS VISSZAÜT
AZ ELŐRETOLT HELYÖRSÉG
VESZTEGZÁR A GRAND-HOTELBEN
A LATHATATLAN LÉGIO
AZ ELÁTKOZOTT PART
PISZKOS FRED, A KAPITÁNY
A HÁROM TESTŐR AFRIKABAN
A TIZENNÉGYKARATOS AUTÓ

Minden jog, film, dramatizálás, fordítás stb. fölött
kizárólag a Nova Irodalmi Intézet, Budapest,
VI., Andrásy-út 32. rendelkezik.

I. FEJEZET.

1.

A tábori pap hátrahőkölt, amikor meglátta a halálraítéltet, néhány perccel a kivégzés előtt a katonai ügyészség fogházának egyik cellájában.

Ilyent még nem látott a világ!

Ott ül a halálraítélt, talpig frakkban! Kissé részeg is, ezenfelül egy fehér virágot hord a gomblyukában és vastag Havanna szivart füstöl, miközben bóbiskoló szemmel fütyürészik.

Ez egy furcsa halálraítélt!

Délután például kísértelt a városba, gőzfürdőbe ment, ahol fürdött. Később egy jó polgári kávéházban meguzsonnázott, aztán elolvasta a lapokat, estig römit játszott és mert a kivégzésig még néhány órányi ideje volt, elnézett az *Ambassadeur* néven közismert, előkelő mulatóba.

A halálraítélt, itt nyolc fogásos vacsorát evett és melléje Ibéria, vérsmaragdszínű, súlyos borai közül választott egy palackot, abból a történeti multnak megfelelő évjáratból, amely talán az inkvizíció menekülő eretnekeivel érkezett Afrikába.

Mivel a halálraítéltek, különösen a kivégzést megelőző napon nem kapnak eltávozásra engedélyt, hogy römit játsszanak és felkeressék valamelyik jóhírű mulatót, tehát úgy érzem, hogy az eset magyarázatra szorul.

Az esemény elsősorban Hausier vicomte felületes-ségére vezethető vissza, aki fiatal kora ellenére, a Titkos Szolgálathoz beosztott hadnagy volt.

A halálraítélt Henry Fécamp kivégzése előtti napon, Poncet ezredes magához kérte a vicomteot:

— Ön megbízást kap, hogy Fécampot, mint egy kémiszervezet tagja látszólag elszöktesse. Hitesse el, hogy

osztozni akar vele, az eldugott irattáska árában. Ugyanis ez az ember igen fontos iratokat elrejtett. Azt hiszem, ismeri az esetét?

— Hogyne. Fécamp megölt egy századost és a sofőrjét, elrabolta táskájukat és nem tudják hol dugta el.

— Nos, ha Fécampot agyonlövük, akkor nem tudjuk meg soha, hogy a táskát hová rejtette. Fontos hát, hogy kivégzése előtt még egy kísérletet tegyünk. Ön majd mint kém, látszólag elszökteti.

— Értem, mon colonel...

Az ezredes elmagyarázta a gondosan elkészített tervet. A Titkos Szolgálatnak igazán nem túlságosan nehéz feladat egy fogoly elszöktetése a katonai fogházból.

Másnap az ezredes bevezetett Fécamp cellájába egy polgári ruhás egyént. A polgári ruhás egyén Hausier Vicomte, a Szolgálat tisztje volt.

— Ez az úr ügyvéd, — mondta Poncet: — Párisban élő nagybátyja Andréo Fécamp kérvényére, engedélyeztük, hogy a család nevében feljegyezze az ön végső rendelkezéseit vagyontárgyairól, ha bir ilyenekkel.

— Köszönöm őrnagy úr, — felelte a 63-as.

Az őrnagy elment.

— Hát kérem, — kezdte a látogató, — én egy üzleti ügyben jövök . . . Megbízom Európa első hírszerzője. Pénzünk, összeköttetésünk szinte korlátlan.

— Igazán?

— Szavamra. Közlöm önnel, hogy kegyelmi kérvényét elutasították. Ezt holnap kihirdetik maga előtt és holnapután . . .

— Föbelőnek. Nem is vártam mást, — felelte Fécamp és megállapította, hogy az ügyvéd fehér keztyűjén, a jobbon, amelyik az aktatáskán hever, *fekete csík vonul a belső oldalán, a tenyér részen. Ez a kard markolatától van!* A Titkos Szolgálat tisztje elfelejtett civil keztyűt beszerezni. Most már a fogoly is tudta, hogy ez, aki szemben ül vele, *nem hírszerző, hanem a Szolgálat embere.*

— Ha ön megigéri, hogy az ellopott iratok vételárát ötven százalékban elfelezi . . . akkor én megmen-tem.

„Ez nem valami ügyes tiszt“, gondolta Fécamp. Nyomban tudta, hogy ha szökése után a táskát kiszolgáltatja, akkor azonnal elfogják és föbelövik... Ami így is megtörténik.

— Hogyan? — kérdezte látszólag kíváncsian.

— Amikor felvezetik, hogy az Elnök határozatát kihirdessék, az emeleti folyosón, ahol a lépcsőház előtt fordul, füstbombát dobunk el. Maga ugorjon be a 171-es tárgyalóba. Embereim ott kibontották a falat az iratszekrény mögött és a résen keresztül egy kisudvarra ér. Itt várom én . . .

Fécamp gondolkozott.

— Ötven százalék sok. Mi marad nekem az árból?

— Hát . . . legyen harminc . . .

— Hát jó . . .

Másnap délelőtt minden előírászerűen történt. Fécampot felvezették a tárgyalóba, ahol egy hadbíró kihirdette a köztársaság elnökének elutasító határozatát.

— Megértette, amit olvastam?

— Si, monsieur General! — felelte katonásan.

Elvezették . . .

A többi már símán ment.

Forduló . . . füstbomba . . . tárgyaló . . . kisudvar . . .

A kisudvarban két ember várt rá és a csatornán át, valahol a villanegyednél feljöttek vele az útestre. „Szabad“ volt és nagy, csukott autóba ültek.

Uriasan berendezett villába vezették, ahol az „ügyvéd“ várta.

— Nos? Intézkedjék, — mondta hűvösen. — Korlátlan eszközökkel rendelkezünk.

— Nagyon helyes.

— Elsősorban mi a teendő?

— Polgári ruhára van szükségem. Találkoznom kell valakivel.

Délután Fécamp a Regent kávéházban uzsonnázott, elolvasta a lapokat és ebben az sem zavarta, hogy előzőleg parókat és bajuszt tettek rá. Mintha attól tartanának, hogy üldözik a szökött foglyot. Távolsabb ült az „ügyvéd“. A ház körül minden lépésre polgári ruhás rendőrök cirkáltak. Két órakor az ellítelt, akinek bőven adtak pénzt, amennyit csak kért, ellátta magát Lucky Strike cigarettákkal és Maraskino likórt ivott. Később a pincér odalépett hozzá és azt mondta:

— Van itt egy vendég, aki szeretne rögzíteni . . . Ha ön is játszana monsieur . . .

— De mennyire játszanék . . .

„Megvan!“ gondolta Hausier vicomte, az „ügyvéd“.

„Megvan!“ gondolta a ház előtt sétálgató néhány szakasz detektív. Ez volt a jel! Römizni hívják! És játek örve alatt beszélnek.

Fécampot egy vöröshajú, pápaszemes gyorsfényképészhez vezették, bizonyos Egon Jörgenshez, aki Svédországból származott.

— Nevem Egon Jörgens, tizlapos römit szeretnék játszani. Hárommal kopogunk.

A takarítónő, aki ha nem járt női ruhában, akkor főfelügyelő volt a kapitányságon, e rejtélyes szavaknak nagy jelentőséget tulajdonított. Mindenesetre továbbra is a közelben sepregetett.

— Alap? — kérdezte a vörös fényképész, amikor már játszottak.

— Ahogy parancsolja.

Fécampnak jó lapja volt.

— Nem játszom túl magasán, kicsi a jövedelmem, csak keveset veszíthetek.

— Nekem sincs sok veszíteni valóm, — felelte Fécamp — és látta, hogy römi, de miért ne kapjon némi állami segílyt a fényképész. Eldobott egy jó lapot.

— Römi vagyok, — szólt igen izgatottan Jörgens... Érdekes! Két zsoli ellen.

— Érdekes...

Este hétig játszottak. Közben a főfelügyelő ötször telefonált felettesének... Négy órakor megjött a kapitányságra a sürgős válasz Stockholmból: Egon Jörgenst húsz év előtt bigámiáért körözték. Ügye elévült. Anyja neve Marie Jörgens...

A vörös fényképésznek kipirult az arca. Zilált hajjal és félrecsúszott nyakkendővel játszott, lihegve... izgatottan...

Folyton nyert. Fécamp száz éves olasz vermuthot ivott és veszített. Este hét órára járt.

— Uram! Most mennem kell, — szólt Fécamp. — Dupla vagy semmi. Háromszáz frankot veszíték.

Egy játszma hatszáz frankban! Nagy szó, ha valaki fényképész. De a pasas nem tud játszani, gondolta Jörgens és vörös, kúszált haját rendezgette.

— Hát jó!

Fécampnak ritka szerencsés lapja volt. Kiosztáskor nyert! Csak le kellett teríteni. Azonban ő lassan eldobálta a legjobb kártyáit.

A fényképész kigombolta a gallérját. Közben a szemüvege eltűnt és nem találta . . . Időnként felkavarta a kávéját egy kiflivel, de nem ivott és nem evett, majd a kiflit a felső zsebében helyezte el a töltőtolla szomszédságába. A cipőjébe morzsa hullhatott fentről, mert fájt a lába . . . szúrta valami, de nem bánta . . . Most . . .

— Römi! — kiáltotta rekedten és feldöntötte a kávéját.

— Uram, nyert . . . — szólt Fécamp és átadta a háromszáz frankot. A vörös fényképész fixírsótól sárgult ujjai remegtek, amikor elvette, de mosolygott erőltetett tréfával:

— Kivégeztem magát.

— Igen! . . . Hm . . . Ilyesmiben is jó egy kis tréning . . .

Odament az „ügyvédhez“ és a fülébe súgta.

— Mehetünk.

— Hová? — kérdezte türelmetlenül.

— Este a Planéta étteremben lesz az, akit idevárom. Ott kell találkozoznunk . . .

. . . Elsősorban elmentek frakkot szerezni. A vörös fényképész ezalatt hozzálátott, hogy a cipőjét lehuzza, mert nagyon fájt a lába. De ebben megakadályozták.

— Azonnal kövessen! — mondta erélyesen a takarítónő és egy revolvert fogott rá. Mire felocsudott, a főpincér megbilincselte és vitték! A katonai ügyészségen őrizetbevették. A zárkában először sírt, később elájult, végül levette a cipőjét és ekkor kiderült, hogy a törött szemüvegén tiport eddig. Az üvegszilánkok összevagdalták a lábát . . .

. . . Közben Fécamp végigszívta a szivart. Körülnézett a vidáman zsongó Ambassadeur mulatóban, aztán ásitott és megnézte az óráját. Fél öt volt.

Sietve felállt és odament Hausierhez.

— Uram! Hajnali fél öt . . .

— Igen? . . . — kérdezte a civilnek álcázott tiszt. — Hol késik az ön embere?

— Nem tudom, de öt órakor kezdődik a kivégzésem és nem szeretném, ha elkésnék, — nagyot szippantott a szivarjából. Azután odaintette a pincért. — Menjen le a kapuba, szólítsa meg a legelső járókelőt és közölje a felügyelő úrral, hogy az autó álljon

elő. Almos vagyok. Itt az idő, hogy örök nyugalomra térjek. Ez a magáé fiam.

És odadobta a zsebóráját . . .

Két pere mulva, egy üveg pezsgővel és egy doboz Havanna szivarral felszerelve, robogott a rabautón a katonai fogház felé. Halkan dúdolt.

— — — — —
 . . . Virrad és idehallatszik egy hajótülök bűgása. Csörgő bakkancsléptek közelednek egyforma ütemmel..

Klipp-klapp. Klipp-klapp . . .

Jönnek! Az elítélt feláll, lehúzza ráncolódó mellényét és megigazítja a fehér nyakkendő-csokrot. A feje szórakozottan fordul, mintha tükröt keresne a cellájában . . . Ezen mosolyog.

Klapp! . . .

A cella előtt ledobban az escort utolsó lépése. Nyílik az ajtó és belép egy főhadnagy.

— Executiohoz . . . En avante!

A frakkos egy nagy lépéssel az őrzőjárat közepére áll. Elindulnak.

Klipp-klapp. Klipp-klapp . . .

Krémszínű derengés terjed lassan a nap érkezését jelentve és egy lélekharang szomorú csilingelése muzsikál. Mennek:

Klipp-klapp . . . Klipp-klapp . . .

. . . A boltozatos folyosó homályából, a forduló végén egy ajtó bukkan elő. Mintha képkeret lenne: mögötte, az első napsugarak kékéjében, fekete asztalnál komoly tiszték ülnek mozdulatlanul, várakozva, a fegyház udvarán . . .

A lélekharang szól . . .

II. FEJEZET.

1.

A kapitány hajnali négy óráig, kitűnő hangulatban mulatott a 63-as fogoly társaságában, azután lekiáltott az ablakon:

— Halló káplár, ezt az embert kikötni!

Biron káplárt, aki már este tízórától hordta a bort

és hallgatta a mulatozást, igen meglepte ez a váratlan fordulat. Miért mulat reggelig Sirone kapitány, a büntető tábor parancsnoka egy rabbal, ha azután kiköteti? . . . De már közeledik a delikvens, füttyürészve, kissé részegen, azért katonás kiállással:

— A 63-as fogoly büntetésre jelentkezik!

— Mit vigyorog, maga idióta?! . . . És ne leheljen rám, mert széthasítom! Miért kötteti ki a kapitány? Mi?!

— Mert bemutatkoztam, sergeant major!

És úgy vigyorog, mint egy daxli...

Kedves arca van, ám az mit sem számít a traveaux forces őrszemélyzeténél. Külső, vagy belső jótulajdonosság nem tehetik szeretetreméltóvá az elítéltet itt Bahr El Szudánban, ahol közel ötven esztendeje, kétezer ember tartózkodik állandóan és még senkit sem szerettek. A Compagnie Discipline jellegzetesen az a hely, ahol a szeretet, vagy más hasonló lelkiállapotok kezdettől fogva ismeretlenek. A francia idegenlégió büntetőszázadának egyetlen célja az elrettentés. És az intézmény e hivatás tekintetében csúcsteljesítményeket produkál.

Ezért úgy is nevezték egyesek az erődöt, hogy *Coin de l'enfer*. A Pokol Sarka . . .

Aki itt élt, az bünhődött. Fegyőrtől a parancsnok kapitányig, ide csak megtorlásképpen vezényelték a katonát szolgálattételre.

Ezért itt mindenki, mindenkit gyűlöl.

Az örök gyűlölnek a rabokat és egymást, a rabok gyűlölnek mindent és mindenkit. Az altiszteket általában csak az a beteges vágy fűti, hogy kint okozzanak, amelyhez képest viszonylag jobbnak érezhetik szörnyű sorsukat. A tisztek lélektelenül rágódnak letört egzisztenciájuk képzelte lehetőségein és közömbösek minden szemben.

Ezek még önmagukat is gyűlölnek.

Párisról ritkán beszélnek. Gramofonoznak, nyelveket tanulnak, esetleg intrikálnak, vagy gyűjtenek valamit és négyszer-ötször napjában végigdőlnek sóhajtván a fekhelyükön, azzal a tuskószerű, ernyedtt zuhanással, ahogy némely ember itt a tropuson úgy fekszik le egy keserű pillanatában, mint aki hirtelen meghal.

Ez *Coin de L'Enfer*; a „bahr-el-szudáni“ büntető század erődje.

Sirone kapitány, a parancsnok, aki párisi beosztása idején szívesen látott vendége volt az úri társaságnak, bőkezű műpártoló, kitűnő úrlovas, bolondkedvű szerelmese az életnek; kedélyében olasznak, természetében franciának született, az édes, langyos, savoyai parton. Örök szenvedéllyel szerette Itáliát. Mint a római francia követség katonai attachéja, megismerkedett egy leánnyal és halálosan beleszeretett.

A kapitány a barokk férfiábránd tökéletes típusa volt, akit egy nyughatatlan vérű, de érzelmes asszonyfajta, különböző olvasmányai közben ugyanolyannak képzel; valószínűtlenül bőkezűnek, szellemes és bátor bolondnak, amilyennek Lord Byron álmodta a szerelem szerencsés ördögét.

De éppen, mert ördög volt ez a kapitány, nem tette helyesen, amikor jó útra tért és elhatározta, hogy felhagy a kalandokkal, boldoggá teszi a leányt, akit szeret. A leány egy igen magasrangú tiszt gyermeke volt.

Mi történt? Ennyi: Egy ismert színésznő, Giuseppe di Ferrano gróf estélyén, Velencében, a Palazzo Girolamoban nyilvánosan arcul ütötte a kapitányt.

Az események ezután, a katonai karrier-drámák tömör sorrendjében követték egymást. Másnap visszahívták az ezredéhez, egy hét múltán sürgős parancs jött és repült a Bl. St. Honoré-i úriházból a „*Coin de l'enfer*“ parancsnoki kriptájába.

Don Juan a pokolra jutott . . .

Fini! . . .

Szép asszonyok, fényes parkettek, szenzációs turfesemények, úri cimborák, ragyogó Champs-Élysée és rozsdaszínű, őszbevedlő Bois de Boulogne, romantikus találkáiddal, Isten veled! Továbbá jóéjszakát kobald kék Itália, árkádos márványpaloták, ciprusszegélyű tengerpartok; ez most már nem lesz többé, talán soha!

Fini! . . .

És az előkelő párisi társaságok népszerű gavallérja a pillanatban kigombolt zubbannyal ül a bagószagú irodában, lelógó, nagy haresabajusza gondozatlan, erősen őszül és sárgaszínű, mintha hervadozó növényzet volna. Ruháját belepi a hamu, a haja szerte áll, ahogy idegeségében néha markolászik benne és nagy, laposvégű, barnult ujjával cigarettát sodor. Az arca egy haldokló, bohém, árkádiai Isten titokzatosan vidám, bölcsen gü-

nyos kifejezésébe ernyedtt. Félelmesen kirajzolódó sasorra, sárgás, halottszínű bőre, zavaros, bóbiskoló szemei, a szája szélére beidegződött, lekicsinylő ajkbiggyesztés, mintha az egykor szép arc viaszlevonata lenne, a sivatag forróságától torzulttá olvadt állapotban.

Két éve, hogy az erődben van.

Az első napon úgy érezte: néhány óráig bírja csak és meghal. Az első hónap után ijedt gyanakvással megsejtette, hogy itt esetleg soká élhet az ember . . . Ma már nem sejt és nem hisz semmit.

Bizonytalan ujjai révetegen kapirgálnak némi maradék dohány után a bádogdobozában. Többször és ámultan figyel, hogy nem oda nyúl, ahová néz. Mintha szemei és a keze elveszítették volna ősi kapcsolatukat egymással.

Ki érti ezt ilyen melegben, amikor a szem lüktet és mintha dinamo zúgna a nyakában, olyan monoton áramlással tódul valami a torkából a koponyájába?...

Az ingét széthúogatja, mintha láthatatlan súlyokat kívánná eltávolítani a mellkasáról. Nagyot sóhajt közben, de egy kettős csuklás félbeszakítja e készülődésben lomhán emelkedő tüdejét . . .

Merően nézi a horpadt, kis dobozt . . . Apró csíkokban folydogál róla a verejték és sok-sok légy döng, egyetlen, fürtszerű, sűrű rajban a kapitány és a pálinka körül. Végighúzza nyelve hegyén a cigarettát és rágyújt. Nyirkosan fénylő, puffedt arca közönyös, de kielégült vonásokra omlik a szippantás élvezetétől. Nézi a doboz feliratát:

SIMON ARTZ

Hol vásárolta ezt a cigarettát? . . . Párisban, a Bl. St. Honorén? . . . A Claridge halljában? . . .

A mellkasa alatt, a jobb oldalán, időnként szaggatott szúrást érez.

A máj . . .

Jól tudja, hogy ott valami kezdődik. Általában a máj felől indul el a vég, itt az Egyenlítőnél. A halál csenget ilyen enyhe, elszórtan jelentkező tűszúrásokkal a szervezet ajtaján . . .

Rekedten, vaktában belekiált a füledt csendbe:

— Pálinka . . . !

Félhomály van. Az ablakra terített, párolgó, vizes

pokróc, dohos szaggal súlyosodik a fülledt irodára. Iszonyú a hőség.

Egy ingaóra ketyeg a falon... Azután a káplár pálinkát hoz. Leteszi az üveget, de habozva megáll, mint aki mondana valamit. A kapitány iszik, azután hosszút szippant a lazán sodort cigarettából. Felparázsló fénye és elszenesedő papír hullik szerte.

— Akarsz valamit, te disznó? . . . — kérdezi bágyadtan.

— Si, mon capitain! Nem lenne jó visszatérni a vörösborra? A vörösborral sokáig élhet itt az ember.

— Ki akar itt sokáig élni? . . . Na, ülj csak le . . .

A káplár zavartan leült. A kapitány kissé bizonytalanul felemelkedett. Szétterpesztett lábakkal, mint akinél bomlófélben az egyensúlyérzék, néhány nehézkes lépést tesz. Hatalmas alakja kissé elhízott, ami erre felé nem a jóltápláltságtól van, hanem az emésztőszervek pangásának a jele.

— Most én mesélek neked a vörösborról, meg a pálinkáról, ami nem mindegy — kezdi csendesen. — Figyelj káplár: Franciaországban, egyszerű étkezéstől a legfényesebb lakodalomig; szomjukat, örömüket, ünnepeket, vörösborral édesítik az emberek. A vörösbor nem tűri a magányos ivót. Cimbora kell hozzá, vidám történetek, régi nóták, asszonyokra emlékeztetőek, kártya és muzsika . . .

— Szegény Screbin főhadnagy úr igen szépen hegedült . . .

— De meghalt. Tehát fogd be a szádat, kérek . . . Annyiban igazad van, hogy vörösbort, Screbin nélkül nem lehet inni. De nem is szabad. Én azt mondom: hazaárulás! A vörösbor Franciaország nagy hagyományainak egyike és bizonyos hazafias szertartással egyenrangúnak kell tekinteni, amikor isszák . . . De ha olasz őseimre gondolok, akik megszokták, hogy a „quarto rossót“, minden étkezéshez rendelés nélkül felszolgálja a pincér, akkor szintén kötelez a tisztelet ez itallal szemben, mert Olaszországban is több, mint egyszerű iszákosság a vörösbor élvezete . . . Ezért csak pálinkát szabad inni... A pálinka mámorea fenséges közönyt prédikál. Megveted a halált és jó az élet is, úgy, ahogy éppen van, illetve, ahogy nincs. A vörösbortól eszedbe jut, hogy novemberben Rómában, a Borghese-park fakoronái között, növekvő mahagóni színű foltokban ter-

jed az őszi és alkonyatkor sok, sok harang zúg. Ilyenkor a Piazza del Popolón felrebbennek a galambok, esetlen szárnyalással... Fájd a szíved, de képes vagy vágyódni, sőt remélni is, hogy egyszer majd eljutsz innen az Örök Városba, miután ilyen céllal, búcsúzáskor bedobtal néhány centesimot a *Fontana di Treve* nevű, mesterséges vízesés roppant medencéjébe s ezért vízszontlátással kecsegtet a babona, némi készpénz ellenében. Hiszed a hihetlent; ez a vörösbőr...

Megtörő füttyszóval egy melódiára emlékezett és közben a két pohárba pálinkát töltött, de vizenyős tekintete a szomszédos szoba ajtaját bámulta, amelyen tábla volt:

SCREBIN FŐHADNAGY

Parancsnok-helyettes.

Búsan folytatta:

— A vörösbőr elhozta Rómát a sok haranggal. De épp úgy mondhattam volna a firenzei Ponte-Vecchio zsivajos környékét vagy akár a genuai temető alig szomorú és mégis fenséges látványát, mozdulatlan szobortömegével... Ha hiszed, ha nem: ott nagyon boldog voltam, az olvadó viasz és a gyászosan nehézságú virágok párolgásában... Akadt például egy orosz nő, aki csak itt vált beszédessé, ahol általában örök haligatás céljából tartózkodnak az emberek és júliusban, a hervadásra készülő érett virágok, utolsó nagy illatbachanáliáikat lelkendezik, mint bizonyos asszonyok az úgynevezett balzaci korban, kiszépülve és sokszoros szenvedélytől kábultan, hajukban az első őszi szálakkal... Akarsz cigarettázni... Mi?... Megengedem. Tessék.

A kapitány annyira szórakozott volt, hogy tüzet adott az altisztnek, mire ez felpattant ültéből és összevissza szipakolt, de reszkető kezében nem gyulladt meg a cigaretta.

— A vörösbőr, a francia és az olasz nép hatalmas történelmi katasztrófái idején táplálta a lankadó hitet, azzal az ösztönzéssel, hogy élni, vagy remélni ugyanaz, mert nagy nemzetek nem egyszer feltámadtak ismét tartós elhalálózásukból és ebben mindig jelentékeny része volt a vörösbőrnek... A pálinka mámore, nagystílus belenyugvás. Meggyőző arról, hogy

semmi sem fontos. Földi bajaidra feleletül, megajándékoz az idő és a tér fogalmaival. Ilyen roppant átlók között, jelentőségében eltörpülve, boldog lehetsz megálázottan is, miután úgy érzed, hogy felesleges a világ és a semmi is fontos, ha szereted . . . Ilyen egy közönyös, cseppfolyós Tolsztoj, ez a pálinka. A vörösbor fáj, de azt mondja: „Jó lenne élni!“ . . . Ha többet iszol, így szól: „Élni kell! . . .“ Ha igen sokat iszol, ezt kiáltja: „Élni fogsz! . . .“ És ez akkor is szép, ha nem igaz . . . Menj a fenébe fiam.

Felhajtotta a pálinkát és végighúzta fanyar arc kifejezéssel alsó ajkát a lompos, nagy bajusz lelógó szálain.

A káplár elmegy. Sirone a padlóra bámul és lassan visszasiüpped a székbe . . .

Eh bien! . . . Egyszer úgyis vége lesz mindennek!

. . . Az ablak felső üvegén át látszik, hogy egészségtelenül fehéres színű az ég. Nem ibolyaárnyalatú, mint Páris felett, derült időben és nem változatos, mint Itáliából nézve . . .

Felállt . . . Ingerelte ez az izzó, vastag, mozdulatlan bűdösség, itt az irodában . . . Szörnyű! . . . Lehajtott egy pohár pálinkát és elindult, hogy hozzáfogjon értelmetlen ellenőrző körútjainak egyikéhez . . .

Hirtelen megtorpan . . . Mi ez?!

Valami halk pengés hallatszik a szomszéd szobából! . . . A fene! . . . Egy hegedűhúr pengett ott! . . . Mintha a halott Serebin gazdátlan hangszere lenne . . . Hallucinál?

Tétován az ajtó felé lép, de nem megy, hogy megnézze . . .

Eh bien . . . Egyszer úgyis vége lesz mindennek!

. . . És kimegy az irodából, végig a folyosón . . .

Időnként a falat súrolja a vállával és ettől a középre tántorodik. Az egyik szoba előtt megáll és kopogtat:

VICTOR GOUILLAUME

Szolgálatvezető főhadnagy.

Ez áll az ajtón függő táblán . . . Benyit.

Gouillaume főhadnagy az ágyon feküdt. Két tenyere a tarkója alatt, lábai keresztbevetve, az ágy végében,

magasan a vaskereten. Az ablak fölé néz, ahol egy romboid alakú kopás van a falon és néhány meztelen, rózsaszínű téglalátszik. Amikor belép Sirone, feláll, nehézkesen, kínos mosollyal . . .

— Csak maradj . . . — mondja a kapitány és a rövid úttól kimerülten egy székre roskad lihegve.

Rossz bőrben van ez a Guillaume... A szeme fakó, mint az ólom és barna, hosszú haja ziláltan szerte áll. Nagyön gyűrött, elkínzott, árnyékos arc, mélyült barázdákkal. A parancsnok intésére dörög valamit, megvakarja a tarkóját, azután egy lassú dőléssel visszafekszik.

— Kérlek . . . — dünnyögte a kapitány. — Az elkülönítő barak mégis csak szükséges . . . Két tifusz eset volt.

— Intézkedtem, — kezdi, kissé tagolva, erőtlen nyelvmozgástól egymásbaolvadó szavakkal, — hogy kiürítsék a mosókonyhát . . .

— Miért vonulsz vissza annyira? — kérdi kissé idegesen Sirone.

— Tartalékolom az energiámat, kapitány úr . . . — felelte igen vontatott hangon, mintha megfontolna minden szót. — Rövidesen visszarendelnék Toulonba... az... ez . . . ez... redemhez . . . és . . . azt . . . akarom . . . hogy regenerálódjon a . . . szervezet, ha ebből a présből kiszabadul . . . Friss energiák bekapcsolódása szükséges . . . kérlek . . . kapitány úr . . . Alaposan . . . tönkrementem . . . itt . . . elsősorban.

Sok mássalhangzót elsikkasztott, lomhán forgó nyelvvel, felületlen légzéssel. Ez elég szokatlannak tűnt Sirone előtt.

— Honnan veszed azt, hogy visszarendelnék innen?

— Hó . . . ónnaan? . . . Hogy . . . hó . . . ón . . . óónan? — kérdezte mosolyogva és a szavak szelíd, lehalkuló szétmálással folynak a szájából, mintha a beszédtechnikája gyerekesen tájékozatlan lenne. — Egy... szerű . . . dolog . . . Ez egy hipotetikus . . . biztonság, hogy úgy mondjam: a lelkiegyensúly helyreácsolt vas-traverze: A hit kérlek és igen . . . Hol is? . . .

Szünetet tartott. Elfelejtette a kapitány kérdését és utánakúszott emlékezetével agyának egy homályos zugába, ahol a társalgás kiindulási fonalának végét ki-ejtette, mert, ha egyszer úgy adódik, hogy ezt a fonalat nem találja, akkor örökre bebörtönözve bolyong-

hat a sötét agyducokat összekötő, nyirkos korridoron, végképp bezárul a rohamosan szűkülő kijárás, ellobban a külvilág alkonyuló fénye, amely ködös sugárzással beszüremlik még pillanatnyilag . . . De ni! Ott fekszik az elveszett fonal, a kapitány kérdése . . . Megvan! Felkapja és a keskeny résen át visszapréseli magát vele a társadalom napvilágára . . .

— Hogy . . . honnan tudom . . . a szabadulást? . . . Volt egy pillanat, amikor a lelki alvilág . . . mert ilyen is van. Nem altudat, kérlek, erre vigyázzunk, mert . . . általában a tudományos . . . kutatás sablon képzésre törekszik, sohasem az ember egyéniségének szintéziséből merít . . . mint ahogy a cipőgyárak sem dolgoznak túlkiesi, vagy túlnagy lábra . . . hanem . . . a tömegesen előforduló, legáltalánosabb lábméret a fontos. No, már most . . . Szóval . . . Igen! Megvan! . . . Az egyéniség manapság mostohagyermeké, a tudományos megállapításnak . . . Önmagára utalja a sablonképzés . . . a közepesekre méretezett theoriák Prokrusztész ágya.

Sirone, kissé ijedten a latin kifejezések sokaságától, csak most bírt szólni:

— Nem beszélnél világosabban?

— Háát . . . jó, világosan . . . Tessék: jelentem neked kapitány úr, — kiáltja torzan felhangosodó vidámságban, elmáló szavakkal — sikerült a . . . koporsó fedelet . . . felfeszíteni . . . A halott előállott! Akárhogy rám csukták a koporsót . . . Mert rám csukták! . . . Az apám vére . . . kártya . . . váltó . . . mert volt egy pár váltó és Evelyn, aki . . . kérlek, úgyszólván berobbant az életembe, mert ez berobbanás volt kérlek . . . Juan Les Pinsben . . . ott volt a berobbanás . . . Ne hidd, hogy lázas vagyok . . . Vagy hidd . . . Ez mindegy . . . ez úgyszólván . . . nem fontos. Megszabadulok . . .

A fáradt, csontos ujjak, mint halódó bogár csápjai, lomha érintéssel tapintgatták a homlokát. Beteges arcán bibliai szelidségű, de mégis gúnyos mosoly vonaglik át, kissé megvető göggel.

— Miért nézed álandóan a falat?

— Pa . . . rancsolsz kérlek? . . . — szinte kavarja a szavakat, fáradt nyelvvel . . . — A . . . falat? . . . Ez a nézés, úgyszólván az energia cirkuláció megóvása . . . Ez olyan, mint a napi svéd torna. Az erős lelkiizomzat . . . a direkciót nem hagyja . . . kihúnyni . . . mögötted . . .

ugyanis ez a nagy probléma itt: Mögötted maradt a direkció, pedig előtted kell lenni. És . . . aki elveszti a direkciót itt . . . a Szudánban . . . az lelkiileg szomján . . . pusztul . . . épp úgy, mint a beduin, ha . . . eltéved . . .

A kapitány most már attól ijedt meg, hogy érti, amit a főhadnagy mond . . . Egy lépést tett az ajtó felé.

— Várj . . . kérlek . . . ez neked is fontos . . . Rendszeres . . . akarat-koncentráció nélkül . . . a lélek . . . hullá lesz! Szétesik a fogalmak laza komplexuma, mert az akarás egy foglalat és amíg intakt marad, addig.. keményen szorítja az emlékezés harapófogója az . . . elhagyott . . . direkciót . . . mögötted . . . Az akarat-erő . . . úgyszólván egy motor . . . amihez napi olajozás kell . . . Ha egy pontot nézel . . . Első nap öt percig nézed.. második napon félóráig.. És azután már olyan, mint a svéd torna . . . Érted? . . . Ez egy poszt a lélek-vártán, rendületlenül! . . . Na! . . . Ez legyőzi . . . hiába . . . itt meg kell hajolni . . .

Elhalkult, lihegett.

— Mondd kérlek, — kiáltotta hirtelen a kapitány és keze a kilincsen volt már. — A barakkal mi lesz?

— Majd holnap . . . Intézkedem . . . Ez kérlek így van . . . Én most így fekszem és holnap már intéz . . . kedem . . . Ez a megújuló energiák titka . . . az olajozás . . . a direkció . . . Ez kérlek egy . . . géppuska a védővezet-akció rádiusa felett . . . Várj kérlek . . .

De Sironé ment . . . Lázas ez? Vagy . . . ennyire meglazult benne a lélek szerkezete?... Az orvosnak kell szólni . . . Nehézkesen, csoszogva megy a következő ajtóig.

JEAN BERLAC
Adjutant chef.

Belépett a tiszthelyetteshez. Csodálkozva megállt a küszöbön.

Berlac nincs itt. Ha tudná, hogy a kapitány benyitott hozzá, talán elsüllyedne a szégyentől. A tiszthelyettes a saját szobájában nem törődött a legegyszerűbb renddel sem. Vetetlen ágy, piszkos mosdó-

víz, zubbony, szappan, törülköző, a földre dobva, szivarhamu, papírok szerteszét a padlón.

Az asztalon könyvek.

Valamennyi könyv életrajz, Dzsingisz Khan, Nagy Sándor, Napoleon . . . Hadvezérek története. Sirone felnyitja az egyiket.

Hát ez mi?!

A tiszthelyettes széljegyzetekkel kísérté Napoleon történetét!! Ezt írta például egy helyütt a lap oldalára: *„Miért folytatta N. az előnyomulást Moszkva felé? A megszállott részek pacifikálása biztosította volna az utánpótlást egy lassú, de kockázatmentes felvonulási tervhez.”*

Később:

„A törökökkel szövetségbe, N. meghódította volna a világot. Az értelmetlen egyiptomi kaland ezt lehetlenné tette...”

. . . No lám! Ki hinné erről a szófukar tiszthelyetestről, hogy ilyesmikkel rontja az egészségét. Olcsó illatszer szaga érződik a levegőbe vegyülten. Hajlekötő fekszik a tükrös asztalon és egy gyógytorna rendszer, amely a légzésgyakorlatok útján megőrzött örök ifjúság tanát hirdeti.

Elég!

Visszaimbolygott az irodába. Hiszen ez . . . lidércnyomás!

Eh bien...! Egyszer úgyis mindennek vége lesz! Elmúlik az egész, mint Sczebin főhadnagy hegedűjén az utolsó vidám melódia, azon az estén, amikor vállat vont és föbelötte magát.

És bevesz néhány kinint . . .

Rőt sugárzással özönlük be a sivatag halódó napali világa . . . Ebben a zsibbadt, vérszínű csendben az iroda magánya hangokat rezdít a semmiből . . . Egy nő kacagva kiabál néhány év távlatából: „August!” . . . Körülnéz a félhomályos, bűdös szobában és ettől elnémul a gazdátlan, csengő női kiáltás, de az utolsó foszlánya még ott rezeg a levegőben . . .

Zümmög a csend.

Az alkony árnyaiba mosódó bútorok dermedten figyelik. Van valami fenyegető ebben a permanens mozdatlanságban, amellyel szekrény, asztal, szék, némán körülveszi az embert . . . A tárgyak várakozása halálos titkot őriz. Talán, mert ösztönében már régóta sejti,

hogy a valóság csak szimbólum. Érzés, fogalom, szekrény és bánat: Ez mind csak a jelképe valaminek, ami állandóan kifejeződik, de mi nem érthetjük meg soha.

A csend ilyenkor provokálja a kapitányt, hogy hallucináljon.

Aki fél egyedül, különösen alkonyatkor, vagy éjszaka, az voltaképpen attól tart, hogy a tárgyak felláznak a dolgok okszerű, helyes rendje ellen. Ha a mozdulatlan bútorok most másképpen viselkednének, mint eddig, akkor megingatnák a kapitány önön létezésébe vetett hitét és szörnyű vég következne . . .

Eh bien! . . . Egyszer úgyis vége lesz mindennek! Elmúlik az egész, mint Serebin főhadnagy hegedűjén az utolsó vidám melódia,

Hökkenten felfigyel!

A másik szobából hegedűszó hangzik fel! Fínom, halk melódia ömlik a húrokból . . .

A halott Serebin hegedül!

3.

Olyan kísérteties volt ez a felcsengő muzsika Serebin emlékével párhuzamosan, hogy egy pillanatig tártott szájjal meredt a pálinkásüveg nyílása körül zsongó legyekre . . . Azután felállt, a szomszéd szobához ment és nagyot rugott az ajtóba, hogy kitárult.

Ki merészkedett Serebin hangszeréhez nyúlni?! . . . A mindenit . . .

Lihegve állt . . . Nézd csak . . . Egy rab!

Elmélyülten, félig behúnyt szemmel hegedül és ahogy meglátja a kapitányt, befejezi egy rántással.

— Ki vagy . . . te disznó...?

— A 63-as fogoly, mon commendant.

Liheg . . . Azután csuklik. Végignézi a rabot. Hm... Nem az a halálfejú, tébofult arcvonású alak, mint a többi. Tömött, barna haja még fényes és rugalmas. Ez az ember él. Nemcsak a szónak abban a pusztán vegytani összefüggéseket jelentő, gépies értelmében, amelyet talán a „létezés” szóval jelölhetünk meg a legtalálóbban; ez a rab még él, külsején a lélek jelképeinek kifejezésével, ahogy az élet összetett fogalma érzés

tudat, test és becsvágy, együttesen jelent csak valamit. Kerek, barna, csinos arca, némi vidámságot is elárul . . .

— Mióta vagy itt?

— Öt hónapja.

Ez a Magiron úgylátszik kivételez vele, azért ilyen egészséges . . . ! Az őrmester egy korrupt fráter. Valami sikkasztás miatt került ide és a sikkasztó mindig korrupt marad.

— Te disznó! Már régen figyellek! Te mindég a rakárban lógsz!

— A kötőrőknél dolgozom, mon commendant!

— Ne hazudj, mert összetörlek! Miért vagy ilyen egészséges?!

— Jó szervezetem van.

— És . . . hogy kerülsz most az irodába, mi? He?! . . .

Erre felelj, te . . . Te mindentudó!! Mi?! . . .

És egészen eléje állt a legénynek, derékban meghajolva, alulról felfelé a fiú arcába nézett, mintha e különleges látószög síkjából is tanulmányozni szeretné.

— Nem kaptam pihenőt, kapitány úr. Pedig ma július 14-ike van!

Szóval Bastille ostromának évfordulója van! . . . Ez a Magiron nagy kutya, hogy még ilyenkor is nyúzza ezeket a koporsószőkevényeket.

— Miért nem adott ma pihenőt az őrmester?!

— Mert a teljes vízadagot kértem. Három nap előtt fél vízadag elvonással büntettek.

— Csak azért, mert . . . külön vízadagot kértél? Mi?! . . . Te, ne hazudj, mert széttöröm a koponyádat, a mindenségit az ilyeneknek!! . . . Phü!!

— És . . . Visszafeleltem. Az őrmester megtagadta a vízadagot azzal az indokolással, hogy semmi köze egy magamfajta alaknak július 14-ikéhez. Azt feleltem, hogy „maga sem a Bastille ostrománál sikkasztott sergeant . . .“

A kapitány kurtán nevetett. Ez jó . . .

Elképzelte Magiront, amint kisebb törléseket eszközöl a zsoldkönyvben, miközben a forradalmárok tarackokkal lövik a Bastillet.

. . . Ujra széthúzta az ingét, de csak nem szűnt a préselő súly . . . Itt nincs levegő, vagy mi? . . . Émelygett, mert érezte a szájából kirezgő, átható alkohol párárt.

— És hogy merészeltél te itt . . . hegedülni?! Mi?!

— A kapitány úr előadása lelkesített. Hallottam a nagyszerű összefüggést, amelyet a vörösbor és a történelem között felismert!

— Mi? Ezt . . . megértetted? . . .

— A szakmámba vág.

— Te történelemmel foglalkoztál valaha?

— Nem, csak vörösborral, kapitány úr, de igen intenzíven.

Sirone ismét elnevette magát, de ezt megbánta és rárivallt:

— Takarodj! . . .

Nagyokat fújt . . . Ilyen egy fráter! . . .

Azzal a nyakig begombolt zubbonyával . . .

Átödögött az irodába . . . Itt a félhomály, a pálinkafoltok körül zsongó legyek és a puffedt, vastag csend úgy feszül, mintha egy kioltott gyertya duzzadt, füstölve izzó kanócában lenne mindaz, ami történik, illetve ami történés nélkül egyszerűen van. Csak van! . . . El innen . . . Ujra kimegy . . . A másik ajtón.

A folyosón, dohos iratok lehellete nehezül a porízú, langyos félhomályra és a léptek reccsenésétől felriadt egerek fürgén szétfutnak a padló-sarok zugai felé. Mennyi egér! . . . Megpróbálhatná irtani őket az a piszok Magiron.

Mintha belülről feszítenék a koponyáját, olyan nyomással jelentkezett az elmúlt alkoholmámor visszahatása, ahogy lassanként elvértelenedő agya lehült ismét. Jeges veríték csurgott a bőrén és keze, lába elhaló bizsergéssel, érzéketlen művégtagokként tartoztak hozzá, csak azért, mert tudta, hogy vannak.

. . . Gouillaume-al baj van. Ez kétségtelen . . .

Itt a másik tisztje, a parancsnokhelyettes:

GASTON LIBOURNE, FŐHADNAGY

Számvevőség.

Tessék kopogni!

Kopog . . .

— Ki az?! — kérdezi belülről egy csengő, kellemes férfihang.

A kapitány kinyitotta az ajtót. Libourne cigarettát töltött és a rádió szólt előtte az asztalán. Dús haját orszosan hátra fésülte, nagy homloka mellett két besüpedő halánték lüktetett nyugtalan ritmussal, fiatalos arca, élénk szeme: értelmet, tetterőt és jókedvet manifestált, szokatlanul lelkes mértékben.

A szobában kínos nagy csend. A falon egy hatalmas rajzlapra elkészített táblázat, a zsoldnapok, a létszám és egyéb fontos adat megjelölésével.

Az asztalon számovár és cigarettadohány, töltéshez szétteregve.

— Azt hiszem te . . . — kezdi a kapitány, — Ezzel a Gouillaume-al valami nincs rendben.

— Bogaras lett szegény, — bólogatott Libourne és koppan a töltőfa, azután lehullik az asztalra egy kész cigaretta. — Parancsolsz teát, kapitány úr?

— Nem kérek, de azt rummal szeretném.

A tiszt jóízűt nevet és rumot tesz a felettese elé. Koppan a töltőfa . . . Lehullik egy cigaretta . . .

— Mi ujság?

— Kérlek, kapitány úr, — magyarázza Libourne, — most új módszert kezdtem a zsoldszámvitelben, ahogy legutóbb jeleztem előterjesztésemben . . .

— Én nem értek a könyveléshez . . . Pfüh!

— Új eljárás. A legkisebb hibafelületet adja és áttekinthetőség dolgában csodálatosan egyszerű! Feleslegessé teszi az ellenőrzést, mert hűtlen, vagy hibás kezelés lehetetlen . . .

— Eh! Akárhogy számolsz, ez mégis csak a Szudán fészkes közepe!

— Azt hittem, kérlek, kapitány uram, hogy számíthatok rád Bahr El Szudán reorganizációjáért végzett munkámban, — szólt kissé hidegen. — Néhány elgondolásom a katonai büntető rendszerek terén nagy horderejű lesz.

— Isten csudát! . . . Mit akarsz itt reorganizálni?!

Csuklott és tenyerébe hajtotta jéghideg homlokát. Ugy érezte, hogyha egy baltával a koponyájára csapnának, nem is fájna. Ezt a jégdarabot, csak úgy a nyakára tették. Nem lehet a feje . . .

Kínos csend.

Sirone kiténfergett a folyosóra és ment . . . Hopp . . . A falhoz ütdődött . . .

Vissza az irodába.

Zsongnak a legyek és pálinkabüz . . .

Leül a korhadt, verejtékes, vén íróasztalhoz . . .

. . . Eh bien . . . ! Oly mindegy . . . Hisz ez disznónak való . . .

Dühösen ellöki cipőhegyével a négyzetméternyi kókuszszőnyeget, lábai előtt. Csak épp jelezte a rugást, mert túlontúl fáradt ilyesmihez most. És végeredményben a kókuszszőnyeg sem volt maga a valóságos örömmökkal teli élet, hogy érdemes legyen szívből, őszintén belerúgni! . . .

Kinyitja ismét a pléhdobozát, amely valami csodálatos módon elkísérte ezen az úttalan életbolyongáson, Párisból a Szaharába és csak itt fedezte fel, hogy e jelentéktelen holmi, annyi kedves és szükséges tárgy között, egyedül maradt meg neki. Aránylag közömbös kis párisi midinettel van így az ember, akit sommás szívügyeivel együtt, úgyszólván személytelennek vél és amikor alámerül a felületen nyüzsgő jóbarátok dús moszatja közül a magány iszapjába, egyszerre meghökken a felfedezéstől, hogy egy ilyen kis eseléd kitart mellette. Ez a látszólag ocsó emberanyag, ki tudja miért, elnyűhetetlenül és hűségesen, de az úri nők féltelmetes heroizmusa nélkül, meglapult valahol élete szivarzsebében, észrevétlenül, de úgy, hogy íme ráakadt, miután ruhájának egyéb zsebei kiürültek. És most már más szemmel néz rá, kissé megkésve, de hát ki hitte volna, hogy eme bádogdoboz aránylag tartósabb az ötösremekbe készült aranyszelencénél . . .

No lám . . . És nézi. Ez meg folyton ugyanezt feleli, piros betűkkel kiáltva:

SIMON ARTZ

Kairo.

Eh! Hát meg kell örülni! . . . Valahol takarodót fujnak . . . Rövidesen itt lesz a nyomasztó, halálosan hosszú éjszaka, és felvonulnak a kivilágított, zsi bongó boulevardok, a harangszótól zúgó római terek, zavaros látomásai.

Nem! Nem egyedül . . .

— A 63-as számú elítélt jön fel, — kiáltotta a telefonkagylóba. És lecsapja . . .

Az Istencsudát. Jópofa fiú, majd mulatnak és kész! Talán, ha tudja, hogy milyen döntően új, megdöbbentő események, tragédiák és komédiák pergőtüzét indította el rövid parancsával, akkor sietve visszavonja az intézkedését.

— A 63-as, mon capitain, — jelentette koccanó bokával a fogoly.

A kapitány fáradtan legyintett és kedvetlenül mondta:

— Csend, csend . . . Disznó, disznó . . .

— Te mit hegedültél itt?! Mi?!

— Mendelsohntól a „Velencei gondolás dalát“, mon capitain.

— Micsoda dal? . . . Velence . . . Gondola??? —

És tűnődött . . . Hohó! Hát persze! A Campanille! Az Arzenál . . . Nézd csak! Velence . . . !

És egészen a fiú arcához túlva az orrát, hogy pálinkagőzbe burkolt fejével nézték egymást, rárivallt:

— Ezért . . . te piszok, most ki kellene köttetni téged . . . Érted? És addig korbácsolni, amíg a bőröd lerongyolódik csontig . . . És tudod, hogy miért? Mi?

— Tudom, kapitány úr — felelte sóhajtva. — Tudom . . . Mert, sajnos én is voltam Velencében.

A kapitány úgy nézte a 63-ast, mintha ez a körülmény gyanakvásra készítetné.

— Ugy? . . . Szóval voltál . . . Velencében . . . ? Hm . . . ez . . . mindenesetre érdekes. És . . . mit csináltál te ott . . . Mi?! — kérdezte továbbra is vallató modorban Sirone kapitány.

— Őszinte leszek kapitány úr . . . — lihegte . . . — A Lidón történt . . . Egy fiatal leánnyal sétáltam az Excelsior előtt és a tenger . . . tessék kiköttetni, de nem hallgathatom el tovább: kék volt! — és feltremorlázó, lelkes, kiáltó hangon ismételte. — Kapitány úr, ölessen meg, de a tenger olyan kék volt, mint tejszöke bakfisok szemei, ha barnára égette arcuk bőrét a nap!!!

— Gazember! — kiáltotta a kapitány. Azután oda-ténfergett az íróasztal elé és szájához emelte a pálinkásüveget.

Utálkozó grimasszal visszaejtette és lassan széthúzogatta az ingét egy marcangoló mozdulattal, amilyen megmérgezetten hallódó embereknel is lehetséges, ha

kínjukban a testüket szeretnék feltépni pusztá kézzel. Azután két ököllel dörömbölt az asztalon . . .

— Káplár! Káplár! — kiáltotta nekivörösödött arc-
cal.

— Present mon-capitain, — jelentkezett a ré-
mült altiszt.

Sirone, visszaernyedten a fellobbanó erőfeszí-
téstől, lecsuklott állal bámult. Azután elővette a dobo-
zát és cigarettát pödört, tétova, nyirkos ujjakkal. Köz-
ben csuklott egyet.

— Küldj vörösbort . . . te disznó . . .

HARMADIK FEJEZET.

1.

— Hát . . . mi volt . . . ott Velencében? — kérdezte
a fiútól csendesen, de nem minden fenyegetés nélkül.

— Tavasz . . . — felelte a 63-as megtörten, mint aki
beismerő vallomást tesz.

A kapitány lehorgasztott fejjel bólogatott . . . Nem
találta készületlenül a kijelentés, de mégis . . . azért
megdöbbenő hír, így ezt a nyers igazságot hallani:

Velencében tavasz volt! . . .

Eddig csak azért nem követett el öngyilkosságot,
mert úgy tett, mintha nem tudná.

A sivatagban soha sincs tavasz. Se ős, se tél.

Nyar sincs.

Csak homok és forróság.

— . . . Azután . . . mi volt!

— Kapitány úr, — mondta halk beismeréssel. — A
Flórián terrasza körül ott tipegett néhány galamb a
St. Márk téri sétálók lábai alatt . . . és az Orologió
előtt fehérruhás intézeti leánykák báméskodtak áhí-
tattal, egy apácát hallgatva . . .

— Ne titkolj semmit fiam. Mondj el őszintén min-
dent . . . Most már úgyis hiába . . .

— Nápoly . . . — súgta a fiú és a kapitány mélysé-
gesen megértő bólogatással jelezte közös gyászukat e
szóban.

— Nápoly . . . — ismételte ő is, szinte hangtalanul,
a kétségbeesett csodálkozástól, ilyen egyszerű emlék fe-

lett, amely annyira elmulhatott, pedig olyan örökkévaló benyomásnak tűnt egykor.

És dúdol:

„ . . . *Oh Santa Lucia*
Barketta mia . . . i . . . a . . .
Oh Santa Lucia . . .“

Nincs melódia, ami gyönyörűbb, felemelőbb és meghatóbb, mint egy nagyszerű giccs, ha időszerű lesz bennünk valamiért . . .

A kapitánynak fájt minden hang és hallgatta, mint aki nézi, hogy csorog a vére, de beteges örömében nem köti el a sebet. Lihegve bámult a bortócsára, amit ujjaival szétrajzolt az íróasztalon . . .

— Igyál . . . te disznó . . . — mondta búsan és feje apró rezdülésekkel jelezte szívdobbanásainak sűrű ütemét . . .

— A Corso Vittorio Emanuelen, a Vomero nevű domboldalban, Beatrice Cenci szobrát mintáztam . . . Szemben Sorrento lámpái ragyogtak, az öböl túloldalán; Pompei és Capri szigete között . . .

— Ebben lehet valami . . . — dünnyögte. — Magam is tapasztaltam ilyesféle . . . furesaságokat egykor . . . no mindegy . . . folytasd . . .

— És a Vezuvi! — folytatta a 63-as diadalmasan. — Volt egy éjszaka, amikor egészen vörösszínű köd áramlott a tűzhányó kráteréből. Felkeltettem Ágnest, hogy ő is lássa . . . Mert nem tudtuk, hogy örülhet-e bárminak is egyikünk, a másik nélkül. És néztük a lávaszínű fényt . . . Néha furesa villanások fenyegetőztek az ég felé vörös köd gomolygott és azóta valami különös kapcsolatam van ezzel a bolondos Ágnessel, akit úgy szerettem.

. . . A kapitány az ablakhoz ment és a pálinka mámorban eltávozott lélek halottas zománca fénylett két szemén . . . Ezzel a befelé fordult, üveges tekintettel meredt az ablakon keresztül, valahová a tónustalanul sötét, éjszakai sivatagba és Sorrento lámpáinak apró fényét vélte látni a távolban. Pedig lehet, sőt valószínű, hogy néhány búsan lopakodó hiéna pillantása foszforeszkált csak arrafelé . . .

— Most hegedülj!

Screbin hegedüje tovább mesélt Nápolyról és ami-

kor a káplár harmadszor hozott vörösbort a kantinból, tártva maradt a szája.

... A kapitány egy bortócsában rajzolgatott valamit és a 63-as fogoly cigarettával a szájában, nevetgélve mesélt valami tréfás történetet.

Ki hallott még ilyent?!

— Ilyen senkiházi, — mondta odakint az őrparancsnoknak. — itt behízelgi magát és jobb dolga lesz, mint nekünk. Kicsoda ez az alak?

— A 63-as. Mást itt nem tudnak az emberekről.

Ez igaz volt. Mi lehet itt még egy fogoly, azonfelül, hogy száma van?

A hegedűszó azonban hirtelen félbeszakadt.

— Hé! Káplár! — kiáltotta az ablakból Sirone. — Ezt a gazembert ... kikötni...! Érted? De úgy ... hogy ... a esontja törjön ...

2.

Mi történt? Mindössze annyi, hogy a fiatalember bemutatkozott. Egy perccel előbb még semmi sem jelezte a hirtelen bekövetkező változást.

A 63-as valami csintalan slágert hegedült.

És közben egy fehér csík húzódott az ég és a sivatag közé, körben a látóhatár alatt ...

— Mennyi időre ítéltek téged ... te 63-as?

— Életfogytiglani kényszermunkára.

— És miért ítéltek el életfogytiglanra?

— Kétszeres gyilkosság, rablás, hazaárulás és kémkedés miatt.

A kapitány elfehéredett, felállt és nagy szemekkel nézett rá. Minden átmenet nélkül egy dráma indult itt, ahogy szinte érezhetően összesűrűsödött a hajnali irodában valami megnevezhetetlen, lecsapásra kész, feszült irtózat.

— Hát ... hogy hívnak téged ... te izé ... Mi?

— Henry Fécamp a nevem mon capitain! ...

A drámai fordulat ezzel lecsapott.

— Te kutya! Te le mertél ülni velem bort inni?! Te egy becsületes katonatiszttel koccintottál?! Egy hazaáruló?! Mi?!

Ugy állt a fogoly előtt, ökölbeszorított kézzel, egész testében remegve, olyan fehéren és kidülledő szemmel,

hogy az ökölcsepás puffanó hangja szinte ott rezonált már a levegőben . . . De mégsem.

Odament az ablakhoz, hogy lekiáltson az altisztnek. . . . Később hallotta letről a rozsdás csigák és karkák csikorgását, ahogy kötelet fűznek a gerendára.

Mintha kivégzésre készülnének a hajnalban.

3.

. . . Lihegve, ernyedten ült az íróasztal előtt.

Micsoda ostobaságot követett el!

Az még itt a fenében, a Szudán mélyén nem számít, ha egy tiszt valamelyik fogollyal a nótáját húztatja, vagy adomákat mesélget . . . Mon Dieux . . . ! Hiába írja elő a tiszti kódex, hogy *„rangjához nem illő társaságban mulatozó tiszt vétsége súlyos elbírálás alá esik.“*

Miféle rangjához illő társaságot keressen itt a homokbuckák között?

De Henry Fécamp hazaáruló! Ezzel koccintani nem vétség, hanem bűn! . . . Erre nincs mentség. Ez csak ugyan méltatlanná tesz egy tisztet a kardbojtra . . .

Odaállt az ablakhoz. A derékig meztelen 63-ast éppen felhúzták az oszlopra hátrakötött csuklóinál fogva, amíg csak a lábhegye ért a földhöz . . . Sirone kapitány határozott mozdulattal felvette a telefonkagylót.

— A marokkói fővonalat kérem!

Izgatottan dobolt az asztalon. Multak a percek . . . Az udvarról kiáltás hallatszott.

— Debout!

Most kötik fel másodszor. Ha elájul a delikvens, végigöntik vízzel és amikor magához tért, újra felhúzzák a csuklójánál fogva.

— A vezérkar D. osztályt adja . . . a traveaux parancsnoka kéri . . .

Dobol az íróasztallon . . . Nézi az ujjait. Azután a füléhez szorítja vállal a hallgatót és cigarettát sodor. . . A nap már 45 fokos szögbe emelkedett. Phü! Izzik a dohos iroda . . . Az udvarról rövid kiáltás süvít:

— Labas!

Valami nyikorog . . . Berozsdásodott csiga vagy kampó . . . Test zuhan, vödör csördül, víz ömlik . . .

A vonal zúgó mélyéről jelentkezik Marokkó!

— Larmantier ezredes urat kérem!

... Nyikorgás ... rövid zaj hangzik az udvarról..

... Egyre feszül a forróság, úgy feszül, mint láb-
ujjhegyre merevülő emberi test, az oszlop hosszában ...

— Larmantier ... Szervusz ... Mi van?

— Szervusz. Jelentést teszek egy vállalkozásról,
amire nem volt utasításom. Emlékszel még bizonyára
a szörnyű esetre, Ulogi oázisban, amikor egy bizonyos
Henry Fécamp nevű közlegény megölt két embert és
elrabolt egy irattáskát.

— Emlékszem ...

— Akkor bizonyára tudod, hogy mi lett Fécamp
további sorsa. ...

— Hogyne. Kivégezték ...

— Mi?

— Halló ... fújj a kagylóba ... Fécampot halálra-
ítélték és kivégezték.

Szünet. A kapitány csodálkozva mered maga elé.
Egy homlokára lógó tincsről verejtékcseppek hullanak
le ...

— Ez biztos kérlek? — kérdezi a telefonba, elhülten
a kapitány.

— Biztos.

4.

Zsibbadtan áll. Mi ez? A 63-as hazudott?

— Ligert! ...

Semmi válasz. A fene ezt az irnokot. Hol a csodá-
ban van? Átsiet az irattárba és sietve matat a rabok
aktái között. Sok, sok szürke mappa címkével. A cím-
kén egy szám ... 59, 61 ... Itt van.

63!

Kishijján elejti. A mindenségit ... ! Ez áll a map-
pán:

Prisonier

NO. 63.

(Travaux Forces.)

193 XI. 20-án meghalt. Vérhasban.

... Szóval 63-as fogoly egyáltalán nincsen? Ré-
szint kivégezték, részint régebben meghalt vérhasban.
Hát akkor ki ez, akit éppen felloccsolnak az udvaron?

— Ligerit!

Ezt a gazembert becsukatja ... Visszamegy az iro-
dába, de még az ajtón kívül van, amikor cseng a tele-
fon. Felveszi:

— Itt a Szolgálat őrnagy parancsnoka Marokkóból.
Larmentier ezredesnek jelentett valamit a kapitány úr.
Kérem, ismételje a jelentést.

— ... A 63-as jelzésű fogoly, aki Henry Fé-
campnak nevezte magát, véletlenül elém került az éj-
szaka. Ugy tettem, mintha nem ismerném a nevét és
reggelig jól tartottam, itallal is kínáltam, mert azt re-
méltem, hogy talán beszélni fog.

— És?

— Semmi sem történt, de nem mertem tovább foly-
tatni az ügyet. Kissé kockázatos egy árulóval szórakoz-
ni, felsőbb utasítás nélkül.

— Értem. Legrövidebb időn belül parancsot kap a
továbbiakra nézve.

Kattanás. A kapitány is letette a kagylót.

Az ablakhoz ment. Fécamp éppen akkor zuhant ne-
gyedszer, mint valami rongyhalom, élettelenül a földre
és végigöntötték vízzel.

A kapitány lekiáltott:

— Fini! Vigyék a gyengélkedőbe!

Gyorsan visszabocsájtotta a pokrócot, mert a sze-
mébe csapó, sárga izzástól, elviselhetetlenül kinlódott.

— Ligerit! ...

Most jött az irnok. Szemüveges, szőke, sörtehajú
katona. Cvikkere mögött, két engedelmes, közömbös
szem pislogott sűrűn. Ligerit szögletes alak volt. Nem
tudott megfelelő „ént“ produkálni a külvilág számára,
ezért minden tettét, szavát, hangulatát bizonytalanul,
váltakozó kedélyállapot tette szögletessé. Általá-
ban szinte személytelenül közönyös volt; egy dol-
gozó és mosolygó gép. Ligertről azt is feltételez-
hette az ember, hogy munka után, amikor visszatér a
szobájába, nem fekszik ágyba, hanem tokba teszi magát
és megszünik éjszakára.

Kénszínű, sűrű, gondozott szőke bajusza, vastagon
fedte, hosszú felső ajkát. Az arca parasztosan piros
volt, kissé zömök termete, ha felettes előtt állt, laza, de

tiszteletteljes „pihenj“ tartásba süppedt, amint hátrahagyta a kezeit.

Különös szokása volt, hogy időnként valamelyik zsebéből kenyeret húzott elő, marokra fogta, beleharapott és fejének egy erőteljes rántásával szakított belőle.

Minden zsebében előfordultak ilyen titokzatos kenyérdarabok. Talán e puritán táplálék iránti tiszteletfolytán, de az is lehet hogy falánksága miatt; Ligert szenvedélyes kenyérevő volt, mint ahogy mások a morfinizmus rabjai, vagy szokatlanul lelkes nőbarátok. Talán ez a szokása is hozzájárult ahhoz, hogy öröme és szenvedések iránti tompasággal, ilyen paraszti jóegészségben maradt az inferiorus környezet ellenére.

— Oui, mon capitain . . . — mondja egy dobbanással és leragad a küszöbön.

Szelíd szemekkel, kutatva körül pillant, fényesre mosott arcára kirajzolódik a lehangolóan bárgyú mosoly és a szájaszélén egy nagy kenyérmorzsa ragad.

Szabályszerű *pihenjbe* veti az egyik lábát, mintha execirozna.

— Maga kezeli az irattárat? — kérdezi Sirone és egy lovagló pálcával csapkodja a csizmáját.

— Oui, mon capitain.

— Miféle izé ez . . . a halott 63-assal, aki él?

Ligert állt és pislogott.

— Nem érti? — rivallt rá a kapitány? — Hogy kerülhet itt a szemem elé ma délelőtt egy katona, aki már régen meghalt?

— Az apai nagybátyám egyszer olyan részeg volt, hogy saját magával találkozott éjjel az előszobában. Ez a nagybátyám azóta mindennap reggelig ül a kávéházban.

— Hülye!

— Nem hiszem, mon capitain, csak szintén roppant iszákos . . .

— Idehallgasson! A 63-as dosszrierjén az áll, hogy meghalt! És a 63-as jelzésű közlegény itt állt előttem, ahol maga!

— A szekrénynél? . . .

A kapitány hosszan gondolkodott . . . Az asztalról egy lovagló-pálcát vett fel, amelynek bőrdarab fityeggett a végén.

— Ligert, — mondta azután fáradtan. — Errefelé ritkán látni azt a sanyarú, városi lovat, amilyen régimódi

társzekerek előtt a járda mellett vesztegel és súlyos fejét az aszfaltig lógatja, világtalan, ónszínű, bús szemekkel . . . Egy ilyen ló jut az eszembe magáról, ahogy itt áll.

Ligert jobb lába helyett a balt teszi előre és áthelyezi testsúlyát a hátrahúzott lábára. Lyautel marsall képére néz és rágóizmai megmozdulnak a bőr alatt, mert ellennyomást gyakorol, ásításra feszülő állkapcsaira, miközben megrezdül néhányszor mindkét orrpája.

— Most pedig gondolkozzék, maga disznó, mert összetöröm a fejét: hogy kerül a valóságos állomány iratárába egy halott mappája?

Először megvakarja az orrahegyét, miáltal lehullik arcáról a kenyérmorzsa. Majd búsan tűnődik, végül felderül kissé.

— Azt hiszem tudom, mon capitain. Néhány mappát a páncélszekrény írásai között kell őrizni. Ezeket helyettesítjük egy megfelelő halott irataival. A halott mappája azt jelzi, hogy a helyére illő írásokat, titkos okiratként keze . . . likkk!

Az őrök nagyot csuklott az utolsó szónál. Sirone most felemelt karral rázta a pálcát és a fityegő bőrt figyelte mereven, mintha gyanakodna erre a holmira. Lusta légyecsomók döngtek körülük és egy aznap befestett szekrényen, a forróságban olvadozó máz terpen-tines odórt párolgott az iroda dögizü melegébe . . .

— Ligert! . . . Hozasson italt!

Mialatt az őrök a kávéba megy, kikeresi a páncélszekrényből a 63-as mappát. Az őrök eltalálta.

„Szigorúan bizalmas!”

A fedőlapon ez állt egy címkén:

A gyilkosság, kémkedés, rablás és hazaárulás büntette miatt életfogytiglani kényszermunkára ítélt 63-as közl. III. zászl. 2. száz. ügyének iratai. Az ezred páncélszekrényében őrzendő!

Ligert rövidesen visszatért. Letette Sirone kapitány elé a pólót és hatalmasat csuklott. Nyomban utána ijedt vigyázzba rándult megdermedve. De bárhogy

igyekezett uralkodni magán, ismét csuklott, még hozzá egy csodálkozó hördülés kíséretében.

— Ha nem hagyja abba ezt a folytonos kenyérzabálást, — mondta sóhajtva, — akkor lecsukatom, hogy belezöldül.

Akkorát csuklik, hogy szinte sikoltásnak hat.

— Igyál vizet! Eredj az ezredorvoshoz, vagy zabálj még kenyeret, de csinálj valamit, az Isten szerelmére kérlek, mert ha még egyet csuklasz, széthasítalak! — Lihegve kaparászott a pléh dobozában, hogy cigarettát sodorjon.

— Mióta szolgál itt?

— Tizenkét éve. Pallér voltam.

— Micsoda?! Hány éves maga?! Mi?!

— Még csak ötvenegy, mon capitain.

Különös csodája a természetnek! . . . Egy pallér, akiben megállt az élet.

Eh bien! Mit törődik ezzel?!

— Pokrócot az ablakra . . . Ha nem mondom, hát elfelejtitek . . . Disznók.

Egy másodpercere beözönlik a nap irtózatosan és felzsonganak a legyek, amíg az ablakra vizes pokrócot tesz az irnok. Ezalatt elgondolkozva nézi a mappát . . .

— Mondja . . . Szokták itt . . . azelőtt a parancsnokok . . . az érkező rabok kísérő aktáit olvasni?

— Előfordult már. Privert kapitány például mindig gondosan átnézte a mappákat.

— Miért érdekelték az iratok annyira Privertet?

— Grafológus volt . . . Az olyan régi iratokat tanulmányozó kedvtelés. Semmi értelme . . . Volt egy unokahúgom, az mindég kirándult. Szintén érthetetlen . . .

— Ugy? . . . Hm. Na jó. Most menjen kissé a fenébe.

Felnyitotta a poros akták keménypapír födelét, hogy belenézzen a 63-as, hadbírószági ítélettel lezárt ügyének iratai közé.

. . . És ebben a pillanatban már elindult mindent el-sőprő hatalmával az igazság, hogy élők, holtak, kicsinyek és hatalmasak akaratan túl diadalmaskodják.

Azonban Sirone kapitánynak erről sejtelve sem volt. Ásított és hozzáfogott az olvasáshoz:

NEGYEDIK FEJEZET.

Gyarm. hads. idegl.

III. zszlj. 2. szd.

Másolat

Kat. törzsk. sz.: 144/IG 193.....

Hadbírószági ítélethez

Törzslap

Név: *Henry Fécamp.*

Születési hely: *Bayonne.*

Születési év: *1910* hó: *ápr.* nap: *7.*

Toborozták: *Brest 193* május *9.*

Fegyvernem: *gyalogos.*

Minősítés: *közlegény.*

Személyi szám: *63.*

Azonossági szám: *171—5004.*

Haja barna, arca kerek, szeme kék, orra rendes, szája rendes, fogai épek, 1,87 magasságú, jóltáplált, mindenféle katonai szolgálatra alkalmas egyén. Feltűnő ismertetőjele: tenyerének belső felületén, mintegy tíz centiméteres, szabálytalan forradás, amely a közepén kiszélesedve, a hüvelykujj alatt végződik. Ujonc, szobrásznak mondja magát és azt állítja, hogy szobrászmunka közben a kalapács fokával, véletlenül megsebezte a kezét. Iskolai végzettség: a gimnázium hat osztálya. Anyanyelve francia. Törve beszél az angol nyelvet. Katonai szolgálatot még nem teljesített, utolsó polgári foglalkozása: szobrászművész. Büntetve, saját állítása szerint nem volt és bűnüggyel kapcsolatban körözvény nincs kibocsátva ellene. Négy éves szolgálatra kötelezte magát.

Aláírások.

EZREDPARANCSNOKSÁG

ORAN

FORT ST. THERESE

Felülvizsgálati lelet.

63 as gyalogos közlegény. III. zszl. 2. kiképz. sz.
Idegenlg.

A mai napon orani ezredéhez bevonult és a
vegyes orvosbizottság vizsgálata, katonai
szolgálatra alkalmasnak találta.

Megjegyzés: Kissé erőteljes szív működés.

Beoltották: Himlő, tifusz és kolera ellen

Oran 4. XII./193...

Aláírások:

Parancsnok s. k.

Sorozó orvos s. k. Törzsorvos s. k.

III. zászlj. 2. szd. 63. sz. gyal.
Henry Fécamp 25 éves francia
állampolgár.

Minősítési lap

Másolat.

193.... VII/8-án kiképzőszázadától Agadir helyőrségbe kerül. Ugyanez év IX. 20-án részt vesz a Dzsebel Szagró-i lázadás leverésében és hősie magatartásáért megkapja a becsületrendet. 193.... X/18-án Aut Taurirtnál súlyos sebesülést szenved, megemlíti nevét a napi-parancs. A kórházi napló adatai szerint két hónap multán gyógyultán elbocsátották. Hat hetes lábadozó szabadsága helyett kéri, hogy visszatérhessen századához és 193.... I./9-én bevonult Cobrienbe a 18-as helyőrség állomáshelyére.

Kéthetes sivatagi járőrszolgálatá alatt I. 27-én (bátor, egyéni vállalkozásért) elsőosztályú katonának minősítik. II./26-án (Beduin túlerővel szemben hősieen ellenállt járőrével.) arany érmet kap. A büntetési lajstrom kivonata szerint különböző kisebb vétségekért tizenkét alkalommal fegyelmi úton megbüntették. A katonai törvények szerint büntetlennek számít. Betöltött szolgálati ideje 26 hónap.

A másolatot egyeztette:

Aláírás: A. Foucolt kapitány s. k.

NYOMOZATI JEGYZÖKÖNYV.

Másolat.

Ulogi 72-es erőd.

193..... IV. 18.

A 27-es, John Carew nevű angol származású légionárius (III. zászl. 2. száz.) aki Hurshomban (Anglia) született 1908. III. hó 7-én és Toulonban toborozták, (193..... V. 30) feljeleníti Henry Fécamp 63-as sz. közlegényt, aki szerinte Philipe Villiers kapitány, továbbá Péter Blancharde közlegény-soffőr meggyilkolásával és kirablásával alaposan gyanusítható.

Villiers kapitányt, valamint Blancharde gépjárművezetőt, folyó hó 9-én, Ulogi oázis közvetlen közelében, miután az erődből autón útrakeltek, több revolverlövessel megölték. A tettes egy katonai irattáskát elrabolt. Elrabolta még Villiers kapitány útikészletének bőrtokját is bizonyára azért, mert hirtelenében a két hasonló bőrtáskát nem tudta megkülönböztetni és idővesztéset okozott volna, ha helyben vizsgálja meg a tartalmukat.

A lefolytatott vizsgálat, amelyről fényképfelvételeket készítettem és a bűnjelkekkel együtt plombált irattáskában mellékelten elküldtem, a gyilkosság lefolyását pontosan rekonstruálta.

Az I. számú képen X-el jelzett homokhalom mögött rejtőzött a gyilkos, és amikor kb. harminc méterről közelített az autó, leadta a gyilkos lövéseket egy 9.5 miliméteres kincstári revolverből.

II. sz. képen megállapítható a domb mögött a gyilkos lábnyomának elmosódó körvonala és az ismétlőből kivetett hét töltényhüvely. A nyomok szerint tettének

elkövetése után visszatért Ulogiba. Néhány tevés ember azt állítja, hogy futva menekült előlük és egészen az oázis elejéig üldözték, amíg el nem tűnt a tolongásban. Ekkor már megszólalt az alarm.

A gyilkos hét lövése közül öt célba talált. A kocs (VII. kép) felborult és hűtővel a homokba fúródott.

A soffört két halálos lövés érte. 1. Bemeneti nyílás a jobbszem alatt. A golyó megállt a forgócsontban és súrolta az agyvelőt. 2. A bal járomcsont alatt behatolt golyó átjárta az agyvelőt és keresztülütve a koponyatetőt, eltávozott. Villiers százados mindhárom sérülése ugyancsak azonnali halált okozott. 1. Az állkapocsnál szokatlanul széles bemeneti nyílás. A golyó irányt változtatva, a gégefőt szétroncsolva, a nyakifonatnál szinte tenyérynyi sebet szakítva, távozott a testből. 2. A bal tüdőlebeny irányában a 6. és 7. bordák között, érintve a szívburkot, távozott a testből a bal lapockacsont alatt. 3. Jobb szemöldök közepénél bemeneti nyílás. Golyó az agyvelőn keresztül a forgócsontig hatolt.

Boncolási jegyzőkönyv kivonata: „*Causa mortalis: agyonlövetés, mindkét esetben, kétségtelen.*“

John Carew, 27-éves közlegény szóbeli feljelentése:

A 63-assal két éve jóbarátok vagyunk. A bűntény napján kettős járőrben cirkáltunk és végül Bochor kávéházában megpihentünk kissé. Én elaludtam. Arra ébredtem fel, hogy a 63-as visszatér. Azt mondta, hogy légyotton volt. Nem gondoltam egy percre sem bűnösségére, ezért igazoltam alibijét az első vizsgálatnál. Ma reggel megláttam, amint egy kő alól börtököt húz elő, majd visszateszi. Miután elment, magamhoz vettem a tokot. Kétségtelen, hogy ez a börtáska a gyilkosságnál eltűnt útikészlettel azonos. Valószínűnek tartom, hogy mialatt aludtam, addig a 63-as Bochor kávéházából a sivatagba osont.

Más mondanivalóm nincs. Vallomásomat saját elhatározásomból tettem, arra sem feletteseim befolyása, sem más külső körülmény nem kényszerített.

Az elmondottakat tanuk előtt, aláírással hitelesitem.

John Carew s. k.

Nevezett Henry Fécamp közlegény bűnösségéhez nem fér kétség, beismerését az első kérdésekre, önként, erőszaktól, vagy befolyástól mentesen tette.

A 63-as közlegény vallomása:

„Beismerem, hogy én öltem meg Villiers századost, és a katonai autó sofőrjét. Az irattáskát, továbbá a százados útikészletét elraboltam. Carew közlegény vallomása helytálló. Miután Bochor kávéházában elaludt, én kiosontam. A sivatag elején meglestem az autót és több lövéssel, lesből megöltem az áldozatokat. A pisztolyt menekülés közben eldobtam. A helyet nem tudom megmutatni. Az útikészletet elástam. Tettemet egy hírszerző felbiztatására, nyolcszázezer frank reményében követtem el. Ennyit ígértek. A táska elrejtésére nézve minden felvilágosítást megtagadok.

Olvastam és aláírással hitelesítettem:

Henry Fécamp, a 63-as közlegény.“

A gyanúsítottat letartóztattam, és elrendeltem, hogy megfelelő fedezettel Oranba szállítsák, a katonai ügyészségre. Csatoltan átszármaztatom a lefoglalt bűnjelek jegyzékét.

A NYOMOZÁST VEZETŐ ŐRNAGY
ALÁÍRÁSA.

Delives s. k.

A KATONAI ÜGYÉSZSÉG
FOGHÁZA

ORAN

Másolat.

Örlzetes átvétele

Az Ulogi oázis 72-es számú erődjéből a III. zászlj. 2. szzd. altisztje, Timeaut káplár és két kísérő előállították Henry Fécamp III. zászlj. 2. százd. 63-as közlegényét, az Orani Katonai Ügyészségre. A fogoly számára kijelöltem a 108-as, őrlzetes cellát és a fogház létszámába, a mai napon felvettem.

A kísérő által kézbesített nyomozati jegyzőkönyvet (sérült, de felbontatlan, négy pecséttel ellátott, szürke, hivatalos borítékban), továbbá egy ólompecséttel lezárt barna irattáskát, „*bűnjelek*” megjelöléssel, a vádbiztos úr számára nyomban továbbítottam.

Oran, IV. 26. 193...

Aláírás:

Du Biron gondnok.

Az aláírás lepecsételve:

Az Orani Katonai Ügyészség Fogháza.
Oran.

A LEGFELSŐBB KATONAI TÖRVÉNYSZÉKTŐL

M á s o l a t.

VÉGZÉS

A katonai vádbiztos I. L. 127/193.... számú indítványára elrendelem, hogy a négyrendbeli gyilkosság, rablás és kémkedés büntettségével vádolt Henry Fécamp, 81. sz. III. zászl. 2. száz. 63-as közlegénynek, a 72-es erőd (Ulogi oázis) parancsnoka által foganatosított előzetes letartóztatása, a főtárgyaláson hozandó végítélet kihirdetéséig fenntartassék.

Aláírás:

Joseph Vilmont
hadbíró s. k.

Fenti végzést a vádlott előtt kihirdettem és abban megnyugodott.

A LEGFELSŐBB KATONAI TÖRVÉNYSZÉKTŐL

A Francia Köztársaság nevében!

Az Orani Legfelsőbb Katonai Törvényszék, a hazárulás, kémkedés, kétszeres rablógyilkosság büntetével vádolt Henry Fécamp 25 éves nőtlen, 63. szám. III. zászl. 2. száz. közlegény bűnügyében, a mai napon megtartott zárt főtárgyaláson, meghozta és kihirdette a következő

V É G I T É L E T E T

A vádlott részére, hivatalból kirendelt katonai védő által beadott semmiségi panaszt elutasítja és az orani haditörvényszék 193.... VIII. 17-én meghozott 1026/193.... számú, halálbüntetést kiszabó ítéletét helybenhagyja.

INDOKOK:

Az Orani Legfelsőbb Katonai Törvényszék, a hadbíróság ítéletében felhozott indokolást helytállónak fogadja el azzal, hogy a vádlott javára szóló enyhítő körülményeket a maga részéről sem látott és a rendkívül nagyszámú súlyosbító körülmény a rendelkező részben foglalt büntetés kiszabását, mindenképpen indokolta teszi

Előadó:

A főtárgyalás elnöke:

Gaston Joubert
őrnagy s. k.

De La Roziér-Strass
marechall. s. k.

Ezt az ítéletet a törvényszék a vádlott előtt kihirdette és a kegyelmi eljárás lefolytatása végett felterjesztette a Köztársaság Elnökéhez.

193... VIII/27-én.

De La Roziér s. k.

A LEGFELSŐBB
KATONAI TÖRVÉNYSZÉK
FOGHÁZA

GAZDASÁGI HIVATAL

Oran 193... VII. 18.
.....

LETÉTI-JEGY

A III. zászl. 2. száz. 63-as közlegénye, Henry Fé-
camp, életf. ít. fogoly, a mai napon átadott megőrzésre
egy barna színű utazótáskát.
.....

Tartalma: két drb. pokróc, egy borotváló kész-
let, egy drb. fenőszíj, hat drb. könyv. Egy thermos ku-
lacs, egy drb. karóra, egy drb. zsebkönyv.
.....

A G. H. fenti bőröndöt a leltárbavett tárgyakkal
I. N. 193 /27918. II. megjelöléssel átvette.
.....

A raktárban átvette:

Bertram Houbegin adjutant
számvevő altiszt.

Az írnok helyett:

P. Gorlieu, őrzető.

Nyílt parancs

Emil Larnac káplár és két közlegény, a 63-as elitétet megvasalva, (úgy, hogy a csuklóláncát a bal boka köré kovácsolt acélkarikához rögzítve, lelakatolják) a Bahr El Szudan-i 32-es sz. erődben állomásozó II. zszl. 1. százd. ideiglenes compagnie disciplinehez kísérik.

Indulás: 193.. IX. 8.-án. 14.20 órakor, Oran, főp.-udv.

Az escort számára előírt fülkében a Nyílt Parancssal indított kísérőkön és a rabon kívül senki sem utazhat!

A fülke ajtaja zárva tartandó!

Az elitét senkihez sem szólhat és nem tartózkodhat az ablak közelében. Az altiszt kötelessége megakadályozni, hogy bárkivel is jelet válthasson.

Megérkezésük után nyomban jelentkeznek a büntetőtábor parancsnokánál, előállítják a foglyot és a parancshoz mellékelt kísérő iratokat átadják.

A parancsot kiállította: 193.. IX. 8.-án. 9.40 órakor
az orani katonai fogházban:

Ballonin őrnagy
védbiztos. s. k.

Érkezés: 193.. IX. 14.-án. 23.30 órakor

Fort 32. Bahr El Szudan II/1. C. Dis.

A parancsnok helyettese:

Screbin főhadnagy s. k."

ÁLLAMTITKÁR

SZIGORÚAN BIZALMAS!

Az Orani Legfelsőbb Katonai Törvényszék Elnökének:

Monsieur Le Marechall

Különösen fontos katonai érdekekre való tekintettel, a hadügyminiszter úr és Gobieaux altábornagy úr indítványára a kiszabott halálos ítéletet, az Elnök úr megváltoztatta. A tettes százszorosan is rászolgált a halálra, de amíg él, addig remélhetjük, hogy megtöri a kényszermunka és jobb bánásmód ígéretével vallomásra bírjuk. Felkérem, hogy mindkét levél másolatát, valamint e szigorúan bizalmas instrukciót csatoltassa Marechall úr a Bahr El Szudanba vezényelt rabszállító transport kísérő irataihoz.

A Bahr El Szudan-i compagnie discipline parancsnokának kötelességévé teszem, hogy az életfogytiglani travaux forcesre ítélt 63-as foglyot minden rendelkezésre álló eszközzel, amelyet alkalmasnak talál erre, beismerésre bírja, az Ulogi oázisban eltűnt irattáska rejték helyére nézve.

Kötelességévé teszem a parancsnoknak, hogy a 63-as rab bűnügyét katonai titokként kezelje, a kísérő iratokat az erőd páncélszekrényében őrizze, hogy azokba avatatlan személynek betekintésre ne legyen lehetősége.

A parancsnok, vagy helyettesének belátására bízok bármilyen szigorítást, engedményt, fenyítést, amely a felbecsülhetetlenül fontos vallomást kiveheti a 63-asból, és tekintet nélkül arra, hogy általános esetben a szolgálati szabályzat vagy a katonai büntető törvénykönyv az alkalmazott eljárást hogyan bírálná el, intézkedhetnek.

Fentiek végrehajtásáról, illetve szorgalmazásáról bizonyos időközökben jelentést várunk a C. D.-től.

A HADÜGYMINISZTERIUM
KÉMELHARÍTÓ OSZTALYA:

H. Bourden tábornok s. k.

Helyettes államtitkár.

... Idáig szól az akta. Ellenőrzött, kivizsgált és hitelesített adatok, a tévedés lehetőségének szabályszerű kizárásával.

Vagy lehet, hogy mégis tévedtek valamiben ezek az akták?

Nem sokban.

Csak éppen a lényegben.

De valami hibája egy aktacsomónak is lehet, ha már az Ur úgy akarta, hogy a papír ne változtassa színét a rávezetett szöveg tartalmától ...

ÖTÖDIK FEJEZET

1.

Az első, elég lényeges hiba, hogy a bűnösként elítélt Fécamp teljesen ártatlan volt.

Ez elég kínos tévedés, amiről senki sem tud. A második hiány: a tettest meg sem említik az iratok között.

Ugyanis a tettes egy öt sous értékű aprópénz.

Szép, nem?

Most vegyük sorjában:

Az aktában szereplő Ulogi oázis, amelynek a hivatalos írásban csak forma szerint adtak helyet, az ügy egyik főszereplője. Másik főszereplője, akit az akta nem is említ, egy Szaidzsa nevű arab leány, voltaképpen Fécamp bűnösségének az oka és a harmadik, leglényegesebb szereplő, mint felbujtó és tettestárs; a sűrű, megbokrosodott férfitörzs és a langyos, nehéz afrikai éjszaka, amikor a sivatagban ijesztő a csend és a katonának lihegve kínlódnak álmukban.

Először nézzük Ulogit, a titokzatos oázist.

Ulogi aránylag modern helység, délnyugatra az Atlasztól, mélyen bent a Szaharában és arról ismeretes, hogy sok-sok zarándok látogatja, mert itt helyezték nyugalomra a Csodatevő Hagir nevű szent marabu földi maradványait.

Kétszáznegyven éve pihen Hagir, a szent orvos, Ulogi oázis mecsetjében. Ramazán ünnepén kibontják csákánnyal a követ, amely alatt a koporsója van és a mecset szentélyében közszemlére teszik ki. Messze föld-

ről érkeznek ilyenkor a hívők, akik csodálatos varázserőt tulajdonítanak ennek a koporsónak. Állítólag, aki a csodatévő cédrusládát kezével illette, azt nem érheti baj.

És ez csakugyan így is volt.

Száz meg száz hívő érintette a koporsót reggeltől hajnalig, anélkül, hogy a legcsekélyebb baj érte volna őket.

De mit árthat az embernek egy ilyen érintés?

Itt állomásozott egy rozzant erődben Henry Fécamp százada és itt találkoztak John Carew-el. Carew angol volt és az utolsó orvosi vizsgák előtt ott hagyta az egyetemet, hogy felcsapjon a Rivierán bázongoristának. Később díjat nyert Stockholmban a szabadstílusú birkózásból, majd egy praktikus találmánya révén emlegetik, amely lehetővé tette a rizshántolásnál nyert értéktelen pelyva felhasználását. Miután egy folytatásos regénye a Paris Soir hasábjain általános feltűnést keltett, kitiltották Franciaország területéről, mert fogadásból felmászott az Eiffel-torony tetjére.

Ilyen előzmények után került Afrikába, az idegenlégióba és egyévi szolgálat elteltével Ulogi oázis 72-es erődjébe, ahol ketten, rokonlelkek Fécamp-al nyomban egymásra találtak.

A két szilaj, bolondságokra hajlamos fiatalember hamarosan elvászathatatlan jóbarát lett. Szerettek verekedni, énekelni és tréfálni.

Ulogiban a jó kedély nagy szó, mert egy rosszízű, sós mocsár közelsége igen komisz tartózkodási hellyé tette az oázist. De ezeknek nem ártott semmi! Vasból voltak!

És hogy végeredményben ők is Ulogi áldozatai lettek, annak nem a por, a közeli mocsár, a forróság, vagy más kifejezetten szaharai oka volt.

A bajt, amittől, ez a két színarany kedély oxidálódott, Európában is jól ismerik, váratlan bonyodalmakkal kapcsolatban.

A neve mindenhol más, a neme mindenhol nő.

Ulogiban az említett bonyodalmat Szaidzsának hívták és legfeljebb tizennyolc éves lehetett.

Szaidzsa két szemöldöke egy-egy szabályos, hosszú boltív volt és misztikusan szép arcát különös mosoly tette vonzóvá. A vak Bochur nevű nagyapja nevelte.

Az öreg Bochnak kávéháza volt Ulogiban. Nap-hosszat a parázssal telt kosár előtt ült, főzte a kávé és egyik cigarettát a másik után sodorta. A két légionárius pedig Szaidzsával suttogott az egyik gyékényen a sarokban.

Szóval, amit nem bírt elvégezni a harc, a sivatag, a gyilkos éghajlat, azt elintézte egy nyavalya, ami az ő hazában épp olyan elterjedt, mint itt:

A szerelem!

Mint szövödmény, fellépett a féltékenység és a hiúság is.

A két katona szerelmes lett Szaidzsába. Oda lett a jóbarátság, és a jókedv.

Kissé lefogytak mindketten, nem tréfáltak, elmúlt az ének, a harsány kacagás és épp úgy ödöngtek a kaszárnyában szótlánul komoran, mint a többiek.

Már úgy látszott, hogy Fécampnak kedvez a szerencse. Szaidzsa kedvesebb volt hozzá. Azután Carew remélhetett, végül a leány óvakodott attól, hogy érzelmeit kimutassa.

Igy történt, hogy egy napon Jakab, az öreg kecske csodálatos halála elhozta a végkifejlést.

Jakab, a kecske, fél szemére vak volt és Bochnur háztartását tejjel látta el. A jámbor állatnak sejtelve sem volt szenzációs bűnügyi jövőjéről.

Ugyanakkor megérkezett Villiers százados és talán még kevésbé sejtette, hogy itt temetik el két nap múlva, mint Henry Fécamp áldozatát . . .

2.

Ramazan ünnep előtt megelevenedett az oázis. Sorra érkeznek a karavánok. Délben befut egy poros terepszínű autó, három tiszttel. Villiers százados tovább megy. Ő csak egy napra megszáll átutazóban Timbuktu felé.

Az oázis egyre tömöttebb csoportok ácsorgásától zsúfolódik . . . Két nap múltán megindul a ramazani ordítás, zürzavar, tömeges imák a szabadban és életveszélyes, hisztérikus tolongás, lökdösés a mecset előtt, hogy bejussanak az emelvényhez, ahol Hagir napvilágra került koporsóját megérinthesik. Ez tipikus keleti felfordulás, amely azonban végül is nyom nélkül elmu-

lik, mint egy gyors nyári zápor, ijesztő külsőségei dacára, ártalmatlanul, hirtelen . . .

A katonákat kettős őrszemekben cirkáltatják a városban, hogy fenntartsák a rendet. Egy ilyen páros őrszemet alkotnak, ketten: Carew és Fécamp.

Csak mentek tülekedve a zajongásban. Természetesen Bochor kávéházába.

— Hej Bochor, lepihennénk Carew-el, valami odu kellene!

— Gyertek légionista urak, — mondja a világtalan arab és egy benyúló felé indul.

Az üzlethelyiség mögött egy kis agyagfalú szoba volt. Ablaka nincs és egyetlen ajtaja a kávéház felé nyílik. A földön két gyékény fekhely. A két fekhely mellett a csodálatos kecske, amelyet Jakabnak hívtak.

Az arab megbecsüli a kecskét és közös fedél alatt hál vele. Olykor a tevét is megbecsüli és ezzel már automatikusan igen sokféle bogár és különböző apró, meg egészen nagy féregfajta iránti megbecsülését is kifejezi.

Carew, mint katona is megőrizte dandy szokásait. Előhúzta bardájából a kölniszórót és bepermetezte a gyékényt. Ő már ilyen volt. Például borotvátlanul nem ment ütközetbe. Az egyetlen légionárius volt, aki vasalta a nadrágját. Az ezredorvos sűrűn foglalkoztatta az egykori medikust, a katonai kórházban és azt szokta mondani, hogy elsőrangú szanatórium, vagy fürdőorvos veszett el Carewben.

A kecskét régen ismerték, hiszen a kitűnő háziállat az üzletbe is bejáratos volt. Itt nevezték el Jakabnak és az állat ezt bölcsen tűrte.

Szönyög természetesen itt is bőségesen döngött, de ez nem baj, mert minden légionárius ott hordja a sűrűszövésű moszkítóhálót táskájában.

Eleinte a kecske zavarja Fécampot, mert a zöld hálót takarmánynak nézi, lógatja felette a fejét, döff ködi és nyalogatja. A katona időnként belerüg.

— Eredj innen Jakab.

Amikor látja, hogy ez nem használ, elalszik.

Nem is tudták, hogy lefekvésük óta mennyi idő telt el. Arra ébredtek, hogy az öreg Bochor, Szaidzsa vak apja, rázza őket.

— Allarm! . . . Katona urak! . . . Felkelni!

Felugrottak.

Mi ez?! Valami verekedés?! Sietnek . . .

— Hű, de fáj a fejem, — mondja Fécamp!

— Az enyém is . . .

A légtelen kis fülkében, a kecske fojtogató, átható bűze, vegyítve Carew parfümjével, fullasztóvá tette, az amúgy is romlott levegőt.

— Mi történt? — kérdezte Carew.

— Nem tudom — . . . feleli a kávé. — Nagy fordulás van!

— Gyerünk!

Már menetkészek. Szuronyt fel!

— Oh! . . . A kecske! — kiáltja Bochur és letérdel az állat mellé, amely ott hever a földön és olykor megrezdül a patája.

Mi történt Jakabbal? Ez bizony elvégezte úgylát-szik. Vén kecskékkal előfordul. Ez a Jakab is egy főszereplő, amelyik kimaradt az aktákból. De ki gondol arra, hogy jegyzőkönyvet vegyen fel egy kecske vallo-másáról?

Pedig hányszor mekeg egy ilyen állat értelmesebben némely ember, hosszú és jelentős mondatainál . . .

Pánik az oázisban!

Sikongás, összekeverődő tömegrikácsolás . . . Bögtek a tevék... Egy altiszt kardlapoz és szüntelenül recseg a kürt.

„Aux Armes . . . Aux Armes!”

Az emberek fejveszetten szaladgálnak és a katonaság futólépésben körülfogja Ulogit. Mindenfelé gépfegyvereket állítanak fel.

— Mi történt?! — kiáltja futtában Fécamp, egy Dugó csúfnevű bajtársának, aki ezredkürtös volt.

— Az ördög elszabadult — feleli ez lihegve és másfelé rohan, amerre a szakaszát sejtí. Csak sokára tudják meg a pánik okát.

Hajnali öt óraker, az oázis közelében, a sivatag kezdetén, az autó mellett holtan találták a századost és a soffört is, akik még virradat előtt útnak indultak az erődből.

Tevés berberék egy burnuszos embert láttak a távolban és utána siettek. De nyomaveszett a tolongásban.

Az autóból eltűnt az irattáska, amit Villiers egy percre sem tett le a kezéből. A benne őrzött okmányok felbecsülhetetlen fontossággal bírnak. Az afrikai gyar-

matbirodalomban kiépíthető katonai támaszpontokat jelölték meg bennük. A tervezetben féltve őrzött hatalmi törekvésekről volt szó.

Életkérdés az okmányok visszaszerzése!

Az események fergeteges iramban gördültek előre:

Ulogi minden talpalatnyi földjét feltúrták, minden viskót szinte szétszedtek, a kaszárnyát pincétől padlásig átvizsgálták: hiába. A zarándokok egyenként mehettek csak el és tetőtől talpig levetkőztették őket előbb.

Az oázist kettős katonai gyűrű fogta körül!

Megnézték a mecset belsejét. Sőt! Felnyitották Hagir koporsóját, ami kishíjján zendülésre vezetett.

Az eset délelőtt történt. A mohamedán papokból alakult menet egy zárt cédrusládát vitt a vállán, hogy az esti imádság előtt, mindenki láthassa és érinthesse Hagir koporsóját, mert azután egy teljes évre befalazzák ismét.

A Raghib-Amur téren találkozott egy őrzőpatyolat a menettel. Tevehajcsárok táboroztak itt a kút körül állataik között. Hagir koporsóját nyolc mohamedán pap vitte a vállán.

A hadnagy eléjük toppant.

— Állj! Nyissátok fel a koporsót!

Dühödt felháborodás morajlott fenyegetően. A tevehajcsárok öklüket rázva, közeledtek. A hadnagy nyugodtan áll, lábainál egy víztócsa. Hátraszól:

— Fix! En joue!

A tizenkét puska súlyba lendült, onnan vállhoz . . . Két másodpercig csend . . . Egy bátoratlanul elhajított kő odaesik a hadnagy lába elé és felfreccsen a tócsa. A tiszt lenéz, de nem szól semmit . . . Vár!

A körmögő Halk morgással húzódoznak a tizenkét mozdulatlan cső előtt . . .

— Kinyitjuk a koporsót, — mondja azután a papoknak. — Nem érintem meg, csak belenézek és máris tovább mehettek. Ha valami ostobaságot teszték, akkor nagy jajgatás lesz holnap a benszült duárokban és sok kunyhót kell majd kimeszelné a gyász jeléül. Egy perccig gondolkozhattok ezen Allah papjai . . .

A hadnagy elővette az óráját. Déli tizenkettő volt. Dugó, a hosszúfejű ezredkürtös ott állt mellette és várokozón nézte. A hadnagy mosolyogva feléje fordult, válon veregette és mintha valami tréfás beszélgetésbe fogna, így szólt halkán:

— Ha lövetez, akkor nyomban riadót fújsz . . . Megértetted?

— Igenis, — bólogatott elégedett vigyorral, mint akinek valami humorosat mondtak.

A papok csak néhány szót beszéltek. Amikor az erőd kápolnájában deket ütött a vékonyszavú kis harang, ott feküdt a hadnagy előtt nyitva Hagir koporsója.

Tisztelgett és a menet folytatta útját, a déli harangszóban.

Délután a Csodatevő Hagir koporsóját befalazták és a zarándokok türelmetlenül, indulásrakészen várakoztak az oázist körülzáró katonai gyűrűben.

Egyenként és bőrig motozva mehettek csak útjukra. De az irattáska nem került elő.

Minden katonát, valamennyi bardát gondosan átnézték: semmi. A gyilkosság idejére minden legény alibjét igazolni kellett: semmi.

Pedig az irattáskának itt kell lenni

Első napon százezer frank jutalmat ígértek a nyomravezetőnek. Két nap múlva már falragaszon hirdették mindenfelé, hogy: ötszázezer frank jutalmat kap a feljelentő és ha cinkos, akkor bünbocsánatban részesül az illető, aki a tettes nyomára vezeti a hatóságokat.

Hihetetlenül hangzott.

Fécamp a gyilkosságra virradó délelőttön ott járt Bochur kávéházában. Még motozták az embereket. Az éjszakai rémtett szörnyüisége még azon frissen, ott lebegett az oázis felett, ahogy felriadtak rá a gyanutlan alvók. Szaidzsa nem volt ott. Szaidzsa nem akart találkozni velük. Delet csilingeltek az erődben . . . Kint az úton látta a menetet, ahogy vitték a koporsót . . .

A koporsót, amely ezen a napon hitetlen szem előtt is feltárult egy rumi tiszt kívánságára.

Azután következett a meglepetés!

Az eset közvellen előzménye a börtáska volt. Carew-el jöttek a gyakorlótér mögötti köves dűlőúton át. Az egyik dombhullám mélyén ott feküdt a táska. „V” betű volt beleprésselve. Pipereholmik őrzésére szolgált.

— Ez a meggyilkolt századosé! A tettes itt dobta el.

— Beadjuk a századirodába.

Carew elment a táskával, Fécamp beült a kantinba. Szaidzsa iránti szerelmi bánatát hegedűjének sírta el. A legénység csendesen üldögélt körötte és vörös-

bort ittak, ki sejtette volna, hogy ez a poharazgatás milyen hihetetlen drámában végződik?

Koradélután kezdődött. Egyszer csak a Dugó nevű kürtös társaságában jön Carew és odaül közibük?

A feszülő, száraz meleg pörkölte a bőrüket.

Különösen nyugtalanító nap volt.

— Fiúk! — mondta hirtelen Carew, — beszédem van Fécampgal, hagyjatok magunkra.

A katonák ismerték a közös nőügyet és átültek más asztalokhoz. Ugy sejtették, hogy a két fenegyerek között végzetes összecsapás készül. Talán épen most.

— Te, — mondta hirtelen Carew, — nekem elég volt Ulogiból.

— Na és? Mit tehetünk?

— Idehallgass! — Kettőnk közül az egyik úri módon távozhat, — ha a másik csúnyán meghal.

— Hm . . . Hogy érted ezt?

— Fej, vagy írás! Feldobsz egy soust és amelyikünk eltalálja, hogy melyik felére esett, az nyer. Szabad, gazdag ember lesz.

— És aki veszít?

— Azt a nyertes elfogja, átadja a hatóságoknak, mint a kétszeres gyilkosság tettesét és a vesztes elvállalja a bűnt. Bevallja! A nyerőnek kifizetik az ötszáz ezer frankot. Ha veszített, hazamegy és boldog ember lesz. A másikat viszont felkötik, vagy lelövik.

— Ez örülség, de érdekes, — mondta Fécamp. — És mit vall az, amelyik veszít? Hogy követte el a tettet?

— A homokdomb mögül lelőtte a százados és a sofőrjét. A táskát elrejtette és errenézve nem hajlandó vallani. A „fej vagy írás“ nyertese majd alátámasztja ezt a vallomást. Idenézz! Nem adtam még le . . . — Óvatosan, hogy ne lássák a sáros, piszkos bőrtáskát, előhúzta a zubbonya alól.

— Ez . . . a bőrtáska . . .

— A meggyilkolt Villiers százados útikészlete. Elég jó bizonyíték. A nyertes majd azt mondja, hogy a vesztesnél látta . . .

— És biztos vagy benne, — mondta tünődve Fécamp — hogy ha nyersz, akkor én megteszem ezt az örülséget?

— Biztos.

— Hm . . . Én is!

— És . . . Szaidzsa dolgát amúgy sem tudjuk másképpen elintézni.

— Igazad van, — mondta Fécamp, — így egyikünk sem él, úgy legalább csak az egyik pusztul el. — Azután harsányan felkiáltott: — Hé, fiúk! Két régi cimborá kibékült! Ma mindannyian isztok az egészségünkre!

— Én fizetem, vagy Fécamp, — szóló jókedvűen Carew. — Döntsön a sorshúzás!

— Rendben van! — bólintott a másik és odasúgta: — Fej, vagy írás, Szaidzsáért és a szabadságért!

— Rendben van, — felelt halkán Carew, — adjatok egy öt sous!

A Dugó csúfnevű kürtös elővett egy öt sous értékű pénzt és átadta Fécampnak.

Fécamp feldobta. A pénzdarab kétszer, háromszor átfordult.

— Fej, — mondta Carew, mielőtt a sous leesett.

Nagy, halálos, tompa koppanás . . .

Érdekes.

Erre a rövid, csengésnélküli hangra, ahogy a pénz a fára hullott, Fécamp nyomban megérezte, hogy veszített.

És úgys volt.

A rézpénz látható lapján „fej” volt.

— Én fizetek! — kiáltotta vidáman Henry Fécamp és fizetett is, ahogy mondta; mint egy úr!

Másnap magára vállalta a gyilkosságot, amelyről kevesebbet tudott, mint a hatóságok.

Mindössze ennyi volt, amit Sirone ez ügyről nem sejtett Bahr El Szudánban a C. D. erődjében.

HATODIK FEJEZET.

1.

A Tornadó közeli érkezését általában tikkadt szélcsend előzi meg. Olyan fenyegető, éppen e mozdulatlan-ságában, olyan félelmetes a csönd, mint egy talpára lapuló párdac. Azután megmozdul egy lomb. A kertben álmos bogarak vonulnak egyenletesen.

Valami készül!

Egyetlen, nagy falevél különválik az ágról és széles pályán, lassú hullással földet ér . . .

És egyszer csak vastag árnyék vetül a mezőkre, megzördül a kert és befut a támolgyó vidékre a végítélet őrző forgószela.

Ezt jelenti a súlyos, langy-meleg szélcsend.

A büntetőszázad erődjében is nyomasztó az egyhangúság, amely most mégis más és nem tudni, hogy miért?

A túlfeszült légköri elektromosság titokzatos fénygrafikonokat rajzol a fekete égre és minden villanás fenyegető jóslatként cikkázik át a sivatag felett.

Az első jelentéktelennek látszó előhírnök, amely a romboló vihart mintegy bejelentette; Vigoin főhadnagy érkezése volt.

Három órakor délután ért Bahr El Szudánba, jelentkezett a kapitánynál és bemutatta a parancsát. Ebben az az utasítással indították útnak, hogy átvegye elődjének, Screbin főhadnagynak a szolgálatát, mint helyettes parancsnok.

Screbin halála után Libourne-t illette volna a helyettes parancsnoki hatáskör. Ami természetes is, miután éppen az újonnan érkező tiszt ismeri mindig legkevésbé a helyi viszonyokat.

De „odafenn” sokszor így vagy úgy találhatnak helyesnek valamit és katonáéknál soha sem divatozott, hogy egy-egy szokatlan parancsot megindokoljanak. Libourne vérig sértve, visszavonult a szobájába, holott Vigoin igazán nem volt oka a különös intézkedésnek. Sironet nem utolsó sorban érdekelte, hogy új tisztje alkalmas cimborá-e a *Coin de L'Enfer* éjszakai kvaterkázásait illetően.

Este már együtt poharazgattak az irodában. A nyugati légáramlás idején különösen fülledtek és siralmasak itt az éjszakák.

— Borzasztó magányban élsz kapitány úr, — mondta a főhadnagy.

— Screbin óta nem volt itt megfelelő kellemes társaság.

Vigoin sokáig puhított egy cigarettát, három ujj között görgetve. Azután nyomatékkal mondta:

— Hallottam, hogy van itt egy érdekes fogoly, aki hegedül.

— Ugy . . . — páráktól fényes, sárga, puffadt arca kutatóan nézett a tisztre. Szóval tudja. — . . . És mit tartasz . . . a katonai becsület szempontjából . . . az

esetről? . . . Valaki jóhiszemű tájékoztatlanságában egy hazaáruló gyilkossal összeérinti a poharát . . . Mi? Baj?

— Ha Fécampal teszi az az illető, — felelte igen határozottan és szembefordulva a kapitánnyal — akkor fontos kötelességet teljesít! Felhatalmazásom van arra, hogy ezt közöljem veled, kapitány úr.

Sirone meghökkent, azután jelentősen bólogatott: ahá! . . . Itt a rangidős Libourne mellőzésének oka.

— Te a *Szolgálat* embere vagy?

— Engem azért küldtek ide, — válaszolta kitérően, — hogy az elrejtett irattáska ügyével foglalkozzam. Illetékes helyről azt üzenik az erőd tisztjeinek, hogy aki szóra bírja Fécampot, az viszakerül a félbeszakított katonai pálya, régi beosztásába. Te jól kezdted kapitány úr, folytasd ott, ahol elhagytad.

— De én nem tudok egy árulóval kvaterkázni! Egy gyilkossal! Az ördögbe is . . . ! Tiszt vagyok . . . és nem a *Szolgálat* embere! . . . — Az asztalhoz tántorgott, hogy pálinkát töltsön. — Vedd tudomásul, hogy nem ismertem annak a fráternek a curriculum vitaejét, amikor leültem a pohár mellé vele. Utólag telefonon másként tüntettem fel az esetet, hogy kivágjam magam.

— A *Szolgálat* azonban komolyan vette a jelentéset és úgy intézkedett, hogy folytasd ott, ahol elhagytad.

— Tehát parancs? . . . Jó! . . . Rendben van! . . . a mindenségit. — Felhajtotta a pálinkát és libegett, mint aki nagy futásból megpihen most, pedig régóta üldögélt már, de elnyűtt szívének ritmusát folytonosan ismételte ez a szapora szuszogás, amellyel állandó légszomja ellen küzdött.

— Akadozik ez a rongyos gép . . .

Blazirt, lekicsinylő arckifejezéssel vállat vont, mint ha megvetné önmagát, amiért egyáltalán jelentőséggel bír előtte a mája, a szervezete, szóval az élet fiziológiai ostobasága, amellyel fenntartja magát, pusztá szokásból teendőinek posthumus változataként, Bahr el Szudánban . . . Lassan imbolygó fejjel, üresen merengett egy bizonytalan pontra, a levegőben és cigarettát sodort.

— Ne vedd rossznéven pajtás — szólalt meg végre rekedten. — minden tiszteletem a *Szolgálat* derék bajtársaié, de én ott élvezetöig sem vinném fel . . . Katona vagyok, a kapott parancsot habozás nél-

kül teljesítem! Még azt is, hogy poharazgassak egy kémme! . . . De szívesebben rohamra vezetek két szakasz vöröskeresztest ötezer lázadó tuareg ellen, ha szabadna választanom a parancsok között . . . Mondieu! . . . Egy kémme! koccintani . . . Ezt a stratégiát Săint-Denisben elfelejtették belémnevelni.

Sirone szuszogva bāmolt a kéken terjengő füstbe. Két-három egér is átfutott előtte a padlón. Miért van itt annyi egér?

— Én nem vagyok babonás . . . de itt van valami a levegőben . . . Itt furcsa az élet . . . Senkiről nem tudod, hogy mi forr benne. A mindig jókedvű Serebin gondolt egyet és fütüürészve fejbőlötte magát . . .

Az ablak előtt, mintha óvatos előrehajlással bekukkantana valaki, a holdvilág közelgő síkjában, lassan kirajzolódik egy meredt pálmakorona. Lombjai között a kardlevelek homályos foltja konturokra tágul és egy hatalmas, éppen nyíló rózsára emlékeztet.

Egy felriadt madár sikoltott, jó messze valahol. Vigoin koponyáján apró nyilalások futottak át, mintha időnként életrekelne egy-egy varrata. Az üveges fényben duzzadó pálmakorona megzörren, kíváncsi majomfej bāmul egy pillauatig a szobába, majd hangos fogvicsorítással eltűnik hirtelen.

Egy egészségügyi katona jön és sárga cédulát tesz a kapitány elé, Sirone egy kézjegyet firkant rá és a legény megy . . .

A forró, nyirkos levegő zsirosan fekszik az arcukon és időnként sóhajtanak. Rosszízú, keserves csend ül, a váróteremszerű, fullasztó légkörű kaszárnyairó-dán.

— Nem említette a 63-as, hogy pénze van? — kérdezte Vigoin. — Kétmillió frank értékű ékszer is volt az írások között. Nemrégén kiderült, hogy a meggyilkolt százados örökséghez jutott és Marokkóban átvette az amerikai követségen.

— Igen, tudom . . . emlékszem, — szólt bágyadtan a kapitány és mert nagyon elnehezült a feje, szinte a félüveg pálinkát felhajtotta egyszerre.

Vigoin járkálni próbált, de a padló tiltakozó felnyikordulásaira ismét leült. Itt minden disszonáns hang végletekig feszítette az idegeket.

— Voltak testvérei? — kérdezte Sirone és ásított.

— Villiersnek? Egy . . . öccse él . . . Mathias Villiers színész. Legutóbb Londonban szép sikere volt, úgy mondják . . . És Villiers százados, szegény . . . Hová is tehette volna biztosabb helyre az örökségét, mint a legföltettebb hadititkok közé?

Az egészségügyi katona ismét bejött egy sárga lappal és Sirone aláírta.

— Hozzon fel sóskekszet az ezredorvos úrtól, — szólt az eltávozó legényhez.

— Ez miért jár ide aláíratni? — kérdezte Vigoin, amikor ketten maradtak.

— Sok tifuszos van az erődben és ezek éjszaka szoktak meghalni. A legsűrűbben tizenkettő és négy óra között . . . Meg tudnád mondani, hogy miért?

Vigoin idegesen hátrasimította néhányszor a haját.

— Minek ez az aláírás? A sárga lapon?

— Rendkívüli állapot esetére előírt temetési engedély. Járvány idején, legkésőbb egy órával az elhalálozás után muszáj elföldelni a tetemet.

Ásitott. De nem volt álmos. A pálinka lángja lassan kigyúlt benne.

— Megtudnád mondani Vigoin, hogy miért épen tizenkét és négy óra között szeret meghalni a tifuszos beteg?

Vigoin az ablakra nézett, azután a menyezetre, tancstalanul. Vastag rosszíz telepedett a szájára és éme-lyegni érezte a gyomrát.

— Kérlek? . . . Nem . . . Nem . . . nem tudom . . .

Ez veszett egy táj! A szemhéjja fölött lüktet és fáj valami forró nyomás.

— Jó lenne, — mondja szomorúan, — ha ezt a 63-ast nem vinné el a tifusz, mielőtt a vallomást kivettük tőle.

— Azt a frátert ma reggel kiköttettem . . . — jegyezte meg olyan hangon, mint aki utólag megnyugtatta lelkiismeretét, hogy lám, nem volt igazságtalan. — Talán jobb lett volna, ha megnyúzatom elevenen, mielőtt zeneszerszámaival ásatásokat végez a lelkemben.

— Ezt nem értem kérlek, — mondta Vigoin.

— A gazember minden alantassága ellenére költő. Mondjuk, abban a démoni, elfajzott értelemben, amellyel némely ember olyan fenségesen rútnek látja a go-

noszt, hogy az már műbírálati elemekre bontva, a „szép” fogalmának is megfelel, mint a Pokol, dantei látomása. — Most fellobogott benne az alkohol, szemei áthevülten csillogtak és a mámoros ember torzult ítéletével, nagyszerűnek látta zavaros megállapításait. — Azt hiszed, hogy az a bizonyos görög nem a szépet hitte, amikor torz árnyait életre fantáziálta az Escoreal falain? De épp úgy lehetséges az is, hogy ha nem tanul meg festeni, akkor mint világhírű bűnöző hívja fel a figyelmet magára, mert az emberiségben lappangó alkotó energia, egy! . . . A művészet, a szerelem és a hatalomvágy regulátorain keresztül útát tör, mielőtt felrobbantaná az ember ép elméjét. De a bűn is csak ilyen változata az átalakult alkotó energia biztosító szelepének, hogy eltávozhasson az emberből, különben szétvetné! El Greco talán hazaárulásban keresi a nagyszerű, beteges vízióit, ha nem festi valósággá őket . . . De az is lehet, hogy az emberiség közérdekében revellált volna, mint Zoroaster, vagy akár mint az öreg Kneipp páter. De épp úgy lehetett volna Rómahódító Szent Pál, esetleg valamelyik óceánokat legyőző konkvisztádor. . . Ez a fiú tehát költő. Megénekelte életével a bűnt . . .

— Parancsolsz? . . .

— Azt mondom, hogy talán, ha szebben hegedül ez a fiú, — folytatja lendülettel, — vagy jobban mintázza a szobrait, úgy nem öli meg a századost . . . Nagy gonosztevők olykor dilettáns művészek és nem egy nagy művész dilettáns gonosztevő volt, mint Rembrandt, vagy Villon . . . Itt nálunk, az erődben pillanatonként érezheted: céltalanul maradt magasfeszültségű ambíciók roppant rémülete cirkulál . . .

— Elsősorban, — tűnődött egészen másfelé Vigoin és forró szemhéjait végigsimította, — talán a tisztéssel törődöm . . .

— Parancsolsz? . . . — Ivott, mert a mámoros, önhitt lelkesedése kissé lohadt már. — Itt van például egy hatáskör nélkül tévelygő felgyülemlett invenciójú ember: Libourne. Havonta telefirkál egy füzetet . . . memorandumokon dolgozik. Mint a katonai büntetőrendszerek nagy reformátora hiszi az érvényesülést . . . Csupa ostobaság. Átveszem a füzeteit azzal, hogy majd alkalmilag foglalkozom az eszmével . . . Hadd írjon. Nem igaz?

Vigoin szomorúan hallgatta, hogy milyen tár-

gyilagos lélektani és műtörténeti révületbe lelkendezik májbajával és letört pályafutásával ez a kapitány, a légköri nyomástól duzzadó, sivatagi éjszakájában. Az új klímától meglepett szívműködés szabálytalanul rángatóztak és a sirokkó áramlásában növekvő ingerültsége, szinte dührohammá fokozódott.

Amikor ösztönszerűen felhajtott egy kis pohár pálinkát, megértette, hogy miért alkoholistá úgyszólván mindenki ebben az erődben. Fél perc múlva átmelegedett az arcbőre és egyenletes szív működése lett a szesz-től.

— Ez az ember, ez a gyilkos költő, — folytatta Sirone, — kiásta a lelkem paleolith, miocen, vagy mit tudom én milyen rétegeből az eltemetett Campanillet és a római Quattro Fontane szobrai a Quirinal mögött, ahol egy nőt vártam mindég.

Jött az egészségügyi katona. Egy újabb sárga papírt hozott és kekszet is, az orvostól. A kapitány szignál, a legény elmegy és Sirone folytatólag mesél, széles karlendülettel:

— ... A Via Rasella felől jött mindég a nő és sárga raglánt hordott, mint a férfiak. Megjegyzem, az is lehetséges, hogy egy méltatlan elődöm tulajdona volt ez a raglán, most már nehéz lenne eldönteni ... Akkor egyszer gondoltam, hogy megkérdem, sok más kérdéssel együtt, ami fontosnak tűnt előttem. Éppen a Termini felé mentünk, ahol egy Mózes-szobor és két mellékalakja árka-dos szökőkútát alkotnak ... szerintem Fontana legsilányabb munkája ... Itt akartam sok mindent kérdezni és esetleg jó lett volna, de jött egy ismerős. Szomorú előérzettel üdvözlöttük, mert ez minden kérdést elnyelt akkor. És várni kellett ... Így lett az Örök Város, lassanként, most már Örök Város ...

A katona jön ... Sirone firkant ... Sárga papír legyen ...

Vigoin hátrahajtotta fejét a széktámlájára. Szenvedett.

— Ez a fiú, — mesélt a kapitány derűsen, — kiásta egy hegedűvel a száraz porból Rómát. És azt is, ami Rómával együtt már a sírban fájt, tehát igen csendben könnyezett csak ... Hogy miért éppen ő? Ez titok. Itt a titok éltető elem, természetesen kiválasztódó ellenmérge a valóság ciánkálójának.

Hirtelen elhallgatott . . .

Vigoin felkapta a fejét! Mi ez?!

Furcsa hang keletkezett valahol.

Sirone felemelkedett és előremeredt az asztal fölött, két öklére támaszkodva.

— Mi ez az Istenért? — kérdezte, az idegességtől dalamos, türelmetlen kiáltással.

. . . Különös, légyraj döngésénél nem erősebb, zümmögő jajongás áradt valahonnan. Állandó és vontatott hanghullámmá volt ez, egy szívbemarkoló döngicsélés, amelyből halksága ellenére, egy betűszerinti „jaa” ismétlődött szüntelenül.

— Mi ez . . . kapitány . . . — kérdezte, most már süsogva és rémült álmélkodással. Sirone felhúzta a két vállát és panaszosan, kimerülten felelte:

— . . . A Csontbrigád . . . jajgat ilyenkor! . . . Szörnyű!

És özönlött . . . Millió légy zümmögéséhez hasonló, folytonos hullámban, döngicsélőn. Mintha egy nagyon magas ház tetején epekedő macska jajgatna, vagy a szomszédos lakásban felriadt csecsemő sírna keservesen . . .

Vigoin az ablakhoz lépett. A homlokán egy ér szinte kisujjnyira duzzadt és úgy érezte, hogy az ajkai vastagon, érzéketlenül feszülnek. Gyorsan kitöltötte néhányszor a nyelve hegyét, hogy megnedvesítse a száját. Szemközt éppen egy sziklatökre tűzött a hold és mint apró hernyók, bizonytalan konturok mozogtak. Füstszerűen terjengő por lehet . . . Vagy emberek? Nem látszott tisztán, pedig hófehér és ezüstös színeknek olyan fenségesen tiszta kreszesendőjában fénylett, ez a sivatagból kiálló, magányos tönk, olyan egyedül egy tenger közepéből hirtelen felmerült korallsziget módján, olyan felnagyítva és élesen, a holdvilág és a homokhullámok között, hogy az ember szinte elérhetőnek hihette kinyújtott kezével.

Forró pálinkagőz áramlott Vigoin arcába. A kapitány lépett mögéje.

— Ott a Csontbrigád . . . Látod? . . . A kitaszított árulók . . . külön tanyája . . . A rendes kényszerszermunka valóságos rangfokozat a Csontbrigádhoz viszonyítva.

— És mi az a vörös folt. . .

— Nem tudom . . . Este látszik . . . Valami tűz . . . Ez titok . . . A legnyomorultabb rabnak is lehet titka. Szívesen elkoboznám tőlük . . . De nem megy. A Csontbrigádnál . . . Aki oda felmegy az soha sem tér vissza, . . . És nem lehet tudni, mi a titkuk. De élnek, ez biztos. — Szinte fuldokló küzködéssel kigyónja a legszörnyűbbet. — Azt is mondják, hogy . . . kanibálizmus van ott . . . közöttük . . . Rémes . . .

Könnyű szél suhant át a Szudánon és feléjük hozta a jajgatást.

Vigoin, hogy a padló döngése szétrobbantsa a Csontbrigád jajgatását, kemény léptekkel az asztalhoz megy és felhajt egy pohár pálinkát.

— Kérlek, kapitány úr, — mondja érdesen, — úgy látom, hogy elsősorban a beteges szorongás szuggeszciójával kell megküzdeni annak, aki itt élni akar.

Sirone vállat vont:

— Ki akar itt élni?

Vigoin hirtelen tört lendülettel, visszahullott iménti szintelen, réveteg beszédmódjába:

— Hát ez nem legenda . . . ? Ezzel a Csontbrigáddal? Ez van?

— Nines . . . Én sem hiszem. Pedig látom . . . De a lelkem legmélyén nem hiszem . . . Valami neuraszténiás egyén álma az egész . . . Nem igaz . . . Velem együtt, csak vízió.

A jajgatva döngicsélő legyek hallucinációja most újra feléjük áramlott szaggyalozottan . . .

— Ha nem ébred fel ez a neuraszténiás álmodó, akkor itt még rémségek fognak történni. És tudod-e miért?! . . . — Ujjai közül szerte hullott a dohány, heves mozdulatától, ahogy elrántva a nyelve előtt, megnyalazta a frissen sodort cigarettát, tántorogva. Rekedt kiáltása kettős visszhanggal recsegett az éjszakában. — Tudod-e miért?! A természet nem akarja, hogy itt emberek éljenek, érted?! . . . A természet alattomos fegyvernemei hisztériával, reumával, a csontok és a lelkek mérgezésével kiintrikálja innen az embert és helyreállítja a status quot . . . Ez az! Érted? Csak a hulláink maradnak itt, amíg elvégzik velük kényszermunkájukat a férgek. Azután semmi . . . Csak a hír és a rege és mindaz, ami hazugság . . . Erre iszom! Szervusz . . .

Mi itt már régen nem kocintunk egymás egészségére...
Minek a hajdani kedves ismerősöket emlegetni?

Kifulladt. Az ócska motor, amely megtárgult szelepeivel nekirugaszkodott időnként, most leállt.

2.

Vigoin sóhajtvá leült és végig simította a homlokát.

— Mit tudsz te kapitány úr a Csontribigrádról?

— Semmit. És ez a tiszta igazság. Nyolc év előtt egy század légionárius elindult, hogy a Baghar fensíkon elfoglalja a szabad Baghar Mozlimek földjét Szudán északi részén. Itt fenn... — kimutatott az ablakon — táboroztak már egy hónapja. A rabokkal együtt vágták a sziklát, hogy utat készítsenek a hegyláncon át, a lapos fensíkon, ahol nem terem meg se fű, se fa. Nincs árnyék. Irtózatos gránittönk.

Azután robbanás történt. Állítólag merénylet volt. A munkahelyen tartózkodó tiszteket eltemette az explózió. A katonák nekivágtak a sivatagnak. Talán az ártatlanok is elszöktek, hiszen szárazon egy sem vihette el. Két hét múlva láncraverre visszahozták őket... Vezetőjük, egy tűzmester, azt vallotta, hogy parancsuk volt az indulásra, mert valami váratlan hírt kaptak a tisztek. Ez természetesen ostobaság. Felvezették valamennyit egy sziklába vájt lépcsőn a „*Pokol Tetőre*“. Így nevezték a fensíkot. Ez a keskeny feljáró volt az egyetlen összeköttetésük a külvilággal... Amikor mind fenn volt; Murier ezredes parancsot adott lent, hogy a lépcsőt felrobbantsák mögöttük.

Vigoin megborzadt.

— Ennek nyolc éve, — folytatta Sirone és szétvetett lábain ingadozva, járkált. — Azóta ott élnek. Minden embernek bizonyos mennyiségű követ kell naponta kifejteni. Ennek ellenében a drótpályán járó felvonón megkapja az ellátását. Itt a hadseregnek átjáró kell, tehát lesz is. Tíz méter szélességben.

— És... nem pusztulnak el?

— Az eredeti Csontribigrád katonái közül már nem sok élhet. De utánpótlást kapnak emberben... Időnként fellázad valahol egy osztag, vagy néhány fogoly Bahr El Szudánban visszaeső bűnösnek minősül. Ezek a Csontribigrádhoz kerülnek, ahonnan nincs visszatérés...

Vigoin mereven bámulta a szivarját. Azután kinézett az ablakon, a csendes éjszakába.

— És . . . ellenőrzés . . . orvos . . . felszerelés? . . .

— Felszerelést időnként pótolunk. Egy eszelős rab érintkezik velük.

Elfogyott minden szó belőlük. Tisztán hallatszott a gőzölgő éjszakában néhány lomha nagy cseppje a lecsapódó párának, amint a tetőről a kőre hullik.

A kapitány kimerülten roskadt a foszlott kanapéra.

— „Itt semmi sem jó! . . . !” Ezt kellene felírni, mint jelmondatot . . . — súgta érdesen . . . — A múlt is halványabb napról-napra.

Később elaludt a bőrkanapén. Hátrasüppedt koponyával, nyitott szemmel, hortyogva és szigorúan ráncolódo homlokáról patakozott a verejték.

3.

Vigoin vagy tíz percig jelentést írt.

Azután lezárta a levelet és csendben kiment. Merre van Screbin szobája? Még nem ismerte a járást itt Bahr El Szudánban . . .

A sötét, dohos folyosón minden csendes volt. Virradt már és az egyik ablakon keresztül odalátott a holdfényes, kopár „*Pokol Tető*” csonka kupjára.

Miért jajgat a Csonthbrigád? . . . Egy ór lépte kopogott az udvaron és elhalt valamerre.

— Anton . . .

A keresztnévén szólították . . .

Hökkenten sarkonfordult. A folyosó sötét beszögelésében egy árnyat látott a háta megett.

— Ki az?

— Én vagyok . . .

Egészen a beszélőhöz lépett . . . Lassan felismerte.

— Te! . . . Te itt vagy? . . .

— Mit akarsz tőlem Anton?! . . . Itt is üldözöl?

— Ostobaság és nem értem egyáltalán a merészséget.

— Várj! Hallgass rám: Menj el innen. Ne szaglássz, ne kutass . . .

— Tessék?! Ez azt jelenti, hogy te . . . maga . . . tud valamit az erődben lejátszódó furcsa és . . .

— Te magázol?! Én a tisztársad vagyok és . . .

— Elég volt ebből a beszédmódból!! Feleljen a kérdésre! Tud valamit? . . .

— Nem tudok semmit . . . csak azt, hogy elég volt Anton . . .

A Csontribrigád furesa, nagyon távoli jajgatása hallatszott . . .

— Vigyázz . . . — súgta Vigoin fülébe a lappangó ismeretlen. — Könnyen megtudhatod, hogy miért jajgat a „Brigád“, de nem lesz senki, akinek elmeséld . . .

Mielőtt felelhetett volna a fenyegető árny elsuhant. Vigoin kimerülten, lihegve, nekidőlt a falnak és forró szemhéjjai bágyadtan lezárultak egy pillanatra. Tág, feszülő lüktetéssel, szinte egész testében dobogott a vér. Leült az irodában, hogy gondolkozzék. De agyában felborult minden logikai sorrend.

Kissé elszunnyadt. Az ébresztő trombita hangjára felnyitotta a szemét. Pokoli fejgörcse van és a hörgőiben leülepedő párából hurútosan sóhajt. Elindul a tiszt lakások felé.

Szürkül. A pókhálószerűen derengő alvadt égbolt, foszladozó ponyvaként dől a sivatag fölé. Sirone kapitány felébred az ócska kis kanapén, ahol ruhástól elaludt, részegen. Fejgörcse van és a szája pokoli szárazságban ég. Nagyot nyújtózik. Sajgó ízületei ropognak.

Micsoda sivár, halottas nihilizmussal telik itt mindennap a céltalan kín szolgálatában? . . . Igaz! Szolgálat. Ásítva, szédelegve a kardját csatolja.

Ekkor egy lövés dördül . . .

És nyomban utána felharsan a trombita.
Alarm!

HETEDIK FEJEZET.

1.

Ezen a végzetes reggelen elindult a különös dráma. Az *ébresztő* után kezdődött . . .

Trombita . . .

Fécampnak minden tagja fáj, de felszedelőzködik. Hajnali sorakozó. Ha most nem bírja, akkor elveszett ember. Aki rosszul végzi a munkát, azt verik, gyötrik, újabb büntetést kap, dolgozik és így gördül gyorsan a halál felé; munka és büntetés halmozódó nehézségeivel

küzdve. Grison káplár és Magiron őrmester, különösen gyűlölték a 63-ast, de eddig nem sikerült a büntetéstől leromló állapot harapófogójába szorítani! Ma itt az ő napjuk . . .

Hajnalodik.

A hegyek felől nyúlós, nedves pára ereszkedik le, a napfelkelte még messze van. Sorba állnak a kondér körül, bádog edényekkel, mogorván, kábultan.

Tiguer, egy vörösbajuszú káplár végignézi a sort. Néha oldalbadöfi egyiket-másikat.

— Gyerünk, gyerünk . . . Aki kész az menjen tovább!

Ez a káplár, gömbölyű, alacsony homlokával, bütykös kezével, a megtestesült bornirt közöny. Nem kegyetlenkedik pusztán a kínokozás vágyáért, de szánalmat sem érez.

Megjelenik Magiron, az őrmester. Álmos és morózus. Valaki éppen elejti a csajkát. A híg leves szétfolyik.

— Csak tovább! Gyerünk! . . . Mars, te disznó! Nincs kétszer kávé!

A nap már jön . . . Harsogó bíbor, majd sárga színnek szétterülésével tágul a fény, egyre hatalmasabban. Az őrmester Fécamp felé sandít. Jól tudja, hogy most itt az ő ideje . . . Nom du nom! . . . Majd megmutatja ennek, hogy ki sikkasztott Bastille ostrománál . . .

— Vigyázz! — kiáltja az őrmester. — Indulás! . . . Hé! Zárkozz, mert gúzsbaköttetlek!

Magiron katonásdit játszik ezekkel a nyomorultakkal. Csapatszolgálatra éhes, félreállított altiszti ambícióit kegyetlenül kiéli, a lézengő roncsok kimondhatatlan alárendeltségén.

Itt nem szabályozta előírás a szigor határát, itt részvétre és humanizmusra jogosult igényüket eljátszották a rabok és senki sem ellenőrizte a bánásmódot. Mennél rosszabb, annál jobb.

Külön szenvedés volt fedezni, zárkózni, homorítani és kilépni, ha az őrmester kívánja.

A katonai szokások, lefegyvelmezett mozdulatok, redukált életigények, elviselhetetlen, megalázó szenvedést jelentenek olyan embereknél, akiket bezárnak ide az afrikai büntetőtáborba. A Szudán-Szahara közötti műút, amit építenek nem hoz a számukra elismerést, dicsőséget, jobb közlekedést és eredményt. Minek hát az igazi,

megbecsült katona irigyelt sorsával kigúnyolni őket, ha már a sorsuk úgy akarta, hogy bűnös csillagzat alatt szülessenek.

Itt, a *Coin de L'enferben* nem a kötörés a legroszszabb, hanem a „zárkózás“, „a csatlakozás“ és mindaz, ami a hozzávaló tartalom nélkül, meddőségénél fogva halálosan ostoba műveletnek tűnik előttük és emlékezteti ez erőd megbélyegzettjeit, a boldog, megbecsültek társadalmára, ahol katonák lehettek, mert tisztelték őket.

Berlac tiszthelyettes jön sietve. Ez meglepő. Nem szokott egyébként ilyenkor intézkedni.

Keményen jár feszülő egyenruhájában és gőgös arkifejezéssel leveri a hamut cigarettájáról. Közben az egyik szemöldökét magasabbra vonja. Hüvös tenorhangon intézkedik.

— Magiron!

— Oui, mon adjoutant . . .

— A 63-as kivonult munkára? — kérdezi élesen.

— Oui, mon adjoutant.

— Ezt az embert különös elővigyázattal kezelje. Hogy miért . . . ez, ez . . . hadititok . . . felsőbb ügy . . . Vigyázni kell, hogy életben maradjon.

— Oui, mon adjoutant!

— És nyissa ki jól a szemét. Gyanús tüneteket tapasztalunk újabban az erődben.

Az utolsó mondat csak nagyképűség volt. De Magiron még sokáig eltűnődik felette.

Berlac sarkonfordul és tovább megy.

„Mi lehet evvel a 63-assal?“ És miféle „gyanús tünetek“ lehetségesek itt az erődben? Szamárság.

Ebben a pillanatban lövés dörren valahonnan és utánna alarm . . .

2.

A harmadik merénylet volt egy éven belül Magiron ellen . . . és a tettesnek semmi nyoma.

Alarm!

A kapitány álmosan felugrik az iroda bőrkanapéjáról. Gépiesen a zubbonyába bújik, azután ásítva felesztozza a kardját.

— Berlac! — kiáltja idegesen.

És jött a tiszthelyettes.

Önérzetes, de szolgálatkész embert jellemez az arc-kifejezéssel, ahogy sietve jön és egy toppanással megáll feszesen a küszöbön.

Berlac szép férfi volt. Klasszikus arcéle, magas homloka és arányos kisportolt alakja, festői összhatással érvényesültek a kissé túl díszes tiszthelyettesi egyenruhában. De lerontotta a kedvező összhatást az, hogy pózolt.

Annnyira tudatában volt előnyös külsejének, mint némely másodrangú szerepkörre kárhoztatott vidéki drámai hős, aki hosszas edzéssel tölti az idejét, csak azért hogy az egyik szemöldökét a másiktól függetlenül akár órákig is felvont állapotba rögzíthesse, amikor Metternicht alakítja; nem is szólva Mefisztóráról a Faust című drámai műben. Jelenleg olyan feszesen áll, mint a legalázatosabb baka, homlokán három szomorú, de férfias redő és várakozó érdeklődéssel néz Siro-nera.

A kapitány nem szereti az ilyen magatartást.

— Ide figyeljen Berlac . . . Ne rángassa magát állandóan ilyen ficamodott glédába! Nom du nom . . . A francia altiszt kemény katona, de nem lakáj és nem is viselkedik úgy, mint valami túlbuzgó ujone.

A tiszthelyettes tűzvörös lett. És a megalázott stréber halálos szégyenérzetének hideg gyűlölete áradt szét a mellkasán,

— Jelentést!

Berlac bokája ismét összekoccan.

— Mintegy hét perc előtt, amikor a foglyok munkahelyükre igyekeztek . . .

— Röviden kérem! . . . Minek ez a drámai nagyképűség?!

Berlac krákog. Fájdó megalázottságától mindég berekedt egy másodpercre.

— Ismét merénylet történt Magiron őrmester ellen . . .

— A harmadik már . . . Hogy az a . . . Jöjjön! Ligert készítsen jegyzőkönyvet.

Megkezdődött a vizsgálat.

. . . A kórház melletti mosókonyhából adták le a lövést. Ez kétségtelen volt. Az ablak mellett, a földön, kis rézhüvely hevert . . .

A kórházépületben folytatták a vizsgálatot. Nagyon meleg volt, tehát a kapitány sietett. És mert a tisztí jóízlése tiltotta, hogy vizsgálat közben pálinkát igyék még idegesebb volt, még türelmetlenebb és bosszantotta Libourne nagyképű aprólékossága, aki noteszébe jegyeztetett és úgy járt körül, fontoskodva, mint egy régényekből közismert mesterdetektív.

— Szóval . . . — mondta sietve a kapitány, — innen nincs kijárás az udvar felé . . . phü . . . Hol a csudában van Vigoin?

— Ki az? — kérdezte Minkiew doktor, aki azonmód ahogy felverték álmából egy női selyem kimonóban és szalmazapucspan kísérte végig a vizsgálatot. Ha csak tehette, ezt a vörös és arany színekből kikopott, piszkos, szakadt női pongyolát viselte egyenruha helyett. Néha sűrűn pislogott, vagy időnként a jobb vállát felrántotta.

— Serebin pótlására jött, mint a parancsnok helyettese, — mondta kissé fájdalmas gúnnyal és furesán mosolygott. — Rangidős vagyok, de ő a helyettes parancsnok.

— Gouillaume is elmaradt, — szólt a doktor. — De hát mit kell itt annyit vizsgálni? Ugy sem értünk hozzá . . . — Elővett egy üveget és jót húzott belőle. — Akarsz? — kínálta a kapitányt.

— Ne . . . nem iszom most, — felelte dühösen Si-rone. — Mond . . . ez a Gouillaume . . . hm . . . nem tesz nekem . . .

— Kutya baja! — legyintett Minkiew. — Maláriás rohama volt. Na, gyerünk tovább, elázik valamennyi bélyegem.

Egy türelmetlen lépést tett, amitől szétnyílt a rikítószínű, igen piszkos selyempongyola mindkét szárnya és így nyilvánvaló lett, hogy a doktor nem lehetne hirdetője az ókorban oly magas színvonalon álló hedonista kultusznak, amely az erő és szépség közös kiteljesedésében látta eszményinek a férfit. Minkiew doktor alakját igen mostoha elbánásban részesítette az alkotó természet. A doktor azonban nem látszott levertnek ezért és egy higgadt mozdulattal, jobbról-balra, vagy balról-jobbra csapva a kimonót dereka köré, napirendre tért elárult testihibái felett. Arcát egy torzképrajzoló is tervezhette volna. Különös csúfolódó kifejezést operált rá egy robbanás. Ezernyi puskaporszem perforálta örökre a bőrét és lepörkölte a fél szemöldökét és apró, fekete

sörtebajusza egy részét. Termete alacsony, csámpás, csontos volt.

— Ligert! — kiabálta Libourne, de az őrök nem jelentkezett.

Amikor még a távoli mosókonyhából a bizottság továbbment, Gouillaume nem követte a többieket, hanem megfordult tévován és Ligertre pillantott, akinek egy darab kenyér a fogai közül a homlokához kunkorodott, miközben két kezével a jegyzeteket kapkodta össze gyorsan.

— őrök... — hebegte Gouillaume, — á... moi...!

Az őrök, egy régi katona ösztönszerű mozdulatával feszes kiállásba rezzent, szinte egyidőben a vezényszóval.

— Azt hiszed... hogy megbolondultam?... Hát figyelj! Te Ligert őrök vagy... — lihegte a tiszt... — Három év előtt, amikor én jöttem... vérhasban... voltál... Láthatod: a memóriámat... Itt... nincs hiba... Ez olyan, mint az irányzék viszonya... a löveghez... ha pontos volt... az állítás... akkor... a találat is az...

Ligert megszokta e helyen, hogy felettesei időnként érthetetlen dolgokat közölnek vele, ezért nem csodálkozott és köteles figyelemmel hallgatta a lomha, sok levegővel telített erőtlen szóáradatot.

— Egyet jegyezz meg... az én bátyám Jerome... százados... Ő is tüzér volt. Ez családi... Az apám Sedánnál... Jerome bátyám Verdunnél... és rólam Rheimsnél megemlékeztek a napiparancsban, hogy: „...Gouillaume örvezető, halált megvető elszántsággal“... Itt aztán ne beszéljen senki... Mert a legjobb... bajtársak hulláival fedeztük magunkat...

Lihegve, kifulladásra megállt. És Ligert úgy érezte, hogy szólnia illik, ennyi nagyszerű, bízalmas közlésre.

— Igazán csodálatos, amit főhadnagy úr, valamint kedves atyja, továbbá tisztelt fivére tettek. Egy rokonamtól tudom, hogy Verdunnél komoly harc volt.

— Tessék megjegyezni, — hadonászott újra, suttogva és mégis harsányan: — Mi... ott voltunk a poszton!... Verdun, Rheims és Marne... Mert Marnenál is belémlőttek... Hát most coki! — lihegve leroskadott... — A golyó nem tud beszélni, csak fáj... És viharos napokon... úgy jajgat a húsban... Hogy meg kell veszni tőle...

— Az nagyon is igaz kijelentés — helyeselt Ligert, — hogy a golyó fáj. Különösen, ha a seb mérgezése megszepszisedik. Az többnyire általános.

Gouillaume az ajtóig ténfergett. Erősen őszülő, hoszszú haja szerteállt és fonyadt arcát, életresóvárgó kifejezéssel a nap felé emelte:

— Te ... hallgass ... ide most ... — kezdte újból, lecsillapulva a hadi emlékek részegségéből. — Nemcsak az a vér ... van ... ami a haretéren hullik ... Van atavisztikus ... apai vér-örökség ... Ez egy expressz vonat ... Kártyaszzenvedélyek fűtötték a vonatot ... és így rossz ... rossz váltóra futott ... Nem volt hamis ... csak rossz ... És akkor ... berobbant az életembe ... Evelyn ... Mert berobbanás volt, ahogy ez a nő jött ... — remegő térddel egy székre ereszkedett és jobb tenyerét a mellére szorította; baljával megtámasztotta leboruló homlokát, az asztal felett ... — Ugyszólván az apa vérségének eugenikai nyaktilója kivégzett ... egy nőért ... és váltó is jött ... akkor Toulonban ...

„Az apját kivégezték egy nő miatt és ezért leváltották szegényt, touloni ezredétől. Ennyi világos“ — gondolta Ligert, de csak ezt mondta, hogy:

— Tessék csukamáj olajat szedni. Egy reumás nagynéném ujjá született tőle. Főhadnagy úr is igen reumás, ami vérszegénységet idéz.

— Figyelj Ligert ... Nagy titok, amit elárulok: Jerome bátyám százados volt. Evelyn berobbanása idején ... És ... mostanában felfénylett ... bennem ... Ha kín és magány ... találkoznak ... egy arra hivatott ember sorsában ... akkor az nagy igazságokat revellál a világnak ... Jerome, megúsza ... most tartozik ... nekem. A vér parancsát ... az én bűnöm árán elkerülte. Ez nagy dolog! Nagy ... Ez ... Ez ... — Lihegve csapkodta az asztalt. — Itt nincs semmi kétség! Itt mindenkinek kusti ...! Én ebben megkapaszkodtam ... Itt a sír szélén! Helyette bennem fizetett az apai bűn ... a kártya ... a nő ... a szórakozás ...

— Ezt ... helyesen tette főhadnagy úr, habár, szerintem jobb, ha egy apa nem jár szórakozni ...

Gouillaume nem látta az irnokot. Csak beszélt:

— ... És Jerome is tudja ezt ... és ha ezredes lesz ... rövidesen ... ő majd visszarendel ... Ez exakt és ... biztos stratégia. Jó lesz megtanulni!!

— Ligert! Hol a csodában mászkál! — kiáltotta Libourne és jött is már ingerülten.

— A főhadnagy úr stratégiára oktatott, — jelentette az őrnök.

3.

Visszatértek a többiek is. Eredmény: nulla. Egy csomó céltalan kihallgatás. A kapitány dühösen az asztalra csapott . . .

— Mégis csak hallatlan! Ez a harmadik merénylet az őrmester ellen és a vizsgálat semmit sem képes felderíteni.

— Azt hiszem, — szólt Minkiew doktor a két kimonószárny egy gyors átcsoportosításával. — Szólni kellene az őrmesternek, hogy legyen kíméletesebb a foglyokhoz.

— Ez más kérdés! — mondta határozottan Libourne. — Az őrmester cselekedetei semmi esetre sem tehetik indokolttá az orgyilkosság bűnét!

— Mikor történt az első merénylet? — kérdezte Sirone.

Berlag feszesen kiáltt:

— Az elmúlt évben, mint azt megállapította a vizsgálat jegyzőkönyvbe foglalt . . .

— Beszéljen röviden! — kiáltotta a kapitány és idegesen az asztalra csapott. — Mikor történt?!

— Ta . . . valy . . . — hebegte lángvörös arccal Berlac. — Április ötödikén történt . . .

Most Gouillaume, aki eddig mereven nézte a kilincset, felállt. Az arcáról verejték csurog és undok karbol bűz fekszik az amúgyis penészlő falú helyiségen . . .

— Azt hiszem — kezdte lassan . . . — nincs rám szükség . . . Nekem most vigyázni kell magamra . . .

— Nem ártana, ha megmondanád a véleményedet az ügyről, — mondta Minkiew doktor és eléje állt, hogy jobban lássa az arcát.

— A véleményem? — kérdi és a magánhangzói kisére elnyúlnak. — A véle . . . ménym az, hogy profilaktikusan kell . . . illetve, úgy mint a fertőtlenítést, tehát az okát izolálni . . . vagyis mint ahogy például . . . amikor engem ideküldtek, elasztikus . . . fiatal erőkel . . . ebbe a verembe . . . mert ez verem kérlek . . .

— Most menj pihenni . . .

— Mi?... — Lihegve ránézett. — Ha nem... hallgattok végig kérlekalássan... akkor igazán...

— Gyerünk tovább! — szólt közbe Libourne, türelmetlenül.

— Várjatok... Csak egy pillanat... — lihegte. — Ez fontos... ezt még meg kell mondanom... A pszihikai erő... az a pont, ahol... a lelki alvilág morbid ördögei... megtörnek...

— Mintha megzavarodott volna, — mondta Libourne, amikor kiértek.

— Ugyan, — legyintett Minkiew doktor és úgy hatott pongyolájában, mint akit egy gonosz dzsin nővé varázsolt, de valami hiba következtében csak félig sikerült a mutatvány. — Ez az éghajlat okszidálja az idegrendszert, de Gouillaumenál nincs hiba. Neuraszténias.

Minkiew szivarra gyújtott, amitől még sokkal nyugtalanítóbb külső megjelenése lett.

— Hol az ördögben van Vigoin főhadnagy, — nézelődött, jobbra-balra Sirone.

... Talán nem ilyen felületes az érdeklődése, ha e pillanatban meglátja, hogy Ligert egy szortehullott jegyzetkönyvet mutat Minkiewnek.

— Tessék nézni... ezredorvos úr... ez a vörös nedvesség; vér?

Minkiew elsápad és kiveszi a kezéből.

— Ezredorvos úrnak szakmája, tehát tudja. Vér ez?

— Nem! — feleli kurtán. — Vörösbor! És jól tartsa a száját erről, érti?

A véres noteszen ez állt: VIGOIN.

Az udvaron egykedvűen folyt a vizsgálat.

4.

Sirone csuromvizesen a törzsépülethez sietett. A kapuban váratlanul Berlac toppant eléje.

— Engedelmével... ha szabad szóla... nom... kapitány úr... azt hiszem, ön félreismeri a képességeimet.

— Miii?... Beszéljen értelmesebben Berlac... Phü...

A nap égetően tűzött már, mert lomha iramban, mint valami sárga, vén pók, fokonyként magasabbra kapaszkodott az égen...

— Engedelmével kapitány úr...

— Ne mondja folyton, hogy „engedelmével“, — szólta türelmetlenül és aggódva érezte, hogy semmi sem indokolja ellenszenvét, amellyel iszonyú ingerültségében minden alkalommal éppen a hiúságában korbácsolja vérig ezt a túlbuzgó alakot. — Mit akar kérem?! Mondja ki egyszerre, ahelyett, hogy cifrázza . . .

Kínban elmeséli, bár jól tudja, hogy végkép nevetéses ostobasággá torzult a mondata:

— Kapitány úr, nem a képességeimet ítéli . . . illetve, ahogy kapitány úr megítél, az nem fedi való képességeimet és . . .

— Ugyan kérem! Miféle ostobaságok ezek, — feleli legyintve. — Azzal törődjek, amit mondtam! A 63-assal bánjanak keményen, de életben maradjon, mert maguk sem élik túl, ha elpusztítják. Különben intézkedjék, hogy ez a fogoly azonnal kihallgatásra jelentkezze!... Rompez!

És otthagyja. Fél perce sem távozható a kapitány, amikor futva érkezik a vörösbajuszú káplár és lihegve jelenti Berlaecknak:

— Az őrmester úr . . . előre küldött . . . ! Nem tehetünk róla. Tessék elhinni! . . . Későn jött a parancs.

— Mi történt?!

— A . . . az örök . . . agyonverték . . . a 63-ast! . . .

NYOLCADIK FEJEZET.

1.

Igy történt:

Künn a kőbányánál állt a harc.

Fécamp és az altisztek között folyt a küzdelem. Vérszomjasan figyelték. Ha gyengül; lesújtanak rá.

De ezt Fécamp is tudja.

A kikötéstől marjult csontok sajognak. A feje fáj... Még ápolásra szorulna. De követ tör. És vigyáz, hogy az akarata uralja kifacsart tagjait, nyilaló izmait.

Ez kemény küzdelem!

Szinte ősi, a maga nyers, halálos leplezetlen versenyével, amelyben idegeknek, izmoknak, akaratnak, szívósságnak minden akadályon át birni kell az iramot.

Törik a követ. A mélyedésből talicskás alakok jönnek. Fécamp keményen összeszorítja a fogát. A fél víz-

adag elvonása most nagy csapás . . . Halálos esetleg. Itt a kötőrésnél felhőkben terjeng a por. Szárítja a torkot, ingerli a tüdőt. És lovagolnak a kőhalom tetején, a súlyos kalapáccsal . . . Ütemes, folytonos zörgés, zakatol, ahogy lecsapnak sebesen szünet nélkül, egyszerre . . .

Fécamp előtt piros és sötét foltokban ugrál az át-tüzesedett levegő. Egy Grison nevű káplár ott járkál fel és alá, időnként rásandít. De csak nem lankad ez a 63-as. Jön Magiron.

Máris süvölt a hangja:

— Lusta gazemberek! Gyerünk! Gyerünk!

A zörgő, guruló kőhalmokon, kétoldalt terpesztett lábbal, még sebesebben nyargalnak az elátkozott lovasok . . .

Zörgés . . . zörgés . . . zörgés . . . A sok nehéz kalapács gyors ütemben csapkod, mintha egyetlen nagy gép zakatolna. A verejtékük egyre folyik és a nedves kövekről néha lecsusszan a kalapács. Egy-egy felpattanó szilánk megsebzí az arcukat . . . Öreg, sötét vércseppek buknak a kőre . . .

Ütik . . . Vér, verejték egybeolvad, szétterül, porrá omlott kötőrmelékbe szárad . . . Köhögnek, prüszkölnek, forr a levegő, szállong a por . . . Felszárad a verejték és a vér . . .

Uj hullik . . . Vér és verejték: kiapadhatatlanul sok van belőle itt a földön.

Fécamp ebédidőig szeretné húzni . . . De gyenge már... Szédül.

— No mi az kutya? — kiáltja Magiron és jön . . .

Gyorsan kalapál . . . Kell! Ha megütik, veszett . . .

Az őrmester árnyát csapkodja a köveken és ösz-eszeszorítja a fogát. Hogy csikorog . . . Minden erejével markolja a nyelet. Ha sikerül délig ájulás nélkül megúszni, akkor jó . . . Holnapra visszanyeri az erő-különbözetet, ami most hiányzik.

Valahol mögötte csattog a gumibot. Egy ember jajgat . . . Taliga nyikorog . . . Zörögnek a kövek . . .

Már nem látott. Az is lehet, hogy ájultan dolgozik, mert egy sötét függöny mindent elzár . . . Most hűvösen bizsereg a gyomra, érzi, hogy a nyelve duzzad és elhal a nyeldeklője táján . . .

— Magironra rálóttek . . . — súgja mellette Gerard, lihegve. Ez a fiú huszonnyolc éves volt mindössze. Időn-

ként hevesen köhögött és szája szélén vér csordult le, mert a tüdejében olykor megnyílt valamelyik hajszálér.

A kocsijából kiborult kőkoloncok szétgördültek. Fécamp fáradtan felelt:

— Amíg pokol van, addig megfelelő ördögöt is találunk. Magiron vagy más . . . Nem mindegy . . . ?

Gerard most gyorsan megtörli egy nedves kendővel Fécamp arcát, aki nem hagyhatja abba a munkát . . .

Ez nagyon jól esik . . . Hálásan felnéz a fiúra:

— Köszönöm.

Emberök, akik különböző korúak, foglalkozásúak, más a műveltségük, a neveltetésük itt együtt törnek verejtékezve a szürke, ostoba követ és annyi előnyük mégis van ebből, hogy felfedezik egymásban és önmagukban a Jót, amiről eddig nem tudtak, mert nem hitték. De itt baromi robotosok lettek. És milyen kínban, keservesen, elveszett hittel a bezárult holnap előtt, testileg, lelkileg, megtört erővel . . .

Ezek a halálszürke kövek és esontvázfehér utak, ítéletnapján jajgatni fognak, sírni. És vér serked a rögből, ha sorakozót fúj az arkangyal!

A rekkenő délelőttben elviselhetetlen kínok, száz és száz hangtalan sikoly vibrál.

Inog a levegő!

Grison odajön és vigyorog.

— No mi az . . . Talán a kapitánnyal mulatni jobb volt? . . . Mi?!

És röhög . . . Fécamp fáradt pillával, a búcsúzó tudattól kiforduló szem, rezgő üres fehérjével lassan felnéz.

— Tán pihennél? He? . . . — kiáltja az altiszt.

És belerúg a kezébe. Azután tovább sétál . . . Iszonyú kín ez a nem túlságos fájdalom is ilyen kívérzetten, kinlódó lélekkel, a merőleges síkból perzselő napkorong alatt.

Váratlanul friss szellő támadt, amitől feléled. Mi ez? . . . Valami hatalmas szárny leng feléje, ami légáramlást kavart és ez erőre hozza ismét.

Nagyot lélekszik. Azután meglát egy lengő kabát-szárnyat a sorvadós Gerard kezében. A fiú legyezte.

— Köszönöm . . . pajtás . . . — súgta, a 63-as és rámoslygott.

Ez a kegyetlenül őrlő kényszermunka egyetlen szent hozama a kitaszítottaknál: megismerték egymást.

Olyan jónak, szépnek, rútnak, önzőnek, testvérnek, ahogy a kiválasztottak boldog közösségében erre soha sem volt módjuk. Az érdekeik, viszonyaik, reményeik, elfordították való énjüket.

Itt azután újra születnek. A szenvedés, a nivótlan kemény munka, a sivár közöny kínjuk iránt, kissé a vallás és a filozófia közötti emelkedettebb semleges lelki zonával elválasztja őket az anyag túlértékelt fontosságától. A hiúság, az ambíció, a környezet véleménye, itt nem készíti őket pózokra, áskálódásra, gyűlöletre. Itt egy elbukott emberi tömb minden hősie, vagy értelmes cél nélkül, mint valami magányos pusztán állja a legkegyetlenebb sorsot; szenvedni az emberi közösségen kívül, egy kínai kuli életcéljánál is jelentéktelebb erkölcsi tartalommal, Afrikában.

És itt azután összenéznek ezek a rabok. És megismerik egymást. „Nini. Ez is ember . . .“

Itt meglátják a másikat a lelket és ezzel már önmagukban is észrevették.

Itt most gonosz, kegyetlen cinikus bűnösök megosztják egy beteggel a vízadagot.

Itt rájönnek, hogy minden rab egyforma a csíkos zubbonyban.

Sőt. Anélkül is!

Némelyik itt úgy érzi, hogy jobb is lehetett volna az előtt.

— Köszönöm Gerard . . . — súgja Fécamp. A másik mond valamit, de elnyeli szavát egy tompa zöreje . . .

Robbantanak. A széthulló sziklák alól fehér köd emelkedik vontatottan. Olyan a szélesend, hogy vastag gomolyag marad a mészpor, e mozdulatlan, súlyos forróságban.

Most hosszú sípjel . . . Rendkívüli pihenő.

Gerard azonnal leül.

Mellére szorított kézzel köhög. Apró, gömbölyű rozsaszínű habfolt buggyan ki a szája sarkán.

Fécampnak nyílal a szeme . . . Hangját, szemöldökét vastagon fedi a pókhálószerű por. Sípóló tudóval kérdi:

— Mennyi időre szól . . . az ítélet.

— Két hónap vagy húsz év . . . Nem mindegy? — feleli fanyar mosollyal.

— Mi voltál te . . . azelőtt?

— Gazdag ember . . .

— Miért léptél . . . a légióba?

— Az . . . építkezés összedőlt. Házat építettem . . . és a szakértőt megvesztegettem . . . Így lett egy ártatlan ember . . . a bűnbak.

Hallgatott és köhögésben végződő sóhaja a halál fülsértő melodramáját recsegte a hörgők rongyos hangszerén . . .

— Oly mindegy, — mondta halkan lihegve a szavakat. — Ez itt a sivatag szomorú országa; . . . Az ott a puszta örömök birodalma . . . És most már láttam a vérző testeken . . . amiről nem tudtam soha . . . Hogy minden ember bőre alatt hús és vér van . . . De lehet, hogy az sem igaz. Csak csont és kín van . . . bőr alatt . . .

Két nagy piros folt égett az arcán. És amikor megszólalt a síp, először visszaesett a kőhalomra, mert nem bírta már a teste súlyát.

Fécamp úgy érezte, mintha a válla eltört volna és a szemei forrón szúrtak . . .

Ismét csapkod, ütemesen, gyorsan és halántéka veresényt kalapál a kezével . . . Ujabb gyengeségi roham közeleg. Sebesen üti a követ, hogy pattanjanak a sziklák, de nem érez fájdalmat . . . Jóleső álmosággal kicsúszik hülő koponyájából az öntudat. Ernyedten kinyílik a szája . . .

Na! . . . Jaj . . . ! !

Hiába. Már sötétedik előtte. Múlik a világ, távolodik a sivatag! Nagyon messze zörög valami . . . Aha! lehullott a kallapácsa . . . A lelke mosolyog: Minden mindegy . . . Nem fogja érezni a bikacsököket.

. . . Lehanyatlík a domb mellé. Kövek gördülnek rá, mint beomló hantok. De nem üti senki. Hosszú fütttyjel hasít a levegőbe. Déli pihenő! Ilyenkor a rab tehet, amit akar. Ha tetszik ájultan is heverhet egy domb alatt.

— Már ez is szilvalekvárból van . . . — jegyzi meg sajnálkozva az egyik rab.

— Van ereje a bitagnak! — mondja Grison, aki dühös, mert Fécamp nem került terítékre. — Kikötés utáni napon, egyik kutya se húzta még ilyen hosszú ideig.

Gerard letérdel melléje és vízadagjából az arcára önt.

Fécamp lassan feléled: rendkívüli fizikumának sikerült újra a tudat kezébe erőszakolni a kormányt.

De különös elhatározásra jut. Miért csinálja tovább?

Felteszi a sapkáját, lábraáll és körülméz vérbeborult szemmel.

— Vízet adjanak, — mondja rekedten Grisonnak.

— Még mit nem, hé?

— Elég volt! — kiáltja recsegve, sutogó hangon és kötörsbe keményedett kezével irtózatossan pofonúti, hogy az ő állkapcsa megreccsen. Mindenki megdermed egy másodpercre. A rövid ívű ütéstől úgy bukik a lábuk elé, mint a letaglózott barom.

A két őr, ahelyett, hogy Grison segítségére sietett volna, először riasztólövést adott le, azután azt kiáltották: „a terrel!” Mindenfelől katonák rohantak elő és a rabok a földre vetették magukat.

Csak miután a lázadás lehetősége elmúlt és félkaréjba puskacsövek fogták körül a foglyokat, kezdték Fécampot verni . . .

Nyolcan verték, rúgták lihegve. A rabok irtózásukban, arcukat a földre szorították . . . De hallatszott jól a csattogás, dobogás, fújtatás... Ezt most agyonverik...

— Fixez!! . . . Allj!! Ostoba barmok . . . Vízet . . . Orvost . . . Mondieu! . . . ilyen barmok!!

Az őrmester állt ott rémülten.

Hordágyon vitték Fécampot a kórházba.

Minkiew doktor káromkodott, amikor a sérültet hozták. A kis kórházbarakban kevés dolga volt az orvosnak és Minkiew jól felhasználta az idejét. Bélyeget gyűjtött és illusztrált lapokat nézegetett. A szebb képek fölé papírt tett, lemásolta őket és felakasztotta a falra. Főszenvédélye azonban a bélyegyűjtés volt. Ezenfelül időnként erős cukorkákat evett egy kis szelencéből.

— Mit csinált?

— Megütötte az őrség vezetőjét.

— Akkor is gázság egy embert ennyire megverni!... Forró vizet hozzatok.

Fécampot letették a hordággal és elmentek víért. Minkiew visszaült a lábos mellé, amelyben bélyegeket áztatott. Egy csipesszel kivett hármát és nagyítót szorított a szemgödrébe. Az egyik kétségtelen, hogy hamis. A Senf katalógus nem említ ilyen Ujkaledoniait, fogazat nélkül . . .

Fécamp hörgött . .

— Azonnal fiam, csak vizet hoznak . . .

Itatósra tette a három bélyegét és újabbat szedett ki a csipesszel. Itt is tömegesen döngtek a legyek.

Amennyire lehetett bekötözte Fécampot

— Mi lesz vele? — kérdezte aggódva Berlac: — Meghal?

— Sajnos, reménytelen az állapota . . . Életben marad a szerencsétlen, — felelte szomorúan az orvos és visszaült a bélyegeihez.

2.

— Az ilyen forró napon elfárad az ember.

— És nagyon izzad. Az így van.

— Biztosan, mert a meleg ötven fok legalább.

— Árnyékban.

— Napon még több.

— Hatvanöt-hetven fok.

— Nem is szólva a porról. Mert nagy szó a por kérem.

— Bemegy a nyak mögé.

— Teljesen.

— És viszket.

— Bizony.

Ligert és Tiguere káplár beszélgetéséből készült rövid kivonat. A két régi katona az irodában szokott találkozni. És szerettek beszélgetni egymással.

De nem tudtak.

Csak így mondtak szavakat kettesben és valahogy fedezték vele a társadalmi érintkezést illető igényeiket.

Ligert egy öngyújtót javított. Már ekkor elkészítette a „*konyha ívet*“ és pontosan közölte, hogy aznap hány betegnek való I.-es koszt szükséges, II.-es koszt a helyőrség altisztjeinek, III.-as koszt a legénységnek és P. koszt (prisoniere) a rab létszámnak megfelelően. És a lista alján megjegyezte, hogy: „*A konyhaiv lezárása után csak kiutalás ellenében szabad újabb, vagy másfajtajú élelmezés iránti igényt teljesíteni.*“

Amikor ezt befejezte, előhúzott egy darab kenyeret a levélrendezőből, leharapott belőle és szétszedte az öngyújtót. Tiguere káplár ott ült a fal mellett, egy padon és nézte. Tiguere a vörös altiszt sűrűn megfordult az

irodában, hogy az avult felszerelést illető jelentéseit megtegye, mivel a gazdasági altiszt meddő hivatását töltötte be hihetetlen közönnyel. Várakozás közben Ligerttel társalgott. Beszélgetéseik nem bírtak több jelentőséggel, mint amennyi a hallgatás öncélú mellőzése, hangok útján. Nem tréfáltak és nem vitatkoztak. A gondolataikat cserélték ki. És mert ilyesmivel nem rendelkeztek, tehát bizonyos képzettársítás gondolatritmusában egyszerűen beszéltek.

— Az öngyújtó nem bírja a klimát, — mondta Tiguere.

— De lehet megjavítani, akkor bírja.

— Az embert nem lehet reparálni.

— Vakbelet olykor kiszednek.

— De itt a tüdő meg a máj sínyli.

— Azután a vese is rosszul állja.

— Az öngyújtónak a rúgó a veséje.

— Ez okos mondás volt, — bólintott Ligert, — Mert ha az öngyújtónak nincs is vese szerve, mégiscsak hasonlít az emberre.

— Ugy van. Az öngyújtóra szintén ráillik, hogy bármilyen bedöglött, egy szikrányi életet mindig csíholhat belőle a káplár.

— Ez szintén jó mondás volt.

— Ennek az öngyújtónak hiányzik egy kereke.

— Akkor nem lehet megcsinálni.

— Nem is. De bibelődni kell. Mert az őrvezető és az is öngyújtóhoz hasonlít. Mingyár lobban.

— És szintén hiányzik egy kereke . . .

— Ha lobban, akkor meg van neki mind . . .

— De az épelméje nem normális neki.

— Az a maláriától lehet.

A kapitány jött. Felugrottak. Sirone sárgás, elkínzott arcra bámult rájuk, mintha sohasem látta volna ezt a két egyforma deszkaszívű embert.

— Mi van? — kérdezte Ligertet.

— A konyhaív lezárva mon capitain.

Sirone legyintett, a káplárhoz fordult és kérdés helyett megbökte Tiguere zubbonyát a hüvelykujjával.

— A szivattyú mon capitain . . . valahol csőrepedés lehet, mert talajvíz szivárgás szennyezi az ívóvizet.

A kapitány csuklott, azután hozzálátott a pödréshez. Türelmetlenül csapkodta a csizmáját egy pálcával:

— Jó. Most vörösbort hozol és a közelben maradsz. Lígert, a fenébe . . . Várj. Ki látta tegnap óta Vigoin főhadnagy urat.

Hallgatás.

— Magirone intézkedjék, hogy Vigoin főhadnagy urat keressék. Eltűnt . . .

Az íróasztalhoz ül és egy rövid kézmozdulattal le-sodorja az öngyújtó alkatrészeket. Azután felveszi a te-lefont.

— A 63-as lábbadozót kihallgatásra!

Mire ott a vörösbort, már megérkezik Fécamp is. Aránylag szerencsésen megúsza a verést. Egy tapasz fut keresztül az arcán és kék dudorok itt-ott.

De mosolyog és a szeme is alig vesztett valamit a fényéből.

— A 63-as számú fogoly kihallgatásra jelentkezik.

— Hát . . . csak gyere ide, egészen ide az asztal-hoz . . . Sajnálom, hogy a multkor kiköttettelek, mert te parancsra ittál velem . . . Dehát . . . hm . . . No, mindegy . . . Csak ülj le ide, mert mégis csak az egye-düli alak vagy itt, akinek modora van, akivel inni le-het és beszélni is. Csak éppen, hogy egy kém, egy áruló, egy . . . Szóval tudod, hogy mi vagy?

— Tudom, mon adjoutant.

A káplár hozta a bort, azután kiment. A kapitány elhatározta, hogy diplomatikusan nyájas lesz, mert így javallta Vigoine.

— Hát mondd csak öregem . . . hogy lettél spion, te pizsok . . . de egész kedves ifjú, aki vagy . . .

Az ördög vigye el! Csinálja ezt a szolgálatot!

— Erről akar beszélni kapitány úr?

— Erről is, te disz . . . te díszpéldány. Mindenféle-ről, azután közben erre is rátérünk . . . Csak úgy köz-ben. . . No igyál!

Koccintott és úgy érezte, hogy megfullad az italtól.

— Azt akarom csak tudni, hogy miféle lelki rugók vezettek erre Fécamp komám, te disznó, áruló.

— Magam sem tudom.

A kapitány felugrott és egészen eléje állt.

— De ha széthasítom a fejedet, akkor majd tudod, te . . .

Észbekapott. „Diplomatikusan.“ Ismét moslygott, de-rűsen és szélesen, de nagyokat fújt közben. Egy kedé-lyes tigrisre emlékeztetett.

— No jó . . . Hát egészségedre, te kedves áruló . . . Az sem utolsó ember. Vagy igen? . . . Mindegy . . . hát igyál te pisz . . . igyál fiam.

— Egészségére kapitány úr!

— Ezt ne mondd! Érted? Ne mondj semmit, ha kocintunk! Csak én lehetek barátságos hozzád, a fene egyen meg . . .

Leül dörmögve. Ezt nem neki találták ki kérem. . . Hiába!

— Nézd te Fécamp . . . Engem büntetésből helyeztek át ide . . . Tudod?

— Gondolom, mon capitain.

— Igen . . . No jó. Én most bizalmas leszek tehozád. Figyelj rám . . . Szeretek egy nőt . . . Szerettedél te már igazán?

— Azt . . . hiszem.

— Várj! Megmutatom a fényképét!

Előhúzott az íróasztalfiókból egy női képet és Fécampnak nyújtotta.

A 63-as sokáig nézte.

— Szép . . .

— Azt nem kérdeztem, te disznó! — üvöltötte és kikapta a képet a kezéből. Megtörölgette, mintha bepiszkolódott volna Fécamp érintésétől. Azután lihegve visszaült.

— Igyál fiam, — suttogta réveteg szemmel, mert eszébejutott Vigoine utasítása. — Kedves, rokonszenves áruló vagy . . . És hazamehetnék Párisba, ha akarnád..

— Igenis . . .

— Páris . . . az nagyon szép. Nagyon jó ott az úri emberek élete . . . Bizony! . . . — csuklott. — Tudod azt a dalt, — kérdezte elgondolkozva, a poharat nézve, — a Bohémekből, mikor Mimi . . . meghal?

— Igenis.

— Azt . . . játszd el . . .

— Igenis . . .

Fécamp hegedült. A Bohémekből.

Azt a dalt, amikor Mimi meghal . . .

Sok érzéssel játszott, szépen tisztán. És az ablakon keresztül a sivatagot nézte.

A kapitány felállt és két öklére támaszkodott a hegedű előtt. Azután intett, mint valami karmester.

— Elég . . . Figyelj rám, te ember! Én megpróbálok őszintén beszélni veled . . . Érted?

— Értem, — felelte Fécamp és letette a hegedűt.

— Nekem azt mondták, hogy legyenek hozzád kedves és udvarias . . . Pedig te egy dísznó áruló vagy, akit megvetek, utálok és lenézek. Érted?

— Értem.

— Rendben van. Én nem tudok komédiázni . . .

Mit csináljak? Pedig a hazáért . . . egy jó tisztnek . . . mindent . . . tudni kell . . . Dehát én beteg tiszt vagyok . . . És olyan előrehaladott a baj, hogy belehalok, ha veled még egyszer koccintani kell . . . A májamban van a baj és mégis ez a tünete.

Fécamp úgy érezte, mintha lassan válogatott kínzással ölnék. Ez a bánásmód jobban fájt neki, mint a verés, amikor tiportak rajta.

— De nézd kedves cimborám, te aljas kém . . . Én más szép szót próbálok. Öszinte szép szót! Lehetetlent! A szívedhez beszélek. Egy áruló szívéhez. Érted? Egy veszett farkas bölcs megértésére számítok . . . Érted?

— Igenis — felelte rekedten.

Hirtelen a fogolly elé lépett, a mellére bökött az ujjával, azután ezt mondta:

— Te Fécamp! Mondd meg nekem, hogy hol a táska?

Fécamp nem felelt.

— Ugysem juthatsz hozzá soha. Tíz évig is őrzi az oázist a katonaság, ha kell.

— Kapitány úr! Fájt, de én nem mondom meg!

— Nézd te kedves áruló . . . Visszakapom Párist... a menyasszonyomat . . . Mindent . . . Hát legyen szíved . . .

Lihegve nézte a rabot. Az arcán vibrált minden ránc és egyik tenyerét a májára szorította. Iszonyúan fájt.

— Kapitány úr! Nincs mit mondanom . . .

— Meglátjuk! Te most . . . most választhatasz: vagy segítsz rajtam azzal, hogy megmondod, hol a táska . . . vagy kinszenvedés . . . vár rád . . . Én . . ., olyan jószívű vagyok, hogy ha nem gorombáskodnék, akkor sírnom kellene . . . segíteni mindenkin . . . És nem lehet . . . Hát ezt csak úgy bírhatja az ember, ha goromba. De most az egyszer rossz leszek . . . Önző. Téged nagyon megkínóztatlak.

Várt a hatást.

— Szóval . . . Nem félsz? . . . Na jó . . . Majd, ha úgy érzed, hogy nem bírod a kinszenvedést, elárulod a táska rejtekhelyét. Biztosíthatlak . . . Cserébe

könnyíteni fognak a sorsodon. Mi? Nem lenne jó? Hé?!
 Én is viszontlátom Párist . . . Neked meg az oráni fog-
 házban kitűnő lenne . . .

— Én itt is jól érzem magamat, kapitány úr.

A tiszt arca hamuszürke lett.

— Igen . . . ? Jól érzed . . . magad? . . . Gratulá-
 lok . . .

Bealkonyult és a legyeket moszkítók váltották fel.
 A sivatag felől már megszólalt egy hiéna és siránczó
 rikácsolással az éjszakára virradó madarak némelyike
 hívogató rövid kiáltást hallatott. Ónos pinceszagú ködbe
 borult a délután és ez a színtelen, fullasztó félhomály a
 letűnt naptól lihegve, dermedten áll a sivatag felett . . .

A kapitány cigarettát sodort és halkán, nagyon pa-
 naszosan ezt mondta:

— Te . . . nekem a májam, odavan . . . Megöl itt
 az éghajlat . . . Nagyon beteg vagyok Segíts rajtam,
 te kedves, piszok hazaáruló . . .

Gyerekes, szomorú várakozással nézett rá. Sárgás,
 deres haresabajuszának vége rezegett, valami belső
 lüktetéstől, egészségtelenül köpcös, puffadt arcán re-
 mény és bánkódás ült. Pontosan az arca előtt, te-
 nyérnyi pók ereszkedett le. Nézte és nem bántotta. Kis-
 lengéssel, szinte hozzáért az undok rovar . . . Csak néz-
 te búsan. Pedig szinte az orrához ért, ahogy meglendült.

Fécamp sajnálta. De mit tegyen? Ő csakugyan
 nem tudja, hogy hol a táska. A pók az íróasztal lapjára
 hullott koppanva és ijedten összehúzta a testét. Meg-
 lapult.

— Nines mit mondanom . . . mon capitain — felelte
 halkán.

— Na jó . . . Hát akkor majd . . . másképp beszé-
 lünk, — kiáltotta kifulladásra és hadonászott a lovagló-
 bottal, amit újra előszedett. Forró lélegzete tódulásától
 belapultak és emelkedtek az orrcimpái.

Sok másodpercig mozdulatlanul néztek egymás sze-
 mébe. A rothadó bútorokban, mindenfelé percegő, nyi-
 korgó hangon megszólaltak a rágesáló bogarak.

A pók mozdulatlanul kushadt az íróasztalon.

A mélyebb tónusokba süppedő alkony pasztelszür-
 ke kocsonyája remegett körülük. Tikkadt porszemek, a
 nappal halláltáncát lebegték. A levegő forró volt és zsi-
 ros, mint nagy útról érkező hajók gépházában . . .

— Hát nem mondod . . . No, jó . . . Akkor most mindenkinek jogában áll majd vállatni téged . . . És itt lesznek olyanok is, akik jobban értenek ehhez mint én . . .

Bort töltött, de nem itta ki. Az egyik fiókból előszedte a pálinkát . . . Alig látszott már a nagy test körvonala. Az utolsó árny konturjai is beleolvadtak lassan a mindent felszívó lomha sötétségbe. És ezzel a trópusi éjszaka Hádeszébe süppedt a Világ . . .

Most a pók lassan elindult az íróasztalon . . .

Fécamp csörgést hallott . . . Loccsant valami . . . Káromkodás . . . A kapitány pálinkát töltött, úgy ahogy ez a sötétben lehetséges . . . Azután egy gyufa lobban és parázsszínű pont áll a levegőbe . . . felfehérlík, finom zizzenéssel. A kapitány rekedt, dallamos, elnyújtott hangja, részeg, bölcs megnyugvással szól.

— Én nem pofozok . . . És rossz vagyok rendőrnek, rossz vagyok börtönőrnek, továbbá hóhérnak . . . Engem küldjenek egy szakasszal bármelyik magaslatra tíz gépfegyverfészek ellen rohamozni . . . Én ezt értem . . . Parancsolják csak és én meghalok itt, ha kell és élek például itt, ha nem is kell. Mert parancsolják . . . De a pokol minden ördögére! . . . Én porkoláb, hóhér, véreb és hasonló . . . nem vagyok! . . .

Fécamp állt. Úgy érezte, hogy nincs már jelen. Zsibbadt vigyázz-állása a délután muló fényeivel együtt beleernyedett a lassan leszállott fekete tömbbe, amelyben felszívódott az érzékelhető világ valamennyi körvonala.

— Most elmehetsz . . . De vigyázz.

A cigaretta felparázslott, ezután lassú ívben leereszkedett, mint egy tűzszínű fáradt bogár. A kapitány álmost hangja egyre vontatottabban rezonált a fekete tömb mögül, mintha távolodna.

— Meglátod te fogoly... — ásitott — itt végigpróbálhatják rajtad Torquemada teljes nyomozati rendszerét . . .

A hamuba bágyadó cigaretta-parázs, alvadt vércseppnyi, rőt foltként borongott a sötétben.

— Tudod te 63-as, hogy mi vár rád?

Mintha légyzümmögés hangzana . . . Azután kivehető messziről érkező jajgatás, egészen halk kórusa . . .

— Hallod? . . . A Csontribigád!

— Hallom . . .

... És a távoli kétségbeesett siratás ismét felneszel. Vágyódó macska vagy beteg csecsemő siráma hangzik olykor így: „óá óá óá ...“

— Takarodj! ... Azt akarom, hogy ebben a kriptában csend legyen!

— Akkor miért nem hagyják békében nyugodni a halottakat?! — kiáltotta kissé nekihevülten, magáról megfeledkezve Fécamp.

Sirone rámeredt a fogolyra, nyitott szájjal, tétován, két ajka között egy hosszú nyálcsepp feszült és olykor megvibrált a lehelletétől. Megmozdul az ökle ... Mintha rácsapna nyomban ...

— Pusztulj! — sivitotta azután, metsző rekedt sutogással.

Fécamp sarkon fordult és lépéseinek fokozatosan elhaló kongása sokáig visszhangzott a lépcsőházból.

A kapitány még úgy marad egy másodpercig a küszöb felé ámultan, tompult révedéssel. Nini ... Nagy, kövér patkányok baktatnak befelé az ajtón.

Borzalom, hogy nem irtják a férgek! ... A légyfogó gyíkok is elszaporodtak. Nem egy, hanem nyolc kilenc siklik szerteszét a legkisebb zörejre, közöttük egy egészen undok, zsíros feketeszínű, kígyóféle is. Ez éppen odapottyant a menyezetről a lába elé. Nem bírja! Végigdől a kanapén, nagy sóhajjal ...

Elég volt ... Oh, milyen áporodott izzás csavarodik a torkára ...

Elég volt a misztikumokból. Nem kell több meglepetés, bűnügy ... Hagyják békében felfordulni az embert ...

Most bebukik a küszöbön, zihálva, egy sietve érkező ember.

— Mon ... Capitain!!!

— Mi történt?

— A ház mögötti vízgyűjtőben megtalálták Vigoin főhadnagy úr holttestét! Vallaki agyonlőtte!

„Óá ... óá ... óá ...“

A Csonthbrigád jajgat ...

De valami egészen különös, kárörvendő siránkozás: Ugy szól ez a melódiátlan messzi zsongás, mint varjak éneke, ha akasztott emberhez szállnak.

A vizsgálat ismét eredménytelen. De hogy itt valami megdöbbenő eredmény már nem soká várat magára, az sötét jóslással benne súlyosodott a penészszagú, vastag légkör, egyre hevülő, roppant mozdulatlanságában.

És benne volt ez a félelmetes rébusz a bolyongó teli hold sárga, puffedt ábrázatában, amely az ég fekete terítőjéből, mint egy hulla feje, kibillent éppen és külön vándorútra indul, hanyatt dőlten úszva az ürben.

Ilyen volt akkor az éjszaka e torz, gutaütött táj körül. Vigoint agyonlőtték. Bizonyára eltűnése napján. Amikor Magiron ellen is merényletet kísérelt meg valaki. A mosókonyha éppen szemben van. Ott feküdt Vigoin teteme a földön, ahogy kiemelték a vízgyűjtőből. Egészen kis kaliberű golyó ölte meg, ugyan olyan, mint amilyennel rálöttek Magironra.

Tehát közvetlenül az első gyilkos kísérlet után, a tettes elkövette a másodikat is, de ez már sikerült! Éppen a felharsanó „alarm” lármája fojtotta el a lövés zaját.

Pokolian hidegvérű gyilkos. Itt a vérnyom. És néhány letört palánta látszik, ahol a főhadnagy feküdt holtan, mielőtt a ciszternába dobták. A házkörüli talaj olyan mintha lágy viaszból volna, mert a virágföldet naponta öntözik. Látszik a test lenyomata és a beszáradt vértócsa helye.

Másnap délelőtt hosszas keresés után megtalálták a másik hüvelyt is a mosókonyhában.

— Az első vizsgálatnál nem láttam, — mondta Libourne és úgy látszott ez bántja.

— Mert csak egy golyót kerestünk, — jegyezte meg Sirone.

A kórházépületben folytatják a vizsgálatot. Min-kiewet álmában éri a hír. Először borzasztóan meglepődött . . . Alig akarta hinni . . . Azután káromkodva felvette foltos selyemkimonóját.

— Ki a fene gyilkol ilyen melegben . . . — dünnyögte és nagyon sápadt volt. Ő is követte a tiszteket a kórház helyiségein végig színes hálókabátjában.

Libourne, kis jegyzőkönyvével a kezében, apróra megnézett mindent. Villogó nagy szeme kutatva jár jobbra-balra.

— Azt ajánlom, hogy mindenkivel igazoltassunk alibit, a kérdéses időpontra nézve, — szólt erélyesen.

Minkiew rosszkedvűen vállat vont.

— Kivel akarsz itt alibit igazoltatni . . . ?

— Kérlek, Minkiew, ha nem tudsz jobb intézkedést, akkor nincs okod elvetni, amit mondtam.

— Szerintem a rossz, nem jobb a semminél, — feleli vállatvonva az orvos és lefelé rángatja a szájaszéjét, ugyanakkor felhúzza fülig a balvállát és csavargatja a csuklóját mintha a kabátújja zavarán . . .

Különféle rángásai közül sohasem alakult ki egy beidegződött vibrálás, amiben a neuraszténia, mint megfelelő kifejezési formában megállapodik.

— Azt hiszem — mondta Libourne, — a merénylet csak sürgetőbbé teszi a reorganizációt, kapitány úr. Talán, ha előbb figyelemben részesíted a benyújtott tervezeteimet, sokminden másképp történik . . .

— Micsoda? — A kapitány csodálkozott. — Te elfeledkezel magadról . . .

Libourne kissé megbiccentette a fejét; mintegy bocsánatkérően és nem szólt. De az ajkába harapott és a napbarnított arc, vértelenné vált.

Sirone elfordult tőle és nagyot fújt. Mint amikor a túlhevült kazánból kiszusszantják a fölös gőzt . . .

— Berlae! . . .

Jön a tiszthelyettes:

— Kihallgattam a naposokat, visszamenőleg a merénylet idejéig és . . .

— Megállapított valamit?

— A vallomások eredményét összegezve az a feltevés adódik . . .

— Ne tartson itt szabadelőadást! Megállapított valamit vagy nem?

— Nem, — felelte a hangszálain leselkedő nyálkába torzult rekedtséggel és riadtan köszörülte a torkát.

— Hát akkor ezt mondja!!

A tiszthelyettes arca megrándul, de mereven áll, mint valami újonc és égő szemmel pislog. Rövid szünet. Forr a levegő.

Sirone kapitány széthúzogatja az ingét és sóhajt . . . Bronchusaiból zörögve tódul ki a lélekzet.

Parázsló levegő égeti a bőrt.

— Hívja fel Marokkót Berlac. A Szolgálatlalt akarok beszélni . . . — mondja a tiszthelyettesnek, azután Libournehoz fordul. Megbánta már, hogy rászólt. — Légy szíves csinálj valami jegyzőkönyvet. Ligert küldje el azonnal a bűnjelekkel és a fényképfelvételekkel együtt.

— Intézkedni kellene a boncolás elhalasztásáról, amíg a katonai nyomozó érkezik, — mondta hivatalos korrektséggel Libourne.

— Itt nincs semmiféle felszerelés egy holttest ép-ségbentartására, — dűnnyögte Minkiew. — 50⁰-os me-legben kész képtelenség az ilyesmi . . .

— Ezredorvos úr különös előszeretettel gáncsolja az intézkedéseimet, — feleli táguló orlikakkal a főhadnagy és egész testében reszket.

— Kikérem magamnak ezt az örökös szurkálódást — ordítja magából kikelten Minkiew.

— Csend! — kiáltja Sirone és vadul fúj. A hőség tűrhetetlen.

Minkiew dörmögve a szobájába megy és leül a lavor mellé, amelyben bélyegek áznak. Közben odaszól a szanitécnek.

— Menjen Ligerthez és mondja neki, hogy magas címletű repülőpostát ragasszon a bűnjelek borítékára, ezeket kivonják a forgalomból.

— Igenis.

— A borítékot ne a zászlóaljhoz küldje, hanem a vezérkari póstaszolgálat IV/a-hoz, ahová legutóbb küldte a Magiron elleni merényletnél.

— Igenis.

— És délután jöhet kvarcolni Ligert. Ötkor.

A szanitéc elmegy az üzenettel. Minkiew csípeszével kivesz egy bélyeget és nagyítón nézi. Azután nyílik az ajtó és jön Sirone.

Dühösen leül.

— Van pálinkád?

Minkiew bólint, üveget és poharakat hoz, betölt. Isznak.

— Ez a bolond . . . ez a Libourne . . . — lihegi a kapitány, — párbajozni akar veled. Mindenáron.

Az orvos ásít, azután legyint.

— Bocsánatot kérek majd tőle . . . kissé elvesztettem a nyugalمامat.

Minkiew a székkal hátradőlve hintázik. Elejti közben az egyik gyékénypapucsát, de nem nyúl utána.

Mezítelen lapos nagy lábfejen formátlanná zsugorodott madárszerű ujjak látszanak.

— Miféle memorandumokról beszélt Libourne az imént? — kérdezi Siromet és cigarettára gyújt.

— Ostobaságok. Állandóan tervezeteket készít a büntetőtábor reformjáról. Virágok termesztését ajánlja, zöldzsalus, cseréptetős barakokat, és olyan kantint, amelyik európai kávéházak mintájára épült . . . Hasonló álmatag ostobaságok halmaza valamennyi.

— Egész jó időtöltés — jegyezte meg fáradtan Minkiew.

A kapitány felhajtott egy pohár italt. Ez jól átmelegítette a fejét.

— Hogy alszol? — kérdezte Minkiew.

— Mostanában nem jól: A gazemberek elhanyagolják az egerek és férgek irtását. — Körülnézett, azután dühösen hozzátette. — Legalább itt a kórházban irtanák.

Három kövér patkány ült a sarokban szemtelenül, és bátor egerek futottak át a lába előtt.

A kapitány hosszú haresabajuszát tapogatta szomorúan és utálattal lerázott egy svábbogarat az ujjai közül.

— Mennyi undok bogár, — nyögte sóhajtva. Igazán nem csoda, hogy beteg az ember.

— Azt ajánlanám, igyekezz szabadságra menni . . .

— Mindegy . . . oly mindegy — legyintett Sirone. — Ez a Gouillaume . . . kérlek betegebb, mint én. Napok óta mozdulatlanul hever.

— Semmi az egész . . . — feleli Minkiew. — Múlt depresszió. Nagy melegben előfordul.

Az ajtóban megáll a visszatérő egészségügyi katoná.

— Marokkó jelentkezett kapitány úr!

— Idehallgasson! — kiáltja Sirone. — Ha még egyszer férgeket és patkányokat látok itt a kórházban, hát megvasaltatom! . . . Nézzen oda, maga gazember!

A sarokban üldögélő kövér patkányokra mutat, azután elsiet.

A szanitéc döbbsenten áll, Jobbra-balra pislog a ragyogó tiszta szobában. Minkiew apró, fekete sörte bajuszát huzogatja és egyik szeme keskenyre vonódik, ahogy oldalhajtott fejjel, a szanitécre néz.

— Mit bámul maga rinocérosz? — kérdezi nyájasan.

— Kérem . . . — hebegi a legény. — Itt nincs se patkány se féreg . . .

— Jegyezze meg, hogy ha a kapitány úr férgek és patkányokat lát valahol, akkor ott férgek és patkányok vannak. — Rövid tünődés után még hozzáteszi, bölcs, intő hangon: — mert ha nem így lesz, hát kiverem a fogait . . . Egyszerű, nem? . . . Rompez.

4.

A kapitány imbolyogva átsietett az udvaron. Bizonytalan kigyózó körvonalatokkal inogtak az épületek, a pálmák . . .

Gyengül a látása. Ezt már napok óta figyeli. Szemüveg kellene. Az épület bejárá előtt indolens patkányok sompolyognak el az útjából.

Olyan kövérek, hogy nehezükre esik a mozgás. De undorító! Azelőtt ez nem volt . . .

Szuszogva siet a telefonhoz.

Hivatalos hidegvérrel fogadták a jelentést Marokkóban. A vizsgálat eredménytelen volt.

— Az eset ennyire bonyolult? — kérdezte a Szolgálat őrnagya.

Sironet elfutotta a méreg:

— Nem az első rendőri megbízás, amellyel sikertelenül kísérleteztem. Sajnálatos, hogy csak katona vagyok?!!

— Nem hátrány — felelte nyugodtan az őrnagy. — Viszont a sokoldalúság határozott előny.

— Nem dicsekedhetem ezzel a tulajdonsággal. Vigint eltemettessem?

— Igen. Bahr el Szudánban nem jó tetemet őrizni . . . És ne feledkezzék meg a 63-as ügyéről. Igen sokan szeretnék más beosztásban látni önt. Többek között Dugiron marsall. Ha sikerülne vallomást kivenni . . .

— Őrnagy úr! Üdvözlöm a marsallt és valamennyi jóakarómat. Várom a parancsot, hogy katonáimmal induljak útnak holnap hajnalban és száztíz emberrel támadjam oldalba a szomszédos sivatagban harcoló negyvenezer felkelőt. A parancs végrehajtását habozás nélkül megkísérelem. De a rendőri szolgálat alól, született kontárságomra való hivatkozással felmentésemet kérem.

— Kár . . . No mindegy. Szegény Vigoin posthumus első jelentését már megkaptuk és így bizonyos intézkedések máris folyamatban vannak. Vizontlátásra.

A kapitány úgy csapta le a hallgatót, hogy a markába tört. Azután Berlacot hívta.

— Közli napiparancsban, hogy felsőbb utasítás jött! A 63-as fogoly egy aktatáskát elrejtett. Aki vallo-másra bírja errenézve, azt visszahelyezik régi ezredéhez és előlép egy rangfokozattal . . . Érti? . . . Ne bokázzon kérem! . . . Nem lakzi ez és nem is díszszemle.

Berlac arcára feltolult a szégyenérzés vérénye. A „ficamodott gléda“ . . . A „nagyképu“ jelzők még frissen fájtak hiúságának. — Mondja meg azt is, — folytatta Sirone, — hogy aljas hóhérkodást itt nem tűrök . . . Érti?! Kemény katona eszközök ellen nincs kifogásom, de verés, naprakötés, kínzás itt nem alkalmazható! Rompez . . . Ne csattogjon hogy az a . . .

Újra egyedül. Pálinkát ivott és erőtlen újjakkal egy cigarettá sodrásán bibelődött. Ez is nehezebben megy. A szeme egyre gyengül . . . Vastag fekete kör közepén látja a rezgő, kettős körvonalakat . . . Eldobja a selyempapírt, mert ujjai között, mintha megelevenedne a dohány, barna százlábuk futnak végig. Brrr . . . De utálatos.

Gőzölgő, verejtékes testtel, ernyedten végig terült a bőrkannapén.

A viasszal ápolt katonai bőrszíjakkal párolgása, gyászszertartások fojtogató hangulatával telítette a sívár katonai hivatalszobát, amint Ligert asztala felől assanként beleduzzadt a helyiség tömör bűzébe vezérszólamná terebélyesedve.

Színes, ravatali gyertyák enyésznek így, nehéz illatok között elfüstölögve, ahogy ormóttan krokodil könyyeik egyre hullanak a gyászlepelre, míg végül lapos torzójá kocsonyásodnak apránként egy fémtartó pereme felett.

A bűnügy hirtelen mozgalmassága felszívódott máris, szinte pillanatok alatt, a monoton, forró erőd hangulatainak kietlen bendőjébe.

Mint a sivatag porára ömlött víz, ha elszikkad azonnyomban, a laza porréteg hajszállabirintusai között.

Zsongtak a legyek.

Messze, valahol az erődudvar végében, nyujtott hang kiált: „Hééé . . . ! Előbb a hordókra lesz szükség! . . .“

Meleg: 54°. Cikkázik a levegő, mintha repedezett üveg hullana szét nyomban . . .

Sirone vastag ízű, buta álomba süpped . . .

Vergődik valami sűrű, enyvszerű eseményben. Azután lidércnyomásra ébred. Lövés!.. Közelről történt. Valami az agyába nyilal . . . zavaros kiáltozás. Felugrik . . . Istenem! Mi ez?! Nem lát . . . „Alarm!“

A homlokán vér buggyan . . . Őt találta a golyó! Itt fektében . . . Valaki ordít:

— Te ördög!! Azt akarod, hogy veled együtt meghaljak itt.

Libourne dulakodik. Fécamp, Magiron és Ligert lefognak a tajtékozó veszett embert, a pisztolyt kicsavarják a kezéből.

— Kapitány úr! Maga ördög! Maga gyilkos, — sikoltja habzó szájjal és dulakodik, hogy rárohanjon. Szent Isten. Megőrült . . . Minkiew sietve jön, meztelen teste felett nyitott köpenye leng.

Zizeg a géz . . . Karbol szag . . . Érzí, hogy meghal . . . Fuldoklik a saját nyelvétől és egyre harsog az alarm . . .

. . . Behallatszik az örült tiszt kiáltása, ahogy hurcolják.

— Kapitány úr! . . . Kapitány úr! . . .

Zúgó fejjel felugrik. Ligert áll előtte.

. . . Álom volt! . . . Nem járt itt sem Libourne sem Minkiew. És nincs fejlődése.

De az alarm egyre recseg. Ezt nem álmodta; riadót fújtak az erődben.

Szédelgve megsimítja a homlokát . . . Langyos nedvesség csorog a bőrén. Nem vér . . . Csak verejték . . .

— Mi az Ligert?!

— Egy ezredes úr szállt le a repülőtéren. Most érkezik a kapuhoz!

KILENCEDIK FEJEZET.

1.

Delivette ezredes érkezett a Szolgálattól. Magas, őszember. Sebhelyes arc, hegyes bajusz. Harsány, vidám hang, okos, villogó szem. Dumas père „Három testőr“-e közül az egyik ilyen lehetett. Azonnal hozzáfog a vizsgálathoz.

Attól kezdve, hogy Delivette ezredes megérkezett, megdöbbenő események játszódtak le percek alatt. Itt tapasztalhatott Sirone némi szaktudást.

Delivette ezredes, a Szolgálat vezetői közé tartozott. Először megnézte a golyót. A tisztek körülfogták. A beesett arcú, sovány Gouillaume is ott ténfergett révetegen.

— Nem katonai revolver. Belga hatos, vagy Smith et Watson liliput. Régimódi önműködő. Hol feküdt a tetem . . . ?

Odavezették a virágágyakhoz, ahol Vigoint megtalálták. Ezt a részt elkerítették és nem járhatott itt senki.

Delivette lehajolt, méricskél, azután felnézett a háztetőre, majd ismét a földre.

— Mély nyomot hagyott a zuhanás. Legalább két méter magasból esett le Vigoin, mintán eltalálták.

— De honnan? — kérdezte Sirone és ő is felnézett.

— Valamelyik párkányról. Milyen ablakok ezek ott fenn?

— A gazdasági hivatal.. az ott Libourneé. Mellette az én szobám.

— És ott?

— Gouillaume lakik . . .

— A két szoba közül az egyiknél érhet a lövés. Most nézzük a mosókonyhát . . .

Sirone, a látottak után kissé több megbecsüléssel gondolt a rendőri munkára. Ész kell ide, de milyen . . . A mosókonyha ablaka körül, az ezredes apróra megnézte mindent.

— Itt állt a tettes. Ez a fehér törmelék jelzi, hogy a lejtőn rögzítette a pisztoly csövét.

— Most mi a teendő? — kérdezte Libourne.

— Meg kell találni a pisztolyt. Ritka dolog erre felé, ilyen régimódi csecsebecse holmi . . .

És felmentek az irodába . . .

Az ezredes kihallgatásai lényegesen több eredményt produkáltak, mint az eddigiek. És lényegesen meglepőbbeket is. Először Libournet vette elő.

— Van tudomása arról, hogy Vigoint azon a reggelen ölték meg, amikor Magiron őrmesterre rálőttek?

— Igen.

— Mikor beszélt ön utoljára az áldozattal?

— Ha a riadó közben ölték meg, akkor tíz perccel a halála előtt.

Sirone kapitány felugrott:

— Ezt miért nem mondtad nekem?

— Csendet kérek. — Az ezredes kopogott. — Rám kell bíznod a kérdezést.

Sirone ámultan állt. Libourne nyugodtan folytatta:

— Ébresztő után bejött hozzám Vigoin. Azt hitte, hogy haragszom rá, amiért mellőztek miatta.

— És nem haragudott?

— Hát . . . Bántott ez a mellőzés . . .

— Érthető. Folytassa.

— Ezután együtt kimentünk a szobámból, többet nem tudok. Az alarmnál visszatértem a szobámba, de üres volt már . . .

— Gyerünk!

Némán mentek a tisztalakások felé. Most már valami rosszízű feszültség ült a kedélyeken. A katonai nyomozó odalépett Libourne szobájában az ablakhoz.

— Itt van! — kiáltotta.

A poros párkányon világosan látszott két lábnyom.

A kapitány komoran nézett Libournera. Mi ez?

— Miről beszélt még Vigoinnal? — kérdezte az ezredes.

Libourne habozott.

— Tessék habozás nélkül felelni főhadnagy úr! Önnek nem lehet itt megfontolni vallója! — harsogta Delivette.

— Hát . . . — mondta zavartan — megemlítettem, hogy . . . néhány memorandumom van Sirone kapitány úrnál . . . És hát . . . a kapitány úr mellőzi ezeket.

— Miféle sületlenségeket fecsegsz?! — förmedt rá Sirone.

— Ne haragudj kapitány úr. Ez volt az érzésem, — felelte fojtott indulattal, udvariasan, de a sértett önérzet hangján.

— Csakugyan van valami bajod ezzel a tiszttel? — kérdezte az ezredes, amikor kettesben voltak Sirone-nal.

— Ugyan! Mindég szerettem és most sem hiszem, hogy valamiféle része legyen az ügyben.

— Én sem. Vigoin bizonyára egyedül tért vissza Libourne szobájába kutatni, mert valamit keresett a tiszti lakásokban. A riadó megzavarta és nem volt ideje kisurranni a folyosóra, amikor Libourne visszafelé jött a kardjáért. Az ablakon át próbált kiugrani tehát és ekkor lelőtték.

2.

Az események döntő fordulatát és ezt legkevesebbé várta volna az ember, Ligert nagynénje idézte elő. Ez a hölgy Lyonban élt és később átköltözött a Loire menti Aubergnon községbe, mert alkalmazták a gyógyfürdőbe jegykezelőnek. Két éve már, hogy egy könnyű szív-szél, jegykezelés közben elszólította és Ligertre maradt minden ingó vagyona. Ingatlan felett ő sem rendelkezett, ami gyógyfürdő jegykezelőnőknél nem tartozik a ritka állapotok közé.

Végül is Ligert megkapta az idős hölgy hagyatékát, amelyből különösen egy félméteres, strucc tollakban gazdag női kalappal nem tudta, hogy mit tegyen?

Még érthetlenebb volt, hogy mi módon került a hagyaték közé egy ezüst cigaretta szelence, továbbá az a belga gyártmányú, apró hatlövétű pisztoly, amelyért jelenleg Delivette ezredes és a vizsgálatot folytató katonai bizottság tüvé teszik az erődöt. De nem sejtik, hogy Ligert örökölt ilyent.

Ez a belga hatlövétű, továbbá a szelence, a nagynéni hagyatékának két kimagasló értéke ott nyugodott Ligert íróasztal fiókjában egészen elől és egy kiszáradt bélyegzőpárnával tartott fenn méltóságán alóli érintkezést. Hogy került e két markánsjellegű tárgy egy idős hölgy birtokába, aki a *fin de siècle* bálcsipkés világában élte rejtélyes fiatalsága éveit? Lehet, hogy a szelence egy regényes találkozás emléke ama kékszemű túlifjú lovastisztek egyikével, kiknek Soupé kollektív emlékművet állított zeneszerzeményével, mert ezidőtájt annyi hajadon álmodozásában főszereplők lehettek és később sűrűn szenvedtek hősi halált Sedánnál, Sadová-

nál, sőt a krimi háborúban is. Ezért még soha sem fonnyadozott annyi vén leány Európa háztartásaiban, rokonai kegyelemkenyéren, mint a századvégét követő évtizedekben. E földrészt harcterein, akkoriban minden ifjú tiszt hervadhatatlan költői halálát egy hervadozó, prózai élet gyászolta.

Tehát az is lehet, hogy a szelence ez idős hölgy elégikus báli emlékei között megmaradt, némely ódon holmit jellemző csodálatos konoksággal, de lehet az is, hogy egy régóta elhalt, nyugdíjas öregúr, a sárfürdőzés tartamára megőrzés céljából a jegykezelőnőre bízta szelencéjét és egy vagy más oknál fogva nem jelentkezett érte.

Ki tudhatná ezt ma már?

Elégikus báli emlékek és elhalt nyugdíjas urak, nem beszélnek. A pisztoly birtoklására nézve még feltevés sem adódik. Ki sejti, hogy csendben vénülő, kései leányok mi okból őriznek emléktárgyaik között egy Smith et Watson gyártmányú ismétlőt?

A szelence most ott feküdt Ligert íróasztala fiókjában a kiszáradt bélyegzőpárna, egy teljes gombolyag ragtapasz és két javításra szoruló töltőtoll alatt, néhány kenyérdarab társaságában a bélyegzőpárnával már említett méltóságán alóli érintkezésben. És közvetlen mellette a pisztoly, amelynek eredetére nézve még feltevés sem adódik.

A néhai idős hölgy nem sejtette, hogy egyéni hagyatéka milyen jelentőséggel fog bírni még megrendítő események kirobbanásánál, mint főtényező. Ligert sem hitte volna és a töltőtollak sem sejtették valaha is. A kenyérdarabokról nem is szólva.

Délelőtt tíz órakor felvezették Fécampot az irodába. Ligert elé. Tiguer a vörös káplár is ott volt.

— Idefigyeljen, — mondta sután, mert még sohasem vezettek eléje senkit. — A tiszthelyettes úr azt üzeni, hogy tíz perc múlva visszajön. Ha addig nem diktálja jegyzőkönyvbe, hogy hol az az izé... táska, hát akkor baja lesz magának. Érti?

— Igen.

— Táska? — kérdezte Tiguer. — Eltűnt egy tarisznya az őrségről?

— Nem tudom, miféléről van szó. De biztos pénzes táska. Ámbár élelmiszeres is lehet. A kantinból loptak egyet a napokban.

A vörös káplár bölintott. Szeplős, halszerű arcbról közben sűrű verejtékecspek gördültek.

— Igazság — mondta Ligertnek . . . Bár az élelmiszer kétséges, ha a kantinos táskája volt. Mert akkor sonka és szivar lehetett benne, főként.

— A sonka is élelmiszer, — szólt Ligert figyelmeztetően.

— De a szivar nem.

— Az nem . . .

Az írrok kissé nyitott szájjal kinézett az ablakon.

— A táska rejtekhelyére nézve nem vallok — szólt Fécamp.

— Megette a sonkát? — kérdezte Tiguere. — Mert akkor sem okos, ha tagad. Tagadni az körülményben terhelő.

— Ha a szivarokat visszaadja az is valami, — jegyezte meg tanácsképen Ligert és az egyik dosszierből néhány kenyérhaját szedett ki. Csendben rácsált.

— A táskáról nem vallok — mondotta a 63-as. — Tessék jegyzőkönyvbe venni.

Ligert vállat vont.

— Az ráér később. Előbb most majd verést kap.

Hallgattak. A sok légy döngött, ostobán, egyhangúan és meleg volt.

— Cigaretát, azt szívhat, — mondta a káplár jóindulattal.

Fécamp elővett egy cigaretát . . .

— Miért nem hordja dobozban? — kérdezte Ligert.

— Itt nincs doboz — felelte sötéten. — Itt nincs semmi! Csak kövek.

— Az igaz — szólt a káplár és köpött a pipája mellől. — Itt követ törnek és nem dobozokat. Azért nincsenek dobozok.

Ligert gondolkozott ezen. Rövidesen megtalálta a helyes választ.

— Nemcsak az van, amit törnek. Kincstári kabát is van. Azt mégse törik.

Fécamp kissé előrejött és a fiókba kandikált. Az írrok is lenézett. Meglátta az ezüst szelencét.

— Ez itt, — mondta és felemelte. — Cigaretta doboz, ezüst fémből. Néném hordta.

— Dohányzott az asszonyság? — érdeklődött Tiguerre és lenyelt néhány kinin szemcsét.

— Jegykezelő volt a sárfürdőnél. Isten nyugtassa.

— Az még nem zárja ki a dohányzás szénvedélyét. Minek volt doboza, ha nem szívott?

— Volt neki tengeri gyöngykaptyója is, azért mégsem hinném, hogy bűvár lett volna valaha.

A káplár kiment a folyosóra és egy vizes pokrócot hozott be. Feltette az ablakra, mert szinte fuldokoltak már. Ligert kenyeret marcangolt és csuklott.

— Adok majd üres dobozt. Az irattárban van nekem. Ha megverték, jöjjön át.

A légyraj ritkultabb fűrtben zsongott, mert néhányan közülük elkedvetlenedtek a félhomálytól. A fali óra apró zörrenései jelezték az ormótlan másodpercek mulását.

Erélyes tempójú léptek közeledtek a folyosón.

Jött! . . .

A végzet Berlac személyével időzítette a tragédia ki-robbanását. A drámaián szép tiszthelyettes jelentéktelen személye volt a szikra, amely adott pillanatban behullik a robbantószerbe.

Léptei visszhangjára Ligert és Tiguere becsukták zubbonyuk három gombját és ahogy a küszöbre ér, felugranak.

— Ne bokázzanak kérem, nem lakzi ez, sem díszszemle. Elmehetnek.

Most diplomata volt. Rövid, határozott, de alapjában jókedvű.

— Mondja meg barátom, hol a táska.

— Nem teszem.

— Jó. Forduljon a fal felé.

Többet nem szólt, leült dolgozni. Fécamp ott állt a melegben, egy helyben, tétlenül a forróságban, este hatig. A falfelé fordultan. Közben jöttek-mentek, jelentés, telefon beszélgetés, de órá ügyet sem vetett senki. Csak egyszer! . . . Amikor Berlac ellenőrző körútra ment, Ligert odajött és egy pohár vizet hozott . . .

— Ha megverték, — súgta, — jöjjön át az irattárba; kap majd egy dobozt . . .

Azután állt tovább, órákig . . .

— Hol a táska? — kérdezte Berlac este hatkor és Fécamp a szomjúságtól és kimerültségtől káprázó szemmel állt ott. Suttogóra száradt gégével, érdes nyelvvel, fulladt hangon felelt:

— Nem . . . mondom . . .

Ez volt a legundokabb kínzás, amit ezideig átélt.

Berlac közben átment a szomszédos irodába a telefonhoz és Fécamp a fiókhoz osont, ahonnan Ligert az imént a dobozt magához vette. A pisztoly! . . .

Egy gyors mozdulattal kikapja és visszamegy a helyére.

Berlac ismét bejön. Egy korbács van nála, de mosolyog.

— Nézze barátom, maga intelligens ember. Az én szabadulásomat, képességeim érvényesülését jelenti, ha megtudom a táska rejtekhelyét. Tehát megtudom! Érti? Nincs esélye, hogy ne tudjam meg.

Mosolyog és suhogtatja a korbácsot. Szivarozik közben. És Fécamp áll.

— Nos? . . . Nem felel? Azt hiszi kiállja az én kérdésöködésemet? Mi? — Szivarra gyújt és egyik lábát a székre teszi. — Olvasta maga Machiavellit? Mi? Tudja maga, hogy mi a hatalom? A hatalom, amelyet nem megszerezni, hanem megtartani nehéz? Tisztában van azal, hogy a hatalom, ha egy esetben csődöt mond elveszíti statikus biztonságát? . . . Hatalmamban van, tehát bármi áron legyőzöm, mert ez életkérdés számomra!

Nagy, színes lepke repült a szobába és az egyik fürge gyík, gyors siklással feléje kapott. Vége volt. Az egyik szárny fele része lassan aláhullott . . .

— Feleljen. Hol a táska?!

Suhogott a korbács, felfénylett a szivar.

— Bármit tesz velem, semmiesetre sem leszek . . .

— Csend! Ne tartson itt szabadelőadást nekem, — ismételte a kapitány szavait, mert fájó megaláztatását mindig továbbadta alárendeltjeinek. — Igennel vagy nemmel feleljen.

— Nem.

— Jó! Káplár!

Megjelent Tiguer.

— A fogollyal lelépni! . . .

Vitték.

— Azt hittem jobban megveri, — dünnyögte némi csalódással a káplár.

— Nem vert meg.

— No majd az őrmester, — biztatta, szinte vigasztalóan.

A sötétedő erődudvar háttérében kísérteties lángok lobogtak. Néhány bográcsban a vacsorát főzték.

Magiron őrmester már várta a barak előtt. Két altisztjével.

— No vallott? — kérdezte.

— Nem ez... — felelte Tiguerre.

— Ugy. No jó. Majd nekem megmondja . . . 63-as!

Hol az a táska!

— Nem mondom meg.

— Farkasgúzsbakötni, hogy recsegjen a csontja!

Itt Magiron játsz mája következett. Mindenki, aki azt remélte, hogy majd nála oldódik meg a fogoly nyelve és így megszabadul e pokolból, menten ördöggé vált, ha a 63-ast eléjehozták. Lihegve erőlködtek, hogy a szabadulást jelentő titkot kivegyék belőle!

Fécamp olyan kimerült állapotban volt, hogy elaludt a farkasgúzsban is, ficamodottra facsart tagokkal. De éjfélkor kioldozták és leöntötték, hogy lábraálljon.

— Kihallgatásra piszok áruló . . .

A piszkos, füledt éjszakai udvar elszórt fényei a levegő páráitól gőzburába gubódzva pislákoltak . . .

Berlac elé vezették, az irodában. Éjjel két óra volt.

— Ül le.

Szigorú, de nyugodt volt. A vizsgálóbíró szerepét játszotta:

— Ulogi oázisban eltűnt egy irattáska! Téged gyanúsítanak. Mit tudsz erről?

— Semmit, mon adjoutant-chef.

Szivarra gyújtott és jegyzetek között lapozgatott, azután rácsapott az asztalra.

— Állj fel a mindenségit . . .

Fécamp felugrott és összecsapta a bokáit.

— Ne bokázz itt! . . . — mondta fenyegetően. — Ne bokázz, nem vagy lagziban, sem díszszemlén, mit állsz itt ficamodott glédában?! — És rövid szünet után hozzátette. — Voltak bűntársaid?

— Nem voltak.

— Állj a falhoz . . .

Hajnali négyig Berlac írt. Fécamp előtt minden összefolyt. Négykor a tiszthelyettes teát főzött és olvasott. Fel sem nézett rá. Fél óra múlva megszólalt, szelíden:

— Volt szeretőd Ulogiban? Állj ide elém . . . Volt?!

— Nem!

— Hohó! Ez gyors válasz volt. Tagadásszerű . . .

— Nem . . . volt . . .

— Te piszok!

Az ökle belecsapott Fécamp arcába és . . .

És rémült ordítással máris hátraugrott:

— Segítség! . . .

3.

E pokoli fordulatokkal terhes nap vontatott vajudását az erőd valamennyi katonája megszenvedte az idegeiben. Kavargó homoktorlaszok mögött, hamuszíni borongással izzott az ég.

Száz meg száz apró nyílalás jelezte a barometruma korhadt esontozatban, hogy *Sirokkó* járja a Szudánt.

Az emberek kábultan ödöngtek, mintha valami kocsnyaszerű anyag rezegne az agyuk helyén.

Tiguer baljós arckifejezéssel mesélte a kantinosnak, hogy az ezredorvos valami varázslatot űz az irnokkal.

Furcsa fény derengett a kórházablakból.

Az ezredorvos kvarcfénykezelésben részesítette Ligert, amiért ez lelkes famulusként szolgálta a bélyeggyűjtés ügyét. Az irnok, nyugtalan várakozásban hevert a tágívű sugármező alatt, amelyhez fogható, vérbeárnyalt Glóriás fénylés csak a kiengesztelő, purgatóriumi lángok lobogásában izzik.

A kvarcfény seregett.

— Megjött az átirat és visszaküldték a bűnjeleket,
— mondta Ligert.

— Milyen címlet?

— Elég jó. Van egy ötfrankos repülő is közte. A vezérkari hatos postahivatalon keresztül jött mind.

Minkiew jobb kezének öt körmét okarinaszerűen a foga közé dugta, hogy harapdálja kisé. E műveletet a lapocka és a fej egyidejű rángásával kísérte, mintha szeretné fültövnön ütni a vállával önmagát.

— Hogy van a kvarcolástól?

— Igen jól. Nem hiszem, hogy a mesterséges nap-sugár árt. Habár a feleségem másképp hitte. Ő nem kacérságból hordott napernyőt. Szeplős lett tőle.

Rezgett a fény: Ligert, a szemüveg szíjja mellől egy darab kenyeret húzott elő, a tarkó tájáról és eszegette.

— A fő, — mondta ezután, — hogy nekem ez a fény visszaadja az önérzetemet.

Minkiew bólogatott.

— Akkor jó. A kvare éppen arról a legismertebb.

Még több érveléssel is bizonyította volna a kvarc kedvező hatását az önérzetre, de egy gyors hördüléssel jobbra, majd balra csavarta a fejét és behúnyt szemmel gallérját tágitotta, magasra emelt ádámcsutkája alatt.

— Mer kérem, — panaszkodott Ligert — az aszszony szerint nem lehet soha gyerekem, az átok miatt.

— Tudom. Az állvány . . .

— Igen. Az bedőlt építkezéskor és a holtak miatt átok van rajtam. Ez a fényezés marhaság.

— Akkor minek kéred annyira? Ez a fény majd használ. Ez varázserejű lámpa.

— Erről a lámpáról hallottam. Valami Aladin a feltalálója. A telefont is ő fedezte fel.

— Nem egészen így van. A lámpát egy jótékony egyesület adta. Mesterséges napfény.

— Minek az ide, ahol az igazi naptól is létszámfelteti hő van?

— Marhaságból.

— És akkor miért használja annyi nagy betegnél az ezredorvos úr?

— Hiszek benne, — felelte sóhajtva.

Minkiew ugyan nem hitt abban, hogy a napfény szükségletet itt Szudánban fedezni kell mesterséges úton, de azért minden korszerű eszköz hijján alkalmasnak találta a kezelést.

— Siessen vissza, mert a kapitány keresni fogja. — Egy-egy vállát négy-ötször felrántotta és ujjait kime-revítette, sokszor egymásután. — Nem várják? Ki van fenn az irodában?

— A tiszthelyettes úr veri a 63-as rabot. Azután megcsinálom a mosodakimutatást. Valaki lopja a párnahuzatot.

— Miért kínozzák a 63-ast, mi?

— Tiguere szerint egy táskát lopott, sonkával.

Serceg és ugrál a fény.

— Az előbb, — mondja Ligert, — adtam neki egy korty vizet titokban, amikor kiment a tiszthelyettes.

— Jól tette. De most már igazán siessen. A kapitány keresni fogja.

— Ma nem keres . . .

— Miért nem jár ma az irodában a kapitány?

— Nem lehet neki. A szobájában ül és haldoklik.

4.

— Barom!

Minkiew gyorsan kikapcsolta a lámpát és kapkodva öltözött.

— Miért nem mondta előbb, hogy Sirone rosszul van?! Mi?! . . . Hülye maga?!

— Azt az ezredorvos úrnak köll tudni. Különben sem parancsolta a Sirone kapitány úr, hogy jelentsem.

— Marha!

— Az talán nem. Csak roppant iszákos. Főként alkoholba. A nagybácsim is kronikusan idült volt és a nyolcvanas években Malmedy felé átutazóban meg-evett egy teljes dákókrétát . . .

Minkiew felrántotta a nadrágját és rohant. Nyomban látta, hogy Ligert diagnózisa szerencsére túlzottnak bizonyult. A kapitány, igen rossz bőrben volt, de mégis könnyökölt az ágyon.

— Rosszul vagy? — kérdezte Minkiew lihegve és zubbonya mögül földig lógott a levetett házikabát zsínórja, amely a derekán maradt.

— Eh bien . . . a májam . . . Hát örökké tartson egy ilyen máj!

Szenvedő, fényes arcán szomorú mosoly vonult át.

A doktor válasz helyett megtapintotta az érverését, azután előhúzott külső zsebéből egy cipőgombolót, majd türelmetlen keresgélés után, két magascímletű gyarmati emlékbélyeg, féldeka dohánypor és néhány kettétört cigarettá társaságában sikerült hozzájutnia sztetoszkópjához.

Rövid vizsgálat következett. Könyv nélkül tudta, az erőd, régi lakóinak, rongyos szervezetét. Könnyedén átsuhant hallgatójával unalomig ismert tompulatokon, régi szívzörejeken, mélységesen elváltozott aorták kapkodó ütemén, tágult, lankadt, kényszermunkában fetrengő véredényeken, rekeszeken, hilusokon.

Ezt mind százszor hallotta. De erre felé fújtat valami új. Apró zörgések után egy síp-hang és tompa dübörgés . . . Aha! Hörghurút! Itt a lép nagyobb, ez fél-éves, a gyomor érzékenység régi, epéirritáció ez rendszerben . . . De a máj szokatlanul nagy . . .

— Hé! . . . ! Piere! Teát a kapitánynak! . . .

— Maradsz . . . még? Akkor foglalj helyet.

— Köszönöm . . .

Felült az asztalra és rövid lábaival harangozott. Színes fésüldőköpenyét a kórházban hagyta. Egyenruhában volt és kínoztta a hőség, tehát kigombolta a zubbonyát. Így sem hatott katonának Minkiew doktor. Színehagyott zubbonyán, laza gombok csüngtek búsan, szétvedlő epoulettejein nyoma sincs az aranyozásnak, a Becsületrend és a Köztársasági Érdemkereszt, mintha penészes rézpénz lenne valamelyik faraó sírjából; zöldes patinává kövült rozsdá, dús rétege fedte mindkettőt. Egy bélyeg kedvéért, sapkája mellé tűzte a borítékot és ettől teljesen postásszerű lett a külseje . . .

Kigombolt zubbonya alatt, keskeny mellkasán, minden csontja kiállt. Órazsebéből arany tisztilánc függ, de csak az egyik nadrágszáron látszik a vasalás nyomán keletkező hosszú él. A másik gyűrött, gömbölyű.

— Éghajlatváltozás kéne, — mondja csendesen.

Sirone búsan legyintett.

— Miért nem szólsz inkább a szabóságon, hogy mindkét nadrágszáradat kivasalják . . .

Minkiew lenézett az említett ruhadarabra, azután, meg-megránduló szájaszéle felett, néhány ügyes csipegetéssel sodorni próbálta a kómikus bajusza végén a rövid sörtéket.

— Lemenet a pincébe, mert ott boncoltam, felrúgtam egy vízeshordót. Combíg ázott a jobb lábam. — Ujra lenézett, de ellentétben a kapitánnyal, kielégítőnek találta az egyenruha állapotát. — Hm . . . A bal vasalás még egész jó.

Vállait többször is előretolta, mint akinek szűk a kabátja, mutató ujját végighúzta a gallérja mentén és két szemét gyorsan összehunyorította néhánynszor.

— Folyton elbotlom, mert a szemüvegem eltűnt. Megfoghatatlan! . . . Ott volt az asztalon.

— Hány . . . óra van? . . . — kérdezte a kapitány.

Minkiew előhúzta az aranyláncát.

— Nem tudom, — felelte és az óralánc végén fityegő apró dobozból egy mentholos cukorkát tett a szájaiba.

Sirone kínzó állapota ellenére nem állhatta meg mosoly nélkül.

— Szebb volna . . . ha tubákoznál . . . — szólott bágyadt tréfával. Az orvos himlőhelyes arcán, gőgös magasságba húzódott fel néhai szemöldökének tarlója.

— A tubák káros szenvedély és orvoshoz nem méltó. Tönkreteszi az orr nyákhártyáit. A mentholos cukor viszont nemesít és szénhidrátot tartalmaz.

És szeretettel nézett a puderdobozra, amelyet két női lábszár és egy kutyának a fél hasa díszített. Mindössze ennyi maradt meg az ovális fedélen, idők jártával *Diana Vadászatából*, amelyet egy letűnt kor kézművesei oly szívesen alkalmaztak apró holmik zománc díszéül, mintha Tiziant az ihlette volna e markáns istennő kompozíciójára, hogy eljövendő századok puderdobozairól vizionált.

Az ordonánc gőzölgő csészét hozott. Csak másodpercekre viselte a szolgálatban kötelező csukott zubbonyt, amíg kiszolgálta Sironét, de még így is szédelgett a lankasztó izzástól, amely olyan vastagon állt a szörnyű éjszakában, hogy szinte megmarkolható, petyhüdt nyúlós anyagnak érezte az ember.

— Mutasd!

Minkiew doktor megnézte a teát és fölélé hajolt vonagló orral.

— Te pimasz! Ebben rum van!

— Nem lehet? — kérdezte gyerekes búval a kapitány.

A doktor bólintott. Azután ismét keresgélt hosszasan. A külső kabát zsebéből néhány gyűrött bankjeggyel együtt a pravazfecskendő pumpája, több fogpiszkáló és egy féldoboz jodoform került elő. A sárga por a cipőjére ömlött. A felső zubbonyzsebéből egy vékony gumicsövet húzott ki, amin ő maga is meglepődött. Ezt egy intravénás injekciónál érlelőként használta. A gumicsőről váratlanul lehullott egy odatapadt szemüveg és eltört. Az ordonánc rezgő kézzel tartotta a tálcát és Sirone kíváncsian felkönyökölt.

— Mit keresél?

— Nem tudom . . . De itt kell lenni valahol . . .

Most előkerült a hátsózsebéből kétméter spárka, négy közepes címletű, olasz emlékbélyeg, egy dugóhúzó és a boncolási jegyzőkönyv.

— Mi a csodát keresel?

— Mondom, hogy nem tudom, de délben még megvolt . . . Van egy kombinált orvosságom, májnak, idegnek és vérképzésre . . . Na! Itt van . . . — sorra olvasta az elmosódott ceruzairást, orraelé tartva a fiolákat: — Ohloral . . . ez nem az . . . acetosalicil . . . albumin hip-

perfoszfát . . . ez tömény arzén a légymérgezéshez . . .
Aha! . . . Ez az . . .

Betöltött a csészébe valami fehér port és olyan kínosan fészkelődött kabátjában, mintha valaki egy marék fűrészporthoz szórt volna a gallérja mögé. Az ordonánccal elment.

— Előbb-utóbb most már áthelyeznek innen, — dörögte az orvos.

— Ha visszakerülök, akkor is . . . már vége. Te odaállnál . . . Így ahogy . . . itt ülsz . . . egy nő elé, aki két . . . éve nem látott? . . .

Minkiew végignézett önmagán vizsgálódva, azután tünődve vállat vont.

— Miért? . . . Egész jó megjelenésű katona vagyok. Különösen, ha kivasaltatnám a jobb nadrágszáramat is.

Sirone sóhajtott:

— Reméljük, hogy . . . Vége a . . . sok izgalmas rejtélynek . . .

Delivette ezredes jött. Verejtékes arcán mintha lankadtabb vonásokkal ülne a szokott derű.

— Nos? — kérdezte Sirone.

— Még nincs semmi. Tegnap óta más ügyben járok. A kapitány szája megremegett.

— Azt . . . amit említettél? . . .

— Igen. Már elintéztem . . .

Hallgattak. Minkiew látta, hogy itt valami szörnyűségről van szó. Delivette is sápadt és leverlt volt.

— Ezt nem szabadna — hebegte Sirone . . .

— Muszáj volt.

Minkiew hidegrázós rángásokat végzett döbbenetében. Mit főztek ezek?

— Már megtörtént?

— Igen! — felelte Delivette. — És ha bármi előfordul, lecsapok!

Egy denevér zúgott el az ablak előtt . . .

. . . Mint már többször is az utolsó napok poshadt éjszakáin, lövés dörrent a mélységes csendben.

És nyomban utána felharsant a kürt:

„Fegyverbe!”

Futva érkezett az őrség. Az irodában Tiguer és egy katona a vérző arcú Fécampot fogták, Berlac ájultan feküdt a földön, pedig csak a karját fúrta át a 63-as golyója.

Hiányos öltözkékében lihegve jött a kapitány és mögötte Delivette.

— A 63-as rálőtt a tiszthelyettesre, ezzel a pisztollyal, — jelentette Tiguere.

— Mert megütött!

Az ezredes csak egy pillantást vetett a kis fegyverre és felkiáltott :

— Ezzel ölték meg Vigoint! Itt a gyilkos!

5.

Hajnalodott.

Ez volt az a hajnal, amelyen Fécamp pokoljárása a legsötétebb fordulóhoz ért. Amikor Berlac megütötte és habozás nélkül rálőtt, maga is tudta jól: nincs tovább.

A dörrenés pontot tett egy különös dráma utolsó szavához. De ami történt arra mégsem számított. Ha megsejti, esetleg képtelen arra, hogy elhúzza a ravaszt.

Négy óra tíz.

Az irodában még folyik a kihallgatás. Világtalanul borong a hajnal. A hegyek felől vonuló párák szürke börtöne mögött, szomorú, tónustalan fénnel dereng a hályogos égbolt.

A gőzölgő tájon kavargó szél nehézkesen vonszolja az átnedvesedett port. A sirokkó egy másodpercig sem hagy alább. Ligert írja a jégyzőkönyvet. Delivette ezredes előtt feketekává áll és bágyadt arccal kavargatja. Sirone kapitány minden erejét összpontosítja, hogy talpon maradjon, bár kutyaúl van.

Fécamp előttük áll, vasraverten és tagad. A nagy függelemsértés, amelyet Berlaccal szemben elkövetett szóba sem kerül. Itt másról vallatják elsősorban.

— Ezzel a pisztollyal lelőtték Vigoin főhadnagyot, — mondta az ezredes, amikor a kihallgatást megkezdte.

Fécampnak még az is ujdonság volt, hogy egy főhadnagyot megöltek. A rabok nem tudnak másról, mint ami a barakban és a munkahelyükön előfordul.

Ugy megdöbbsent, hogy szólni sem tudott. Ezzel a pisztollyal, amit Ligert íróasztal fiókjából magához vett, öltek?

A bornirt irnok, aki titokban megszánta egy korty víz erejéig; gyilkos?

— Továbbá az is bizonyos, hogy a Magiron elleni merényleteknél is ezt a pisztolyt használták, — folytatta keményen az ezredes. — Feleljen: maga követte el a merényleteket és a gyilkosságot, ezzel a fegyverrel?

Ligertre pillantott. Az írnok fakó arccal a jegyzőkönyv fölé görnyed és halszerűen elváltozott szemmel pislog. Színtelen ajkai kissé remegnek. Ha ránézne valaki kétségtelenül észrevenné, hogy bűnös.

De titokban vizet adott neki délután, amíg Berlae kiment a szobából . . . Miért akart ölni?! Magiront talán a foglyok iránti részvétből is elpusztítja egy jószívű ember. De ezt a Vigoint? . . . Eh, mindegy: Vizet adott neki! Ez a fő! És legyen vége már!

Nem mindegy, hogy ötven bűnért lövik agyon az embert, vagy egyért?

Vagy ártatlanul, mint például őt? Ez az ember vizet adott!

— Feleljen! Beismeri?

— Igen! De a további vallomást megtagadom!

. . . Most hajnalodik.

A tisztek tanácstalanul nézik Delivette ezredest. Az ezredes felállt.

— Hát akkor befejeztük. Te jól tudsz hallgatni, ha akarsz. Ezt már tudjuk. Most végre olyan helyre kerülsz, ahol kedvedre hallgathatsz. Senki sem fog kérdezni. — A káplárhoz fordult. — A 63-ast ma délután a 4-es számú magaslat munkálataihoz vezényeled! Lelépni!

A 4-es számú magaslat, katonai megnevezés volt. Azt jelentette, hogy Fécamp a Csontribrigádhoz kerül!

Ahonnan még senki sem tért vissza.

Délután 5 óra 20 perckor az őrzőjárat elindult Fécamppal. Alkonytájt ott álltak a hegység sivatagbatorkoló nyúlványa alatt. Egy csonkakúp alakú, csupasz szikla tövében, ahol állondó ötventagú őrség tanyázott egy faházikóban. A ház belsejéből indult a felvonó, egyenesen a Pokol Tetőre.

— Vegyétek le a vasat róla. Beszállni, — vezényelt a káplár.

— Megállj! — kiáltott Grison. — Téged itt eddig védett valami furesa parancs. Te itt megütötél engem, meg az adjutant chef-t . . . Most már nem fecsegsz többé úgy sem, hát számolhatunk . . .

Puff!

Most végre szabadjára hagyta e sokat szenvedett vasravert embert a sors, a csuffátett altisztek bosszújának. Kíméletlenül, dühödten, rúgtak, verték, némán, lihegve, sokáig.

Azután megszabadították bilincseitől és az alélt, vérző embert, bedobták a felvonó kosarába!

Egy kattanás . . . !

A felbúgó dinomó siratásától kísérve, Fécamp ájult teste a magasba szökkent . . .

Az őrség tagjai megigazították zubbonyaikat és Magiron őrmester egy vastag ceruzával kihúzta a 63-as nevét a létszámból.

Nincs többé!

TIZEDIK FEJEZET.

1.

Fécamp féig eszméletre tért a szellőtől, amit a felvonó kavart a meleg levegőben, rövid, gyors útja közben. Ebben az állapotban nem volt tiszta öntudatánál. Félelemszerű, homályos érzékeléssel, sajgó testtel, mozdulatra képtelenül feküdt a kosár szélén, fejével a sárga, napfényben izzó sziklához dőlve.

Valahol egy majomszerű, keskeny arc tűnik fel. Óvatosan közeledik. Ember? Nem valószínű. Ez a fej egy koponyacsont, barna, ráncos, vékony irhával bevonva. A szemek helyén két sötét folt. Az üreg mélyén halvány nedves csillogás . . . Rövid, gyors fejmozdulatok. Előrehajlik, azután hosszasan figyel, így, lábujjhegyről, dermedten, mint a menekülésre állandóan kész állat.

Fécamp érzi, hogy perzsel a nap . . . Mozdulni nem tud . . .

Újabb majomszerű csontarcok tűntek fel, egyforma mind és eszelősen fürge pillantásokkal siklanak ide-oda a tehetetlen ember körül. Valaki halkán vihogott. A hatalmas szikla síkon, amely síma volt, mintha parkett lenne, vakító napfény ömlött végig. Mint túlfűtött kályha lapja, úgy ontotta vissza ez a plató a forróságot.

Most egy kétméteres csontváz közelít, valószínűtlenül hosszú homlokkal. Dorongot tart a vállán, mint ahogy a duplacsövű puskát viszik könnyedén. Szétterpesztett lábbal áll a csoport előtt.

— Gyenge Hiéna, — mondta megelégedetten és bölögetett. Többen utána makogták, mintha valami szélütött kórus szerepelne itt:

— Gyenge Hiéna . . . Gyenge . . .

— Uj Hiéna és Gyenge . . .

Amit az egyik mond, azt elismétli nyomban a többiek kórusa, mintegy örülve a szónak gépies fontoskodással.

Néhányan nehéz zihálás közben, egy-egy lomha ugrást tesznek. Balettje is van ennek a rém-operának. Fécamp mozdulni nem tud, de látja, hallja a viziót. Gyapjas, göndörhajú, olajsárga, kis csontember surrant a kocsi felé, de hátraugrott nyomban!

— Már ma eszünk . . . Van Gyenge Hiéna . . .

— Már ma esszünk . . . esszünk . . . — ujságolják egymásnak falevélsuhogásszerű, hangsúlytalan, halk beszéddel a csontmajmok.

Az óriási csontváz int a doronggal és mint a karmester jelére elnémul a kórus. Valami furesa torokhangon, mintha litániát mondana, szinte énekelve, szól:

— Nem esszük meg, mert Törvény van! Gyenge Hiéna is hiéna, amíg él. Ez az erkölcs!

— Ez az erkölcs . . .

— Mert valaminek kell lenni!

— Valaminek kell . . . lenni . . . !

És lihegték. Némelyik sípolva. És álltak és bámulták Fécampot.

— De holnap már eszünk! — mondta a szólista.

— Holnap eszünk . . .

— Holnapra meghal.

És vágyó lihegéssel nézték a 63-ast. Ez bűvös iszonyattal feküdt tehetetlenül.

Kanibálok?!

Emberhúst esznek itt? Felfalják a halottakat? . . . A drótpálya kötelét türelmetlenül rángatták lent. Sürgették a kiszállást. Fécamp felemelkedett, de gyenge volt még a forróságban. Kihullott a kocsi pereméu át..

— Meghalt . . . mégis meghalt . . . — zúgták reménykedve . . .

— Nem! — mondta a hosszú. — És nincs már sok nap, amitől meghaljon. Majd holnap meghal!

— Holnap meghal! . . . Holnap!!

Rövid éles vakkanásszerű hangokkal beszéltek. Alig emlékeztettek emberre.

És senki sem mozdult, hogy Fécampot felemelje, vagy megitassa. Valahol a közelében leültek és szabálytalan szüszogással, nyugtalanul mozgó fejfel kuporogtak.

Öt nézték, kíváncsian . . . Kissé türelmetlenül.

A nap már megdőlt, lemenőben és vörösregyűltan, mintha kevésbé égetne itt . . . Csakugyan „nincs már sok nap, amitől meghaljon . . .“ Majd később. Nem merte a szemét kinyitni. Nem akarja látni őket . . . De jól hallja a kórus mohó lihegését . . . Közben lebukott a nap . . . Hirtelen este lett. Mintha éledne kissé. Megmozdult, de visszahullott . . . Később valaki megfogta a karját és így szólt:

— Jónapot uram, hogy van, mint van? Nevem báró Naftalin, de ez nem tesz semmit.

2.

Ijedten felnézett.

Ez tisztára lidércnyomás volt. Egy hindu zarándok állt mellette. Világösszőke őseberszerű haj és szakáll, különös köppen, hosszan lelógó zsinórral átkötve és a lábán sarucipő.

De a legdöbbenetesebb volt az esernyője.

Mert egy fekete selyem esernyőt tartott a feje felett, ami nagyon hasznos holmi lehetett itt nappal a forróságban, de jelenleg este volt. Derült, tiszta, csillagos ég domborult felettük.

És a zarándok magasra tartotta kifeszített esernyőjét.

— Adjon . . . inni . . . — lihegte.

— Hát persze! — kiáltotta vidáman és megitatta Fécampot.

. . . Felült . . . Távolabb a sziklák egy halombaroskadt része jelezte, hogy kilenc év előtt, az árulók hol robbantották fel az átjárót.

Most tűz lobogott azon a helyen. És keskeny szilhouettek guggoltak körötte. Átfogták egymás vállát, ütemesen himbálództak jobbra-balra és makogtak . . .

A füstnél soványabb árnyak a láng ritmusára imbolyogtak. Miért gyujtanak tüzet? Hiszen pusztulni kell a szikla kemencétől, amely hajnalig árasztja vissza a napal forróságát.

— Tűznézés . . . — súgta magyarázva egy Hiéna, aki odajött közben és kíváncsian megtapintotta Fécamp arcát. — Este tűznézés van! Visszalátnak a Voltba . . .

Fécamp még mindig azt várta, hogy felébred a szörnyűségből . . . A vékony árnyak imbolyogtak, a tűz lobogott és tűhegynyi porszemeket dobált a szél.

A csontváz lihegve súgta mellette:

— Ami Volt, az a Völgyben maradt, de tudni kell!... Ez a tűznézés . . . Reggel Üvöltés van, hogy tudjuk mi a Hang, mert jaj annak, aki elfelejti . . .

Miféle furcsa nyelv ez, primitív és jelképekben beszélő, mint a vadembereké?

Fécamp lassan gurult, oldalt . . . Nehéz felemelkedni.

— Itt az élelme . . . rikácsolta az esernyős zárándok és egy csajkára mutatott. — Az előbb feljött liften . . .

— Itt van?

— Hát persze. Nem ették meg kedves kollegáink, mert a gyenge Hiéna is Hiéna. Ezért ittmaradt a vacsorája. Valaminek kell lenni.

Fécamp előtt felrémllett:

— Az erkölcs.

— Nem. Szárazbab főzelék . . .

— Ön kiesoda? . . .

— Báró Naftalin divatszabász és gavallér! Pá, pá kedves, — legyintett és csipőit kényeskedve mozgatta, miközben odébb ment.

Fécamp megette a főzeléket és hanyatt dőlt. Gyorsan elaludt . . . Mélyen, nehezen. Nyomasztó érzésre ébredt. Szétrántotta a pilláit.

Egy csont arc hajolt föléje és nézte. Hogy él-e még! . . . És hajnalig, óránként felriadt, mert állandóan nézte valaki sóvár szemmel . . .

3.

A széles lapos fensíkon nyüzsgtek a csontemberek... Kis csoportokban gugoltak, vagy magukban ödöngtek a szüntelen ízzásban, amelyet nem enyhített e széles síkon semmiféle árnyék.

Legendás volt ez a csupasz sziklatönk. A sivatag pora magasan körülfogta és úgy emelkedett ki a homoktengerből, mint valami magányos sziget, háta megett a napfényben ködlő homokszemek füstszerű, bizonytalan ragyogása elnyelte a hozzátartozó hegyláncot.

A szikla tetején, kiugró szirtek között fejtették a követ az áruló brigád katonái és mindazok, akik még idekerültek. Csak hűtlenség, szökés és árulás büntetéért kerülhetett légionárius a Csontbrigádhoz. Igen jófajtajú mészködarábok széles torlaszát csákánnyal fejtették. Az egyes koloncok könnyen leváltak és egyszerűen legurították a mélybe, ahol éjszaka, amikor nem volt kőfejtés, egy transzport elhordta. Mindaddig fennáll a Csontbrigád, amíg a lázadók által felrobbantott átjáró elkészül. A kifejtett kőmennyeiségért cserébe élelmet kapnak. Az előírt munkát pontosan el kellett végezni, különben csökkentették az élelem- és vízadagot.

Nappal 60 fokos forróságban ízott a tető és vakított a síma fehér kő. De jobban tartotta a hőt, mint a sivatag laza homokja és hajnalig lassan visszasugározta.

Az elátkozott emlékezetű Csontbrigád katonái közül igen sokan élnek még ma is.

Kilenc éve.

A krétaszínű, síma sziklatönkön az életnek minden feltétele hiányzik. Egyetlen fa, egyetlen szál növény sincs. De bőven akad skorpió. Undok nyüzsgésbe fognak, ha valamelyik nagyobb követ felbillentik. A szarvasvipera is feljön ide olykor, a zsírszínű forró sziklára.

Fécamp az első reggelen úgy érezte, hogy pillanatokon belül megpattan az agyában valami. Ez a forróság hasonlított a máglyahalálhoz. Mintha elevenen égne az ember. A lapos sziklatömb szinte nyomban fellángol, a káprázó szem úgy látja, hogy... füstölög... Pedig csak por szállong a vakító sárga síkról.

Egy őszhajú, vak, múmiaszerű csontváz jelzi az éb-

redést. Nagy, ócska, horpadt bádoglámpás van a kezében. Ezt rázza. A lámpa belsejében néhány kavics zörög.

A vak ember mindég tisztában van a pontos idővel. Senki sem tudja, hogy miért?

A Csontbrigád felébred.

A széles sík meglelevenedik, imbolygó kísértetek nyüzsgögnék csákánnyal a váluken és a sík végében meredő lapos falnál vágják a sziklát, talicskázák, aszerint, ahogy Volpi, a Dorong beosztja őket. Volpit azért hívják Dorongnak, mert egy vastag bot van nála.

A talicskások a szirt oldalán lezúdítyák a köveket. Ha kevesebb a kő, kisebb a fejadag.

Fécamp szédelegve elindul. Egy göndör suhanc, olyan arccal, mint valami döglött foxi, odalép.

— Csákány!

Csak ennyit mond és odamutat, ahol a szerszámok hevernek.

— Ki vagy te? — kérdezi a 63-as.

— Figaró . . . Hang nem kell. Nap van.

Értette. Itt minden szó túl sok energiát fogyaszt. Takarékoskodnak az erővel. A hatvan fokos meleg parancsol.

Elindult a csákányához. Kísérteties volt. Ennyi ember, egy hang nélkül siet a munkához. Csak zöreij és koppanás, csörgés, nyikorgás, de egyetlen szót sem beszélnek.

Hang nem kell. Nap van.

Egy rongyoktól cifra, madárijesztőszerű alak megáll és ránéz.

— Manszki. — Ezt mondja. — Manszki. Az Örvezető. Akinek Szíjja Van.

Ez gentleman volt! Hazajárt benne a megkövült, elszülyedt, igazi társadalom úri dogmatikája:

Bemutatkozott.

A csípőcsontjáról egy rohamkés szíjja fityegett, szinte térdig, mert e hajdan kifogástalan derékszíj alól elfogyott a csontig úriembernek minden húsa . . . Fő öröme az volt, hogy újonnan érkezőknek bemutatkozott és másokat is bemutatott.

Ilyesmire itt ritkán van alkalom. Vörös, rövid hajszálai fércenek tűntek. Széles oroszlánszerű orra volt. Ettől egy csontfantom kifejezésébe torzult idővel. Feszülő bőre, sötét mélyedések felett, ráncolódott és mil-lió barázdába vonult szét, ha a roppant száj mosolygott,

Kitartóan Fécamp mellett maradt, amíg a munkahelyhez siettek és bemutatott mindenkit.

— Ez ott a Kétfogú, Akinek Kalapja Van.

Az illető piszeorrú halálfej volt. Első pillantásra vagy ezer évesnek tűnt. A nyakából egy rothadt szalmakalap lógott a mellére spárgán.

Most az ősz világtalan felé mutatott. A pontos idő jelzőjére:

— A Vak, Akinek Lámpása Van! . . . — mondta Manszki.

. . . És Fécamp nekiállt a csákánnyal. Itt a munkahelyen délután némi árnyék volt, ha a nap legmagasabb pontján túl a hegy mögé került.

Amikor valaki lankadtan csapkodta a követ, röviden rászólt a másik:

— Dolgozz!

Ez az egy szó hangzott sűrűn, röviden, jobbról is, balról is.

— Dolgozz!

És Fécamp csapkodta a követ... Itt a szó, a mozdulat, rövid és gyors. Takarékoskodni kell az energiával. Rövidülések, jelek, képek, hangok.

A mozgás is lassúbb, vontatott. Barmok, akik élni akarnak és hatvan fokos meleghez alkalmazkodik a lényük.

Délben a Vak Akinek Lámpása Van megzörgeti a köveket. Pihenés. Ebéd . . . Elszélednek.

Fécamp is elindul valamerre. Nem érez semmit. Érzés, értelem itt beletompul a forró zúgásba.

Egy egészen hegyesfejű, vessző vékonyságú halotti maszk jön. Vízfehér szeme a járom csontból beomló üregben tágranyílik és liheg, hogy a rongycafatok rezegnek rajta, mintegy regisztrálva finom műszerként a felindulását:

— Te! . . . Fé . . . Fé . . . igen! . . . é . . . Fé . . . é . . . é!!

Erőlködik és zihál. De nem jut eszébe a hiányzó szótag. Egy másodperc alatt csurogni kezd a víz, porusaiból . . . Ki ez . . . a 63-as megdöbben . . . Szent Isten! Hát persze . . . Ismeri!

— Ki vagy . . . te . . . ?!

Folytatni szeretné, de itt nem lehet.

— Én Du . . . u . . . u! . . . Én Du! . . .

— Dugóóó...! — hörgi és csodálja, hogy az elindított hangot nem szüntetheti meg akarata szerint az csak gördül a torkából?!

Dugó! Hiszen ez . . . ott volt a „fej vagy írás“ játéknál, amikor Carew nyert . . .

— Igen... — sípolja a másik... — Most nem... lehet beszélni . . .

— Csak azt mondd: Ti emberhúst eszteek...?!

— Nem . . . Nem hiszem . . . Nem láttam legalábbis . . . De törvény nincs . . . Szabad . . .

— És a Gyenge Hiénák?

— Aki meg fog . . . halni . . . Azt eldugjuk. A Kor barlangjában . . .

— Mi az, hogy Kor?

— Imádják . . . az Ajtót . . .

— Mi??

Halálos erőfeszítéssel beszélnek. Dugó erőlködve mondja:

— Imádják az Ajtót, Amely Nem Nyílik Sehová . . . Ez a Kor.

— És minek a halott?

— A . . . Az élelmét esszük . . . Aki meghal, az táplálja a többi . . .

Most értette. A halottak menázsiját elosztják és bizonyára csak később küldik le a tetemet a drótpályán, amikor már nem tarthatják.

Szédült, lihegett . . . Ég . . . lángol . . .

Zúg a meleg ezt érzi. Perzsel és vakít a rettenetes napfény ahogy érzéketlenül előmlik a lapos tetőn.

Most sokan körülállják.

— Én . . . erős vagyok! . . . — lihegi Fécamp vadul.

— Volpi A Dorong, az erős hiéna.

— Én erősebb vagyok!

Feszült csend. Volpi állt, vállán a doronggal. A többire nézett. A sziklatömb lángol.

— Lehet, hogy erősebb — szólt komoran és megfontoltan. — Nem verekszem. Friss Hiéna . . . Még üthet jól. *Az élet mindennél fontosabb.*

— Az élet mindennél fontosabb, — lihegtek mohón.

Micsoda nagy misztérium. Csontvázszerű alakok, akik sohasem szabadulhatnak egy kopár égő szikláról és az életüket göresösen féltik és védik. Mindennél fontosabb. Se ház se fű, se cél, se dal, csak semmi és kín. De az élet fontos.

A Vak Akinek Lámpása van, zörgeti már a köveket.
Mennyi idő telt el?

— Vegyél kalapácsot, — szólt Volpi, A Dorong. —
Dolgozni kell. Az életért.

— Veszek, de nem, mert te mondd.

— Én Volpi vagyok, a Dorong!

— Én erősebb vagyok . . .

Most megjelent báró Naftalin is és közbeszólt lici-
tálva:

— Én szebb vagyok . . .

Ettől feloldódott a feszültség . . .

Fécamp már indult dolgozni, de a bolond megfogta:

— Várjon, kolléga úr . . . Egy szívességet kérnék...

— Mit akar?

— Ha nem terhelem ezzel, ugyan mondja meg ne-
kem, hogy hová a csudába dugta azt az irattáskát?

Fécamp kezében meglendült a csákány . . . Hát
itt is?! Hát mindenhová utánajön? . . .

De nem ütött.

— Honnan tud a táskáról?!

— Nevetséges! Azért vagyok itt! Négy muszlin, ki-
lenc crêpe-satin és georgette, továbbá két finom bunda
és egy hermelin belépő ára is a táskában maradt!

Fécamp nem hallgatta tovább . . . „Dolgozni!“ . . .
„Dolgozni!“ . . . — kiáltotta mindenki.

Ment dolgozni.

4.

Báró Naftalin egynéhány hónapja, hogy itt él. Min-
denkihez udvarias volt, állandóan mosolygott és a mo-
soly szélességével emelkedett a szemöldöke, de oktávok-
kal magasabb lett ilyenkor a hangja is, derűs, rikácsoló-
an éles. Sűrűn használta azt a szót, hogy „persze, per-
sze“, de ritkán tudta, hogy miről beszél. Kissé laza,
kövér figuráján, valami barna hálóköntösszerű holmit
viselt, azt derékban átkötötte, egy rejtélyes módon szer-
zett sodort zsinórral. (Egyesek szerint csengőhöz szol-
gálhatott, mások úgy vélték, elsőosztályú temetéseknél
használatos drapériáról lopta, bár errefelé csengőhöz
vagy elsőosztályú temetéshez aligha juthat az ember.)
Arra jó volt, hogy derékban átkösse a köpenyét. Ha-
sonlóan bő és rövid köntösöket csak idős zarándokok

vagy ifjú színésznők viselnek. De csengőzsinórral kizárólag báró Naftalin hordta. Különös köntöséhez, melyről később kiderült, hogy a nagy háború előtt az észak-afrikai Rabatt kikötőben, mint abrosz működött, olyan szakállt és bajuszt viselt, hogy első pillanatban Tolstoj Leó Grófra emlékeztetett, ha nem is feltételezzük a Jásznája Poljánai remetéről, hogy csengettyű zsinórral övezte volna derekát. Még az is kétséges, hogy egy elsőosztályú temetés drapériájának bojtos zsinórját felhasználta volna-e, de az egész bizonyos, hogy a régi, fekete selyemernyőt megvetően utasítja vissza a halhatatlan író, ha felkínálják állandó viseletnek.

Hol szerzett ez az örült egy esernyőt a sivatagban? Nem tudni. Talán a raktárban lopta, amikor még a Coin de L'Enferben mint rab tevékenykedett. Az bizonyos, hogy szörzetével, köntösével és a hazajáró zsinórral együtt vérfagyasztó látvány e helyen. Civiléletében női szabó volt és ezt ma is állandóan észrevenni. Ha egy rab, habzó szájjal odakiált: „Végem“, báró Naftalin széles, kedves mosollyal, felhúzott szemmel sikoltja biztatóan:

— Hát persze! Hát persze kérem! . . . De mennyire igaza van . . . Ennek végealásan . . .

Vagy egyszer havonta lemegy a liften. Neki szabad. Ruhafélét hoz olykor, szerszámot, kinint. És nem sovány, nem ül halál az arcán, semmibeveszi a pokoli helyet.

Fél éve, hogy mint szökött legionárius munkába állt odalenn. Az esernyő már a hátizsákjában volt, de még nem hordta. Az őrmester egy árokhoz vezette:

— Felhányod a két oldalát estig! Olyan egyenes legyen, mint a zsinór. Érted?

— Hát persze, — bólogatott nyájasan, mire kapott egyet a bikacsökkal.

— Csúnya őrmester, — jegyezte meg kedélyesen, mire kapott még egyet.

Igy kezdett az örülség mutatkozni rajta. Naftalin báró az őrmester távozása után elővett egy zsirkkrétát és „jól szabott“ árkot hasított, olyanféle beszögeléssel, mint karesú női derékra készült kabát. Diadalmas mosollyal fogadta az altisztet.

— Mit szól? Ezt nevezem fazonnak!

— Maga ló! Ez görbe!

— Hát persze . . . Ott a kunyhó felé egy kis mellénykét szabok az árokra, berakott aljat, gloknisan és

deréktájon az a mimóza-bokor díszíti. Kár, hogy nem művirág. Pedáns kis munka. Mi?

— Maga bolond?

— Hát persze! Aki nem bolond, az ilyen melegben otthon marad Európában. Maga hogy van?

Erre egy nap sötétzárkát kapott. Másnap követ tört. Az apróra pattanó darabokat a szájába gyűjtötte, mint gombostűt és este a kőhalom rokokóstílusú gömbölyű lett. Amikor a konyhakertben dolgozva úgy szedte össze délben a salátát, hogy a megmaradt fejek egy szép hermelinbelépőt képeztek, álló gallérral és derékban néhány csomó hónaposretek dísszel, betelt a mérték. Elkezdték verni. Az ilyen rab szűnjön meg.

Egy napon Naftalin báró, akkor még 45-ös fogoly felszaladt, Sirone kapitányhoz.

— Azonnal kérem a fizetésemet! Kilépek! Beállok a konkurrens büntető táborba.

Minkiew doktor megállapította, hogy örült és a kapitány intézkedésére békében hagyták. Azután felküldték valami írásbeli üzenettel a Csontbrigádhoz. Később már ok nélkül is jobb szeretett fenn lenni, ki tudja, hogy miért, talán mert odalenn nem tűrték az esernyőjét. És itt jókedvű. Ugy közlekedhetik, mint egy rossz álom mellékalakja: felhúzott szemöldökkel, boldog, meglepett mosollyal és széles csodálkozással: „Jó napot kollégák! Csak dolgozni fiúk!”

Eleinte agyon akarták verni, azután hagyták: ő a Száj. Vele lehet üzenni.

A Száj nem dolgozik és kap enni. Így mondta egyszer Volpi A Dorong és most Törvény.

Fécampnak ezt a szomszédja meséli, csákányozás közben, amennyire már ilyenkor beszélgetni lehet. Ennek a rabnak Rouen volt a neve, de itt úgy hívták, hogy A Fehérhajú Akinék Tükre Van. Még ép hús ül az arcán, akárcsak Fécampnak, fényes a szeme és néha egy tükröbe nézve, megigazítja a haját.

Innen a neve: A Fehérhajú Akinék Tükre van.

— Én doktor vagyok, — mondja és csákányoz. — Ain Szefrában állomásoztam a csapatommal. De elszöktem . . . Idehoztak . . . a közelmúltban. . . .

Csákányütések.

A nap lemenőre dőlt síkja már rájuk terítette a szikla árnyát. Könnyebb volt most.

— Maga . . . Kicsoda? — lihegte Rouen.

— A 63-as . . .

A Fehérhajú Akinek Tükre Van, megértette: nem hozta magával a titkát. Nem akar beszélni róla.

— Nem . . . mindegy . . . itt már , , , phü! — kérdezte csapkodva Fécamp és csattog a csákány, ömlik a verejték.

— Ki tudja, hogy mit hoz . . . a holnap . . . ?

— Holnap meghalunk, — csapott le egy mindent bezáró megállapítás csákányfejével a 63-as . . .

— Én . . . a remény imádója vagyok . . . — felelt Rouen. — Igaz: itt a remény csak mithosz lehet . . . Vagy . . . vagy . . . — lihegve nekihuzakodott. Puff! . . . Porzik a kő . . . — Vagy vakon imádod, vagy nines egyáltalán . . . Hisz valamiben?

— Abban, hogy barom vagyok!

Csontvázak porbaenyésző kísértetkarokkal, nyögve, zihálva, lihegve csapkodnak.

— Barmok vagyunk . . . Maga is . . . én is . . .

— Hát persze! — rikoltott egy hang.

Báró Naftalin állt ott. Kedélyesen nézte őket. Rouen egy kiugrásnál balra eltávolodott.

A por befedte, a zaj eltakarta, mintha nem is lett volna. Ketten voltak: Fécamp és az örült.

— Maga kedves, ahogy csákányoz, de én ezt egy balletben másképp láttam. Egy csákányütés... két piruette... jobbra . . . balra . . .

És eljárt. Esernyőjével csákányszerű kecses sujtással jelezte az ütemet.

— Menjen innen, mert megütöm véletlenül.

— Ha megkérhetem: ezt ne tegye, kedves Táscai úr.

Fécamp feléje fordult.

— Mondja! Honnan tud a táskáról?

— Az a csitri Magiron mutatta magát odalent, az elsőosztályú háló és étkező rabok között. Én nem régen lenn jártam. Én vagyok a Száj Aki Jár . . . Kedves, mi? — És megfenyegette viccesen a 63-ast. — Maga nagyon csúf kisfiú. Szabad hazaárulónak lenni?! Mi?

— Dolgozz! . . . Dolgozz! . . . — futott végig a soron a 63-asig.

Fécamp lecsapott.

Báró Naftalin leült és elővett a zsebéből egy darab ebédről maradt húst.

— Ez az én ötórai mócsingom . . . Csak az a baj, hogy zene nincs . . . Megkérném egy szívességre. Ha itt van a táská magánál, csúf kis rablógyilkos, fizesse ki a számlámat. Jó?

— Miért? — kérdezte Fécamp most már kíváncsian.
— A táskában pénz volt?

— Hát persze! . . . Egymilliós örökség . . . De meny-nyire. A Villiersek örökölték és a leány kelengyéjét én készítettem. Madam Alfréd néven ismert szabásza vagyok a Világnak! . . . Érti már Csibike? A nagy szí-
nész! Martin Villiers! . . . Micsoda művész! . . . Nálam rendelte a kelengyét!

És fénylett a zsír a szakálán, szájaszélén, ahogy piszkos, nagykarmú kezével tépte a húst. Ez nem szenvedett. Élő csoda volt itt, aránylag kedélyes hangulataival.

Fécamp előtt szikrázva rezgett a levegő. Feszült a mellkasa, sajgott a szeme, miközben csepkodta a beomlott átjáró hatalmas sziklakoloncail.

Madam Alfréd egy hosszú csontszilánkkal, derűsen piszkálta a fogát, lábait átvetve egymáson, csevegett.

— Ez a nagy művész, ez a Villiers örökölt . . . Benne állt a lapokban . . . És így szólt: „Madam Alfréd, most készítse el a húgom kelengyéjét . . .“ Maga ismer engem Táskai úr . . . Belefeküdtem! . . . Az a nyomorult Patou sírvafakadt, amikor meglátta az angol tavaszi kosztümöt és a hermelin keppet, amivel Nobel-díjat nyerek, mert van már alap a fazonkutatóknak is.

Most sirdogált.

— Igen kisfiú, ez volt Madam Alfréd! És a Villiersek nem tudtak fizetni, mert maga komisz ember megölte a századost . . . — És dühösen ráripakodott: — Hát milyen jogon tesz ilyen haszontalanságot!! Mi?!!

És könnyes, villogó szemmel felugrott, paraplóját gyengéden magához szorítva.

— Maga . . . lihegte Fécamp, — elveszítette a pénzét . . . a kelengyén . . . mert a táskában . . . volt a pénz, amiből fizették . . . volna?

— Tönkrementem . . . Százezer frank forgótökém volt . . . oda lett! Itt alig van üzlet! A varrólányok tüpénzét sem keresem meg a Csonthbrigádnál! — És rimánkodva szólt: — Kedves bőrtáskás úr . . . Ne legyen ilyen gonosz kis jogutód, fizesse ki a szabószámlát. — Zokogott. — Én eljöttem Afrikába, hogy a százezer fran-

komhoz jussak . . . Beálltam a légióba inkasszálni és megszöktem, hogy fegyenc legyek.

— Menjen innen!

— Rendben van! . . . Adja meg a pénzemet és már itt sem vagyok!! . . . Azt hiszi, nekem ez öröm?!

Hát hová dobhatja a sors, ahol nem éri utol a megölt százados bűne? Mintha ő követte volna el és üldöz-né a kiontott vér átka . . .

Fécamp fejére újabb tragédia hullott a magasságos váratlanból és nem tudta, hogy miért, de ez volt a legfájdalmasabb. A szakállas örült keservesen sírt, úgy, mint valami kisgyerek.

Kezével mázolta az orrát és a könnyeit, szörcsögve, szipogva. Fécamp eléje állt. Sötéten, komoran és csak ennyit mondott, két kézre fogva a csákány végét:

— Menjen innen!

— Jó . . . — és nyájas vigyorral bólintott. — Else-jén újra eljövök. Pá . . . pá, kis gyilkosom . . .

És könnyű tánclépésekkel, dúdolván elsasirozott. Vergődve, köhögve csapkodtak . . . Nyikorgott a taliga, hullott a kő és a magasba terjengő, felvert porfalak mögött, bordó visszfények, parázsló kódéba mult a Nap.

A Vak Akinek Lámpása van, megzörgette az Időt...

TIZENEGYEDIK FEJEZET.

1.

Hogy élnek a Hiénák! Mert a Csontbrigádban Hiénák szolgálnak.

Aki meghal, azt elrejtik az üregbe és betakarják kövekkel. Az üregben laknak a legrégibb rabok. A Kor. Ezek még az áruló brigádból vallók és egy ajtót őriznek itt. Az Ajtó Amelyik Nem Nyílik Sehová. Ez a neve. A foglyok elvégzik a halott munkáját, de elfogyasztják az élelmiszer és víz adagját.

Ez bizony kegyetlen szívósság, amivel az élet és a halál szövetséget köt, hogy fennmaradjon az ember. A levegő dögletes, elviselhetetlen, de több étel és egy korty víz az adagon felül, az élet célja, tartalma, öröme!

Amikor a halott olyan állapotba kerül, hogy már a Csontbrigádtól sem fogadják el gyanakvás nélkül, ak-

kor a felvonó leviszi az őrségre. A foglyok misztikus szertartásai között a legfélelmetesebb az, hogy borotválkoznak. Van egy borotvájuk. Amikor elkopott a régi, akkor leküldték Madam Alfréddal kicserélni. És van egy borbély is.

„Figaro“, A Kés, cingár spanyol, akit a népszerű operáról neveztek el, így. Hetenként borotválja a rabokat 25 csákányütésért. Ennyit kell helyette elvégezni. Mindenki borotválkozhatik. Szertartás lett a mult valóságából. Ilyen például a Kétfogú, Akinek Kalapja Van és többször is megemeli naponta.

Madam Alfréd és Figaró ellenségek, mert egyszer azt mondta az őrült, hogy a borbély nem udvarképes, európai királyi házaknál.

Figaró, mielőtt katona lett volna, már tolvaj is volt és különben sem szándékozott bejáratos lenni európai uralkodóházakhoz, de mesterségének lebecsülése fájt. Értetlenül sértette, hogy akkor sem járhatna udvari bálra, ha nem lenne mellesleg zsebtolvaj.

— A fodrász épp olyan, mint más. Ember! . . . — sípolta dühösen és Naftalin bólogatott:

— Hát persze! Csak nem udvarképes.

— És a hentes udvarképes?

— Hát persze!

A borbély egy követ kapott fel és báró Naftalin becsukott esernyőjét végével kifordította, mint egy zarándok, aki alkalmilag harcias torreador is, ha kell... A kő zúgva vágódott le előtte az erőtlen karok hajításától.

— A női szabó a legudvarképesebb! Királynők titkára! — rikácsolta nagy bakugrások közben.

Figaró két mutatoujjával dörzsölgette a szemét és sírva fakadt dühében. Naftalin báró felhúzta pedánsan zarándok köppenye alját, mint egykor kényes nők, ha tőcsa felett lépegettek és Fécamphoz sietett.

— Ilyen kis csitri fogoly! — rikácsolta indignálódva. — Mindig áskálódik! Bezzeg majd nem tűröm! Nézd csak!

Lesújtó göggel odábsétált. E látvány ijesztő komikuma még szörnyűbb volt ilyen kísérteties környezetben, mintha a legszörnyűbb esemény történe...

Alkonytájt, amikor a csákányozással felvert por parázsfényű ködbe burkolta a Pokoltetőt, a Vak Akinek Lámpása Van, megrázza a nyakából lógó rozsdás

holmit. A bádokban raboskodó kavicsok, szomorú zörgéssel, hosszan kolompolnak és jelzik, hogy lejárt a munkaidő.

A csákányt eldobálva, valamennyien a szikla középpontja felé igyekeztek. Amilyen gyorsan tűnt a nap, lebukva a lángszínű porködbe, olyan mértékben jött vissza a Hang, Ami Fáraszt és az életet elhasználja.

A Kétfogú, Akinek Kalapja Van, egymásután ki-mérte a hideg főzeléket, mócsingszerű húsfoszlányokat, három kanálnyit.

Csámesogás, lihegés, röffenő, csukló, hördülő és elégedetten mormogó hangok különös kakofoniája töltötte be a sziklaplatót.

Ettek!

Hiányos szív működésük miatt egyszerre orron, szájon kényszerültek lélegzeni, tehát mohón tömték magukba az ételt. Zihálva, hördülve és fuldokolva, mert megkísérelték állandóan, hogy a szájukban dagadozó táplálékon keresztül folytassák a légzést, mint a náthás emberek. Fécamp még csukott szájjal lélegzett, de már múlik a „Völgy!”

A *Csontbrigád* nyelvén ez a szó mindazt jelenti, ami *lent maradt*. „Völgy” volt alattuk a Szudán, de Völgy volt a muzsika is. Város, folyó, imádság, tenger, továbbá Páris, vasárnap, épület, vagy habostorta; ez mind a „Völgyben” volt.

A Völgy egy nagy temető: Az egész világ.

Sötét lesz. Most veszi csak észre, hogy Dugó mellette ül és kezefejevel zsíros száját törölgeti.

— Te . . . — kérdezi a kürtöstől, de nem néz rá Valahova a sivatag fölé, a semmibe csodálkozik, fényesre vált szemmel és szaporábban lélegzik.

— Na?

— Mi lett Carewből?

— Carew . . . — Dugó bambán néz. Néhány hangot bököd ki, de nincs értelem köztük. — Ne . . . nehéz . . . A szavak meghalnak itt . . . — Nekem . . . nekem már *messze van a Völgy*, — mondja csontbrigádul és igen búsan átkarolja a lábszárait. Itt agonizált Fécamp előtt egy ember kihúnyó értelme. Döbbenetes pillanatban lepte meg a kürtöst! Most hunyorít végsőt a szellem világa, fonnyadó lelkében. Ott búcsúzik határvonalán a lénynek, amely Afrikában, az új és a régi civilizáció között lebukottan, épen Homo Sapiensé készül.

— Carew! — ismétli keményen. — Kell, hogy emlékezzél. Magas! Barna! Énekeltünk!

— Igen! Igen! . . . — És vigyorog. — Az jó pofa volt . . . Várj . . . Kantin és játszás. Az én . . . pénzem . . . volt . . . — egyre erősebb felindulással kiált. — Fej vagy . . . írás! . . . — És kacagva csapkodja a térdét. — Az jó pofa volt! . . . Haha! . . .

Röhögve gurul a földön. Fécamp mellkasát hideg markolás szorítja meg: „Fej vagy Írás“. A játék ott a kantinban, amelyen elvesztette az egész életét.

Halvány csillogás, ágaskodik a fensík közepén. Kis lángocskává erősödik,

— Tűznézés . . . — súgja ámultan, mohó, rekedt lihegéssel Dugó és szemei kifényesednek.

. . . Már lobog a kis máglya. Mindenfelől megindulnak, lassú bandukolással a *Csontbrigád* árnykatonái.

Dugó is indul előremeredve a *Tűznézés* magnetikus kényszerében, reszkető térdekkel . . .

— Várj! — kiáltja Fécamp és megragadja. — Ostobaság! . . . Te Dugó vagy! Te a kürtös vagy! A kürtös!

És rázza. Önmagát félti, a kétségbeesett igyekezetben, amivel régi bajtársa képzeletének hamubasüppedt üszkei életet gette.

— Kürt! Alarm! . . . Dugó, próbálj gondolkozni.

— Minek . . . — kérdi révetegen.

Siralmasan állnak ott.

— Nem emlékszel? Carew!! Szaidzsa!

— Várj . . . Szaidzsáról én tudok valamit . . . Igen! De mit?

— Nézd Dugó . . . Vedd sorba — ösztökélte izgatottan, türelmetlenül. — Szaidzsa a vak Bochur leánya volt . . .

— Bochur! — felvillan döbbsen. — Ő adta a tört. Egy szép tört ajándékba! Mert vén kecskéjét megnyírtam. Te! . . . akkor . . . rab . . . igen, rab voltál valahol, Marokk . . . , nem Oranban.

— Ez ostobaság! Amikor Bochur kecskéje megdöglött, én még ott voltam! Fekete kecske, fehér folttal a homlokán! . . .

— Igen! Az a kecske él! . . . Várj . . . a neve . . . A . . . a neve . . . Igen! Jakab!!

Hogy lehet ez? Jakab azon az átkozott reggelen, ami-

kor a gyilkosság történt, ott feküdt kimúlt állapotban. Este még a zöld szúnyoghálót legelőnek nézte és döfködött az orrával . . . De reggel nem élt. Ez kétségtelen!

— Én nyírtam! Igen! — zihál és fújtat. — Jakab!... Én . . .

Ez micsoda misztérium? Mintha egy holtnak hitt titok váratlanul megmozdulna ebben az undok éjszakában. Mi kezdődik itt?

— Egy Jakab nevű kecskéről van szó? — kérdi Rouen, akit eddig nem láttak, holott mellettük állt, csendben.

— Nevetséges, de mégis . . . furcsa . . . — mondja bizonytalanul Fécamp. És érzi, hogy valami rág itt a bűnök és átkok mélyén . . . — Ezt a kecskét elsiratta a gazdája, felfordult egy gonosz reggelen. Láttam.

— Hm . . . Hazajáró kecskében nem hiszek . . . — dünnögi Rouen. — Mikor látta azt a bizonyos kecskét?

— Amikor Villiers századost megölték.

— *Megölték?* — csodálkozik Rouen. — Hát nem maga követte el a gyilkosságot?

Odatűz az érkező hold, néhány ferde sugára. Farkasszemet néznek Rouennel.

— Honnan . . . tudja . . . az . . . ügyemet? — kérdezi kiszáradt torokkal, de A Fehérhajú Akinek Tükre Van, nem felel.

Enyhe szél zizzent át a sivatagon és apró homoksziporkák pattantak fel egy sötét sziklatömbre. A langyos kőkoloncokból visszaizzott a napközben felszítt hő.

A szikla közepén már magas lánggal égett a tűz. Némán kuporogtak körülötte az árnyak.

— Te . . . áruló voltál . . . — hebegte a kürtös, de gyorsan abbahagyta. — Bochur szerette a kecskét, amit én nyírtam.

— Persze, — kiáltott mellettük Naftalin és előbújt egy szikla mögül. — Kecske az szabót jelent és mindenki szereti. Nemde?

És néhány keces tánclépést tett az esernyőjét himbálva.

. . . A szél felerősödött és a tűznézők között sárga lángnyelvek nyújtóztak magasra, ideges lobogással.

— Bochur szeretett engem . . . — erőlködött ráncba

vont szemöldökkel Dugó. — Ő mondta . . . Szaidzsa nem hitte . . . Hogy . . . Áruló . . . vagy és . . .

— Áruló! — rikácsolta Naftalin. — Azonnal hagyja el a sziklát! Uriember nem tölti a büntetését árulók társaságában . . .

— Hallgasson! — mondta Fécamp, mert Szaidzsáról akart hírt kapni.

De Naftalin megdühödött. Eldobta az esernyőjét és üvöltve nekirohant.

— Áruló! . . .

Lehet, hogy az örült erősebb volt, ez már nem derült ki, mert mielőtt elérte volna, Fécamp ökle úgy esapta állon, hogy hang nélkül összeesett.

— Mon dieu . . . — dünnyögte Rouen. — Micsoda ütés!

— Folytasd! Mire emlékszel még?

— Szaidzsa . . . Irt levelet . . . Neked . . .

Különös feszültséggel elevenedett egyre élénkebb életre egy eltemetett tragédia. Mi indul itt most, ahol már minden véget ért hite szerint?

— Megmondta Carewnek is, hogy téged szeret. Félt . . . hogy megölitek . . . egymást te és Carew . . . Ezért úgy mutatta, hogy egyformán . . .

Mi? Szaidzsa őt szerette? Csak félt, hogy elpusztítják egymást Carew-el? Igen! Őh . . . Ez lehet!

— Így igaz. Téged . . . elfogtak . . . — folytatta Dugó — és . . . írt neked. Én láttam magam . . . Nagy... levelet. Carew azt mondta, hogy elviszi hozzád.

Állt . . . Az éjszaka valamennyi titkos árnya fojtogatta. Ő nem kapott semmiféle levelet . . . Carew nem adta át. Ellopta. És hazudott Szaidzsának . . .

— Azután — folytatta Dugó — megjött . . . a te válaszd . . .

— Ostobaság! Nem kaptam és nem írtam levelet!

— Ezt a Carew . . . hozta . . . Mondta, hogy Te . . . Tied . . . és megírtad . . . Carew olvasta Szaidzsának... Te azt írtad: feleséged van. Ő feledjen el . . . Te nem akarod Szaidzsát . . . és az, amulettje is ott volt . . . A levélben . . .

A meleg kő, az áramlásban zizegő por . . . és minden, minden arra ingerelte, hogy ordítson kínjában . . .

Miféle furcsa, rettenetes hatalom bontogatja itt . . . a Csontribrigádnál . . . ép itt ezt a légmentesen elfojtott, poshadt titkot?

Aljas hamisító volt Carew! Elhitette róla, hogy nős. Szegény Szaidzsa!

Most különös mormogás kezdődött a tűz körül. A meredten bámuló szemek megittasodtak lassan a lobogástól és már láttak valamit a káprázat nyugtalan szivárványán túl.

Dugó is menni akart, de Fécamp mégegyszer visszahúzta:

— Mondd . . . mi lett . . . Szaidzsával? . . .

— Szaidzsa . . . — töprengett Dugó és halántékait dörzsölte — . . . Szaidzsa . . . Ó! . . . Vele történt valami. . . — Igen . . . Igen . . . — Hirtelen a homlokára esapott és örömmel kiáltotta: — Tudom már! Persze! . . . Szaidzsa megölte magát . . .

. . . A szél felerősödve áthuhogott felettük és fröcskölte a port. A vékony sávokra szakadozott tűz rémülten táncolt. A szikla alatt, ahová a fehér holdfény széles mezővé terült szét, egy elhagyatott sakál melső lábait leterpesztve ült és keservesen bugyborékoló, panaszos vonítással meredt a távoli csillagokra . . .

2.

Megszökni!

Az Én halála itt a legsürgősebb. Ez biztos! Itt nincs börtön és nincs szabadulás: ez életfogytiglani halálítélet!

Jaj annak, aki élve ödöng a sírban, gondolattal, multtal, vágygal, aki azt hiszi, hogy fontos még, ha rossz vagy ha fáj, azt hiszi különbség az, amikor ő markolja a csákányt vagy más tenyér, amelyhez zavaró módon egy ember tartozik és hite, vágya, véleménye volt.

Ez itt a *Csontbrigád!*

Fécamp már érezte, hogy a száját sűrűn nyitva felejt, ami különösen bambává uniformizálja itt az arcokat. De a tüdő így több oxigént zsarol a döglött levegőből. Este odaoson a színesen táncoló tűz közelébe.

Tűznézés!

Táncol a nyugtalan bíborsáv . . . Egymás fölé törnek a lobogó csíkok és ha így tárgult pillával nézi . . . Hopla!

Gyorsan villan és inog, de megvan már. Tisztul... Két hosszú torony... A Due Torre!... Bologna! Igen... Ni, ott a Piazza Nettuno! Az árkádos ódon épület rácskapuit ma kinyitották. Mennyi virág! És villanyragyogásban fröcsköl a szökőkút. De mit csinál ott Carew? Ez Carew, a bitang és ott egy nő a foliesból... Egyre több és több ház, arc, fény...

Hahó! Táncol a láng!

... Egy ismerős fej, kedves, széles mosollyal... Átlátszó aquarel-kék szeme halványan csillog... Hiszen ez Ágnes! És nevet, amint szokta, kissé sírósan, mert ilyen finom. Hajának tiszta, rőt, szőke fényével diákosan bús arcával Hamlet királyfi tragédiába serdülő portréja lehetne és nini... Ott mennek!... Kéz a kézbe, mint kisgyermekek!... Az emberek megfordulnak utánuk. De ki törődik az emberekkel?

Táncol a láng!

A Csontribrigád körülkuporogja a máglyát. Tűznézés van... Ülnek és pattanásig tágult szemükben táncol a láng tükörképe... És az egyik azt mondja halkan:

— Jaj.

Mint egy csendes megállapítást, úgy közli szárazon: „Jaj...”

Recseg a tűz, táncol a fény.

— Mi van a Völgyben?

Guggolnak, néznek, nem tudják. Valaki felkiált rekedten.

— Töltőtoll.

Nagy zúgás! Kitűnő!

— Töltőtoll! Ez jó!...

— A töltőtoll nagyon jó... — közlik egymással fürgé fejmozgások közben buzgón.

Csillog a szemük és a pár centiméteres lángot nézik... Ott most töltőtolltáncot jár a tűz. Fehérre mosott finom férfikéz ír... töltőollal. Leitatja, . . . Íróasztal... Az íróasztal eloszlik a füstben...

— Barlang! — mondja Az Örvezető, Akinek Szíjja Van.

— Ez nem jó! Nem jó! Itt is lehetne!

Sipítózva lehurrogják.

A por zizegve csapódik. Valaki sipít:

— Előcsarnok!

Óriási lelkesedés.

— Előcsarnok! . . . Előcsarnok . . . Ez nagyon jó...
Előcsarnok! . . .

A Völgyben sok előcsarnok van! Én voltam . . .

— Én is voltam!

Nagy zajjal örülnek e szónak . . . Táncol a láng . . .
nézik meredten.

Látják a „Völgyet“. Ahol sok víz van, ház és idő.
Mult van. Család, öröm, levegő.

És előcsarnok.

— Mi volt a Völgyben?! — sikoltja Figaró.

— Megrendelő! — rikácsolja Báró Naftalin. —
Ezüst lamé puffos vállal és túlórázás. Ez volt a Völgy-
ben. Öreg hölgyekkel sok baj van.

Valaki egy követ dob feléje. Volpi A Dorong bele-
piszkál a tűzbe. Fellobog a láng.

— Vasárnap! — sipítja Manszki, a karikalábú. —
A Völgyben vasárnap volt.

— Vasárnap, ez jó szó . . . A Völgyben vasárnap
volt!

— Itt is van.

— De ki tudja . . . Senki!!

— Nincs vasárnap!

— Ugy van! — sikoltja Báró Naftalin. — Vasárnap
nincs, csak túlóra. A kézilányoknak jár a túpénz!

Most különös, mély hangon megszólal A Kétfogú,
Akinek Kalapja Van.

— Mit látsz a tűzben? Te . . . ott a nagy kőnél!

— Nem nézem . . . — feleli csendesen. — Én tűz nél-
kül is mindent látok.

A Vak volt az, Akinek Lámpása Van.

Kissé hallgatnak.

A sivatag messzibenyúló, sárga halmai furcsa su-
gárzással terülnek el az éjszakai égbolt kupolája alatt.
A szél áramlása időnként bűgő muzsikával átvonul és
csapkodja a sziklát.

Fújtató lihegés hallatszik. Nagy mondásra készül
Volpi A Dorong . . .

Jól tudják és készülődnek rá, fürgén helyezkednek
ültükben. Meredten bámult a roppant *Csontbrigádéros*,
hördülve, apró fújásokkal, kimeredt szemmel . . . Vé-
gül kiböki:

— Nő . . .

Ámult sóhajjal lehelik utána, elhülten, kissé félve:

— Oh! Nőőő . . .

Huhog a szél. Egy sem mozdul és ezután felsír keservesen valaki:

— Jaj! . . . Jaaaj . . . Jaaaj . . . !

Panaszos sirámtól zeng-búg az éjszaka... E jajgatók mintha összetanulták volna, tenyereik közé szorított arccal ingadoznak jobbra-balra, vagy átkarolják egymás vállát.

— Jaaaj! . . . Jaaaj! . . .

A harmattán is búg és a néma völgyben most öszeszúgnak a rabok.

„A Csontribrigád jajgat . . .“

—Jaaaj . . . Jaaaj!! . . .

Már csak kis parázs látszik és a Dorong lomha döfködéseire sem ugrik lángba a süppedt máglya . . .

. . . Egy óra múlva már minden csendes. A nyugtalan, ráncolt homlokú görcsben alvók zihálnak, lihegnek . . . És Volpi hangosan, nyögve, minden kín, vágy és céltalanság terhével mélyet sóhajt, aztán ezt mondja álmában:

— Oh! . . . Előcsarnok . . .

Azután már csak a szél huhog . . .

TIZENKETTEDIK FEJEZET.

1.

A Pokol Tetőn váratlanul kivirított büntény ijesztő fordulatok gyümölcseit érleli gyors egymásutánban.

Az igazság láthatatlan tankja nem ismer ellenállást, ha elindul, akkor robogásába belesiketül és belepusztul minden emberi igyekvés.

Itt fenn tovább hajszolja Fécampot az átok, amelyet magára vett.

Este.

Munka után Rouen rosszullétről panaszkodik.

Kissé ijesztő a helyzet. Nincs „Gyenge Hiéna“. Senki sem hajlandó meghalni. Új fogoly nem jön. A régiék bírják.

Igy nem lehet élni. Két-három adag is jutott hetekig. De most már az utolsó tetem is annyira oszladozik, hogy le kell küldeni.

Azonban úgylátszik, javult a helyzet.

— A Fehérhajú, Akinek Tükre Van, gyenge — sügta az egyik vigyorogva és már csipogták tovább a hírt:

— Lesz Gyenge Hiéna . . .

— Enni . . . Enni! . . .

Rouennek maláriás rohama lehetett. Olyan erővel kezdte ki, hogy nem bírt lábraállni reggel. Fécamp úgy fedezte fel, vagy ötven méterre a szikla peremétől. Csúszva erőlködött, hogy a szélére jusson, de Volpi A Dorong eléje állt.

— Leugrani bűn!

A 63-as visszacipelte a helyére.

— Hagyjon meghalni!

— Ostobaság! Rendbejön és kész. Most majd idefekszik Báró Naftalin esernyője alá. Halló! Méltóságos úr! Adja ide az esernyőjét!

— Vegyen magának Aktatáskai úr! A multkor meg akartam ölni, mert áruló és ön megpirongatott. Haragszom!

— Nem nekem kell az esernyő. Ez az ember beteg. Maga talán egy lelketlen gazember?

— Hát persze! — felelte lelkesen és biztatóan.

— Akkor addig verem, amíg nem teljesíti azt, amit mondok.

— Ezt nem szívesen tűrném. Inkább odaadom az ernyőt, de kérem, vigyázzon rá és ha Rouen úr meghal, nyomban szolgáltassa vissza . . .

— És a munka? — mondja mellette Figaro.

— Ha dolgozunk helyette, akkor megesszük az adagját.

— Megkapjátok az én adagom fele részét, — ajánlotta Fécamp olyan undorral, hogy hirtelen lehúnyta a szemét.

— Nem jó! Az Erős Hiéna éljen!

— Élni minden áron!

— Aki közeledik, azt megölöm! — kiáltott rájuk Fécamp.

Felemelte a csákányt. Tanácstalanul nézegették. Nyugtalanul sípolt a tüdejük.

— Fécamp . . . — suttogta szomorúan Rouen. — Miért teszi? . . . Céltalan . . . Higyje el . . .

— Ne törje ezen a fejét. Inkább aludjék.

Este nem játszottak Tűznézést. Üvöltés volt. Rouen munkája hiányzott. Az oszladozó halottat leeresztették. Nincs halott és a munka kevesebb . . .

— Gyenge Hiéna nem kell! — kiáltotta Figaró.

— Nem kell! . . . Akkor többet kapunk.

— Többet, többet . . .

Lihegtek . . .

— Mondjuk ki, hogy a Gyenge Hiéna nem Hiéna...

— Ne mondjuk, — szólt Fécamp. — Hadd éljen . . .
„*Valaminek kell lenni*“ idézte a saját erkölcsük szerint Fécamp.

— Már nem kell! — vakkantotta A Kétfogú, Aki nek Kalapja Van és többször is megemelte napjában.

— Enni kell!

— Enni! . . . Enni! . . .

És vadul zihálva kapkodtak, ideges, mohó vágyukban.

— Megváltom a Gyenge Hiénát . . . kiáltotta a 63-as — az én harmadrész vízadagomat és fele ételemet adom érte!

Nagynehezen ráálltak, Fécamp erősnek látszott. Morogva elszéledtek. Az *Üvöltés* véget ért.

Másnap Fécamp saját vízadagjának harmadrészét, ételnek felét a Csontbrigádnak adta. Cserében Rouenért. Maga sem tudta, hogy miért. Itt úgysem lehet új rend. A Gyenge Hiénának pusztulni kell és ez a helyes.

Itt a szikla parancsol. A hőség! És az egyetlen tartalom, a lehető legmagasabb fokú öröm, amit ez az élet, mint célt nyújt: Enni! És képzelődni. Bámulni a tűzbe és hinni, Ami Nincs.

Fáradt és gyenge volt este a víz és táplálék hiányától.

— Minek csinálod? — Dugó jött oda.

— Csinálom, — felelte Fécamp és különös mosollyal hozzátette: — „*Mert valaminek kell lenni*“.

— Kell? Ezt a Hiénák kórusa üvölti, ha a Csontbrigád tudni akarja, hogy: Mi Volt A Hang. De mi az a *Valami*?

— Nem tudom. Azért *kell lenni*, mert valami és az ember mégsem tudja. Nem foghatja.

Fécamp letörten egy sziklára dőlt. A kő langyos volt . . . Utálatos, síma, langyos.

— Neked jó, — mondta és rövid, sikolyszerű hörgéssel, mintha csodálkozna, gyorsan beszívta a levegőt.

— Van kendőd. — És Fécamp nyakvédőjére mutatott.

— Nem mindegy?

— Ez fontos! — nézett rá ijedten Dugó. — Ez nagyon fontos!.. Itt más az, hogy igaz és más az, ami „nincs úgy . . . Itt minden fontos, ami **van** valakinek.

Mert akinek nincs semmije, az maga is ... semmi ...
 Én senki vagyok! Nincs semmim, ami *csak* az enyém.
 Én vagyok a Dugó, Akinek Nincs Semmije. Nézd itt A
 Vak, Akinek Lámpája Van. Ha nem lenne lámpája, ő
 is senki lenne.

— Nem világít a lámpája.

— De van **Valamije**. Fontos, hogy mindenkinek legyen valamije. Ha nem világít, akkor is jó!

Többen körülállták őket. Itt mindennek jelentősége van. Izgatottak voltak. Topogtak ide-oda. Rouen nyögései felvillanyozták valamennyiőket.

— Mi van? ... — kérdezte az egyik.

— Vita, — mondta Figaró és vigyorogva kapkodta a fejét.

— Ez jó szó ...

Rouen nyögött. Többen odanéztek.

— Gyenge ...

— Nagyon gyenge, — súgták vihogva.

Jött Volpi A Dorong.

— Vita van! ... — mondták neki, mert fontoskodtak, mint a gyerekek, ha néha érdemlegesen hozzászólnak valamihez és ezt kihasználják.

— Vita van ... Vita! ...

Szipákolva ugráltak, szuszogtak. Állati nedves, barna ínyek villantak elő, vonagló felső ajkaik alól.

— Te ki vagy? — kérdezte Volpi támadóan a 63-as-tól. — Miről kaptál nevet? Van valamid?

— Én nem engedelmeskedem senkinek, — mondta Fécamp. — Engem arról nevezték el, hogy öklöm van!

Volpi lapos pillantással nézte. A tekintélyével baj volt. Dugó felé lépett.

— Ő is ... hallgat ... — mondta és megmozdult vállán a Dorong. — Neked nincs semmid és csak bajt csinálsz!

— Ő bajt csinál! ... Bajt ...

Halottat akartak, Rouen helyett, minden áron! ... Itt a Dugó! Nincs senkije és jó halott lesz.

— Ő nem Ököl, — uszította Figaró ...

— Ő A Dugó, Akinek Nincs Semmije ...

Dugó kékül szájjal állt. Valaki előretaszította és egy léccel megütötték a vállát. Undok, pállott lihegés csapott az arcába.

— Neki is van valamije, — kiáltotta Fécamp és eléje állt.

— Micsoda? — kérdezte az egyik és odafurakodott Dugóhoz, egy éles bádoggal támadóan.

Fécamp egy ökölesapással messzire röpítette. Tárgult a kör.

Csend. Vadul, lihegve álltak.

Fécamp karbafont kézzel állt a kürtös előtt és harányan mondta:

— Ő A Kürtös, Akinek Barátja Van!

— A Kürtös Akinek . . . Barátja Van . . . — kiáltották riadtan . . . — ő az, igen! Ő a Kürtös!

— Ezt jegyezzétek meg magatoknak! Olyan név, hogy elsősorban ül a *Tűznézésnél*, mert most láttátok, hogy milyen gazdag: Ő az, Akinek Barátja Van! . . .

2.

Reggel zúgó fejjel ment munkába . . . Harmadik napja már, hogy a rossz, kevés élelem- és vízadagjának csak egy része jutott rá. Megtántorodott . . . Na, mi az? Tán nem bírja?

Szörnyűséges erőfeszítéssel délig dolgozott.

— Fécamp, — mondta délben a beteg. — Nem bírja.

— Az a kérdés, hogy maga mennyire van?

— A lázam már elmúlt.

— Akkor holnapután talpraállhat . . .

Odaroskadt a beteg mellé. Félszeggel a Csontbrigádot figyelte. Ma még nem mernek. De ha gyengébb lesz . . . Esetleg holnap.

Most Báró Naftalin lépett oda vigyorogva, ámuldozó szemöldökkel.

— Bocsánat, ha zavarok . . .

— Mit óhajt? — kérdezte Fécamp.

— Ugyan kedves Rouen úr, ön mikor hal meg körülbelül, ha nem sérti a kérdés? . . .

— Hm . . . az esernyő miatt gondolja?

— Hát persze! Világért sem sürgetem, nem kell aietni a meghalással, azért az ernyőért, csak a mihez tartás végett érdekel.

— Menjen a fenébe méltóságos úr, mert képen ütöm, — szólt közbe Fécamp.

— Komolyan? — kíváncsiskodott mosolyogva Madam Alfréd, — ezt inkább mellőzném, ha nem veszi rossz néven.

— Akkor hordja el magát.

— Csak egy percre még. Kérem, én szívesen megkínálom önt vízzel, Fécamp kolléga.

— Köszönöm méltóságos úr, de Önnek is kell a víz.

— Hát persze kedves Fécamp úr, de ha ön is beteg lesz, úgy sohasem jutok az esernyőmhöz. És ezt szeretném elkerülni. — És felvette Rouen fölül a holmiját.

Esernyőjének árnyát megosztva Fécamppal, karonfogta és félrehúzta.

— Mondja . . . mikor törleszt a tartozásra? Fizesse részletekben, az sem baj . . .

— Hagyjon békében . . .

— Jöjjenek elsején?! . . .

Fécamp otthagya és visszasietett. Vigyázni kellett Rouenra. A Csontbrigád elkeseredett Hiénái ott lapangtak körötte . . . Látszott, hogy készül valami. Báró Naftalin ernyőjét újból a beteg fölé tűzte. És ő is elaludt.

Másnap kezdődött. Reggel az üvöltésnél mind kiáltoztak.

— Kevés a munka! Kevés az étel . . .

— Élni minden áron!

— Élni! Élni!

Volpi nagyon hosszú volt és magas homloka alatt nem látszottak a csontbasüppedt szemek. Hegyes, keskeny álla, kiugró arccsontjai, olyasfélékép hatottak, mintha már élve kipreparálták volna csontváznak.

— Hiénák, — rikácsolta, — Mától fogva nem kell a valami, ami nem víz és nem étel!

— Nem kell. A Fehérhajú, Akinek Tükre Vangyenge!

— Így nincs *Törvény!* Az adagját akarjuk . . .

Hirtelen csend lett. A Csontbrigád lihegése hangossá tette a forró levegőt.

— Megöljük Rouent! — sipította Volpi A Dorong.

— Megöljük . . . Nem kell!

Rouen ezt jól hallotta. Néhány lépésnyire feküdt tőlük. Nem mozdult. Fécamp odaintette Naftalin bárót, aki hosszabb-rövidebb tánclépésekkel fel-alá járt a sziklaperem szélén, kötélzáncos módra és közben egy ré-gimódi nótát dúdolt, amely arról szólt, hogy az orfeumbeli táncosnők már messziről üdvözlik, ha belép a helyiségbe, vakító, előkelő frakkjában.

— Mondja méltóságos úr, erős maga? — kérdezte Fécamp.

— Hát persze. Üssem pofon?

— Köszönöm, inkább elhiszem. Lehetséges, hogy verekedni fogunk.

— Maga üt engem pofon!

— Ketten fogunk verekedni. Rouen doktorról van szó.

— Az olyan gyenge, hogy egyedül is agyonverheti. Azután majd kérem az esernyőmet.

— Számítok magára a Csontribrigád ellen.

— Számíthat!

Váratlanul odaállt melléjük Dugó, A Kürtös, Aki nek Barátja Van. A moraj egyre türelmetlenebbül harsogott . . .

Azután Volpi jött a „Csontribrigád“ élén.

Élni akarnak!

— Élni minden áron! — sipította Figaró.

Egész közel tolongtak. Élen Volpi A Dorong.

Fécamp karbatett kezekkel állt a Hiénák előtt. Kissé megtorpantak. Mit akar ez? A 63-as szónoklatot intézett hozzájuk.

— Hát kérem, — kezdte harsányan. — Most felelek! A Hiénákat ezennel feloszlatom. Nem ízlik a döghús!... Nem fogunk többé halott ember adagjából enni... Nem akarok hiéna lenni... Emberek voltunk és újra azok leszünk . . . Embernek lenni nagy betegség. És sajnos, gyógyíthatatlan is . . . Mától kezdve hát nem gyűjtünk halottat . . . A Csontribrigád meghal ebben az újszerű betegségben: Embernek lenni. A gyűlést feloszlatom . . . Hiénák takarodjatok! . . .

És mert tudta, hogy itt a szavak gyorsabban párolognak a hőben, mint a test nedvei, jobb ökle belecsapott Figaróba, ballal megragadta a másikat és közibük vágta. A feléje ugró Volpit egy rúgással elintézte és kikapta kezéből a Dorongot is.

— Volpi nem Dorong többé! — üvöltötte és a hosszú bot messze repült. A szikla peremén túl! . . . Le!

A „Völgybe“ . . .

Ez valami szörnyű bizonytalanság . . . Itt csak egyetlen, régi, megszokott dorong volt . . . Hogy élhetnek máskép, ha nem így? . . .

Megrohanták őket vad visongással.

Rouen a félkönyökére dőlve nézte . . . Ez a harc nem volt hasonlatos semmiféle összetűzéshez a világon. Hatvan fokos melegben folyt a küzdelem. Itt egy ökölcsapástól meghallhatott az is, aki adta. Dugó, A Kür-

tös, Akinek Barátja Van, kettőt felrúg, de aztán eldől és ráveti magát a többi . . .

Egy gyerekszerűen vékony alak koponyája széttört a kövön, mint valami tojáshéjj, ahogy hanyattesett.

Hiénák siettek mindenfelől. Tülekedés . . . Fécamp is felbukott.

De most jön a csoda!

— Vigyázat, kérem! — rikácsolta egy tréfás hang.
— Engedelmezzel . . . ölk . . .

Madam Alfréd egy mázsás sziklát emelve, közeledett. Kitolt karral, a feje fölött tartotta a koloncot . . . Elhülten szétrebbentek. Szörnyű erő kellett ehhez!

— Hoplá! . . .

Odavágta közéjük a sziklát. Rémülten szerteugráltak.

— Abbahagyni kérem, mert megverem magukat fiúk . . . — mondta tréfás fenyegetéssel, — nem rosszakodni . . .

Volpi zihálva veregette a port magáról. Fécamp és Dugó lassan lábraálltak, tépetten, vérző arccal. Sokáig hallgattak. Volt már halott. Ott feküdt az, akinek a koponyája széttört.

— Most . . . mi legyen? — kérdezte Volpi. Ugy állták körül a tetemet, mint farkasok, akik csak valami falkavezető jelére várnak, hogy megrohanják és felfalják a hullát.

Fécamp végignézett a torz, víziószerű alakokon, a Pokoltető égő szörnyű síkján . . . Egy vak csontváz maga elé vigyorgott. Hallotta, hogy halott van . . .

— Enni! Enni!

Sípolás, lihegés, morgás . . . Mi lesz?

Kopár szikla. Egy szál fű, egy folt árnyék, egy milliómodnyi remény nélkül . . .

És vágyva néznek a halottra!

Fécamp parancsoló hangon mondta:

— A halottat lekülditek azonnal.

Döbbszent csend.

— Emberek vagytok!

— Akkor meg kell halni . . .

— Meg kell halni . . . — kiáltotta a 63-as harsányan.

— Meg kell halni, de emberek vagyunk!

. . . Aznap borzadva hallgatták odalent, hogy milyen hosszan jajgat a Csontribrigád. És a felvonó egy halottat hozott magával az órségre . . .

3.

Éjszaka, a langyos, síma, krétaszerű kövön, rossz alvásban hánykolódtak. Most özlött vissza a forróság a sziklából.

Rouen magához tért kissé. Erőre kapott. Egymás mellett ültek Fécampgal.

Hallgattak. A forró kövön sóhajtvá fordult valaki a hátára. Egy másik alvó csendben hörgött . . .

— Fécamp . . .

— Nos?

— Nem köszönöm, amit tett . . . Minek. Ezt úgysem lehet szavakkal.

— Aludjon!

— Maga igazán ölt?

A 63-as nem felelt.

— Igaza van. Nem áll jogomban kérdezgetni magát, ha elfogadtam, hogy megmentse az életemet.

— Mit akar?

— Ugy tudom, hogy maga hazaáruló és orgyilkos.

— Igaz, — felelte szárazon.

— Nem tudom . . . elhinni . . .

Hallgattak. Az előbukkanó Hold, ezüst színnel hintette be a sivatagot.

— Idehallgasson Fécamp. — Komolyan azt állítja, hogy maga lopta el a táskát?

— Igen.

— És ha kiszabadulna, birtokába tudná venni?

— Hm . . . Miért kérdi ezt?

— Nézze . . . Én is tudom, hogy abban a táskában igen nagy érték van. Két-hárommillió frankot könnyen kaphat érte, ha kiszabadítom.

— Honnan tudja mindezt? Ki akar szabadítani innen?

— Módomban van . . . Az egyik altiszt a beduinokkal tart és én . . .

Hallgattak. A fullasztó éjszakában valamelyik eszement ember időnként felnyögött . . .

— Nos? — kérdezte Rouen. — Felezünk?

— Hagyjon békében.

Hátat fordított és lehúnyta a szemét. Micsoda aljaság! És nem is mondhatja meg, mennyire megveti. Végre is Rouen azt hiszi, hogy egy árulóval beszélt. Mit tudja ez, hogy ő most fizet, ilyen nyomorultan Carew

szerencsés életéért. Mert egy öt sou értékű pénzdarab nem az *írás* oldalára esett. Ezért van ő itt.

Dugó ott volt vele meg Carew-vel azon az átkozott estén, amikor kisorsolták a halált. „*Fej vagy írás!*“

Ma már nem is hinnék, ha bevallaná, hogy ártatlan. Kinevetnék.

Órákon át feküdt nyitott szemmel. Ébren álmodott Carewról . . . Szaidzsáról . . . Az öt sous pénzdarab csillogva perdült, koppanva lehullott és vége volt mindennek: fej!

Hát ez mi?! Különös neszt hallott a közelben.

Valaki óvatosan, négykézláb, megindul az állók között . . . Távolabb feláll és átlépdelve a heverő, szuszgó testeken, megy . . .

Rouen . . .

Alig van jártányi ereje . . . Most leül lihegve és kezét a mellére szorítja.

Hová megy?

Utána oson, óvatosan, hasoncsúszva.

Rouen egészen a szikla peremére áll. Itt elővesz egy papírt, lehasal . . . Valami lobban.

A papír petróleummal preperált gyújtóanyag lehetett, mert lobbanása után furesa nagy lánggal világít, miközben széles csavarmenetben száll a „Völgy felé...”

Jeladás!

Egy pillanat és ott van mellette.

—Mit csinált?

— Jelt adtam — felelte Rouen nyugodtan.

— Kinek?

— Semmi köze hozzá.

— És ha most lehajítom innen a magasból?! . . .

Mi?!!

Vállat vont.

— Akkor lezuhanok.

Nézték egymást. Valami zúgott mellettük.

A felvonó érkezett!

— Ezt . . . magáért . . . küldték? — kérdezte elhülten a 63-as.

— Igen.

A kis ősz ember tekintete most bús lett és másfele nézett.

— A Titkos Szolgálat embere vagyok. Akkor jöttem, amikor maga. Most visszamegyek beszámolni.

És a felvonóba lépett.

Valaki rekedten kiáltozott álmában. Fécamp csak állt és nézte csüggedten, búsan, mozdulatra képtelenül . . .

A Fehérhajú Akinek Tükre Van, megrántotta a zsinórt és csendesen lesiklott.

„A Völgybel!”

TIZENHARMADIK FEJEZET.

1.

Minden újabb döbbenetes fordulatnál Fécamp úgy látta, hogy ezzel vége a drámának. És minden alkalommal tévedett.

És valamennyi tévedése között az volt a legsúlyosabb, hogy valakit nagy szenvedések árán megmentett; az élete kockáztatásával, akiről végül megtudja, hogy az illető a Szolgálat embere.

Ez nagyon megrendítette. De mindegy. Itt már igazán mindegy. A *Csontbrigádnál* van. Itéletük úgy szól, hogy az átjáró felszabadításáig. Ez még öt év legalább. Ki éri meg?

Gépiesen csapkodta a sziklát. Körötte a többiek. Nyitott szájjal, ötven méteres vonalon fejtik a beomlott hegycsúcsot. Alattuk lángol a sárga sivatag. Káprázik a szemük.

Mennyi idő telhetett el? Két hét, két hónap? Maga sem tudta. Itt a borzalmasabb sors ellenére, kevésbé érezték a kint. Ebben a forróságban, vagy elpusztult, vagy megaszalódott az ember. Gépiesen végezte a dolgát. Zavaros, kusza képekből állt az agyműködés, a szem előtt monoton zúgásnak tűnt csak a látás: egyforma sárga színek izzása, vagy teljes sötétség a csillagos ég alatt, amit hanyatfekve néz az ember és úgy érzi, ott lebeg a táj felett, mint a millió porszemek valamelyike . . .

Kétfogú, Akinek Kalapja Van, leül egy pillanatra és kezét a mellére szorítja.

— Nem megy? — kérdezi Fécamp.

— Te vagy az Ököl — mondja és bólint. — A Koldus, Akinek Ökle Van. Félünk tőled.

Feláll és tovább dolgozik.

— Pihenj. Én nem bántlak.

— Gyenge Hiéna nem kell, — feleli búsan és olyan az arca, mintha a kapucinusok pincéje falán sorban felaggatott, összeszáradt szerzetesek közül szökött volna ide.

Fécamp megfogta a rezegve emelkedő vékony kart:

— Várj. Helyetted én dolgozom.

A Kétfogú, Akinek Kalapja Van, leült.

— Nem dolgozni jó, — mondja elégedetten.

Fécamp kettőzött sietséggel csapkodott. Közben odaszólt a pihenő alakhoz.

— Te nem tudod, hogy más is van, ami jó?

— De. Enni jó. És aludni is.

Ebéd közben odajött melléje a Kétfogú, Akinek Kalapja Van. Senki sem volt a közelükben. Két hosszú, barna foga között egy nyálcepp függött nyitott szájában, amely sötét sűrűreg volt, emberi arcon. Nagyon öreg lehetett már.

Hosszan nézte Fécampot.

— Menj haza, — mondta hirtelen.

— Mi? — kérdezte Fécamp. — Haza?

— Menj haza . . . A Kor újra határozott, még egyszer. Most, a barlangban.

— Mi az, hogy: a Kor?

— Először volt a Kor Az Örvezető, Akinek Szíjja Van, én és még mások. Ezek a *Csontbrigádban* az öregek voltak.

Értette. A foglyok között eleinte azok tartották kezükben a hatalmat, akik a legöregebbek voltak büntetésüket megelőzően.

— A Kor gyenge lett. Akkor jött a Tűzmester, Aki Mindent Tud. Sok embert megfojtott, mert nem szerette őket. De igazságos volt és a Kor úgyszólván gyenge lett, mert barlangban laktunk és az gyengeség.

— Miért volt a Tűzmester neve, hogy Mindent Tud?

— Mert imádta Az Irást, Ami Nincs. Ezért nem dolgozott. Ásott, keresett.

— Mit?

— Az Irást, Ami Nincs. A *Csontbrigádról*. Sokat evett, mert kell, aki hírt visz. Ezt mi így akartuk.

— De milyen hírt akart vinni?

Kétfogú, Akinek Kalapja Van, szinte fulladozott a sok beszédől:

— A hírt nem vihette. Csak, ha látja Az Irást, Ami Nincs.

Mi lehet az Irás, Ami Nincs? Valami bizonyíték, amit a tűzmester ismert? . . .

— Először volt a Kor, — folytatta nehezen. — Azután a Tűzmester, Aki Mindent Tud. És Volpi megtalálta a Dorongot . . . Arra . . . — A munkahely felé mutatott. — Reggel azt mondta Volpi: Én vagyok a Dorong. És elhittük, mert agyonverte a Tűzmestert, Aki Mindent Tud. Most jöttél te. A Koldús, Akinek Ökle Van. Te mehetsz a „Völgybe“, mert az a legtöbb, aki koldús és mégis van valamije, amitől félni kell . . . Gyere!

Követte a lihegő alakot. És nem szólt.

— Ott megy Dugó, A Kürtös, Akinek Barátja Van. Ez is nagy valami, ép olyan, mint a Lámpás, a Kalap, meg a Szíjj, pedig nem lehet fogni. Szó. És mégis nagy valami. Pedig nem lehet enni. Te vagy a Koldús, Aki Mindenkinnek Adsz és ez a legtöbb . . .

A Barlanghoz értek. Itt őrizték a halottakat, amíg Hiénák voltak. És itt lakott a Kor. A bejáratnál ketten álltak, Akinek Puskája Van és egy karikalábú alak, A Vörös Akinek Táskája Volt. Ezt azért tisztelték, mert még emlékeztek rá, és többen látták, hogy igen szép volt ez a táska.

A nedves barlangban még néhány felszerelési tárgy megmaradt a multból, amikor katonák voltak. Egy asztal volt itt, két padféle és egy ajtó a szikla hátsó falának támasztva. Ezt úgy hívták, hogy: Az Ajtó, Amelyik Nem Nyílik Sehová.

Bálványszerűen tisztelték és félve megsimogatták olykor a rozsdás kilincset. Egy deszkaház bejárata lehetett valaha.

A megfoghatatlan hit és az illúzió bálványa lett, mint a szíj, a karabély és minden, ami az elsüllyedt civilizáció jelképe. Ha nincs is célja, haszna: tisztelni azért lehet. És tisztelni jó. Egy közönséges használati tárgy is csodálatos és misztikus, ha gyakorlati céljától megfosztja a környezet. Egy harisnyakötő a lábon jelentéktelen holmi. Helyezd egy pagoda közepére, és mithosz lesz belőle, áldozatot mutatnak be neki, mert leprát gyógyít.

A barlangban együtt volt a Kor. Mind tudták

már, hogy Fécamp jönni fog. Akinek Szíjja Van, így szólt:

— Mi tudunk egy szabadulást.

— Te jó Ököl vagy, — bölintott a Vörös, Akinek Táskája Volt és hályog kezdődött a szemén. Mi tiszteltük Az Ajtót Amely Nem Nyílik Sehová. Ő volt a Titok.

Fécamp döbbsen állt a penészszagú nyirkos homályban.

— A Titok ez: — folytatta A Vörös, Akinek Táskája Volt. — Az Ajtó nyílik valahová!

Megfogta a kilincset és rántott egyet. Az ajtó lezuhant . . .

És ime kiderült, hogy kis hasadék van mögötte!

— Ez az Út!

— Öt év előtt . . . Akkor láttuk ezt. Nyílást . . . De kő és . . . akadály: nincs vége. Fal! És itten titokban, éjjel dolgoztunk... A nyílást tágítottuk... Azt mondtuk nem nyílik sehová. És csodáltuk, hogy titkunk van . . . Mi élni akartunk. Az akadály . . . a kő és a fal . . . most nincs . . .

A Kétfogú Akinek Kalapja Van elől ment és Fécamp követte. Keskeny, tekergő, lejtős út. Húsz perc múltán egy egészen kis nyíláshoz értek. Hason csúszva lehetett csak kibújni. A szikla lábánál volt, éppen a sivatag szélén. A napsütötte föld egy kis darabja látszott.

— Miért nem mentetek el? — kérdezte Fécamp.

A Kétfogú szomorúan állt.

— Hová? . . . Akkor már így volt. A titok fontos... Tudtuk a szabadságot, Az Ajtót hittük és őriztük.

— De szabadulni jó. Kint élni a „Völgyben“.

Szomorúan megrázta a fejét.

— Nem . . . Itt biztos.

— Miért?

— Nem tudom. De itt biztos. Maradni kell . . . *Csontbrigád*, csontfej, csont . . . A csontembereket nem szeretik a Völgyben. Elfogják, bántják . . . Más, mint a többi . . .

Fécamp lehajolt és kibújt kissé a hasadékon. Azután halkan felkiáltott és gyorsan visszakúszott.

A Kétfogú Akinek Kalapja Van, nézte.

— Nem mész? Este akarsz?

— Akkor sem. És soha.

— Miért?

— Itt biztos.

Visszafelé mentek. Fécamp nem mondta el nekik, hogy ez a kijárási az erőd belsejébe vezet, mert a repülőter céljaira készült cementsíkot határolja, ahol őrség tanyázik állandóan.

Miért ne higgyék, hogy az Ajtó Nyílik Valahová?

2.

Fécamp egy sziklán ült és a csillagokat nézte. A Vörös Akinek Táska volt, ezt mondta:

— Neked mégis menni kell.

— Ököl vagy. Erős Ököl. Te majd élsz és hírt viszel, — szólt egy másik Kor.

— Nincs hír, — felelte szomorúan Fécamp. — A Tűzmester tudta. Meghalt. Én is meghalok. Te is.

— Valakinek szabadulni kell. Hogy tudják.

A Vak Akinek Lámpása Van bólintott.

— Ezt tudni kell.

Finom por vonult el és az arcukra ülepedett. A Kor elment. Ki-ki a hálópelyhe felé ödöngött. Dugó, A Kürtös, Akinek Barátja Van, most jött csak Fécamp-hoz. A többieket nem szerette.

Dugóban egyre jobban éledt a Völgy. Feltámadt a szó. Emlékezett és beszélt. Vagy, ami furesább, már hallgatni is tudott.

Egy denevér csapott el közöttük hühögve.

— Te . . . — mondta Dugó. — Én most gondolkodtam. Volt egy nóta. Mindég énekelte a kantinos.

Halkan dúdolt. Igen búsan és mutatoujját lehúnyt bal szemére helyezte. Fécamp nyitott szájjal, apró lélegzetfeszültyöket fűjt. A járomesontja már jött . . . Már elindult az apadó hús mögött.

— Miért vagy ilyen? Miket gondolsz? — kérdezte Fécamp.

— Most mindég a Kürtről álmodom, — mondta. — Jó a kürt. Fáj nagyon . . . Óh! . . . A kürtöt fűjni . . . Az jobb lenne, mint sok víz . . .

A holdfény odahullik egy hirtelen kibújó sugárnyalábal, épen kettőjükre és amint szétterül sebesen; jég színű ragyogó sík lesz a tető, titokzatos, árnyékba-burkolt hegycsúcsok alatt.

Tölcseért csinált a két kezéből és elfúló, sustorgó, hörgő hangon próbálta utánozni az „Alarmot!”

— Tra rá . . . Tra . . . rá . . .

Nevetséges pávarikoltás recseg a torkából: kifuladt.

Mint elhagyott csatamező olyan a fensík. Szerteszét elhajítva rongyok, marcangolt cadaverek félelmes illúzióját keltik a mozdulatlan, alvó csontemberek.

— Carew!! — mondta hirtelen Dugó. — Fécamp összerezzen:

— Mi van Carewel?

Valami fojtogatja. Ez az este rosszabb ízű és nyomasztóbb, mint a többi . . .

Dugó röhög. Azután élénken, izgatottan fecseg.

— Az a Carew egy remek pofa volt. Tőlem kérte a pénzt, hogy borba játszon veled „fej vagy írást” . . . emlékszel? Együtt ittunk . . . Te feldobtad . . . és fizettél! . . . Haha . . . Én sokat röhögtem akkor . . .

— Mit kell azon röhögni, ha valaki egy pár liter vörösbort fizet?

— Jó hecc volt . . . Tőlem kérte Carew a pénzt. Itt van nálam az a pénzdarab . . . őrzöm . . . Kabalából.

Fécamp megdöbrent. Itt a sivatag közepén találkozik azzal a sous-val, amely eldöntötte, hogy élet helyett a szenvedés, a nyomorúság legyen a sorsa.

— Mutasd — súgja rekedten.

— Nesze . . . — mondja Dugó. — De visszaadd, a kabalám . . . Ez megvéd . . .

Vigyorogva átadta. Fécamp nézte . . . Egy barna pénzdarab. Ott van rajta a kopott sas. Ezen az oldalán éppen a fej.

Fej! Megforgatta . . .

Azután úgy érezte, hogy a sötét afrikai mennybolt, iszonyú recsegéssel, ropogással lezuhant rá hirtelen . . .

A pénz másik oldalán is fej volt!

A pénzverde egy ritka torzszülöttjét fogta a kezében. A sous, mindkét oldalára fejet préselt a gép:

— Carew elkérte, hogy megtréfáljon téged . . . — szólt vigyorogva Dugó. — Valamennyien tudtuk, hogy hibás a pénz, csak te nem . . .

3.

Mit tegyen egy ember, akitől elrabolták a tragédiáját?

Mit tegyen, aki azt hiszi, hogy nagyszerű jelleme miatt vállalja a halált, a pusztulást, a szenvedést, de egyszerre kiderül, hogy csak ostoba, kötnivaló bolond? Hogy nem hős, hanem pojáca?

Nem sajnálatraméltó, hanem nevetséges!

Nem a vihar tombolásában áll fedetlen fővel, hanem egy aréna közepén és kiröhögik. Közben meghal . . . De még ezen is annyit lehet nevetni!

Az imbolgyó ég, a hullámozó táj és a lobogva szertefoszló levegő káprázata elmúlt. Fécamp lecsillapult kisé. Végigsimította a homlokát.

— Mondd, — szólalt meg és rémülten úgy érezte, néhány másodpercig, hogy megnémult, mert recsegő sutogás jött csak ki a torkán. — Carew azért kérte . . . a pénzdarabot . . . tőled . . . hogy becsapjon?

— Igen . . . mondta, hogy kibékültök . . . És becsap . . . Hogy a bort te fizessed . . . És majd, ha ő szól, hogy kinél van egy öt sous érem, akkor, adjam kölcsön a hibás soust . . . Amin két fej van . . . Jó vice lesz, ha majd eláruljuk.

Körülnézett . . . Mindenfelé szikla és sivatag . . .

Döghalál, bűz, forróság, kegyetlenség . . .

És a pénzdarab . . .

Haha!

Messzehangzóan kacagott, hogy felridtak egy pillanatra az alvók. Egy hiéna felelt valahonnan a mélyből.

Ujra hangot érzett a torkában.

Dugó is jót röhögött. Azt hitte Fécamp vidám . . .

— Mielőtt bementünk a kantinba megbeszélte velem a heccet, mert látta nálam a pénzt, két fejjel, — mondta Dugó. — Megtréfált, hogy te fizessél. Mindenért.

— Igen . . . Akkor én fizettem mindenért, — mondta Fécamp vontatottan.

Olyan volt a hangja, mint amikor egy hamis pénzdarab koppanva lehullik az asztalra.

Fej, vagy halál . . .

TIZENNEGYEDIK FEJEZET.

1.

Dolgoztak . . .

Fécamp nagyon megváltozott. Most már olyan lelki állapotban volt itt, mint aki éveket töltött a Csontbrigádnál. Meghalt benne a „Völgy“. Kihúnytak szívében a lámpák: az előadásnak vége. De az élnivágyás megsokszorozódva vívódott benne. Élni! „Élni minden áron!“ De ez nem a létfenntartás ősi ösztöne volt. Ha ősi forrásból bugyogott ez a sűrű, meleg vérforrás az óhajnak, akkor a vérbosszú atavisztikus ösztöne támadt föl: Ölni!

Fécamp most sokszor megfigyelte önmagán, hogy álmódzva gondol egy csodára: kiszabadul és megöli Carewet. Kiszabadulni! Bosszú! Ölni! . . . Vér! Vér! Most már ő is tágranyitja a száját lélegzés közben. A *Csontbrigádban* mindenkinek állandóan nyitva van a szája.

Verte a sziklát és feszült a szörnyű indulattól, hogy sokszor úgy érezte: szétpattan a mellkasa!

Minden csákányütésnél Carew fejét képzelte a szikla helyén. A tsetet-lelket kiszikkasztó perzselésen kívül még külön gyűlöletes düh és bosszú rombolta az embert benne. Odalent az erődben verték, rúgták, ütötték . . . Azután Rouen, akit az élete kockáztatásával mentett meg. Ez az ember spicli volt. Arra használta az életét, hogy kikérdezze őt a bűntény felől.

— Ököl . . . — szólt A Kétfogú, Akinek Kalapja Van. — Nekem fáj . . . a munka . . . Te most újra üthetnél. Helyettem.

— Nem! — mondta keményen és lecsapott a sziklára. — Üss, vagy lapulj!

— Fáj.

— Akkor is . . .

Már közepén tartottak az átjárónak és egyre több kincstári tárgyat és emberi csontot találtak. Erre lehetett a hely, ahol a tiszteket betemette az omlás.

„Uj gazdagok lettek.“ Tárgyakat leltek. Eltemetett tisztek holmiját. A Sánta Aki Epoulettet Talált, A Hosszú Akinek Pálcaja Lett.

Valamennyien konjunktúra gazdagok.

Néhány ruhafoszlány és egy félig ledőlt szikla védelmében épen maradt csontváz. Bőrtáskáját vastagon fedte a penész. Kibontották.

— Rajz! . . . — lihegte az egyik . . .

— Csatt . . .

Mindenféle holmi került elő. Figaró és egy másik marakodva gurultak a földön egy penészes kardbojt miatt és Fécamp, amint a papírokat forgatta, egyszerűen csak felkiáltott:

— És megkerült Az Írás Ami Nincs!

Ijedten álltak.

— Itt van a Hír! Ezt kereste a Tűzmester, Aki Mindent Tud! . . .

A penészes táskából előkerült rajzok között, egy pár sorban odavetett üzenet is volt. Ez a halott egy ordonánc lehetett, akit elküldtek valahová és útközben érte a robbanás; eltemette táskával, rajzokkal . . .

Pedig milyen más lett volna e tájon most minden, ha nem így történik . . .

Ez állt az íráson:

„Utasításomra a tűzmester elvezeti a pelotont 10 kilométerre állomáshelyünktől. Maders Titkos Szolgálati tiszt beduinnak álcázva, a lázadók táborából érkezett és közölte, hogy a Tűhajtás néven ismert 81-es sz. magaslatot, amely a munkálatok felett kiszögelő ívet alkot, benszült kémek pokolgéppel, félnégyre időzítve, aláaknázták. Most déli tizenkét óra van, a csapatot teljes rendben, biztonságos helyre vezényeljük és kilencen: Tivalde kapitány, Forgios márki hadnagy, Delambert hadnagy, Maders (Szolgálati) elsőosztályú tiszthelyettes, Lambourdier műszaki törzsőrmester, Ribon szakaszvezető, Tarieux káplár és Frivald tizedes, megkíséreljük az időzített akna kikutatását. Ha fél háromig ez nem sikerül, úgy Benger oázisba megszállunk a századal és parancsot várók.

Bahr El Szudán, 12 óra 20 perc.

*Tivalde kapitány
századparancsnok.*

*De Forgios márki
adjutáns.*

A Csontbrigád ártatlan!

A pokolgépet rosszul állították be vagy a tiszt tévedett. Annyi bizonyos, hogy előbb robbant és eltemette a küldöncöt is! És eltemette sok-sok ember szabadságát.

A Tűzmester, Aki Mindent Tud, esetleg hallott valamit a tisztek tanácskozásából. Talán a hadbírószági tárgyaláson is említette, de rá sem hederítettek.

Az ordonánc tetemét kereste itt, a táskával. És ezt az írást. Ami Nines!

A Csontbrigád ártatlan! Hé! Ébredjetez kiszáradt, elsenyvedt testek! Tévedés volt!

Leült egy körre. A penészes táskán szétteregetve, felolvasta az írást.

Némán, ijedten hallgatták. Az egyik szipákol. Volpi Akinek Dorongja Volt, a fejét vakarja. Figaró térdig húzza a fél lábát. És hátul valaki nyikkant, mint az ideges kuvasz, álmában.

— Ártatlanok voltatok! — kiáltja a 63-as. — A Tűzmester Aki Mindent Tud, jól sejtette!

— Mi van . . . ? — kérdezte Dugó.

— Szabadság! Akarjátok?!

Az Örvezető Akinek Szíjja Van elgondolkozva felelt:

— Inkább a táskát . . .

Fécamp lecsapott a sziklára és szerette volna tán, ha a Föld úgy széthasad a csákányfej alatt, hogy kétfelé esik az úrben, mint egy rothadt dió . . .

2.

Kegyetlen ösztön ágaskodott benne.

Élni!

És nem Hiéna volt, hanem tigris! Élni, hogy erős legyen, hogy a lehetetlent legyőzve kijusson innen és megfojtsa Carewet. És azért, hogy hírt vigyen a Csontbrigádról. Bosszú és igazság!

Emberek, akik azért törik a követ, mert valahol, valaha valami felrobbant. A nagyrésze nem is tudja ezt.

A nagyobb rész semmit sem tud. De erről sincs tudomásuk, mert nem biztosak abban, hogy ártatlanok. És ez a legfőbb bűnük! . . . A földi igazságba vetett hit

olykor ingadozhat. De az, aki kételkedik az igazságtalanságban, megérdemli a sorsát.

Fontos, ha a többi élete árán is, de legalább egy kiszabaduljon innen és hírt vigyen . . . Hahó! Emberek! A *Csontbrigád* itt görnyed, vérzik, kiszárad és elbarmul egy lapos tetőn. A Vak Akinék Lámpája Van, megzörgette az Idő óeska bádogtestét és vállukat vonogatva, a szokás ellenállhatatlan kényszerében dolgozni mentek. Mint a juhok, Fécamp is törte velük a sziklát és az agyában minden átfutott, gyorsan. Carew! . . . Talán mégis lehet . . . Talán van szabadulás . . .

Vacsora után odaállt a *Csontbrigád* elé.

— Most Üvöltés Van! — kiáltotta.

Morogtak:

— Nincs üvöltés! Ettünk! Ez jó!

— Tűznézés van!

— Tűznézés! Tűznézés!

Sebes szuszogással tolongtak . . .

Fécamp visszalökte Figarót, aki elől jött. A fodrász hátrahanyatlott.

— Erős! — röföntette A Kétfogú, Akinék Kalapja Van.

— Ez erős . . . Nagyon erős . . .

Figaró köhögött és békén maradt, sőt váratlanul úgy érezte, hogy egy kissé szereti Fécampot, amiért ennyire hatalmas.

— Emberek! Senki se mondja többé, ha rólam beszél, hogy ez „A Koldus, Akinék Ökle Van“.

— De hiszen van ökle, — rikoltott mosolyogva Naf-talin Báró, aki kecses, női léptekkel odasasirozott.

— Valamiféle rendnek kell lenni — folytatta Fécamp — és remélni kell, hogy ne legyünk nyirkosabbak a kukacnál. Nekem tehát így mondjátok, ha megszólít valaki: „Ó Az Ököl, Akinék Élni Kell“.

— Miért?! — kérdezte idegesen Volpi. És Fécamp felelt.

— Mert hírt viszek a *Csontbrigádról*! Ezért kell nekem élni!

— Igaz! Én mondtam! — szólt a Kétfogú.

— Élni kell, hogy sokat beszélhessek! Hogy megértsék: A „Brigád“ nem igaz; itt csak csont van! Csont és szikla! Könnyű és kő! Ez a Kőbrigád!

— Kőtörés! . . .

— Fáj a bőr! . . . Nem jó nekünk . . . Jaj de nem jó . . .

És átkarolták egymást és jajgattak, mivel este volt és ilyenkor jajgatni kell. A Csillagokhoz, amiért olyan fenn vannak, a Holdhoz, mert olyan fehér és mert itt a menybolt dombja alatt megmozdult valami, ami annyira hiábavaló, hogy kín csordul tőle az emberek húsából . . .

— Jaaaaj . . .

A fekete ég alatt sugárzó halvány sivatag felülete olyan volt, mint az ítéletnapon megfagyott, viharos óceán.

— Nekem élni kell! Én vagyok a Törvény.

— Volpi volt eddig a Törvény . . . — mondta az egyik halkan.

— A Kor is volt Törvény! Azután jött a Tűzmes-ter, Aki Mindent Tud és később Volpi, A Dorong. Most jövök én, „Az Ököl, Akinek Élni Kell!“ Több Törvény nem lesz!

Volpi állt. És nézett jobbra-balra.

A Hold olyan tisztán állt felettük, mint egy furcsa kajüt ablak.

— Indítványozom, — mondta hirtelen Naftalin, — hogy a kézilányok tüpénzét szállítsák le és a szabászoknak elég egy-hét fizetéses szabadság!

— Indítványozom . . . ! Ez jó szó! — kiáltotta Figaró izgatottan.

— Mondjátok, hogy én vagyok az Új Törvény!

— Te vagy a Törvény . . . Indítványozom . . .

— Indítványozom . . . ő a Törvény . . .

Odament Volpi elé.

— Te vagy a Törvény . . . — mondta gyorsan.

— Te vagy a Törvény! . . . — kiáltották.

— Én igazságot teszek köztetek, ahogy jónak látom. Először úgy, ahogy nekem jó, mert élnem kell.

— A Hírt viszi!

— Ő az Ököl, Akinek Élni Kell . . .

— Ököl a póstás! — rikácsolta Madam Alfréd.

— Azután igazságot teszek, úgy, ahogy helyesnek látom.

— Hát persze! — rikoltotta Naftalin és a szél felerősödve, átesapott ropogó homoktölesérével a sziklán, azután szinte kacagva elnyargalt a sötét éjszakában.

— Aki azt akarja, hogy neki kedvezzek azon lásam, hogy örül!

— Miért . . .

— Mert elárulja azokat akik nem szeretnek engem és akkor neki fogok kedvezni.

— Ez jó Törvény, — mondták többen is örömmel, főként olyanok, akik úgy érezték, hogy Fécamp nekik fog kedvezni majd.

— A Fécamp jó Törvény!

— Erős! . . . Szeretjük!

Figaro azt is mondta, hogy Fécamp „szép ember“.

— Én nem dolgozom! — kiáltotta a 63-as.

— Ő nem dolgozik!

— Nagyon jó! . . .

— És akkor is több ételt kapok enni! — folytatta kihirdetve.

— Ugy van! . . .

Volpi dühösen körülnézett.

— Mindenki egyforma.

— Mégis így lesz! Mert Hírt viszek és mert akarom! Nekem mindenki ad a részéből!

— Én adok!

— Én is adok . . . Ő az Ököl, Akinek Élni Kell! — kiáltozták vadul és meggyőződéssel, mert szerettek volna aludni már.

Volpi ijedten látta, hogy a Hiénák egyedül hagyják őt. Sőt valaki az kiáltja:

— Volpi nem jó! . . .

És Figaró ezt is közbemakogta:

— Volpi nem szép . . .

— Én is adok! — üvöltötte gyorsan Volpi. És nagyon rémült volt, mert nem értette, hogy mi történik.

— De mikor viszed a hírt?

— Amikor lehet! A hír olyan, hogy várni kell! míg üzen a „Völgy“!

— Mikor lesz?!

Valamiért izgatottan vágyták, hogy Fécamp szabadjon. Nem tudták, hogy miért, mert saját szabadságuk nem hiányzott már nekik.

— Várni kell!

— Várni kell . . . — bólogatták.

A Hosszú, Akinek Pálcája lett, mindenki feje fölé tartva új vagyontárgyát, mint vallami karmester kiáltotta:

— Kövessük őt!
 — Ez egy jó szó!! Kövessük!
 — Hová?! — siránkozott Volpi.
 — Kövessük . . . Kövessük! . . . — sikoltozták.

A Kürtös Akinek Barátja Van, előállt:

— A Csontbrigád ártatlan! De mi lesz azokkal, akik más bűn miatt vannak itt? Miért tartsak veled én?

Fécamp nevetett. Ez így jó! Carew a legjobb barát, Rouen, akinek az életét mentette meg és a Kürtös, aki ma már nem koldus, mert *Barátja Van*; sorra elárulták. De ezek nem számítanak!

Carew! Csak ő! Ő, aki az ördög maga . . .

— Mindegy, mit gondolsz, te vagy a Dugó Akinek Nem Volt Semmije! . . .

— Nem volt semmije! . . . Koldus volt! — kiáltozták vádlón.

— Hinni kell abban, hogy jó lesz minden! Mert Én viszem a Hírt! Azért!

— Én azt ajánlom . . . hogy higgyünk neki! — sikoltott a Kétfogú Akinek Kalapja Van.

— Válassza meg az ipartestület főportásnak! — rikácsolta Báró Naftalin. — De gyorsan! Expressz ajánlom!

Még egy ideig kiáltoztak, azután lelkesen siettek aludni! Fontos dologban határoztak! De most pihenni kell, mert holnap Fécamp helyett is ők dolgoznak.

És Fécamp magában ült egy sziklán. Neki az volt a fontos, hogy innen elkerüljön. Ha megszűnik a Csontbrigád, máshová viszik azt is, aki nem ártatlan. És máshol esetleg élve marad az ember. Élő ember marad!

Hogy megölje Carewet!

Addig talán megóvja magát, mert jó dolga lesz: ő viszi a Hírt.

Ami Senkinek Sem Fontos!

3.

Másnap kérdezték. Azért, hogy fenntartsa a hitet. Itt történik valami. A többiért. Jó, ha így látják.

A Kornak emlékezni kellett és Fécamp jegyzett egy kis noteszba.

— Gondolkozzatok! Hová mentetek azon a délelőttön, amikor a robbanás történt.

— Mentünk . . .
 — Jött a Tűzmester Aki Mindent Tud. Sorakoztunk.
 — Én akkor . . . egy kulacsot töltöttem . . .
 — Kulacs . . . Kulacs, ez jó szó! . . .
 — Emlékezzetek! — figyelmeztette őket Fécamp.
 — Nem akarunk . . . — siráncokztak kórusban. — Itt biztos . . . Nem kell a Jó Hír!

— Az Ajtó Nem Nyílik Sehová! Ezt kell hinni . . . !
 — Az igazat kell hinni! — kiáltott a 63-as. — Emlékezzetek . . .

A Vörös Akinek Táskája Volt, síma fejetetejét simogatta tenyérrel és vihogni kezdett.

— Nekem mondta . . . a tűzmester: te Bak . . . Baklin . . . — örömmel, büszkén nézett körül. — Engem Baklinnak neveztek. Ujra tudom!

— Nekem gyereke volt! — mondta ijedten a Kétfogú Akinek Kalapja Van.

És sírni kezdtek.

— Emlékszem, — mondta valaki a barlang mélyén és kavicsok zörögtek. — Azt mondta a Tűzmester Aki Mindent Tud: fiúk . . . baj van . . . Könnyű menetben..

— Könnyű menet . . . könnyű menet . . . — súgták meglepetten. — Kettős rendek . . .

— Nem mondta, hogy mi a baj? — kérdezte Fécamp.

— Mondta . . .

— Sokszor mondta . . . A szpáhiknak is . . .

— Akik megverték . . .

— Enkem rúgtak a földön . . . — sípolta A Vörös, Akinek Pálcája Lett.

— Mondta, hogy robbanás! Mondta . . . — Izgatottan összeröföntek.

— Jó! — szólt Fécamp. — Látom az igazságot. Most jöjjön a Kürtös . . .

— Ő nem volt velünk.

— Mégis jöjjön . . . Én sem voltam veletek.

A Kürtös jött. Kint a rabok izgatottan súgták: „Kihallgatás . . . Kihallgatás van . . . Ez rossz szó . . .”

Dugó jött. Ijedt volt. A lábfejét nézte előbb, majd lassan megszólalt:

— Gondolkoztam Fécamp. Annak is jó lesz, aki nem kap kegyelmet. A fő, hogy te vidd a Hírt . . .

A 63-as arca merev volt. Ez adta a hamis pénzt, gondolta dühösen.

— Ne beszélj, csak ha kérdezlek.

— Igen.

— Biztos vagy te, hogy a kecske, amit az én elfogatásom után nyírtál, Jakab volt?

— Igen . . . A fél szemét forradás jelölte . . .

Ő is emlékezett a forradásra.

— Nem mondta Bochur, hogy a kecskét döglöttnek hitte már?

— Nem. De én szeretlek téged és jó ha nem dolgozol . . . és jó ha kapsz enni . . .

— Hallgass! . . . — Gondolkozott. — Carew meddig maradt még veletek?

— Keveset . . . Ő . . . egyetemre akart . . . hogy tanuljon . . . Mert ott is mindég a kórházban . . . az orvosnak segített . . .

Fécamp erőlködve dörzsölte a homlokát.

— Te láttad őt a gyilkosság napján?

— Csak futólag . . . Őrjáratba vittek . . . A hadnagy megállította Hagir . . . koporsóját . . . És majdnem lövetni kellett . . . Delet csilingeltek az erődben.

— Mi?! Delet jelzett az erőd . . . amikor a Roghib Amur téren . . . volt a koporsó?

— Igen.

Fécamp állt . . . Szent Isten . . . Most rájött . . . Megoldotta! . . . A gyilkosság rejtélyét . . . és mindent.

— Most eredj Dugó! És jó lesz neked, ha elfelejtem, hogy te vagy A Kürtös, Aki A Pénzt Adta.

Összehúzott szemmel, furesa, lapos mosollyal fixírozta Dugót. És a kürtösnek hideg lett a szíve táján.

— Menj . . .

. . . Aztán evett. Ő kapta a legtöbbet. Nem utálta. Kezefejével letörölte szájáról a faggyút.

Valahol megdermedt benne az ember. Cinikus, rideg és önző volt most. És sokszor mosolygott laposan, kegyetlenül.

Éjszaka újra meg újra arról álmodott, hogy megöli Carewet. Hanyat feküdt és a csillagok között látta az angolt. Megfojtva.

Valaki megérintette a vállát.

— Bocsánat, hogy alkalmatlankodom uram; mégis mikor fizeti ki ezt a számlát? A Villiers leány kelen-gyéje.

— Valaki meg fog fizetni érte . . . — felelte Madam Alfrédnak.

— Nem lehetne valami à kontót? . . .

— Jó, — mondta, hogy lerázza a bolondot. — Adja ide a számlát, kifizetem.

— Tessék!

Ez csoda volt . . . Ijesztő!

Madame Alfréd előhúzta a hálókabát zsebéből . . .

A számlát!

— Itt van. Saldirozva!

ALFRÉD PAVIGNI NŐI DIVAT SZALONJA

45. Rue Royal

LEGJÁBB KREÁCIÓK
ANGOL KOSZTÚMSZABÁSZ
TELEFON: 404-710

Páris, 193

SZAMLA

Mmselle. Ivone de Villiers

72. Quais de Palais.

Két tucat fehérnemű készlet ..	18.000 fr.
Négy estélyi ruha (Moaré, kreppszatén csipkével, egy marok- ken styl, egy zefir áttört, uszály- lyal)	95.000 fr.
Két drb. bunda, (Egy perzsa és egy seal)	80.000 fr.

Összesen: 193.000 fr.

Adók: 12.000 fr.

Totál: 205.000 fr.

A mai napon köszönettel
felvettem:

Fécamp meredten nézte.

— Most nincs nálam pénz — mondta végre rekedten.

— Majd elsején? . . . Jó. — És eltette és sirdogált. — Igazán nem zavarnám, de nagy a rezszi, a boltbér és szezonon kívül vagyunk . . .

Egy hiéna üvöltött. Madame Alfréd letörölte a könyveit. És szipákolt.

— Nehéz manapság.

Egyszer csak bűgött a lift. Ez mi? . . . Éjszaka nem hoznak foglyot?

Csak egy parancs érkezett a felvonó szélén megerősítve.

„A 63-as fogoly hajnalban jelentkezik az őrségen. A parancsnok úr intézkedésére:

*Tiguere
őrpapancsok.*

A „Völgy“ érte jött!

TIZENÖTÖDIK FEJEZET.

1.

A halott igazság csontkeze kinyúlt a sírból. És most már hiába volt minden.

Rohant a végzet!

Este hét órakor Libourne elvégezte ellenőrző körútját, mint az egyetlen tiszt, aki lábon volt az erődben.

Gouillaume csontsoványan, bágyadtan feküdt az ágyán. Sirone súlyos malária rohamán kívül, májbajával is nehéz állapotba került.

— Szabdságoltatni kell magadat, — mondta Minkiew, akit csillapítókért sűrűn felkeresett. — Sürgős kli-ma változásra van szükséged.

— Ördögöt . . . Egy kiadósabb roham és az elintézés síma, végleges . . . Mit kell szabadságolás . . . ? — reszkető ajkai között összekoccant sűrűn a két fogsor.

— Az ilyen májbaj gyorsan visszafejlődik és a maláriáról tudjuk, hogy nem halálos ellenfél, — magyarázta Minkiew és sűrű szájrándítások közben csipegette apró sörtebajuszát. Piszkos pongyolájában volt, amelyre időközben Ligert egy csattot szerzett a „műszaki osztagtól.“ A csatt voltaképpen transzformátor

szekrényekben kellett valamihez, de egész jól festett a pongyolán. A pongyola ölében bélyegek kedvéért kivágott borítékok feküdtek és beszéd közben ezeket rendezgette.

— Sok jó bélyegem van, — magyarázta örömmel. — A merénylet ügyek nagy levelezést indítanak el az ezredparancsnoksággal. A bűnjelek és egyéb súlyos küldemények még nagy címleteket is jelentenek.

A filatelistáknak azzal az önző, lázas örömevel magyarázott, amely a gyűjtőszenvédély hevében élet és halál fontosságú leveleknél sem törődik mással, mint a bélyeggel.

Később megérkezett Berlac, aki egy osztaggal bekapcsolódott a sivatagban folyó manőverekbe és naponta felderítő portyázást végzett a Szudánban.

— Minden rendben van, — jelentette Ligert. — A vérhas járvány újra elkezdődött és forraltatjuk a szivattyú vizét, mert a repedt csőbe beszüremelő szennyvíz, úgy az egészségnek, mint a szivattyúnak ártalmára van. Létszám a rendes, bár a 7-es ór zsoldját már nem utaltattam, mert nincs pulzusa neki és megszepszisedett, ami általános. Továbbá a konyha két I-es kosztra utalványt követel, amit „ideiglenes” megjegyzéssel továbbítottam . . .

És csuklott.

Ekkor jött az őrparancsnok Tiguerre káplár.

— Tiszthelyettes úr . . . egy hölgy van itt, — mondta csodálkozva.

— Öreg?

— Nem.

— Vöröskereszt?

— Olyasféle, bár nem csúnya.

— Szóval mit akar itt?

— Engedélye van!

Berlac sürgősen lehuzogatta a zubbonya szegélyét, mutatoujja végigfutott belül, a gallér mentén és kissé teleszívta a mellkasát, amitől erősen feljavult a kiállása.

Odalent a kapuban kishiján hanyat esett: gyönyörű nő állt egy katonai autó mellett.

— Colette de Cheyne vagyok. A főhadiszállásról érkezem, külön igazolással.

És átadta az írását, mellyel igazolta, hogy Colette de Cheyne engedélyt kapott, nagybeteg vőlegényének

Sirone kapitánynak meglátogatására, Bahr El Szudánban.

Aláírás: André Sur Lagrande De Cheyne táborszer-nagy a katonai sajtóiroda parancsnoka.

Ez a hölgy volt az oka annak, hogy másnap a 63-as elitétet lehozták a Pokol Tetőről. És ez a hölgy volt az oka, hogy az igazság gátak közé szorított, gyenge, apró erecskéje felduzzadt, áttörte zsilipeit félelmes szőkőárral, puszított, rombolt, hömpölygött, minden gigantikus hazugságtorlaszon átcsapva félelmetes hullámaival.

2.

Délután négy óra:

Az őrség körülfogja a felvonót.

— En jou! . . . — vezényli Magiron.

Aki engedély nélkül lejön, azt nyomban agyonlövik.

Megérkezik Fécamp. A Csontribrigád katonáinak visszataszító, sívár külseje még nem rakódott rá. De már apró nyomokban itt is ott is feltűnik valami idegenszerű, a soványságában, mozgásában; valami állati jelleg.

Az emberi környezetbe került ragadozó, támadásrakész riadtságával lép ki a felvonóból.

Döbbsenten áll az őrség. Nézik az embert, aki a Csontribrigádtól jön és *mindent tud* . . .

— Figyeljen, — mondta az őrmester, — a kapitány urat meglátogatta a menyasszonya. Az magával akar beszélni. Érti?

Nem szólt semmit. Vállat vont.

A beteg kapitány és Colette de Cheyne között ezalatt a következő párbeszéd folyt le.

A kapitány már csak árnyéknak látszott az ágyban, elterülve, súlyos bágyadtságában, ernyedten, hűnyódó szemhéjjal.

— Nem bánom Colette. Csak vigyázzon . . . Ez az ember nem látszik rideg rablógyilkosnak . . . a lénye finomabb . . . szóval . . . veszélyesen ravasz . . . Kár, hogy . . . áruló . . . Egy ember volt itt, aki kedves fiúnak látszott . . . de . . . ha nem is hinné rideg gyilkosnak . . . gondoljon arra . . . hogy mégis . . . kétségtelen; ő sem tagadja: Az!

— Majd meglátom . . . Beszélni fogok vele előbb . . .
 És ment. A fogoly már várta,
 Colette belépett az irodába.
 Múltak a percek. Az orvosságzagú forróságban,
 zsongtak a legyek.
 Öt perc múlva visszajött a lány.
 Nagyon sápadt volt.
 — Beszéltem vele, — mondta halkan. A kapitány
 nem szólt. Várt. Végül megkérdezte Colettet:
 — Min töpreng kérem?
 — Nem értem, miért mondta, hogy ez az ember nem
 lálszik rideg rablógyilkosnak? . . . — És megborzadt..

3.

A 63-as fogoly és látogatója között így folyt le a beszélgetés:

Colette belép az irodába. A sovány, villogó szemű, beesett arcú fogoly, közömbösen áll. „Mintha kővészáradt gummiból lenne a feje. Panoptikumban látni ilyent“ gondolta a leány.

— Uram . . . Én Colette de Cheyne vagyok. Engedélyt kaptam arra, hogy beszéljek magával.

Kissé rekedtes, színtelen hang felelt, előírászerűen:

— A 63-as elítélt vagyok, nevem Henry Fécamp. A haditörvényszék ítélte halálra, mert . . .

— Ne folytassa . . . Én magánbeszélgetésre kérek . . .

Nem felelt.

— Dohányzik?

— Igen.

— Tessék.

— Köszönöm.

Mint valami gép. A szeme üres tekintettel figyelte a nőt.

— Parancsoljon velem.

„Olyan a hangja, mint a kő“ gondolta Colette.

— A lehetetlent kíséreltem meg amikor idejöttem. A legkitűnőbb rendőrök hiába kérdeztek és hiába kutattak. Kecsegtették jobb sorssal, sikertelenül, próbálták megtörni kinszenvedéssel. Szép szó, erőszak; nem használt! És most egy lány áll itt, ígéret, hatalom híjján;

egy lány, akinek beteg a vőlegénye és szeretné Párisban ápolni, szeretne boldog lenni és tudja, hogy ez csak magától függ . . .

Nézte a látogatót, Fécampnak kissé nyitva volt a szája. Ezt már lassanként kezdte megszokni ott fenn.

Semmit sem érzett a leány szavaira. A *Völgy* beszélt. A sivatagban ügető éhes hiénák bántó kacagása vibrált a torkában és kishíján feltört.

Melodrámat hallgat itt. A „Hiénák“ kórusa után.

Hiszen ha még lélek volna benne, bármiféle formában. De kedves kisleány (felelte magában), itt belül a mellkasban . . . valami száraz, zsugorodott bőrdarab van csak . . . Egy jó, zsíros, félig lerágott csont, egy ital víz, vagy ilyesmi talán . . . De szó!

Miféle ostobaság ez? Miféle távoli romantikája Páris kiskereskedői műízlésének?

Colette önkéntelenül hátralépett. Pedig a férfi meg sem mozdult.

— Miért nem felel?

— Mire?

— Hogy . . . hol a táska, a katonai iratokkal . . . ?

— Azt én nem mondom meg.

Színtelen hang, halott szem, fáradt, semmilyen arc. Egy törött grammofon váza: Hangot ad ha felbúzzák, de nem zenei értelemben. Csak a kopott szerkezet zörög bántóan. Elnézett a lány feje felett a messzeségbe. Fárasztotta a lány céltalan szenvedése:

— Ha . . . August megtudja, hogy hol a táska . . . Akkor szabadon bocsájtják . . . Illetve áthelyezik . . .

— Mi hasznom van abból, ami másnak jó? — kérdezte vállatvonva.

A leánynak fáj az az undok közöny.

— Önnek volt anyja, monsieur Fécamp?

— Igen.

Ezt is csak úgy mondta, mintha egy pléhet megkarcolnának. Anya! A leány azt hitte, ez mindenkinél kihoz valamit az érzelmek sivársága mögül.

— És nem szerette?

— Szerettem. De miért fontos ez? Most nem szeretem . . .

De ezt már kissé nyugtalanabb hangon mondta, mert váratlanul eszébejutott az anyja . . . A besanconi kis temető alázatos fűzei alatt . . . Egy finom ősz aszszony . . .

— Nem hiszek ilyesmiben, — mondta gyorsan.

— Volt . . . önnek barátja?

Most megváltozott az arca. Szürke lett. Olyan hirtelen mult el minden emberi kifejezés nyoma, mint ahogy kihúnytnak a lámpák egy színház utolsó nézője mögött. És olyan sebesen elmerült képzeletében az ősz asszony, a besanconi temető alázatos füzeivel együtt . . . Helyébe megjelent A Vak Akinek Lámpája Van és az Őrvezető, Akinek Szíjja Van!

És ő maga, Akinek Barátja Volt: Carew!

— Barátom? . . . Igen! . . . Volt!

Ez a szó koppant. „Fej!” A lány rámeredt.

— Mondja! Mit kívánna, ha nyomban teljesülhetne minden . . . óhaja?

— Még egy cigarettát.

Colette gyorsan átadott egy marékka.

— Mást . . . nem?

— Enni . . . Egy falat húsnak, egy ital víznek nagyobb az értéke, mint az egésznek, amit elmondott. Hogy mit kívánna egy ember, ha ember is lenne, azt nem tudom.

— Nem . . . akar jót tenni?

— Nem. Minek? A jó az csak fölösleges rossz az ember életében. Babonás egyének hiúsági szertartása.

— Nem igaz! Akiben keserűség van, annak fáj a szíve! — káltotta élesen, vádlóan a leány.

— Nincs szívem.

— Ami nincsen . . . az nem fáj!

— Fordítva: ami fáj, az nincsen! És bennem az ember fáj!

— Hogy fájhat a semmi . . . ?

— A beteg szervezetet az egészség hiánya kínozza. A beteg lélekben a lélek hiánya fáj.

Colette hosszan és kutatva nézte, mintha pillantásával át akarná szűrni a fogoly tekintetét, hogy egészen a lénye mögé hatoljon. Azután gyorsan ott hagyta . . .

4.

A 63-ast nem küldték vissza a Csontbrigádhoz. Irodába került, Ligert mellé. Colette de Cheyne akarta így és a kapitány ráállt.

Fécamp azt is közömbösen vette tudomásul, hogy jobb dolga lett. Ami gyötörte az már régen nem a meleg, a rossz élelmezés, a test kínja: Carew! Ez fájt: Hogy nem fojthatta meg! Így ült az irodában . . .

Nem bírt az eléje tett munkával törődni.

Ki kell jutni innen! Ki! Ki! Mindenáron!

— Halló! Fécamp! Itt a zsoldlista! Töltse ki pontosan, a mai létszám szerint, — mondta Ligert egy kenyérdarabot rágva.

— Igenis.

— A bélyegeket szedje le az ezredorvos úrnak. Gyűjti az ilyeneket. Mert itt mindenki beteg lesz az éghajlattól. Sokszor én is úgy érzem, hogy végül gyűjteni fogok . . . Tud maga leltárat készíteni?

— Mifélét?

— Összeírni darabszám mindent. Három rubrika van: *Berendezés: Felszerelés: Hiány.* Itt a hét év előtti leltár, abból látja a hiányt. A két piros szék a hadnagy úr tulajdona.

És írt és írt és számolt és nem közeledett a leszámolás napja és ebbe bele kell halni.

Estére befejezte a munkát és fáradtan ült. Mit lehet tenni itt? . . . Sőhajt hallott a háta megett. Sirone kapitány állt az ajtóban.

Felugrott állásba.

— Na maga dísznó, — mondta a sárga, beesett arcú tiszt csendesen és nekitámaszkodott a félfának, mert aznap kelt fel az ágyból. — Most jó? . . . Mi?

— Igenis!

— Köszönje ezt Colettenek, aki részvételt volt maga iránt.

Fécamp nevetett magában. Azt hiszik, hogy ilyen gyerekes csellel túljárhatnak az eszén.

Elefánt szelidítés!

A fogoly elefántot, egy verembe csalják, éheztetik, kínozzák, azután jön valaki, akit eddig nem látott és eteti, simogatja, ápolja. Ennek hűséges barátja lesz a vadállat.

De ő nem elefánt, hanem Hiéna!

— Nem tudom, mi oka volt erre Colettenek, — folytatta a kapitány. — Én megmondtam neki előre, hogy maga egy dísznó. Nem hitte. Érti?

— Igenis.

— Maga gonosz és pimasz volt. És mégis könnyített a sorsán. Ostobaság!

Lihegett. De csak az orrán át. Nem Hiéna módra.

— Te disznó . . . — elfulladt és hátradőlt. Nagyon gyenge volt még. — Miattad halok meg . . . És sohasem látom a Campanillet . . . a Corso Umbertót . . . és... a római . . . cavernákat, ahol olyan jó a vörösbor.

És halkán füttyülte a Santa Luciát.

— Ha megmondanád hol van . . . a táska . . . Akkor én mehetnék északra . . . És Merán . . . vagy . . . igen Santa Margarétha szigete, ahol annyi virág van... meggyógyítana . . . Na jó . . . te disznó. Ez rendben volna, a fene egye meg . . . Elpatkolok érted . . .

Fáradt mozdulattal legyintett, hogy a dúsan döngő légyraj szétrebbent. A karosszék ócska bőrszaga uralta a légkör változatosan pállott összetételét. Néhány moszkító döngött és behallatszott kintről egy vízesap harso-gása. Valamilyen edénnyel csörömpöltek.

— Te . . . hát . . . nincs meleged?

— A Pokol Tetőn voltam, mon commendant.

— Igen . . . igaz . . . A Csontribrigádnál . . . Ott to vagy a brigadéros . . . — Nagy, lapos tenyerével az asztalra csapott hirtelen. — Káplár!

Az altiszt belépett.

— Pálinkát . . . ! — Végigmérte siralmas arccal a 63-ast.

— Te disznó . . . Én most leülök itten inni. Megvert a sorsom teveled.

Egy előrehanyatló hajcsomó végén nagy verejték-csepp jelent meg.

— Igyál!

Az első pohár után kissé kimelegedett Sirone arca. A szemei, mint a sivatag napégetett sziklája, sárgásan fénylettek.

— Nna! . . . Hát én megengedem neked, te áruló, hogy beszéljess velem. Tessék . . . Csak úgy, mintha te is épp olyan rendes ember lennél, mint bármelyik rablógyilkos itt a táborban . . .

A megvetés korbácsütése éles csípéssel végigvágott a lélekre tapadó kérgen és a száradt hiénabőr felrepedezett tőle, Fécamp közönyén.

„Carew“, gondolta a 63-as csikorduló foggal.

— Nem hallod?! Beszélgetni akarok! — kiáltotta

szinte siránkozva a kapitány. — Nem járom némán a haláltáncot! A kutyakeservit!

Sípolva húzta a levegőt gyulladt hörgőibe. Azután rettenetesen köhögött és az arca lilaszínű lett.

— Beszélj, mert ráddöntöm a pálinkát, — szólt hörgöve.

— Nincs témám, kapitány úr . . .

— Mid nincs . . . ? Te?! Ugy mondd, hogy nincs mondókád! Ha már el kell tűrni a gyalázatot, hogy te szintén savoyai vagy!

Most már több pohárral is ivott és halkan dúdolt. Zubzonyát beszemetelte hamuval és dohányszálakkal. Megnyálazta a papír szélét, rágyújtott és szippantott belőle, hogy a pernyeszálak és a cigaretta megszzenesedő szegélye széthullott a felfénylő parázs körül . . .

Töltött, kiitta és fanyar arccal dobta el a cigarettát.

— Te . . . áruló, idehallgass . . . Volt neked olyan szeretőd, aki miatt eladtad volna az üdvösségedet is?

Furesa, bágyadt mosollyal bámult egy lószagú pokrócot a fiókos szekrényen.

— August!

Colette állt a küszöbön.

— Hogy mer pálinkát inni?! És cigarettázik! Megígérte, hogy rendesen fog élni . . .

— Azt meg is tartanám Colette . . . — felelte a kapitány reménytelen siránkozással. — De rendesen meghalni olyan rossz . . . Miért kívánja? . . .

Fécampra nézett. A leány is . . . Egyszerre néztek rá ketten. Vészkiáltás volt a tekintetükben:

„Ember! Hát nem látod?! Hát segíts az Istenért . . . rimánkodva kérünk! Ordítunk! Segítség!! Az Isten és te! Még segíthettek! Mondd meg, hogy hol a táskál!“

Fécamp felállt. Elgondolkozva, lassan átment a szobán az ajtóig. Ott nekidőlt a félfának.

— Én nem segítek önökön, — mondta csendesen, de azon a színtelen hangon, amitől a leány első alkalommal visszahőkölt.

— Ha megkerül a táska, jobb sorsa lesz.

— Nem hiszem.

— Megigérték a felettesei.

— Nem hiszem.

— Te nem hiszel . . . egy francia katonatisztnek? . . .
 — kiáltotta a kapitány fenyegetően és felemelkedett.

Fécamp vigyázzba vágta magát:

— Alázatosan jelentem: én senkinek sem hiszek.

— Üljön le! — kiáltotta Colette Sironera. — Megígérte nekem, hogy a 63-ast ma vendégének tekinti!

A kapitány visszaült, dörmögve. Most megértette Fécamp e különleges helyzetet. A nő ötlete volt. A „lelkére” akarnak hatni . . . Nevetséges!

— Jól van te disznó . . . — dűnnyögte a kapitány.

— Hát légy privát ember és vendég. Beszéljünk . . . Itt van neked is, igyál velem te kedves magánember. Foglalj helyet nálunk . . . Hogy vagy alásan és mi ujság gyilkos gazéknál? . . . Mi? . . .

Öngyilkos maliciával udvariaskodott, de az is lehetséges, hogy sírógörcs környékezte.

— Tehát kedves vendégem, gyűjts rá és mondd meg nekem, hogy miért van ez mind . . . ahogy te mondd! Miért élsz te, mi?!

— Élni azt jelenti, mint örülni, bármi áron.

A kapitány csuklott és bólintott néhányat.

— No, ezt elérted . . . Sikerült. Ha ezért élsz, hát nem éltél hiába. Most mondd tovább.

— Nem rossz más, csak ami nekem fáj . . .

A nő előre görbült nyakkal, merően nézte . . . Keresett valamit a fiú tekintetében . . .

— Folytasd, — mondta a kapitány szintén kissé hökkenten.

— A gyenge hiéna nem kell!

A kapitány felállt és egészen odament Fécamp elé.

— Ez miféle előírás?

— Ez a *Csontbrigád* szolgálati szabályzata.

— Ott mi van? — kérdezte halkan Colette.

— Ott van a Nincs. Főként ott van. Virág, fű, fa, forrás nem létezik. Csak társadalom. A pusztá társadalom. És ahol társadalom van, ott törvény kell és ahol törvény van, ott feltámad az igazság . . . És ahol az igazság van, ott megszületik az igazságtalanság is . . .

— Csak . . . mondd tovább, hogy mi történik ott? . . .

— Nem mondhatom . . . Bűn!

— Főbenjáró?

— Nem. Csak a büntetőtábor rendjének és fegyelmének kijátszása, — tette hozzá kissé gúnyosan.

— Akkor beszélj nyugodtan. Tiszti szavamat adom, hogy nem veszem hivatalosan tudomásul . . .

Lassan, nyugodtan kezdte:

— Odafenn a Csontbrigád-falka, már régen elpusztult volna, de az életösztön még itt is leleményes. Feljavítják ügyesen az élelmüket.

— Hogyan?

— Dögből élünk!

— Elhullott állatból?

— Emberből!

A kapitány halottfehér lett és Colettenek hirtelen elernyed a térdhajlása, hogy egy székre zökkent.

— Mit mondsz . . . te...?!

— Elhullott embereket rejtegetünk és . . .

— Ne mondja! — sikoltott a leány rémülten.

— Mondd! — szólt tompán Sirone és bizonytalan kézzel töltött. — Beszélj!

— . . . És a halottak napi fejadagját elosztjuk.

A kapitány felszabadult sóhajjal leült . . . Hát nem kannibálok! Ezt mégsem kellett megérnie. Phú! . . . De szörnyű volt!

— És . . . mi az a . . . jajgatás?

— A Csontbrigád hiéna-kórusa összeül este. És szenved. És egy van köztük, aki büntet. Megöli az ellenséget. De hatvan fokos melegben nem dolgozik. Helyette a többi görnyed. És beléjük rúg, ha nem bírják. De ő, nem dolgozik és jól lakhat a Hiénák élelméből.

— És . . . ki ez a hitvány, emberi érzésből kivetkőzött, rühes barom? — kiáltotta a kapitány indulatosan.

— Én.

Az ajtófélfához dőlve rájuk meredt a szürke lárva, mozdulatlan szemmel, kíváncsian, kihívóan és érzéketlenül.

— Te!

— Igen! Kezdetben volt a Kor, azt eltiporta A Tűzmester Aki Mindent Tud. Utána következett Volpi A Dorong és most nemrégén lettem én: Az Ököl, Akinek Élni Kell!

Colette merően nézte a lárvát.

— És . . . tudod legalább . . . — mondta a kapitány, hogy te egy disznó vagy?

— Az vagyok. De ha ezek a rabok ott fenn emberhúst is esznek végül, nem ők a kannibálok . . .

Colette megnevezhetetlen, furesa érzéssel nézte: A

hazaáruló gyilkos, mint purifikátor! Kije a Csontbrigád, hogy így ágál miatta felhevülten?

— Elég! — kiáltott a kapitány. — Az ostoba fecse-
gést nem vesszük túlzásba!

— Kapitány úr! A Csontbrigád ártatlan!

— Bolond vagy? — kérdezte hökkenten Sirone.

Colette nem tudta, hogy mi fojtogatja. Feszülten
lüktetett a torka, ahogy előrehajolt:

— A Csontbrigád ártatlan!

Nyugodtan a zsebébe nyúlt.

Azután letette Sirone elé az Írást Ami Nines!

A kapitány bizonytalan kezébe fogta. Rezzent a pa-
pír.

Mire rövid fúvásokkal elolvasta az írást, egészen
fakóra vált az arca.

A káplár éppen újabb italt hozott. Megdőbbsz az
érdes suttogó hangtól, ahogy a kapitány szólt:

— Nem kell több ital . . . És kéretem Libourne fő-
hadnagyot.

A káplár kiment.

— Mi . . . van a levélben — kérdezte Colette.

— A Csontbrigád ártatlan.

Ezt lakonikusan mondta. Mintha férfiasan beismer-
né. Mintha vádolta volna őket.

Libourne jött. Magas boltozatos homloka az egyre
soványodó arc felett meredeken kiszögelt. Nagy fényes
szemét egy forradalmár fanatizmusa, egy feltaláló alko-
tásába vetett hitének különös, tiszta, üvegszínű lázas
fénye hevítette.

— Megbízlak kérlek, hogy egy fontos okirattal
nyomban Marokkóba indulj.

— Igenis, — mondta nyugodtan és Colette felé né-
zett.

— A 63-as fogoly egy különös dokumentumot ho-
zott. A Csontbrigád ártatlan.

— Amíg távol leszek, kérlek, hogy fúsd át ezt az el-
gondolásmat kapitány úr. — Sirone rémületére sűrűn
benyújtott memorandumjainak egyikét húzta elő a zse-
béből. — Éppen az ilyen igazságtalanságok és tévedések
kiküszöbölése a lényeg és . . .

— Most ezt hagyjuk talán . . . — felelte a kapi-
tány és nyelt. — Sokkal sürgősebb és fontosabb . . .

Libourne indulatosan félbeszakította:

— Hohó! Ezt most már ilyen nyiltan nem lehet! . . .

— Mi?!

— Egyszer elütöttél attól, hogy helyettes parancsnok legyek!

— Hogy érti ezt?! Vigyázzon főhadnagy úr . . .

— Az én elgondolásaimmal nem fogja más kiásni magát! . . . Mi történt az én tervezetemmel?!

Colette és a fogoly különös szorongással, hökkenten álltak. A légnyomástól elsüllyedő párák szagtalan, nyomasztó füstje úszott, terjengett köröttük.

— Kapitány úr! A szolgálati szabályzat szerint az ön megkerülésével nem juttathatom feletteseimhez a tervezeteket! . . . Ön pedig, nem volt hajlandó továbbítani azokat . . . Tisztázzuk ezt most!! . . . Le az álarccal! . . . — és mutatóujjával dobpergésszerűen verte az asztalt, miközben lihegve sípólva kiáltotta: — Az orvos keveri a mérget és ön az ördög, aki átviszi az élő lélekre! . . . Mutatóujját már a kapitány arca előtt rázza, a szeméből kicsapó fény leveti a munkaláz disszimulációját, a ráncok beomlanak merev kifejezésükből és nyálhabot fröcskölő, tátott szájjal üvölt. — Nem szabadultok ki a terveimmel! . . . Te vagy az ördög! . . . Az egyik szemedet akarom!

Ezt megálmodta! Az Álom! . . . Most jön a golyó! Fécamp ugrik . . . Colette felsikolt . . . Késő! A pisztoly csőve már ott áll Sirone homloka előtt . . .

Libourne tüzelt. Egyszer . . . kétszer . . . háromszor . . .

. . . És csütörtököt mondott a pisztoly!

— Az ördög! . . . A balszemét kilövöm! Akkor nincs hatalma! . . . Tönkretett! . . .

Fécamp oldalról vetette rá magát és az egyik karját csavarta meg két kézzel. De az örültnen félelmes erő volt, kiszabadult. A feléje rohanó kapitányra ugrott, két kézzel torkon ragadva . . .

— Az egyik szemét akarom . . . akkor vége . . . — hörögte habzó szájjal.

Colette közben a retiküljéből egy gyöngyháznyelű revolvert rántott elő és kilőtte a levegőbe mind a hat golyót . . .

Alarm!

. . . Amikor a rohanó őrség megérkezett az irodába, szétszorva, felborultan hevert; bútor, írás és az üvöltő, sikoltó Libourne még küzdött az örültek hihetetlen erejével.

A teljes őrség is csak nehezen fékezte meg és erősen összekötözve az irattárba zárták, ahonnan messze hangzott sokáig, fertelmes kacagása, ordítása, tomboló dührohama, amelyben a kapitány balszemét követelte.

5.

Minkiew doktor remegve állt piszkos pongyolájában, szalmapapucsával. Lázrohama volt éppen és a kínin már alig hatott a szervezetére.

— Nézd meg kérlek . . . — lihegte a kapitány. — Az irattárba zárták.

— Felesleges — mondta és görcsösen összeszorította a pilláit, közben megemelgette az állát. — Felesleges. Már néhány hónapja tudom; Ligert az én parancsomra vette ki a golyót Libourne revolveréből.

— Mi? . . . Tudtad?

— Hogy paranoiája van. Ez a klasszikus örült. Tipikus eset . . . Látszott hétről-hétre, hogy mint lesz úrrá rajta.

— Miért nem szóltál?

— Minek? Hogy ide küldjenek helyette egy egészséges embert, aki szintén megőrül? Inkább egy paranoiás pusztuljon el. Ha tetszik rendelj vizsgálatot ellenem. — Szólt közömbösen és vállat vont. De azután nem bírta abbahagyni, tízszer is felugrott a válla, míg végül megtágította egy ujjal a gallérját és mintha ez szerkezeti összefüggés volna, nyugton maradt a vália.

A kapitány maga elé meredt.

— És . . . Gouillaume? . . . — kérdezte csendben.

— Az is. Én nem hozatok helyette egészségest . . . Neki sincs golyó a revolverében. Nem szenved, sőt boldog. Mert egy elmebeteg még tud itt valamiben hinni.

Colette odament Minkiewhez és a csúf kis ember vállára tette a kezét.

— Magát nem ismertem eddig . . . Azt hittem blaziert.

— Bélyeggyűjtésre csak lelkes emberek képesek, — felelte és egy aprót hördült, azután lefelé rángatta a szájaszélét.

Hallgattak.

— Nos? — kérdezte Minkiew, — készítsek jelentést?

Szállítsák el őket? Kérjünk új tiszteket a Coin de L'Enferbe?

Sirone némán állt.

A sivatagban száz és száz felriadt hiéna üvöltött. Az örült Libournenak felelgettek.

— Libourne most már állandóan tombolni fog? — kérdezte a kapitány.

— Nem hiszem. Időnként majd rájön ha eszébe jut valamiről.

— És Gouillaume?

Az álmukból felriadt legyek még döngicséltek . . . Az óra fáradtan tikk-takkolt. Minkiew elővette a zsebkendőjét és ettől szétrepült a kihulló bonbonierjéből sok-sok mentholos cukorka.

Lehajolt és szedegette őket.

— Gouillaumeal nem lesz baj előreláthatólag, — mondta közben. — Majd el kell húzni a szekrényt. Oda is alágurult.

Most az ablakra néztek. Nagyon messziről kántáló jajgatás kórusa hangzott, fáradt, mélabús zümmögéssé tompultan.

Minkiew, ahogy a cukrot szedegette, dermedten fűlt, négykézláb. Emelt fővel, mint egy gyanakvó eb.

A Csontbrigád!

— Még az éjjel jelenthetem a két esetet . . . szólt miközben felállt.

Sirone széthuzogatta az ingét.

— Ne jelents semmit és mindenki menjen aludni!

Néhány perc múlva csend lett és a súlyos, bűdös trópusi éj kimérája, bénult mozdulatlansággal nehezedt az erődre.

TIZENHATODIK FEJEZET.

1.

Ez volt a legfuresább, ahogy az életnek egy gutaütött fája váratlanul kivirágzott a sivatagban annyi halál között, annyi élet híján és mégis.

Két fiatal életerős lény a bűn és miazma-torlaszon keresztül lehetetlen lelki és fizikai szakadék felett áthajolva, találkoztak egymással.

És ez a találkozás egyben szerelem is volt.

Igy kezdődött. A leány bejött az irodába és leült a szemközti íróasztalhoz. Fécamp arca lassan visszanyerte a rugalmasságát. Rettenetes szervezetén alig látszott a Pokoltető nyoma. Csak a szeme nézett fáradtan, búsan, lélektelenül.

— Mit akar kérem? — kérdezte csendesen. — Kérdezni fog vagy kérni?

— Egyiket sem. Ha zavarom, szóljon és megyek.

Fécamp hallgatott. A leány egy fiókot döfködött a papírvágókéssel.

— Maga . . . nagyon megijesztett, amikor először láttam. Gonosz akart lenni.

— Nem tart gonosznak?

— Nem.

Ezt merészen mondta.

— Villiers megölése, Vigoin . . . — emlékeztette kissé gúnyosan.

— Minden terhelő adat dacára, úgy érzem, itt valami titok van, valami szörnyűség, ami éppen azért szörnyű, mert maga mellett szól.

— Önnek kiváló fantáziája van mademoiselle.

A leány felállt és merően nézett a 63-asra, mintha hipnotizálná.

— És . . . miért mentette meg Rouent az élete kockáztatásával?

Nagy csend lett. Fécamp felemelkedett.

— Ezt . . . honnan tudja?

— Elfelejtí, hogy az apám vezérkari tiszt?

— Megvédtem . . . mert rokonszenves volt.

— Mondja, hogy bosszúból ölt, hogy valamit elkövetett maga ellen Villiers. Mondjon bármit: Elhiszem!

Hamis úton járt . . . Fécamp újra leült.

— Vallatni akar?

— Szeretném tudni, hogy egy cinikus gyilkos, kém, miért harcol mélységes felháborodással a Csontbrigád embertelen sorsa miatt?!

— Csontbrigád? Hm . . . ha már ilyen befolyásos családból származik, mademoiselle, Cheyne, akkor közölhetné velem, hogy miért nem esett szó azóta a Csontbrigádról?

A leány tűzpiros lett. A 63-as várt.

— Erről én nem . . . — nyelt. — Erről én nem beszélhetek . . .

Hallgattak. Colette nyílt becsületes tekintete szomorú hírt telegrafált, ahogy ott állt emelt arccal. A 63-as elfordította lassan a fejét. Ugy kérdezte.

— Kell az út? . . .

Colette nem felelt.

— Értem . . . — folytatta Fécamp. — Bizonyára kell az út és olyanokra van szükség itt Afrikában, akik engedelmeseek, mert katonák és nem baj, ha felfordulnak, mert bűnösök? Különleges terep ez a Szudán . . . Itt sok olyan útépítő is kell, akitől elvárják, hogy pusztuljon az útból, mire járható . . .

A nő csendesen az ablak felé fordult.

— Maga szeretné . . . ha a táska révén . . . megmenekülne innen Sirone kapitány . . . ?

— Sirone a völegényem . . . — felelte csendesen Colette. — Ugy diktálja a becsület, hogy osztozzam a sor-sában . . . Jó volna nekem, ha kiszabadulna innen. De van valami, — súgta a leány nagy belső sirással és kissé közelebb húzódott Fécamphoz. — Van valami, amit jobban szeretnék . . . Ha megmondaná, hogy . . . miért tette? — kínlódva folytatta. Szinte könyörgött: — Mondja, hogy ámokfutás volt, hogy féltékenységi miatt tette, vagy mondjon mást . . . Csak mondjon valamit! . . .

Fécamp riadtan nézte. Mi ez?

A kapitány nehéz léptei közeledtek. Colette kisietett. De finom illatszerének nyoma ott maradt.

A kapitány bejött elővette a lovaglópalcát valahonnan, hogy rezegetesse szüntelenül azt a kis bőrdarabot.

— Nom du nom . . . — dünnyögte. — A szekrényen is patkány . . . Ilyet még nem láttam.

Odaült Fécamppal szembe, egy fordított székre, a támlán nyugvó tenyérre helyezett állal, rázogatta a botot és agresszíven nézte, mint aki a támadásban keres védelmet valamiféle vád ellen.

Erőszakolt közömbösséggel füttyörszett.

Hirtelen olyant csapott palcájával az asztalra, hogy nagyot durrant.

— Te röhögsz?! Mi?! — Ismét végigvágott palcájával az asztalon és puska lövésszerű csattanás hasított az ájult délelőttbe.

— Engedelmeivel, — csodálkozott a 63-as.

— Hallgass! Jól láttam! Figyeltelek . . . De velem megjáród . . . ! Itt te nem vigyorghatsz! . . .

Nézte. Nehézkes fuvásaitól megrezdültek a bajuszszálai és egy pillanatra felpuffedt az arca.

— Most pálinkát hozol! És, ha nevensz hát . . . megjárod . . .

A 63-as elment. Sirone az ablakhoz állt! Ma sem tarták be vizes pokróccal a disznók. Csuklást hallott.

Ligert állt a szobában, ijedten egy nagy morzsával a szájaszélén. Torka, mint a zsiráfé, még mozgásban volt a lenyelt kenyérdarab nyomán és egy csuklás vágyában vonaglott!

— Mit akar?

Ligert a zsebébe nyúlt.

— Ez jött postán — mondta és előhúzott egy darab kenyeret. — Bocsánat. Ez jött. A kenyér innen van . . . Átadott egy sürgönyt.

„Bahr el Szudán. A C. D. Parancsnoknak. Azonali vizsgálat indítandó: Anton Ligert ezredirnök áthelyezését századához Meknesbe négy éve sürgetjük, tizenkét átiratban. Nevezett szolgálati ideje két éve lejárt. 24 órán belül jelentést kérek a parancsnoktól, vagy helyettesétől, a késedelem magyarázatával.

Dezier őrnagy.

III. Zászlj. Marokkó

— Mi ez?

Ligert, mintha őt is érdekelné e probléma, előreha-jolt és megnézte.

— Átirat, — mondta végül.

— Hová tűntek az akták? . . . Erre feleljen!

— Kapitány úr! Állítson hadbírótság elé: Én súlyosztettem el az írásokat.

— Miért, maga teve?! Mi?! . . . Ha most csuklani mer, megfojtom! Miért tette?

— Ezt azért . . . thikk!

Halálfehéren kimeredt szemmel állt.

— Beszéljen!

— Kérem kapitány úr, én itt jólérem magam. Nekem itt megvolt a hatásköröm, az én szeretett feletteseim, a nyugalmas életem . . . És hát bocsásson meg... mon capitain . . . Én maradni akartam!

Sirone rábámult, hogy nyitva maradt a szája.

Ligert szeméből két-három könnyesepp hullott!

De mivel vigyázzban állt és nem vehette el kezét a

nadrágjáról, hát úgy tett jelentést, nyíltan síró arccal és lassan a szája is szétvált, beletorzulva a zokogás lárvájába, rázódó melkassal és fuldokolva.

— Éhén . . . ihit . . . johól . . . hikk...

— Takarodjon! . . . Félóra múlva kihallgatásra jelentkezik! Nem szégyenli magát, felnőtt ember, régi katona és úgy viselkedik, mint valami kivénült fehérvarrónő!?

Ligert már nem sírt. Zihálva állt és mentségére még felhozta a következőt:

— Az anyám fehérvarrónő volt — és sóhajtvá hozzátette. — De mosást is . . . vállalt . . . Thikk.

Kiment. A kapitány nehéz ujjal, elgondolkozva cigarettát sodort . . .

— A pálinka! — jelenti az ajtóban Fécamp.

Leteszi az italt. A kapitány tölt.

— Csak csináld a leltárt. Hallod? És ha röhögsz, hát széttöröm a fejedet!

Járkál és egy lapos oldalpillantással figyeli a dolgozó 63-ast. Nagyokat fúj . . .

Ilyen egy impertinens fráter . . . No mindegy.

„Szamárság . . . szamárság . . .” mondja önmagának és járkál és balkarja csukott marokkal keményen szorítja derekán a botot. A jobbal könnyedén tartja az üveg nyakát, lengeti, lógatja, ismét iszik . . .

— Hány ember él még . . . az igazi Csontribrigád-ból?

— Kilenc . . .

— Hát ez nem sok. Néhány amúgyis félholt egyént, a gyarmati hadsereg tekintélyének rovására nem rehabilitálok . . . Te vihogsz?

— Nem nevettem kapitány úr.

— Te . . . vihogni szeretnél?! Mi?! Szeretnél?!

Fécamp nem felelt.

Ez káprázatos pimaszság volt. A kapitány szeme kimeredt és az üveg kissé meglendült.

Azután járkált.

— Szóval én kilenc ember magánérdekét, alárendelem . . . az izé . . . szóval . . . — Hirtelen dölyfösen rábámult — De mi közöd ehhez?! . . . Hát te inspicíalsz itt engem, vagy mifene?! . . . Elég! Dolgozz!

Fécamp leült.

Sirone szuszogva állt . . . Dél volt . . .

Odaült Fécamp elé az íróasztalra. A mappa és a jegyzőkönyv volt közöttük.

— Nekem járathatod a szádat! Kézenfekvőnek látszó tévedés nem justizmord! És rehabilitálás itt nem szempont. Kilenc ember becsületéről van szó. De ezek meghaltak. . . . ! Érted? . . . Meg-hal-tak!

— Kapitány úr! . . . — szólt halkán a 63-as. — Becsülete a halottnak is lehet . . .

Sirone áthajolt a mappa felett. Egy ragadozó lihegésével fújta a pálinkagőzt, egész közelről.

— Takarodj! . . . Takarodj, mert . . . — kifulladt.

Fécamp lelépett és Sirone tántorogva körülnézett. Nagyon sajgott a mája. Csapzottan, izzadtan lehullott egy székre. Ernyedt ujjai közül kicsúszott az üveg, koppanva esett a földre és szétfolyt a pálinka.

— Istenem, — motyogta a kapitány és tenyerébe bilent a homloka. — Én uram Istenem . . .

TIZENHETEDIK FEJEZET.

1.

— Mit mosdik?

— Sirtam.

Tiguere vállat vont, mint aki azt mondja: „Ez se rossz ilyen melegben . . .“

— A mosódának kell szólni. Két csikos huzat hibádzik, — szólt Ligert, amíg törülközött.

Tiguere köpött. Kisujja körmével megnyomkodta pipájában a tüzet.

— Szokott sírni?

— Most kivételesen. A kapitánynál.

— A huzatok miatt?

— Fene sír azért. Feljött. Olyan az mint a gyomorrontás.

— Aha! Akkor pirula köll. Tavaly egyszer elrontottam a gyomromat és egész sárgaságba jött a bőröm. Máskor vigyázzon arra, hogy mit eszik.

— Mondom nem azért sirtam. Egyedüllétől is szok jönni.

— Ha én egyedül vagyok az aztán az igazi. Olyan mintha senki se lenne a szobában. Még én se. Mert nézem az egyedüllétet és csönd van.

Ligert elővett az erszényéből egy három centis kenyérhéjat és mint rágógumit a fogai közé tette.

— De gondol az ember — folytatta az írnök. Maga nem gondolkozik, amikor egyedül van?

— Nem vagyok gondolkozó. Ugy elgondolkozik az ember, hogy mifene módon hajlítják a széktámláját gömbölyűvé?

— Rájöttem. A támla az fiatal fából van, ezt kitálaltam.

— És ha öreg lesz?

— Szőlőbe költözöm a nagybátyámhoz. Maga nem szokott a hozzátartozóira gondolni?

— Régebben. Ma már nem szidok senkit. Mert ellemen intrikáltak. Ha most itt fellázadnak és hazakerülök, fejszével megyek a sógoromhoz.

— Nagy rokonsága van? Mert az az átká az ilyesminek kérem.

— A fenét! A sógorokban van mindig a hiba. Azt agyoncsapom . . . Tudja mi lehet azzal a két kis párnával? Elcserélték a kórházban.

— Vagy a kantinos holmijába került, azonban mi van, ha valaki egyetlen fiú? Hol van a sógor?

— Lehet a sógor leányági, ha nősüléstől kapja az ember.

— Ligert!

A kapitány kiáltott. Az írnök egy búcsúharapással, sapkájába tette a kenyeret, derékszíjját megigazgatta, bement az irodába és ledobbant.

— Rendben vagy?

— Az imént mosdva! És jelentem a kapitány úrnak . . .

— Ezt hagyd . . . Nem akarok veszekedni veled . . . — mondta sóhajtva a kimerült embereknek azzal a nyájasságával, amely ráutaltságuk kényszerhelyzetében a legkevesbbé alkalmas egyént is előlépteti cimborává. — Te Ligert . . . Magánemberek vagyunk most — felkelt és járkált. Igen! Meg kell neki is tanulni; miért képes arra Ligert, hogy itt boldog legyen!

— Igenis . . . — mondta váratlanul az írnök.

— Mi? . . . — Odalépett eléje és az arcába bámult.

— Te. Ligert . . . Mondd el nekem a te titkodat.

Ligert pislogott és kissé tanácstalanul jobbra, majd balra mozdult a feje.

— Hát kérem . . . — kezdte akadozva, — ha itten meghal valaki, én úgy könyvelem a holnapi zsoldját...

— Nem erre gondoltam. Mi a titka annak, hogy te nem akarsz elmenni erről a borzalmas helyről?

— Annak nagy titka van.

— Micsoda?

— Nem tudom. Ha tudnám, akkor nem lenne titok.

— Ül le, Ligert . . .

Olyan keskeny részt vett mindösze igénybe a szék felületén, hogy minden pillanatban a földre eshetett. Ellensúlyozásképpen a ballábát rézsút tartotta oldalt.

— Miért léptél a légióba? — kérdezte a kapitány és cigarettát sodort, horpadt, pléhdobozból.

— Megcsaltak!

— Ki csalt meg?

— A nő! . . . Ez volt benne a meglepő kérem!

— Hm . . . Gondolod, hogy az ilyesmi szórványos eset itt a földön.

— Tessék? . . . — kérdezte és közelebb hajolt az asztal felett, mivel ezt egyáltalán nem értette.

— Ha minden megcsalt férfit kitömnének, mint valami ritkaságot, úgy az emberiség zöme múzeumban tartózkodna preparátan . . . — Feltűnt neki, hogy az írrok fél arca dagadt.

Sokáig tűnődött, majd bölcsen így szólt:

— No igen . . .

— Így! — Cigarettát is adott neki és elnézte, hogy az írrok, mint valami höresög egy darab félretolt kenyeret ismét előszed a szája sarkából, miáltal a daganat varázslatos gyorsasággal eltűnt, ami ijesztő és kómiikus volt.

— Szóval te csalódtál? . . . Nem fog ártani?

Ligert felhajtotta az italt.

— Sajnos, alig . . . hiszem . . . Bivaly egy ember vagyok, ha nem tetszik öndicséretnek venni.

Az arca piros volt és vigyorgott. Csak dicsekvésből állította, hogy bírja az italt. Azután tátogatva mondta:

— Ami csalódásilag illet, hát itt is . . . hikk . . . itt is csak úgy dőlt . . . A nő elhagyott, az állvány ledőlt és Marie is megcsalt.

— Elmesélni . . . — kommandírozott halkán a kapitány és végighúzta nyelvehegyén a selyempapír

élet . . . De kiköpte, hogy szertehullott. Mennyi rovar... És ni! Élénk, zöld kígyók az iratszekrény üvege mögött . . . De mennyi! Furesa . . .

— Gyerünk Ligert! Mesélni! . . .

— A ruhatárból indult el a lavina.

— Ligert! Lavina csak hegyek között található, ruhatárban még manapság sem fordul elő, holott rendkívüli idöket élünk.

— Ez igaz . . . Viszont a feleségem nem volt hegyvidéken ruhatárosné és mégis, hogy úgymondjam . . . bizonyos lavinaszerűség . . . aligha vonható kétségre esetemben . . .

A kérdésben dacos lett. A pálinka tette.

— Hát jó. Legyen lavina, — egyezett bele sóhajtva a kapitány.

— Köszönöm. Hogy mennyire igaz, azt bizonyítja a válasz . . . Ugyanis feleségem Pauline, délutáni kiegészítést vállalt egy tejcsarnoknál . . . Éjjel meg ruhatárban működött.

— Ahol a lavina volt . . .

— Ugy van. Kapitány úron meglátszik a kadettiskola. Ért a lélektanhoz. Ha nem haragszik, innék ismét.

— Lehet.

Ligert elszántan felhajtott egy pohárral. Izzadt a feje teteje, ami még sóhasem volt.

— Gyerünk tovább, — kommandírozott Sirone.

— Igenis . . . Tehát délután és éjjel is dolgozott a nő. Így ritkán találkoztunk, amiért is úgy láttuk, hogy nem érdemes kétszobás lakást tartani, hát elváltunk. Pauline különben sem tisztelt. Engem még senki se tisztelt, — tette hozzá panaszosan, — mert egyszer az én épület munkámnál összedőlt az állvány és sokan meghaltak. Bocsanat . . . de muszáj csu . . .

Kettőset csuklott, hogy leesett a szemüvege és amikor utána kapott, hajlás közben ledöntötte fejével az italt.

Egész testében reszketve, kiegyenesedett és rémülten állt, súlyos következményekre felkészülten.

De a kapitány elgondolkozva meredt a mappára, amelyet körülölelt kétfelől, a lomhán szétterülő sűrű pálinka.

— Tovább . . .

— Azért nem tiszteltek, mert az állvány ledült, ami-

ért vétkes könnyelműségből hat hónapig lezártnak mondott ki a bíróság. Ma sem értem. Minden számítás jó volt. Meg úgy csináltuk, mint százszor is. Amikor elváltunk és csomagolt, a feleségem azt mondta, az a kegyetlen nő, hogy azért nem lehet gyerekünk, mert megvert az Isten kilenc darab ácsért, akik meghaltak és még egy járókelő is közöttük, bizonyos Gouloise nevű fajebtenyésztő, koponyaalapi halállal, ami szépszist idéz. Az pedig általános. — Rövid szünet után inkább szégyenkezve, mint szomorúan hozzátette: — Ugyanis nekem nem lehet gyermekem, de azt hiszem ez nem függ össze az állvánnyal.

A kapitány bóbiskoló szemmel hallgatta.

— Ostobaság!

— Ugy-e? És azután nem pallér egy nő, hogy tudja, mi következik állványdőlésből.

— Folytasd.

— Egy év múlva beállított Marie, a feleségem húga. Strassburgban nem tűrhették már tovább. Egy detektív hozta . . . Tőle nem váltam el . . . Én akartam a jó útra téríteni Mariet. Még sikkasztottam is e célból. De nem használt. Elhatároztam, hogy feleségül veszem . . . De megcsalt . . .

— Mikor?

— Nem tudom.

— Kivel?

— Nem tudom.

— A mindenségit a hülye fejednek . . . Honnan tudad, hogy megcsalt?

— Megérzés. Egyszer nem jött haza három hétig. Korrekt nő ilyet nem tesz. És ha igen, legalább telefonál . . .

Hallgattak.

— Te Ligert, — dűnnyögte a kapitány, — a titkodat akarom, — nem mondtad.

Ligert hosszan tűnődött.

— Tudja kapitány úr, sokszor úgy érzem, hogy buta vagyok . . .

— Nem vagy hipochonder . . .

— Mit csináljak?! — kérdezte ijedten.

Sirone legyintett. Elmehetsz.

— De ugyebár . . . én . . . nem vagyok buta.

— Te aztán igazán nem! Akinek nincs esze, az itt nem buta.

— Köszönöm.
 És takarodót fújtak. Puha árnyékba süppedtek lassan.

2.

Fécampot a barak felé vezette Tiguerre.

— Fixez.

Berlac állt előttük. Még nem beszéltek, amióta a 63-as visszatért a Csontbrigádtól. A tiszthelyettes, egy szakasszal állandóan felderítő járőrt vezetett. A száharai felkelés híre errefelé is nyugtalanságot keltett.

— Maga alaposan megadta nekem! Két hétig merev volt a karom, — szólt tréfásan.

Fécamp nem tudta, hogy mit feleljen.

— Elmehet! — szólt Berlac a káplárra és miután ez tiszteleggett, Sirone kedvtelen legyintésével mondta: — De ne csinálja a görcsrándulásait . . .

Amikor Tiguerre lelépett, Berlac a fogoly felé tartotta a cigarettatárcáját.

— Hát csak azt akarom mondani, hogy nem haragszom már, amiért rámlött egy pofon miatt. A bátor és önérzetes férfi komoly érték . . . Csak az a hazaárulás . . . Az mi volt?

— Megfizettek mon adjutant chef.

— Igen? — kérdezte őszinte érdeklődéssel. — Szereti a pénzt? . . . Hát majd erről is beszélünk . . .

„Ezt hogy érti?” gondolta Fécamp.

— Szerintem az ilyen jellegű bűnözés oka az is lehet a magafajta embernél, hogy valaki erős egyéniség és nem az ambícióinak megfelelő helyen alkalmazzák . . . Mondja kérem, hol szedte azt a revolvert, amellyel rámlott?

— Az én pisztolyom. Sikerült elrejteni a kutatásnál.

— Szamárság! Ezzel lőtték le Vigoint!

— Én tettem.

Berlac messzire fricskázta a parázsló cigarettáját.

— Nem maga tette, — mondta halkan, de határozottan.

És farkasszemét nézett a fogollyal. Egy zsirosfényű pálmakorona megzörrent a közelben. Gégét facsaró, meleg párolgást gőzölt a talaj.

Fécamp önkéntelenül hátralépett. Berlac, mint valamely kisebb vidéki színtársulat intrikus szereplője, felvonta szemöldökét és rejtélyes kacajjal szólt:

— Ebben az erődben én vagyok a nagy bábjátékos. Ezt jegyezze meg! Különben beszélünk még . . . Maga tetszik nekem.

És elsietett.

Nem vette észre azt az árnyat, aki végighallgatta őket egy bódéhoz lapultan és most sietve lopakodott a pálmák mögötti homályban, hogy előbb érjen a kapuhoz, mint Berlac. Amikor a tiszthelyettes odaért a bejárathoz és szokott lendületével kinyitotta . . .

Rövid robaj . . . Ezzel egyidejűleg rémült, fájdalmas ordítás hangzott fel . . .

A poszt rohant . . . A kantin előtt ácsorgók odasiettek . . .

Az ablakokból ijedt, álmos arcok, lenéznek . . .

Mi történt?

— Lámpát! Orvost! A tiszthelyettes úrnak egy téglá hullott a fejére . . . Hej! Segítség!

Libourne sietett elő pizsamában. Nyomában Ligert. Berlac ájultan, betört koponyával feküdt.

— Itt, a belső homlokzat íve alatt meglazult egy téglá a csapkodástól. Az leesett a tiszthelyettes úrra. Pallér voltam, értek a katasztrófákhoz, — szólt Ligert fontoskodva.

— Orvost, — mondta Libourne. Kissé sápadt volt a főhadnagy és lefogyott az utóbbi időben. Reggelig írta sokszor reformterveit, amelyek azután a kapitányhoz kerültek.

— Ezredorvos úrnak jelentem: Szerencsétlenség, — lihegte Ligert a kórházi rendelő küszöbén.

Minkiew felnézett a bélyegci közül. Jobbszeme összerándult néhányszor, mintha kacérkodna Ligerttel. Közben az ingujjához kapkodott kezefejevel, majd egy aprót hördült.

— Véletlen baleset. Pallér voltam. Szakos vagyok benne.

És csuklott.

— Te! — súgta egész közelről az ezredorvos. — Azt mondtam neked, hogy ha Berlacot baj éri, felköttelek.

— Ezt . . . nem szeretném . . .

Sietett a sebesülthöz.

— Hol van?

— Itt . . . — mondta Libourne fáradtan és mert nem szerette az orvost, elment.

Minkiew bekötözte Berlacot. Amikor elvitték a tiszt-helyettest, felnézett lopva a kapura . . .

A belső szárny teteje mészporos volt, mintha téglát helyeztek volna rá! Minkiew gyorsan lábujjhegyre ágaskodott és zsebkendőjével leporolta a nyomot.

TIZENNYOLCADIK FEJEZET.

1.

A káplár a pipáját tömte. Kis szünet támadt.

— Ha lenne doboza, akkor nem törne a cigaretta, — szólt végre Ligert.

— Mert tartása lenne neki, — bólogatott a káplár.

— Kijön a maláriám, — szólt Ligert és megborzadt a fullasztó hőségben.

— Betegségtől van, — jegyezte meg a káplár és köpött. Azután eltűnődve mondta: — Én a dohányt már hordtam papírban is, de nem volt jó.

— Errefelé nem is kapni jó dohányt.

— De attól nem függve, különben sem volt jó papírból a dohány.

— No persze . . .

Megnyomogatta körmével a dúsan égő dohány fel-sejét.

Ligert ábrákat rajzolt egy papírra, oktaédereket és keménykalapokat. Közben felhúzta a szemöldökét.

— Egyrészt azért volt rossz, mer belement a zsebbül a piszok.

Pöfékelt, komoran, csendben voltak.

— És másrészt? — kérdezte Ligert.

— Mi történt?

— Ha egyrészt rossz volt, akkor van másrészt is.

— Nincs . . . — A káplár megrázta a fejét. — Csak egyrészt volt rossz.

És újra hallgattak. A pipa maró füstje szállt és az íróasztalon egy tikkadt százlábú tántorgott keresztül a mappán. Nagyot reccsent a szekrény és nagyon távolról harsány altiszt kommandó szüremlett ide.

A káplár ásított, összeseperte maga előtt ráncos, barna tenyerével a dohányt egy zacskóba.

Ligert ezt megfigyelte.

— Így is bele megy a piszok, — szólt roszalóan.

A káplár helyeslően bólintott.

— Egyrészt így is bele megy.

Az őrség szabályos lépései közeledtek. Alkonyul. „Állj!“... Egy rezzenés. Csend... „Á.., droit!“ Rezzen... Koppan... Fordul. Fojtó faszénfüst árad valahonnan a perzselő légáramlással és porszemek suhannak be az ablakon neszelve.

— Hát ha egyrészt belemegy — fejtegeti Ligert, — akkor egyrészt rossz.

— De ez nem zsebbül megy bele. Asztali piszok nem érzik, mikor ég.

— Csak zsebi piszok, — bólogat megértően.

— Csak hát. Meg emberi haj. Az is rossz szagú, ha ég.

— És állati.

— Az is. De az állati az egyrészt szőr.

Ligert kihúzta a fiókot és pislogva bámulta a tartalmát. Írások... Néhány pecsétnyomó is volt ott, azután a töltőtoll meg a mappa. És ott volt a néni tárcája is. D. G. kezdőbetűvel.

— No, én megyek, — mondta a káplár. — Említse, hogy itt voltam. Eldugult a mosóda lefolyója.

— Belement valami.

— A csőbe. Attól eldugult... — felelte Tiguere és bólogatott.

— Nem vár? — kérdezte Ligert és lehet, hogy nem is tudta.

— Nem. Mer, ha jön is az őrvezető, nem ér rá velem törődni.

— Nem is. Mikor lesz a lázadás?

— Tán hónap.

— Maga megyen velük?

Tiguere köpött.

— Á!... Minek? Had éljen a sógor. Az is ember. Hanem rakja be a tartaléktömlőket, mer megrongálják a lázadásakor.

— Igaz.

Jött Fécamp. Az irnok ilyenkor elsomfordált. Fécamp még sohasem kérdezte tőle, hogy ki ölt Ligert revolverével, amiért őt a Csontbrigádhoz vitték.

Fécamp írt. Valami mosóda összeállítás. Fehérneműs cédulákat hozott egy rab.

Gerard. A jóbarát. Aki legyezte egyszer, amikor követ tört. Alig van élet benne. Keskeny arca piros.

— Te Fécamp. Készül valami.

— Micsoda?

— Nem tudom . . . De készül. Nyugtalanok.

Éppen leszállt a nap és az alkonyi áramlásban, zörögtek a porszemek.

A folyosó felől könnyű léptek koppantak.

A rab elment. Fécamp jól tudta, hogy Colette jön . . . Hosszú árnyak hajoltak szét a padlón.

Kettyen a kapcsoló. Ott állnak szemben.

— Búcsúzni jöttem.

Kezet nyujtott... Fécamp ámult. Régen, nagyon régen nem fogta meg tisztességes ember a kezét.

— Én úgy . . . érzem, hogy . . . magának valami titka van . . . — mondta a leány.

A 63-as keserűen mosolygott.

— Alapjában véve jó ember lennék, ha olykor nem támadna fel bennem a bűnözés kényszere. Régen is így volt . . . Ez a magyarázat.

— Miért keres egy gyilkos mindég a jósága számára enyhítő körülményt?

— Önt megtéveszti, hogy nem vagyok a szó mértani értelmében rossz, holott orgyilkosságot követtem el. Ennek az oka az, hogy nem fordulnak elő szabályosan dramatizált jellemek az életben.

— A rossz ember nehezen viseli megérdemelt büntetését. Maga alig szenved.

— Nem látom olyan rossznak a rosszat, mint mondjuk Sirone kapitány. Helytelenül értékeljük a valóságot, amikor a rosszat és a jót állandó értéknek vesszük. A forróság, a sivatag, vagy az egyhangú napok csak egy másik környezethez viszonyítva tűrhetetlenek. A dolgoknak van egy külön, legfőbb lényege, a mi korlátozott érzékelésünkben előforduló benyomásoktól független. És ez a tartalmuk igazi jelképe. De ember számára örök titok. Érzékelhetetlen.

A lány nevetett.

— Maga Kantot hozza segítségül, hogy elvetemedtnek lássék.

Fécamp nem felelt. A leány melléje lépett.

Bealkonyult lassan. A dohos iroda félhomálya bojongott körülöttük és egy kisértő talán bennük is.

Lomha árny jött csámesogva és hogy személye felől ne legyen kétség, csuklott is. . . . Ligert volt.

Hátratett kézzel, bambán megállt.

— Hol a kapitány úr? — kérdezte gyorsan Colette.

— Az ezredruhatárban.

— Mit csinál?

— Iszik. Rettentő részeg a kapitány úr. Mióta dugva iszik, mindég rettentő részeg.

— Mondja, hogy azonnal kéretem.

— Hozzámvág valamit.

— Mondja, hogy én parancsoltam.

— Az attól független.

De azért ment. A kapitány füttyürészve, dülöngve járkált a dohos, porszagú helyiségben és amikor Ligert belépett, hozzávágott valamit. Egy díszcsákót, mert más nem volt kéznél.

— A hölgy kéreti kapitány urat az irodába . . .

És csuklott. Olyan bután nézett, hogy a kapitánynak nevetni kellett. Fogfájása lehetett az őröknek, mert kissé feldagadt az arca. A kapitány betöltött. Nagyon részeg volt már.

— Ligert! Igyál egy pohár pálinkát.

Az őrök ivott mintha exceciozna.

— Megjegyzem rosszul bírom, — szólt szerényen, de csak utána.

— Ligert. Beszéljess velem!

— Igenis.

— Mondd . . . szenvedtél te már?

— De me . . . mennyire, — dadogta Ligert. — Talaly két . . . fogamat húzták . . . — És, hogy ne keveredjen fogfájás gyanújába, nagyot nyelt. Ettől elmúlt a daganata, ami ijesztő volt. Ugyanis Ligert, mint valami hörszög, titkos kenyérfalatokat tárolt a fél arcában, hogy ne mondjam „pofazacsakójában“.

— Ligert! Mit kívánnál, ha kívánhatnál bármit?

— A . . . azt kívánnám, hogy . . . bár ne kellene . . . kívánni . . . Ne énekeljünk?

— Igyál még, a mindenit!! . . . Eh! . . .

Ligert ismét ivott, pedig már piros volt az arca.

— Kérem . . . az asszonynak nem volt igaza . . .

Hikk! . . .

— Miben? . . .

— Ugyanis . . . Itten egy Gerard nevű rab . . . ke-

rült... a mosódába. És... ez a rab kérem... Ehetek egy falat kenyeret?

— Egyél! De csak egy falatot!

— Igenis!

Boldogan kivett a zsebéből egy karéjjal és nagyot harapott.

A kapitány cigarettára gyújtott. Undorítóan sok az egér és a légyfogó gyík... És ni... ott az miféle roppant giliszta?

— Szóval?...

— Hikk!... Szóval, ez a Gerard... kérem azt a házat építette... amiről említettem, hogy... bedőlt...

— Igyál. ...

Nagyon részeg volt már Ligert és jámboran vi-gyorgott.

— Igenis... Jó ez... az ital... Szóval hát ő mondta nekem... Most mert két csikos huza-tot keresünk... hogy azt a házat... Rue for-ben 27... lett volna... Ő lopta el az anya-gát... mer rossz habarcs... meg korhadt deszka... mer svindliztek a szállítóval... És ő... Meleg van itt...

— Szóval ő volt a vállalkozó és rossz anyagot adott?

— Igen. Ez a Gerard tüdős ember... köhögő... meg beteg... és bezárták egykor ebből kifolyóan... Hát így az asszony tévedett... hogy... azért nem le-het gyerekek, ... mert az állvány bedőlt... és átok van... Szabad... nekem énekelni?...

— Egy keveset és halkan.

Néhány artikulálatlan taktust dúdolt.

— Inkább takaríts itt! — kiáltott rá a kapitány. — Nézd! A patkányok már az íróasztalon futkároznak!

Ligert legyintett.

— Ne adjon arra... semmit... kapitány úr... Az ezredorvos... úr mondta... hogy... ez...

— Na, nyögd ki...

— Azonban félek... hogy a delirium trémenc füg-gelmi sértés... Hikk...

A kapitány arcából elfutott a vér.

— Szóval itt... nincs patkány?!

— Hát... kell, hogy... legyen néhány... mert különben nekem is... függelemsértésem van... és kenyértől nem jön... a trémenc... hikk... De olyan sok nincs és... az... abszolute...

Delirium trémensben . . . vizionál!

A kapitány csodálkozva észlelte, hogy ez a befejezett tragédiája nem rendíti meg. Az Ur olykor elküldi a halál mellé narkotikumnak a közönyt és ez nagy kegy.

— Elég volt. Mehetsz . . .

— Azt . . . kö . . . könnyű vezényelni . . .

Felállt és a szék felfordult mögötte. A szoba hirtelen ugrálva keringett.

Megkapaszkodott valamiben, de mégis leesett.

— Az italtól lehet . . . — dűnnyögte. — A szesz . . . részegít . . .

A kapitány is nagyon mámoros állapotban volt. Még egyet húzott az üvegből és ment. Ligert utánaszólt nevetve.

— Kapitány úr! . . . Az Isten . . . éltesse! Rég . . . mulattam ilyen jól . . .

— Egészségedre. Eredj lefeküdni . . .

— Mondja . . . hehe . . . kedd . . . v vess . . . kapitány úr . . . Én buta vagyok? . . .

— Alig . . .

— Ezt . . . csak . . . megnyugtatóból . . . mondja . . .

És egy széktámlától az asztalhoz tántorodott, megkapaszkodva. Harsányan nevetett, piros arccal és jobb kezével lengő, gyors gesztusokat végzett.

— Kapitány úr . . . bizis . . . bizisten szeereitem magát . . . és kutya . . . egy . . . heely . . .

— Az igaz, — dörmögte Sirone, — No, eredj! Mert nem tudom mi van, ha valaki rálő ma ismét Magirone-ra és jegyzőkönyvezni kell.

— Ha . . . én alszom . . . akkor nem kell . . . félni . . .

A kapitány szédelegve megállt és visszanézett.

— Na ne! . . . Aztán miért?!

— Mer nincs tettes . . . mer én, vagy a Minkiew doktor úr lődöz itt a pasasokra . . .

A kapitány kezéből csörömpölve kihullott az üveg!

2.

Minkiew cigarettázva járkált.

Csendes, lappangó vihar áramlott az éjszakában . . . Mozdulatlan, villamossággal telt, lomha sirokkó feszült feléjük . . .

Sirone görösszerű, fájó keserűséggel a torkában hallgatta.

Rettentően fájt a mája és ölte az útálat, a kétségbeesés. De úgy volt már megteremtve, hogy utolsó másodpercig, ahogy bírja, teljesítse a kötelességét.

— Egy éve észre vettem, — vallotta Minkiew, — hogy a Szolgálat postája halványan nyomott bélyegeket használ. Némelyiknek hiányzott a fogazata.

— Csak nem . . . ezért . . .

— De . . .

Hallgattak.

— Beszélj doktor.

— Elkértem Ligert pisztolyát és megmondtam, hogy levelezést kell előidézni a Szolgálattal. Én leadok egy jól irányított lövést úgy, hogy ne találjon, ő meg majd leszedi a bélyegeket a válaszbörítékekről . . . Így volt. Azért vettem az ő revolverét, hogy ne keverjek gyanúba véletlenségből senkit . . .

— Micsoda örültség.

Minkiew kis bajuszát rángatta:

— Gondolod, hogy főbe kell löni magam? Mi? . . .
— és féloldalt tartva emelgette a fejét furcsa csavargatással.

A kapitány pálinkát ivott. Ugy érezte, nem bírja ezt tovább. Fulladozott a keserűségtől.

— És . . . Vigoin?!

— Erről nem tudok. Amikor az őrmester füle mellé löttem, a sötét pincében valaki fejbeacsapott hátulról . . . Elkábultam. Mikor magamhoz tértem, ott volt a revolver mellettem. Ép, hogy futva a szobámba értem . . . Gondolod, hogy főbelőjem magamat? — És cuppogott.

Sirone felállt.

— Nem . . . Én, én hiszek neked. — Kétségbeesetten dörzsölte tenyereivel az arcát, mintha mosakodna, azután keserves rekedtséggel kiáltotta: — Ne lödd főbe magad! Nem játszunk emberesdit és hovátartozósdit, mintha élet és halál, valóság és lidércnyomás fontossággal bírna valahol! . . . Te Minkiew! . . . ha ez a ruha itt rajtunk nem volna uniformis, akkor mi már régen négykézláb futkároznánk és ugatnánk vagy mi az Isten csudáját!

— Nem volna rossz, — mondta rövid tünődés után Minkiew.

— Rádbízom, hogy erről az ügyről . . . majd jelentést tégy. Érted? . . .

— Szerintem, — szólt rosszalóan Minkiew és váratlanul körmeit nézegette, ami néhány csuklással együtt járt nála. — Sze . . . herintem . . . mégis csak nyugodtabb elintézés, ha főbelövöm magam. Következőek az előnyei . . .

És mutató ujját kifeszített hüvelykéhez tette, mintegy hozzáfogva az előnyök felsorolásához, mik főbelövését indokolják.

— Te ne csináld ezt . . . — mondta a kapitány. — Most itt szükség van rád . . . Harcban állunk. Halálos veszélyben, úgy érzem megőrülök . . .

— Nálam nagyobb a baj. Néha pillanatokra épelméjűnek képzelem magamat és ez ellen nem használ már a bróm sem.

Fel-alá csattogott a papucsaiban és görbe lábszárai jobbra-balra imbolyogtak a piszkos fésülőköpeny libbenő szárnyai mögött. Azután megállt.

Messziről sirató zümmögés hangzott. Összenéztek. Ligert szörnyű részegen a padlón feküdt hortyogva és lehet, hogy két csikos párnahuzatról álmodott.

A Csontbrigád jajgat!

— Te . . . — mondta kifulladásra Sirone. — Ezek ott.. — tétován az ablak felé mutatott, — ez a csonthadosztály . . . Ártatlanok!

— Adjak brómot? — Választ sem várva, a zsebébe nyúlt és elővett egy gombolyag spárgát.

— Erősen leintettek az ezredtől, — folytatta Sirone, — hogy e régi ügy bolygatása nem kívánatos.

— Nagyrésze a bűnösöknek már úgysem él.

— De egy halottnak is lehet becsülete!

— Lehet neki, de el van anélkül is. Sokszor az élet sem hiányzik. Komolyan nem akarsz brómot?

— Nem . . . Mit használ . . . a delirium trémens ellen. És azután . . . — folytatta rekedten Sirone, pléhdobozából cigarettát sodorva és minden forgott körötte a részegség miatt. — Kell a Csontbrigád bűne, hogy itt Szudánban a bűnhődés erkölcsi szüksége miatt törjék a követ. A sivatagba nyuló kösziklákön át út kell és ez a melodráma megnevesíti a csákányzörgést . . . Annak, aki nem hallja . . .

Minkiew hallgatott.

A Csontbrigád jajgat! . . .

Azután még különösebb hang hallatszott:

Valahol hegedültek.

Minkiew kérdés helyett egy aprót hörgött és meredt szemmel, hökkenten felkapta a fejét, Sironera bámulva.

— Fécamp hegedül . . . — mondta komoran a kapitány. Hol van Colette? — gondolta. És hallgatták a búsan özőnlő tételt.

Sokáig álltak így. A kapitány nagyot húzott az üvegből.

A hegedüjáték elhangzott. Minkiew fürge ujjakkal markolászott a hajába, lehúnyta a szemét és olyan lett az arca, mintha citromot nyalna. Most látták, hogy Ligert feláll lassan. Bizonytalan térdekkkel, szemöldöke felé búcsúzó, rezgő tekintettel, szörnyű részegen.

— Muzsi . . . Muzsika . . .

— Ismeri? — kérdezte Minkiew. — Ez Beethoven.

— Nem . . . Ez a 63-as fogoly . . . — csuklott. — Egész . . . segítségükre!

Magasra emelt egy karély kenyeret és jót harapott belőle, de mielőtt lenyelhette volna, újra végigzuhan a földön.

— Szeretnék . . . egyedül maradni, — mondta Sironne, mintán Minkiewel hosszan hallgattak.

— Jó éjszakát . . . — mondta az orvos és a két köpenye ujját egyszerre húzogatta.

— Add ide a revolveredet!

— Felesleges. Az örült emberek pisztolyából Ligerttel naponta kivetetem a golyót.

Előhúzta a revolverét. Kettyent és üresen fordult a dob . . . A kapitány kihúzta a saját fegyverét és nézegette.

Üres volt a dobja! . . .

Nevetett . . . És elhúzta a ravaszt . . . Kettyenés . . . Még sokáig nézte, azután is, amikor egyedül volt már. Lassan az ablakhoz szédeltgett.

A sötét, langyos, furcsa szagú afrikai éjszaka olyan volt, mintha egy szerecsen nő lomha teste feküdne a tájon.

Meddig állt így? . . . Percekig? . . . Órákig? . . .

Egy dobbanás. Fécamp áll a küszöbön.

A kapitány megfordult, tenyerével hátamögé támaszkodott a párkányra és úgy érezte, hogy nyomban végigzuhan egész hosszában a padlón. Már emelkedett

Is feléje a sok korhadtt deszka és süllyedt a menyezet, míg hegyes szögben a küszöbön áthatolva, szelíden kettéválk és rezegve sokasodnak a tárgyak. A kettős konturú képek; íróasztal, fogoly, fal . . . minden átlátszó, csupa érintkező körvonal, zavarosan, kuszáltan, egymásra torlódó síkok káoszában . . .

De megszokta, hogy nagy erőlködéssel ellenőrizze, részegségében alámerülten is a valóságot.

— Mit akar, mi?!

Ott áll a fogoly, mozog a szája és valahonnan oldalról, mélyről és zizegve, torzult hang szüremlik és jaj Istenem . . . Ezt most össze kell állítani, hangot, képet és értelmet . . .

— Beszéljen értelmesen! — recsegi fegyelmező hangon. — Mit mesél itt?!

Azonban a 63-as máris lemerül a küszöbvel együtt a hullámozó íróasztal mögött és az egész szoba megdől, mint egy kajüt, hogy félkézzel el kell kapnia az ablakeretet és ezt szégyenli, tehát kihúzza magát és elindul a fiú felé, de mert közéjük vonul az asztal, most öklére támaszkodva, mintha ide készült volna, megáll.

Most tisztán hallja végre a gazdátlan hangot.

De ettől megdermed körötte a hajózó környezet:

— Kapitány úr! — jelenti Fécamp. — Beismerő vallomást szeretnék tenni. Közölni fogom, hogy hová rejtettem a táskát!

3.

Előzmény? . . . Ez történt:

Álltak egymás mellett, az irodában. Éjszaka volt. Mély, csendes és misztikus . . .

— Búcsúzó, — mondta a leány.

— Utazik?

— Holnap . . . hajnalban . . .

— Van... valami kívánsága? — kérdezte Fécamp.

— Hegedüljön.

Furcsa. Azért nem szólt semmit. Vette a hegedűjét és játszott. Először a leány arcát nézte, azután az éjszakát, ahogy az ablak előtt állt, mint egy fekete fal.

És ott is a leányt látta.

És azután nem látott és nem hallott semmit. Hege-

dült. A Hiéna, a Csontbrigád, végkép elmúlt benne! A daltól vagy a nőtől?

Ki tudhatná?

Az ember egyszercsak elfelejti, hogy emlékeznie kell. Elfelejti egy szép, tiszta lány közelében... és elfelejti abban a pillanatban, amikor eszébe jut Chopin balladája, vagy Rubinstein bánatosán ömlő Melódiája, amely olyan, mint a sivatag egyhangú, végtelen hullámainak vonulása.

Elfelejti mint a mesebeli Kalifa a bűvszót.

Ahogy befejezte és elhalt csendesedve hegedűjén az utolsó hang, a lányra nézett.

Ijedten letette a vonót.

Colette lábujjhegyre ágaskodva állt, nyitott szájjal, rémült, kimeredt szemekkel.

4.

— Fécamp .

A férfi ösztönszerűen hátralépett.

— Mit... akar?!

— Maga ártatlan!

— Nem igaz!!

Ugy álltak egymással szemben, mint akik verekedésre készülnek. „Tébolyító“, gondolta a férfi. „Ez a leány egyetlen melódiából többet tud, mint ezer titkos rendőr minden adatával és ügyességével.“

— Hallgasson! Most azonnal mondjon el mindent! Érti? ... Ó, ez szörnyű! ... Jaj Istenem ...

— Nincs mit mondani ...

Nagy szünet. Colette megfogja a férfi kezét és nyíltan mondja:

— Fécamp ... Én szeretném, ha maga ártatlan lenne ...

A 63-as a szomszéd szoba felé nézett.

— Értem ... Figyeljen — súgta a leány. — Én nem fogom soha elhagyni Sironet ... És mégis ... Nekem tudni kell! Maga ártatlan!

— Miért ... mondja ezt?!

Most egészen előtte állt.

— Maga belém szeretett, Fécamp, — leheli olyan szenvedő, síró arccal, hogy nem lehet állni a tekintetét.

— Honnan . . . tudja . . . — kérdezte Fécamp, kétségbeesetten a leányt.

— Egyszerű . . . Maga ártatlan. De van itt egy áruló is.

— Ki . . . az?

— A hegedű.

Fécamp szomorúan nézte a hangszert.

— Talán, ha hegedülni tudnék, — súgta a leány, — akkor maga is kitallálná, amit én nem mondhatok . . .

Álltak és nézték egymást.

— Akarja tudni? . . . — mondta a 63-as rekedten. — Az igazat?!

— Igen . . .

Két kézzel megfogta a leány kezét és forró nyargalással lüktett át torkán a vér.

— Colette, — súgta. — Én ártatlan vagyok!

. . . És azon az iszonyúan fájó hangon, amelyet csak igen ritkán hallani; ha erős férfi sír, megismételte, fuldokolva, kétségbeesetten:

— Colotte . . . Én . . ., ártatlan vagyok . . . ! !

Vissza a Hiénákhoz!

Embernek lenni fáj! Ami fáj az rossz!

De ebben már nem is volt olyan biztos. Ugy érezte, hogy ez, ami most fáj, ez némely örömnél jobb.

Ember lett, mert ismét hitt a szenvedésben és hitt az áldozatban, aminek semmi értelme, de többnek érzi magát, aki szenved miatta.

És odaállt az ablakhoz, nézte a jégszínű holdfényben sugárzó sivatagot és hegedült . . .

Azt játszotta hosszan és sokáig, hogy ő ártatlan.

TIZENKILENCEDIK FEJEZET.

1.

Egy mással szemben ültek.

— Most tud mindent . . . — fejezte be a fogoly a történetet. Elmondta Colettenek elejétől végig.

A nő keze hideg volt és reszketett. Végigsimította Fécamp arcát.

— Mennyit szenvedett . . . !

Annyi gyengédséggel nézett a fiúra és olyan búsan, mintha ő érte történt volna mindez.

— A legnagyobb szenvedés az, ha valaki szeretne rossz lenni és nem képes erre.

— Miért nem tett eddig vallomást?

— Ki hinné? Mi a bizonyíték?

— De így hamis nyomon járnak a hatóságok!

— Nem is olyan hamis ez a nyom . . . Ugyanis én tudom, hol a táska!

Egyenesen a leány szemébe nézett.

Colette felállt. Sápadt, megviselt arca vibrált, mint ha elektromos áram futna keresztül a bőrén.

— Beszéljen kérem világosabban . . .

— Tudom, hogy hol a táska!

Colette fáradtan végigsimította a homlokát:

— És miért . . . titkolja?

— Mert azt hiszik, hogy én vagyok a tettes. Ha most előadom a zsákmányt, hogy derülhet ki valaha is az ártatlanságom? . . . Így mégis megvan az események milliárd változatából elképzelten a lehetőségek végtelemből felvett függvény: elfogják az igazi tettet.

— Ahogy én kitaláltam, úgy más is látni fogja az igazságát!

— A hadbíróság előtt nem lehet hegedülni, — felelte Fécamp és fanyarul mosolygott. Tenyerét hátra tette a dereka mögé, laposan és a falhoz dőlt. — A tettes sportsman. Ez reményt ad: Ha veszít valaha és elfogják, bevall mindent.

Colette két tenyerébe fogta a 63-as arcát és úgy súgta közlelőre:

— Maga tudja? . . . Ki az? . . .

— Carew!

Carew . . . Hallgattak. Egy légyfogó gyík a menyegyzetig surrant hirtelen és apró állkapcsa ketytent. Bekapott valamit.

— És miből tudta meg, hogy hol a táska?

A 63-as arca szürke lett és komor. Mintha gyászszertartáson egy nagy halottnak végső tiszteletet adna.

— A Csontbrigádnál... egy régi jó barátom üzenete megoldotta a titkot váratlanul.

— Kicsoda?

— Jakabnak hívják az illetőt és kecske. Kár, hogy nem tehet vallomást.

— Kérem, beszéljen összefüggően.

— Jakab, a kecske, ama szörnyű reggelen, Bochor kávéházában, látszólag élettelenül feküdt a földön. A

Csontbrigádnál ujságolta A Kürtös, Akinek Barátja Van, hogy elfogatásom után látta a kecskét. Élt. Ő maga nyírta.

— Folytassa. És?

— Ha a kecske, amely akkor élettelenül feküdt, később feltámadt, úgy csak az lehet, hogy elkábulhatott valamitől. Bizonyára az én zöld moszkítóhálómtól, mivel ezt sokszor döfködté az orrával.

— Carew . . .

Bólintott.

— Valamikor orvos volt. Ezért Ulogiban az orvos odavette a kórházba.

— Kloroform . . .

— Igen. A kórházból altatót lopott és kölniszórójával bepermetezte kábítóval a moszkítóhálómot és nyugodtan elment, burnuszban, hogy végrehajtsa a bűntényt. Hajnalban már ismét ott volt mellettem.

— És hol a táska?

— Magának joga van ahhoz, hogy ezt a csodálatos titkot megoldja . . . — Átkarolta a leányt.

Ez kinlódva nézett fel a férfire, sírásra görbült szájjal.

— Figyeljen Colette. Olyan rendkívüli, ami ezzel a táskával történt, olyan hihetetlen.. fantasztikus...

Ekkor egy test bukott be végig a padlón hatalmas zuhanással.

2.

Ligert volt egy könnyű alkoholmérgezés tünetei között.

— Berúgott ez a pimasz és elég rossz a szív működése, — szólt Minkiew, — mivel ő volt, aki elejtette az irnokot.

Ligert hortyogott, de olyan félelmetesen, mint lapangó leopárd, ha ugrásra készül. Colette zavarban volt, maga sem tudta, hogy miért és kisurrant az irodából.

Fécamp az orvos segítségére sietett.

— Parancsára, majd én gondoskodom, hogy kórházba kerüljön az irnok.

— Arról már ő gondoskodott és szó sem férhet az alaposságához. De ha én viszem a kórházig és mondjuk, csak húszszor ejtem le, ami indokolatlan optimizmus, akkor is koponyarepedést kap.

A 63-as felemelte könnyedén a nehéz testet.

Minkiew meghúzogatta ujjával baloldalt a gallérját és jobbfelé kapkodta a fejét.

— Marha egy erős ember maga, — mondta mélységes elismeréssel. — A pasasnak csak egy kámfor injekciót akarok adni.

— Leviszem a kórházba.

— Minek?

— Hová fektessem?

— Az asztal alá.

Ligert közömbösen hortyogott és Minkiew intézkedett a házi telefonon:

— Hozzon fel kámfort, fertőtlenítőt, vattát . . . Micsoda? . . . Vigyék a mosókonyhába! Nem lesz boncolva . . . Arra az ágyra fektessék a gyomorfekélyest... És nézze meg a kórházi napló alatt, hogy nincs-e ott egy svéd koronázási sor! . . . Miután letette a kagylót, elgondolkozva csipegette a bajuszát. — Hihetetlen, hogy ezek a koronázási sorok mindig gyanúsak. Ahány magas címlet, annyi hamis! . . .

Kigombolta Ligert zubbonyát, az őrök valószínűtlenül csupasz, sima, gyerekes bőrre tette a hallgatót.

— Érdekes. Minden szívből ott nyöszörög a rosszul záródó rekesz muzsikája. Ebből lesz az angina, ami a kapitánynál kezdődik.

— A kapitány úr . . . súlyos?

— Ő szegény . . . birkózik a delirium trémenssel . . . Milyen kár. Talán még vissza nyerhetné az erejét, ha gyorsan északra vinnék vagy Európába . . .

— És . . . ha itt marad?

— Minden pillanatban kitörhet rajta. Szegény mademoiselle Cheyne . . .

A szanitéc megérkezett a műszeres táskával és a svéd koronázási sort is elhozta.

Fécamp pedig a kapitányhoz sietett, hogy vallomástételre jelentkezék.

3.

Másnap Fécamp is látta:

Valami készül . . . Idegesek az emberek!

Két legény összeverekedett és az egyik súlyos sebet ejtett, rohamkéssel, a másikon. Az altisztek

forraált vizet ittak és a helyőrségben szájról-szájra járt, hogy a tifusz és dysentéria, a fertőzött vizeső miatt pusztít.

Ebben körülbelül igazuk volt. De mégsem ez a fontos előttük. Valaminek történni kell! Erről van szó. A fullasztó egyhangúság provokálja, hogy kitörjön belőle az ember eseményéhsége, veszett szabálytalansággal.

Valami készül!

Legfeltűnőbb az őrszemélyzet engedékenysége. Nem kegyetlenek. Sőt olykor tréfálkoznak is.

Mi ez?

— Valami készül . . . — súgja az egyik rab villogó szemmel és biztatóan Fécampnak.

Mit tegyen?

Az erőd levegőjében van: Valaminek történni kell! Kell!

Fécamp Sironehoz megy. Önkívületben fekszik. Libourne, két nap előtt ismét dühöngeni kezdett. Minkiew kábultan tartja valami szerrel.

Goullauze hetek óta mozdulatlanul hever az ágyán. Valakinek mégis tudni kéne.

Fécamp később átment a tiszthelyetteshez.

— . . . Á! Maga az, csak jöjjön! . . .

Berlac szinte örült. Mintha kedves ismerőse lenne a 63-as. Mintha nem is miatta küldték volna a Csontbrigádhoz.

A tiszthelyettes lábbadozott már.

Fécamp néhány rövid mondatban jelentette az esetet. A szaharai lázadás, a szudáni felvonulás nyugtalanságot kelt.

— Igen, igen, — felelte könnyedén. — Érdekes. És maga nem tart a békétlenekkel?

— Én a magam útjait járom.

— Individuallista . . . Nagyon helyes.

Nem értette a tiszthelyettes szokatlan derűjét, amely mögött, mintha szorongás, vagy izgalom is lappangana.

— Vegyen ki egy cigaretát a dobozból . . . Ott van gyufa is . . . Gyujtson rá . . . Hát kérem nekem tudomásom van az ügyekről. Én a háttérből mindent tudok és tervem van magával. No ne lepődjön meg. Azt hiszi, hogy én ellensége voltam vagy mi? . . . Szó sincs róla. Kemény, értelmes, gyorsfelfogású ember. Én az ilyent megjegyzem. És nagy hadvezérek, akiktől szí-

vesen tanulok, elsősorban azt tartották fontosnak, hogy a megfelelő embert felismerjék. Maga az én emberem 63-as . . . Mi a neve?

— Fécamp.

— Igen . . . igen . . . Akar édességet? Ott talál az asztalon marcipánt. Párisból küldetem . . . Ne tekintse nyalánkságnak. A túlerőltető szellemi munkához feltétlenül fontos. Szénhidrát híjján kifárad az agyvelő.

Fécamp csodálkozva látta a fémdobozt telve nyalánksággal. „Ez meg mit akar?” gondolta közben, de a tiszthelyettes arca olyan nyugodt és derűs volt, hogy élénk szemeivel összevetve, legfeljebb ravasznak tűnt. Olyan embernek, aki kerülő úton igyekszik elérni a beszélgetés célját.

— A kapitány állapota miatt sürgős lenne mon adjoutant chef . . .

— Semmi sem sürgős . . . Akar teát?

— Ne . . . em kérek . . .

— Most figyeljen barátom. Ritkán csalódtam még emberben. Ugy érzem, hogy magában bízhatom. De mindenképpen bíznom kell valakiben. Maga elsősorban jön számításba. Adjon csak ide még egy cigarettát . . . Köszönöm . . . Vegyen maga is . . .

. . . Miközben lehajolt Fécamp kezére, hogy beszipantsa a tüzet, gyors, kutató pillantást vetett rá.

— Szóval, — folytatta és hanyatt feküdt a menyegyzetet nézegetve. — Hazárdjátékba kell fognom és kockáztatni azt, hogy maga elárul, holott ez halomradöntené a lélektani matematikát, amely szerint, aki elárulja a házáját, az nem fog elárulni egy árulót.

Fécamp úgy érezte, hogy minden csep vér leszáll a szívéből. De az arca mozdulatlan maradt.

— Tehát, — csevegett tovább rosszul leplezett izgalommal Berlac, — őszinte leszek: Tudomásom van az eseményekről. Sőt! Én vagyok a spiritus rector! A Szudán déli tartományában tanyázó hatalmas Bagara törzs fellázadt. Mert ha nem tudná, a Szaharában erősen szorongatják a franciákat a beduin és tuareg hor-dák . . .

— De úgy hallok, hogy egy hete már feltartóztaták őket Aszir-Marudámál.

— Ez igaz. De ha a Bagarák fellázadnak és átesap-nak a Szaharába, akkor ennek a francia seregnek azonnal fel kell adni a pozícióját, mert átkarolják.

Bizonyos dinamikus erővel, szinte szavalta ezt, a pozőröknek azzal a különös lendületével, amely eltűnő egy-egy hangsúlyt a lényeges indok nélkül is, pusztán a szó drámai vonzásának engedelmeskedve.

Fécamp igyekezett közönyös maradni és leverte cigarettájáról a hamut.

— De a szaharai határt elzárja a szudáni hadosztály, — mondta fojtott izgalommal.

— Én a bagara sejjkel megállapodtam. Holnapután megtámadja a franciákat, Bekzat völgyénél. Ezek nyomban visszavonulnak egy bázisra. Hol lehet ez? Csakis Bahr El Szudán erődjénél. De holnapután már az erőd arab kézen lesz és közben, ha erre áthaladhatnak, hátba kapják a Bekzat völgyében erősítést váró csapatot! Hihetetlenül sok lőszer, géppuska, fegyver, tank és üzemanyag birtokában a bagarák rázúdulnak a Szaharára. Aszir Marudnál, a szétvert francia sereg hátában egyedül a két bennszülött csapat... Mi?

— Ér... érdekes... — felelte vallamiféle mosolylyal. — De az erőd...

— Ne folytassa. Holnap az erődben én vagyok az úr és egyben a keleti bennszülött hadsereg főparancsnoka, továbbá a Szabad Sivatag Afrika néven egyesülő bennszülött állam katonai parancsnoka! Akar Ön marsall lenni?!

Villogó szemmel, tűzpirosan nézett rá. De ez a tekintet nem volt zavaros. Csak nagyon fényes. Mint a súlyos részegség első stádiumában. Fécamp nagyot lélekzett. Nem volt jó színész, de most komédiáznia kellett.

— Szívesen lennék bármi módon szabad ember, de nem értem...

— Hát várjon... — Gyorsan, izgatottan felült az ágyban. Térképet húzott elő a fekhelye alól. Csak úgy egyszerűen a földön tartotta ezt a halálos titkot. — Nézze... A francia csapat behúzódik Bekzat völgyébe... A tartalék első osztagát itt elvágom én négyszázfőnyi emberemmel... a többi itt fent védő állásba megy... Végül... Bulennél átesapok a Szaharára... Sok, gyorsan mozgó kis egység egy központra támaszkodva, ezt Dzsingieszkán óta nem lehet másképp... Itt az egyik szárny azonnal északfelé nyargal és a Tigert-hegy vonalára támaszkodik, a többi Nyugat és Nyugátészak felé majdnem párhuzamosan görbülő balszárnnyat alkot,

amely a lakatlan sivatagot használja bázisának. Ha megnézi például Napoleon felvonulási tervét . . .

— Dehát . . . — kiáltott türelmetlenül, — Bahr El Szudán a franciáké . . .

— Volt! — felelte büszke vigyorral. — Bahr El Szudán altisztjei és a legénység nagyrésze, elhatározták, hogy itthagyják hlonap az erődöt. Nem csatlakoztak a sejkhez, de nem is harcolnak ellene . . .

Fécamp megkönnyebbülten sóhajtott. Mégsem áru-lás. Csak végkimerültség. Nem bírják tovább, elmen-nek!

— . . . Maradi népség, — legyintett fitymálva Ber-lac. — A fin du siècle késői álmodozói, az öreg Dumas fias és Walter Scott modorában . . . Férfias érzelmők. Haza! Afrika nekem nem hazám.

— De akiket leölnek majd, azok az Ön honfitársai. Berlac meghökkent.

— Ezt ön mondja, aki Villierst megölte, hogy elad-ja a haditerveket?

Fécamp észbekapott.

— Az én szempontomból természetesen mindegy. Azért a helyőrséget megérttem, amikor nem áll kötél-nek.

— Nos, jó . . . ez nem is fontos. Ők elvisznek annyi élelmet, felszerelést és teherhordó állatot, hogy Egy-p-tonnál angol földre jussanak.

— És . . . az erőd üres marad? . . .

— Igen. Csak a rabok lesznek itt. Ezek csatlakoznak hozzánk. És néhány óra múlva, háromszáz bennszülött guerilla fegyvert ad a raboknak . . .

— Micsoda?!

— Megtehetik. Mert ha nem győznek a bagarák olda-lán, akkor a franciák ismét állati sorban tartják őket..

— És a Csontribrigád?

— Ugyan . . . Azokat szélnek eresztjük vagy lepuf-fantjuk . . . Nem számít! . . .

Semmi sem számított nála, ami nem vadul szágul-dott, ami nem helyeslően csatlakozott az ő fantáziái-hoz.

— Tehát?

— Én segítek mindenben. — felelte, és felállt. Fécamp

— Helyes. Szokja meg, hogy habozás nélkül enged-el-meskedjék és nem lesz oka megbánni. Az írásait érté-

kesítheti majd ahogy tetszik. A hozzáértésemben bízhat. Én tiszt voltam.

Fécamp csodálkozva visszafordult.

— Meglepi, mi? — folytatta öntelt mosollyal. — Igen. Tiszt voltam. A Kabil felkelésnél parancsom volt négy tisztársammal együtt, hogy Neriznél tartsuk az összeköttetést este hatig a sivatagból hátráló vadászokkal. Szóval feláldoztak bennünket. Védtelenül egy kiszáradt folyómederben, sűrűn pásztázó géppuskák ellen. Nem tudtam, hogy az egyik tisztársam még él és sebesülten minden szót hall. Igen!... Ez baj volt! Öt órákor, amikor már hadászatiilag nem volt értelme az ellenállásnak, elrendeltem a visszavonulást. Az a tiszt, az ördög tudja, hogyan, visszamászott a francia állásokig és feljelentett. — felkacagott sikító hangon. — Ezért „gyávának“ mondott a haditörvényszék és megvonták két rangfokozatomat . . . Majd meglátják, ki a gyáva! . . .

Fécamp most már megértette. Nem bolond. Ez hiú. És a gyavaságát szeretné önmaga előtt túllicitálni. Az sodorta idáig.

Felállt, hogy elmenjen. Az undor folytogatta. Eszébe jutott Guillaume és Libourne, akik egy panaszhang nélkül tönkremennek a sivatagi beosztásban vagy a hajdan világfi Sirone lomposan, iszákosan betegen, de töretlen kötelességtudással és feltétlen hűséggel.

— Én, gyáva! . . . Ugy-e mulatságos? — És harsogva, kivörösödve, öklével a térképet csapkodta: — Majd ők meglátják, hogy ki a gyáva!! . . .

Fécamp nem bírt szólni.

— Nézze . . . — lihegett kissé csendesebben a tiszthelyettes. — A fejsérülésem most akadályoz. Szükségem lesz hát az olyan emberekre, mint amilyen maga.

— Re . . . rendelkezésére állok . . .

Alig tudta kimondani.

— Helyes. Jó ember vagyok, de az engedelmességet megkövetelem. Elmehe barátom . . . és gondoljon rá, hogy én mindenért megfizetek! A másik tisztet, aki élve menekült és feljelentett . . . Vigoinnak hívták . . .

— Az a tiszt . . . a . . . akit megöltem . . . ?

— Nem barátom. Azt én öltem meg, — felelte vigyorogva. — A mosókonyhából, ahonnan az a hülye Minikiew a bélyegei miatt lövöldözött Magiron feje mellé. Onnan puffantottam le, miután előző éjjel figyelmeztettem!

Kiszédelgett a folyosóra.

Most mit tegyen? . . . Ha szól a kapitánynak, akkor elárulja a bajtársait.

Az is bizonyos, hogy szörnyűség, ami történik! Arab kézre adni egy erődöt! Hazaárulás! . . .

Lenézett az udvarra. Nyugtalan zsongással, ide-oda jártak az örök, a rabok.

Bomlóban a fegyelem!

Eh! Jelentenie kell. Ez kétségtelen. Az őrszemélyzet körülbelül hatvan emberre apadt a tifuszbajárás miatt és az ötven fokos hőség amúgy is magas halandósága következtében. Mindenkit végsőkig elkésérett a víz-szűrő és a megfelelő utánpótlás hiánya a Szudán pokoli környezetében . . .

Bekopogott Gouillaumehoz.

— Igen, — mondta valaki tompán.

Gouillaume az ágyán feküdt.

Ugy, mint hónapok előtt. Feje alatt a két keze és egy fix pontot nézett.

Az akaraterő napi svédturnáját üzte. Sárga és sovány volt. Két szeme természetellenes csontfoglatat közepén düleddt, a belépő felé irányulva.

— Csak tessék, tessék. Hát mi van . . . jelentés??

— Igenis . . . A legénység körében tapasztaltam . . .

— Tapasztalat! — vágott közbe megvetően. — Empirizmus és gondolattartalom, a priori, a posteriori stb. Ezt én mind tudom. Ezen túl vagyok . . . — És türelmetlen legyintéssel folytatta. — Ezek mind közeljártak. Meg a jó öreg Bergson is . . . a multtal, ami hozzánkknött, mint a hajunk . . . Ezek csak súrolták a megoldást . . .

— A legénység körében olyan tünetek . . .

— Csak figyeljen barátom . . . Mert ez olyan meglepetés lesz egy nap . . . Most már kiforrott bennem, mint a csírázó mag: szép lassan és egészségesen: A vérség-determináció. Hatalmas! Nem érti? . . . Mi? — És mosolygott. Vastag ajkai széttorzultak valami félelmetes vidámságban. — Nézzen szét! Én itt jól kezdek . . . Filozófiával . . .

A 63-as csak most látta, hogy egy halom könyv áll a sarokban. Legalább ötven kötet. Spencer, Bergson, Planck, Darwin, Hégel, Bacon, össze-vissza mindenféle.

— Igen, barátom! — rikácsolta a halálfeje. — Ez a

Kant közeljárt . . . Mert a világ nem valóság . . . Nem! A mindenség egy idea! Ha én látom, akkor van!!... És ha én meghalok, azzal kihúnyt a világ a tudatomban, mint egy lámpa, ha eloltják! És nincsenek kategóriák. Meg őstények! . . . tessék tudomásul venni! . . . És segítsenek rajtam, mert elmúlik minden, ha én nem érzékelem . . . Az idea elhal a megszűnő tudattartalommal! . . . Ez az . . . Ez az . . . — zihálta.

— A légénység körében olyan az izgalom . . .

— Ostobaság! — jelzi fanyar türelmetlenséggel. — Izgalom, pszihozis, tömeg és egyén . . . Ezen én túl vagyok . . . Nekem jöhet Gustave Le Bon és Herbert Spencer . . . Szintézis. Nevetséges . . . Ez mind közeljár. De én megfejtettem!!... Szamárság a világot organizmushoz hasonlítani . . . Ez olyan, mintha a lóról képzelnék el . . . az összes állatot . . . Miért éppen a lóról? . . . Mert ő is állat? . . . Nevetséges! Ezt maga nem érti . . . De majd hanyatt esik egy napon . . . Ha egyszer előállok . . . Mert én rájöttem: az egyik testvér lerója a másikért a vér átöröklés atavizmusát . . . Ez olyan mint a váltókezesség: valakinek fizetni kell . . . Mert a mi apánk kártyás volt és mulatozós . . . És ezt öröklük . . . És én vállaltam . . . Jerome helyett . . . is . . . Csak így lehetett ő százados . . . Fizettem Evelynnel . . . Az egy berobbanás volt, ahogy jött . . . az életembe . . . És így Jerome felszabadult . . . Nem lett... kár . . . tyás . . . És én idekerültem helyette is . . . mint mondjuk egy tús . . .

Kifulladt. Fécamp vizet adott. Gouillaume a kezébe vette. De nem ivott belőle, csak fogta lihegve.

— Most . . . Jerome . . . aki ezt tudja . . . ha ezredes lesz eljön értem . . . Mert én vállaltam . . . a kártyás, mulatók ősök... véradósságát! Érti? És itt nem számít elmélet... itt azután eltörpül Spencer és... az öreg... Platon meg az ő Szokratesze is . . . mind . . . Ez a komoly valóság: elmélet a gyakorlatból . . . kérem . . . Ez az és . . .

Érzéketlen ujjai közül kiesett a pohár és eltört. Fécamp a szünetet arra használta fel, hogy kimenjen gyorsan. Ugyis hiába várna.

A folyosó végéről hallotta, hogy a hadnagy még mindig beszél.

Alkonyult és kongott az ürességtől az iroda, a lépcsőház, a napos szobája.

Hol vannak?

Az udvar telve emberrel. Az erőd közepén síkká döngölt agyagtérség . . . Készülődtek! Benézett a kapitány szobájába. Sirone az asztalánál ült és aludt, előtte egy boríték, úgylátszik, azt akarta továbbítani és közben álomba merült. Fécamp odalépett. Felkeltse? De közben egy pillantást vetett a borítékra . . .

És jeges zsibbadás szállt a sarkáig.

Mi ez?!

A borítékon ez állt:

Colette de Cheyne megbízásából jelentését a Titkos Szolgálathoz külön futárral kézbesítetem Bahr El Szudánból.

Sirone kapitány.

Zárt boríték volt! . . .

Egyik sarkában ez 90. C. d. C.

Szóval: Colette de Cheyne a 90-es számú szolgálati megbízott!

Most úgy érezte, hogy megőrült!

Hogy nevetni és ugrálni kell! Törni, zúzni, de állandóan kacagva . . . Torkában, szájszegletein már ott vibrált és ha kitör, akkor nem ura többé az idegeinek.

Összeszorított ököllel, mély lélekzettel lehúnyt szemmel áll, hogy leküzdje az ismeretlen félelmes belső ösztönzést . . .

Azután lábujhegyen kimegy. Így nem tudják meg, hogy itt járt. És ne tudják meg!

És . . . nem akar ember lenni tovább! Nem kell! Szív! érzés! emlék:

Minden . . . minden múljon el!

Szabadulni! Menekülni!

Rouen, akinek az életét megmentette!

És Colette, aki annyi finom szomorúságot, annyi gyengéd sugalmazást, el nem mondható érzéseknek, annyi könnyes pillantását komédiázta.

Nem kell! Ez mind Carew! Mind! Mind!

Egyenesen Berlachoz megy.

Felajánlja segítségét! Folyjon a vér, szóljon a fegyver, hulljon a könny!

Nem kell becsület, heroizmus, jónak lenni akkor is, ha nincs miért!!

És menni akart . . .

De a lába, mintha kőből volna. Csak állt . . . Csak vánszorgott Ó, jaj! De szörnyű!

Kétségbeesetten, sóhajtván dőlt az ajtófélfának.

Micsoda kinszenvedés: nem képes arra, hogy rossz legyen!

5.

Az erődben sok részeg katona volt. Az őrségen nyíltan pálinkát ittak, a szakaszvezető nyitott zubbonyban röhögött . . .

Magiron és többen a raktárban . . . összeállították a könnyű menetoszlop felszerelését Egyiptomig. Százhetven kilométer.

Gerard, a tüdőbajos építési vállalkozó, már alig lézengett, ronccsá fogyott. És iszonyú köhögés rázta.

— Gerard . . . — Fécamp megállította. — Tudja mi készül?

— Senki sem tudja a rabok közül. De mind azt mondják, hogy történni fog valami . . .

— És mit szól ehhez?

Göröcsösen köhögött. Véresík jelent meg a szájasarkában. Bágyadt mosollyal vállat vont.

— Ezt . . .

— Tudja . . . azért nem ilyen sivatag . . . az egész országot . . . És akárhogy is van most . . . Mi ide tartozunk . . . Komiszul bánnak velünk, de mi mégsem tehetjük, hogy ne legyünk franciák . . .

— Én sokat gondolkoztam ezen . . . Igaza van, azt hiszem.

Elakadt. Ültek csendben.

— Mondja Gerard van itt egy pár ember, akire számíthatunk? Aki elég bolond ahhoz, hogy élete kockáztatásával is védje a rabságát?

— Azt hiszem . . . akad . . .

— Ezeket gyűjtse a szivattyúhoz. Az örök nem fogják zavarni . . .

Mit akart? Maga sem tudta . . . Majd gondolkozik és valamit tesz . . . Visszament az irodába és leült. Csengetés. Felvette a telefont.

— Műszaki osztag Bekzat előtt, — jelentkezett egy hang. — Várjuk az utánpótlást.

— Halló! — kiáltja a 63-as. — Azonnal értesítsék a pelotont! Hátbatámadják őket! És . . .

Megszakadt a beszélgetés!

Nincs áram . . .

Sötétedett. Hirtelen, érezhetően, egyszerre alko-
nyult, mintha felleg érne a nap elé, pedig itt soha sincs
felleg, nincs eső . . .

Se tél, se nyár . . .

Csak száraz, forró kín . . .

Nyílt az ajtó a sötétben, de nem jött be senki.

— Ki az?! . . . — kérdezte Fécamp.

Semmi válasz. Ki lehet? . . .

Az ajtó csukódik.

Mintha mellbecsapták volna a férfit! Könnyű, fi-
nom szagot érez.

— Ki az?... — kérdezte újra, pedig jaj Istenem,
tudja jól . . .

Ellőtte áll a jószagú láthatatlan valaki.

— Colette . . . — hebegi ijedten.

Most mit tegyen? Finom érintés rezeg át a haján.

Colette megsímogatta.

— Mennyit szenved . . . maga . . .

Nem bírt szólni. Ez olyan valami iszonyúan elkép-
zelhetetlen . . . Colette . . . Ilyen komédiás!

— Tudok . . . mindent . . . — mondja. — Maga . . .
maga . . . a Szolgálatnak dolgozik!

Tisztán hallotta saját szívének sebes, hatalmas
dobbanásait.

— Igen, — felelte nyugodtan a leány. — Már elké-
szült a jelentésem.

Odament a páncélszekrényhez, kizárta és egy borí-
tékot vett elő. Az volt, ami a kapitány asztalán feküdt.
Feltépte és átadta a jelentését.

Fécamp az ablakhoz lépett. Elolvasta, gyorsan és
olyan izgatottan, hogy rezgett a papír az ujjai között:

*„Meggyőződésem, hogy Fécamp ügye mögött külö-
nös rejtély húzódik meg. Rouen kapitány úr csak azt
jelentette, hogy Fécamp bűnösségét nem érti. Szerintem
Fécamp ártatlan! Tisztességes, kitűnő katona, nagysze-
rű jellem. Sajnos megállapításomat kellően bizonyítani
nem tudom. De hogy Fécamp sohasem ölt és nem is volt
hazaáruló azt úgy hiszem, mint a bibliát.*

Bahr El Szudán.

193 . . . X. 2.

Colette de Cheyne,

I. S. 90/sz.”

Fécamp kezéből kihullott a papír.

Csak állt . . .

— Én, mint a szolgálat munkatársa kerültem össze Sirone kapitánnyal Rómában és a menyasszonya lettem. Az apám magasrangú katona és mikor véletlenül megoldottam egy kémkedési ügyet, nem ellenezte, hogy így szolgáljam Franciaországot. Rouen jelntése kíváncsivá tett. Kishíján azt mondta, hogy maga kitűnő katona... Így jöttem ide én, hiszen a vőlegényem aggasztó állapota jó alkalom volt. Nem hazudtam magának, csak elhallgattam, hogy a Szolgálat tagja vagyok.

Fogta a leány kezét . . . Olyan szívesen meghalt volna most ezért a nőért . . .

Colette egészen eléje lépett.

— Ki fog derülni az ártatlansága!

— Colette... miért... hiszi... miért van itt?

A leány keze az arcához ért.

— Szeretem magát.

Sötét volt. Már nem is látták egymást.

— Sirone?

— Igen. Tudom... — Búsan bólintott és a haja előre hullott kissé, hogy néhány szála surolta Fécamp száját, — Sirone felesége leszek . . . Ha valaha eljön innen. De maga az az ember . . . az egyetlen férfi, a világ minden férfija közül, akivel . . . boldog lennék . . .

Nyílt az ajtó. Hirtelen!

Bejött a kapitány. Csak a küszöbre.

— Hej! Fécamp . . . egyedül van?

Érezte a nő szívdobogását és a kapitány nehéz lihegését, a nyirkos, meleg sötétben. Rekedten felelt:

— Egyedül . . .

Szünet. Kis szuszogás. Ugy látszik a kapitány jobban lett és ivott is már . . .

— Hát akkor . . . izé . . . — kissé megtántorodik — hozza a hegedűjét, maga disznó . . .

— Igenis.

— Mulatunk. Érti?! . . .

Az ajtó becsukódik.

Egyedül maradtak . . . Egy puha női száj sóhajt, egészen az arca előtt.

Megcsókolták egymást . . .

A kapitány még nem tudta, hogy mi történik az erődben. Akkor ébredt álmából. Amikor Fécamp jött a hegedűvel nyugodtan állt, elgondolkozva.

Az asztalon férgek futkároztak. És légyfogó gyíkok megszámlálhatatlan sokasága iramlott szerte . . .

Az ajtón kövér patkányok baktattak ki és be. Valami röpdösött is időnként huhogva, a szeme előtt.

Most már tudta jól: ez Edgar Allan Poe hollója, aki mindenre így szól: **Never More.**

A delirium trémens sötét madara szálldossa körül. És Minkiew ezt régen tudja. Milyen is az a börtönszerű dühöngés, ami várja? Ami jön . . . Itt káprázik már a szeménél. Itt huhogja a fülébe: **Never More . . . Ez a holló! . . .**

— Azt játszd a bohémekből, amikor Mimi meghal.

— Igenis.

Azt játszotta. És a kapitány egy cigarettát sodort. Már nem törődött az ujjai között életrekelt dohányszálakkal. Tudja jól: Vizió!

Szép dal . . . Lehúnyta a szemét. Hallgatta a hegedűt.

Azután hirtelen felemelkedett:

— Hol van Colette? — kérdezte és keményen a fegyverre nézett.

Fécamp csodálkozva állt.

A kapitány megkereste a lovagló botot és rezgette a végét. Figyelte ezt a bőrdarabot.

Már az első naptól kezdve gyanús volt . . .

— Neked tudni kell, — kezdte újra — az imént beszéltél vele a szobában. Éreztem a parfümjét és hallottam a lélekzetvételét . . .

A 63-as állt. A kapitány közben arra gondolt, hogy Róma szökőkútjaiból e pillanatban ép úgy elővillog a víz, mint régen, amikor ő ott járt. Ez furesza.

— Nézd te . . . én nem értem ezt . . . — folytatta nehezen és a pálcát rezgettette. — Egy bizonyos: te nem vagy gyilkos és nem vagy hazaáruló . . . Igen . . . Ez tény . . . Ez így van . . . Colette jelentése . . . igenis . . . korrekt . . . No, de akkor, hogy van az, hogy te ismered a táska rejtékét, mi? . . .

A 63-as hallgatott.

— Hogy vagyunk ezzel a mult éjjel bemondott jegyzőkönyvvvel itten, amiben azt állítod, hogy a velem való iszogatás késztetett vallomásra? . . . Mi? He?...

A kapitány nagyot fújt és néhány lépést tett. Nem fontos e percben, amit beszél. Az sem, amit lát. Patkányok. Az egyik légyfogó gyík egész zöld és kis szárnya lett. Ez rendben van. Ide alakult.

De a Piazza Barberinin egy gombán ott térdel az a szobor és mellén, ahogy iszik, a magasraemelt tüllökből, ragyogva patazkik a víz, *most is*, amiközben ő itt meggebed!

És ez egészen furesa! Félelmetes . . . Mert bizonyos, hogy így van! Most! E percben is! És a Scala Di Spagna toronyirányt vonuló fokain, gyermekek és asszonyok közlekednek, tarka virágokkal telt kosarat hozdanak a fejük telején, mert a Scala Di Spagna csupa virág . . . Én Istenem! Mennyi virág! . . .

És talán harangoznak is éppen. Éppen *most*! E pillanatban, amikor Bahr El Szudánban ez az iroda olyan bűdös, forró és közönséges.

És ő itt van.

Never more!...

. . . Ezt gondolta, miközben komolyan rázogatta a botot és jelenlétével kényszerű junktimban úgy tett, mintha valami köze lenne önmagához.

Pedig jól tudta, hogy élete kiterítve fekszik a *Villa D'Este* ciprusai között, a roppant parkban, ahol lótu-szok hevernek a tavon, vagy az is lehet, hogy Róma szökőkútjainál marad örökre halva és talán éppen Rut-telli bájos bronz angyalai gyászolják, de azért e pillanatban is csillognak a fröcskölő víztől. Ez iszonyúan furesa érzés a bronzangyalokkal, amelyek mintha szállnának a Termininél, hol ő *most* már nem fog megérkezni soha, soha . . . Óh Istenem!

Never more!...

— Nahát, — mondta rekedten. — Engem nem érdek a titkod, Vallottál. Jó! De miért éppen nekem?? Erről én teveled nem beszélek. — Leült lihegve és jobbra-balra csapott a botjával, azonban a nyüzsgő, undok egerek és siklók, alig rebbentek... De hiszen nincs sikló és Rómából csak a harangzúgás zeng-bong szüntelen itt a fülében. No jó... — Hát én azért mégis válaszo-

lok: Figyelj te, te kém... te... te... te prófétaéletű gyilkos, te áll, hazug. Ezt hallgasd meg . . . — És felolvasta a vallomást, amelyben Fécamp elmondta, hogy hol a táská... — Most én ezzel a kísérő szöveggel továbbítom, figyelj: „*E vallomást Gouillaume főhadnagy eljárása következtében sikerült Fécampból kivenni. Kérem nevezett áthelyezését és kérem, hogy engem, mint az erőd parancsnokát, szolgálati helyemen továbbra megerősítsenek*“ . . . He?! Ehhez mit szólsz?!!

Fécamp döbbsen állt.

— Ez a válaszom arra, amiről mi nem beszélhetünk egymással. — És amikor látta, hogy a 63-as beszélni akar, rászólt keményen: — Hátra arc! Indulj!

. . . Egyedül maradt. Önkéntelenül a pisztolyához nyúlt, de eszébe jutott, hogy nincs töltve. Azért mégis kihúzta, lassan.

Mintha nehezebb lenne! Megnézte a fegyver dobját... Töltve van! Ligert elfelejtette volna? . . . Illetve viszsztatette a töltényeket? . . . Miért? . . .

— Ligert!

A kiáltás hosszan visszhangozva zengett az elhagyatott irodában, de senki sem felelt. Végigsietett a folyosón.

— Ligert!

Az irattárból jött az írnök, tollal és kenyérrel a kezében.

— Miért van maga az irattárban?

— Konyhaelszámolást készíték . . . Hikk!

Ez megint csuklik! Rémes . . .

— Miért tett golyót ma a pisztolyomba?

— Mert lázadáskor szükség lehet rá.

— Mi? . . . Hol van . . . lázadás . . .

— Itt, az erődben. Este nyolc negyvenötör kezdődött.

— Ez . . . biztos?!

— Nem biztos, mert ma életbelép a nyári időszámítás. Így az is lehet, hogy hét negyvenötör . . .

Zavaros hangokat hallott lentről.

Sirone az ablakhoz lépett. Éppen öszvéreket vezettek ki fáklyafénynél. Zajongtak, összevisszaság volt...

A kapitány, nyugodt, tempós léptekkel visszament az irodába. Derekára csatolta a kardját, feltette a sapkáját és kissé oldalt húzta a válszíjjal megerősített bőrtököket, amiben a pisztolyt hordta. Még a tükörbe is vetett

egy pillantást, hogy előírásszerű-e a külseje, mivel jól tudta, hogy meghalni megy. Gondosan rekonstruálta egykori tiszti karakterét, mely e katlanban céljavesztett szolgálattól régi fényét elveszítette.

Végig siet az irodákon, mindenhol villanyt gyűjt. Senki . . . Gouillaume szobájából női hang hallatszik.

— Hagyjon beszélni! — kiáltja Colette. — Értse meg Gouillaume . . .

— Ez mind . . . lényegtelen . . . — recitálja közben a főhadnagy. — Az én Jerome bátyám . . . tartozik az eugenikai kezességem . . . vérátvállalási szenvedés-változat . . . mint mondjuk ha én . . .

Sirone keményet kopog, belép és nyomban vezényel.

— Gouillaume főhadnagy! A mois!

Colette döbbenten látja a vérré, hússá vált fegyverem csodáját: amint ez a meredek, roppant homlokú halálfej hátrarebbsenve felfigyel a kapitányra. Azután egy ugrás . . . egy dobbanás . . . És ott áll Sirone előtt.

A széteső szellem hiányos működésével talán nem is lett tudatossá, talán csak a háborútjárt, igazi katona legszentebb szubordinációjának beidegződése, amely két örök ösztönzőjétől életrekelt:

Veszély és parancs! Ettől, ha nem áll keményen talpra, akkor meghalt a katona!

— Öt perc múlva parancsrakészen, az irodában jelentkezik és átveszi a szolgálatot! A helyőrség fellázadt! Helyt kell állnunk! Rompez!

És kimegy Colettel, Libournehoz.

— August . . . — mondja halkan a leány, — nekem most mondani kell valamit . . .

— Mindent tudok. Beszélni nem lehet erről. Maga rendes lány Colette. Tisztelem és szeretem.

Kezet csókolt. Közben arra gondolt, hogy Róma és Nápoly között most narancsok között, dalolja egy ütemű melódiáját a gyorsvonalat.

Never more! . . .

Libournének jó napja van. Nyugodt. Csak ne lenne ilyen dermedt az arcbőre, Kölelkű. Ezt gondolja a kapitány és hallja a gyorsvonal dalát.

— Adjudant Libourne!

— Oui mon Capitain!

— Öt perc múlva parancsáért jelentkezik az iro-

dában. Az erőd tisztjei átveszik a szolgálatot. Fellázadt a helyőrség. Rompez!

Colette ámultan látja az egyre fényesedő csodáját, kötelességben megkovácsolódott, elhomályosuló lelkeknek.

Gouillaume jelentkezik!

Amikor tisztelegve, terpesztett lábán dobbant, ketten is elkapják, mert alig bír megállni.

De tiszteleg!

Azután jön Libourne. A két tiszt előírászerűen felöltözött és szolgálatbalép!

Sárgán, ernyedten, de a helyükön . . .

A kapitány rázárja Colettere az iroda ajtót és elindul a tisztjeivel: három kísértet, némán, szabályos léptekkel.

A kapuban a káplár pipázik egy padon.

— Tiguer! . . . Maga lázadó?

— Nem kapitány úr. Én dohányzom, — de máris elteszi a pipát . . . — Már nem aktuális.

— Őrségre rendelem az iroda ajtajához. Egy hölgy van ott bezárva.

— Kapitány úr bezárta?

— Igen.

— Szerintem, — mondja vigyázban Tiguer. — A hölgy nem hibás. Aligha vehette rá zendülésre a pelotont.

— A hölgyet védelemben részesítem!

Tovább mennek . . . Kiáltozás; énekhangok, ordítás, csörgés . . .

Az udvar közepén Berlae áll bekötött fejjel és Magiron. Összeállítják a menetoszlop felszerelését. Lárma, készülődés! . . . Néhány részeg . . .

— Ti maradjatok hátra, — mondja Sirone és kilép a világosságba. — Sergeante Magiron! — kiáltja élesen. — Ez az éjszakai kivonulás nem volt benne a napi-parancsban!

— Megyünk mon Capitaine! — nevet az őrmester. — Ez a Szudán egy pokol! Elég volt.

— Sergeante! — kiáltja ismét Sirone. — Megparancsolom, hogy vezesse hálóhelyére a legénységet! Szereljenek le minden öszvért!

— Ugyan, kapitány úr! Ezt nem mondja komolyan!

Kétség, habozás nincs: „*Aki megtagadja az engedelmességet, azt helyben és nyomban, lelőni az arcronal színe előtt.*“ Ezt előírja a szolgálati szabályzat.

A kapitány a táskájára csap! . . . Egy mozdulat . . . A pisztoly kint van . . . Lövés!

Magiron holtan felbukik.

— Berlae! — süvölti a kapitány és egy fejjel magasabbnak látszik. — Intézkedjék, hogy az öszvérek leszerelve, az istállóba kerüljenek.

Oldalról közelednek a kapitányhoz, ketten is. Ez erőt ad a tiszthelyettesnek.

— Kapitány úr! — mondja. — Felláztunk! Atvettem a parancsnokságot és . . .

A kapitány karját lefogják . . . Valahonnan, ponyolájában, kivont karddal előrerohan Minkiew, de fejbeütik, hogy összerogy.

Ekkor lövés dörren és Berlae felbukik, holtan.

Gouillaume áll ott és Grisonhoz fordul füstölgő revolverrel. Elkínzott rekedt hangja, tompán, de határozottan vezényel:

— Szakaszevezető! Intézkedjék, hogy leszereljék az öszvéreket . . .

Mi van a többivel? Egy sortűz és végezhetnének a felettesekkel. De csak állnak és képtelenek rá, hogy Sironet, vagy a másik két tisztet lelőjjék.

És most Jázon szakaszevezető harsány kommandója hallatszik:

— Á terrel!

Ott áll egy lángszóróval, mellette félkaréjban Fécamp Gerard és még vagy tíz katona, rab, felfegyverezve, lövésre készen.

— Mindenki tegye le a fegyvert és menjen a barakba! — kiáltja a szakaszevezető. És tíz perc múlva jelenti: — A lázadást elfojtottam, mon capitain. Előbb nem tehettem semmit, de most egyszersak szerzett megbízható, felfegyverzett embereket ez az áruló.

És Fécamp mutatót.

Sirone kapitány bólintott. Azután elindult a szedeződködő Minkiew felé. De hirtelen visszafordul:

— Jázon szakaszevezető! A 63-as nem áruló. Ezt jegyezd meg . . . Fécamp! Á moi!

És kezét fogott vele!

HUSZADIK FEJEZET.

1.

Komoly lázadó alig volt ezek között. Az altisztek csak kényszerből álltak Magiron és Berlac mellé. A légionáriusok és a rabok könnyen hajlottak erre is arra is, ha cselekvésre adódott lehetőség. Bűnös nincs! Berlac és Magiron parancsát követni kellett a többinek. Felsőbb utasításra cselekedtek. Grison káplár az egyetlen, akit megvasálnak. Gouillaume bizonytalanul ténferegve, de körüljár tízpenrcenként egy őrzéssel. Libourne merev arccal, de parancsa szerint kivont pisztolyával a vízesap mellett áll.

Előszörban visszavezetik az öszvéreket. Tiguerre átveszi az őrség feletti parancsot. Sirone az udvar közepén áll. Nem szól.

Minkiew magához tér és vízes zsebkendőt szorít a fejére. Odamegy a két mozdulatlan testhez. Felhúzza a szemhéjját Magironnak és Berlacnak.

— Fini . . .

Mindössze ennyit mond, de jobbra és balra csavarja a nyakát, majd lehúnyt szemmel, görcsösen szétterpeszti az ujjait és ez csak egy csuklástól mulik el.

Fél óra mindössze és Sirone megkönnyebbülten átadja a szolgálatot Jázon szakaszvezetőnek, azután viszatér az épületbe, két tisztjével.

És masiroznak hárman a folyosón. Az irattárból éppen kilépett Ligert és kenyeret rágott.

— Kész a konyhaív! — jelentette boldogan és csuklott. — Most átállítom hatvan perccel az órákat, mert kezdődik a nyári időszámítás . . .

2.

— Ligert! Tudod te, hogy hol van Róma?

— Hogyne! Külföldön . . . Egy rokonom mesélte, hogy nagy város.

A kapitány ivott és nem szólt.

— Székesegyház van benne, — jegyezte meg szerényen Ligert és amíg a kapitány elfordult, hirtelen

nyelt egyet, de olyan köhögési roham fogta el, hogy mindenfelé kenyér eső permetezett.

Minkiew jött. Pongyolájában, priznicbe tekert fejével. Olyan volt, mint egy mesebeli szultána, kinek ál-mában kis bajuszkája lett, valami átok következtében.

— Ligert, maga is részt vett a zendülésben? — kérdezte szemrehányóan az orvos.

— Én nem szoktam, — felelte indignálódva az ír-nok. — Hét zendülést értem meg tizenkét év alatt, de egyben sem vettem részt. Tudom, hogy mi az illem.

— Ha így áll a dolog menj a fenébe, — szólt a ka-pitány és járkálni kezdett és csak most gondolt rá, hogy kigombolja a zubbonyát.

— Te! — mondta Minkiew miután az íróasztalra ült és leejtette egyik papucsát. — Voltaképpen ezt a Fécampot ki kellene tüntetni, Mert ez a hisztérikus söp-redék elbánt volna velünk, ha a 63-as nem szervez ide-jében egy különítményt.

— Az államhű foglyok feltétlen jutalomban része-sülnek, — felelte idegesen a kapitány.

— De ez a Fécamp . . .

— Ez a Fécamp az idegeimre megy! — kiáltotta.

Minkiew elővette órazsebéből a szelencét és egy erős cukrot evett.

Colette kimerülten, hunyodó szemmel szintén ide-jött.

— Akar brómot? — kérdezte — Minkiew.

— Nem . . . köszönöm.

Egy ócska ripsz karosszékbe ült. Megsimította hom-lokát. Felnézett. Ujra lehajtotta a fejét. A kapitány jár-kált és időnként oldaltpillantott a leányra.

Colette szeretett volna kérdezni valamit. Ez nyil-vánvaló volt.

Minkiew szabályos körbe mozgatta csücsörített aj-kait és a balszemét lehúnyta közben sűrűn.

Azután egy aprót hördült.

Sirone megállt. Colettel farkasszemet néztek.

— Ligert . . . — kiáltotta a kapitány.

Jött az ír-nok:

— A 63-as kihallgatásra!

Az ír-nok rohant.

— Róla akart kérdezősködni, nem?

Egyenesen Colettenek szegezte a kérdést.

— Igen.

— Te, — kezdte Minkiew. — Mi lesz ezekkel Bekzat völgyében? Fécamp szerint hátba kapják őket.

— Segítséget viszek innen.

— Öngyilkosság!

— Kötelesség . . .

— Kérem August . . . — kezdte a leány, de a kapitány félbeszakította.

— Ez katonák dolga.

Minkiew harangozott a lábával.

— Ez a Fécamp, — szólt váratlanul, — ártatlan Villiers meggyilkolásában.

— Honnan tudod, hiszen bevallotta a táska rejtekét, — felelte Sirone.

Minkiew vállat vont és nem szólt többet.

— Azért vallotta be, hogy én megszabaduljak, — folytatta agresszíven a kapitány.

Colette most felnézett rá. De ő sem szólt.

— Nagyszerű, — örvendezett az orvos. — Haza méész!

— Csak nem képzeled, hogy elfogadom?

— De miért?! — kérdezte izgatottan Colette.

— Ez furcsa! — folytatta a kapitány, mintha nem hallotta volna. — Tudja a táska rejtekét és mégis ártatlan. Rouen bizonyíték nélkül hitte, Colette bizonyíték nélkül hiszi . . . És most engem is megfertőzött az ártatlansága, sőt téged is Minkiew!

— Az a jó, hogy nekünk nem kell elkülönítő barakról gondoskodni.

Ligert jött.

— A 63-as fogoly nem jöhet kihallgatásra.

— Beteg?

— Nem. Nyári időszámítás szerint 10.30-kor egy különítménnyel lefegyverezte a repülőtér őrségét és teljes menetfelszereléssel elmasiroztak. Mit hozzak vacsorára?

— Fécamp nem lehet lázadó! — kiáltotta Colette. És Sirone nagyon sápadt volt.

— Elmehepsz!

Ligert kiment. Colette és a kapitány farkasszemet néztek. Feszültség ült a szobán.

— Biz . . . tos, hogy ártatlan? — kérdezte Minkiew

egy dadogással és a fejét úgy emelgette, mint aki szeretné a nyakát meghosszabbítani néhány centivel.

— Biztos! — kiáltotta Colette.

— Itt a beismerő vallomása, — szólt a kapitány és felhúzta a vállát magasra.

— Mutasd . . . — kérte az orvos. Sirone kihúzta a fiókot. Azután ijedten felnézett.

Egészen fehér volt.

— Mi az?! kérdezte szorongva Colette.

— A . . . jegyzőkönyv . . . eltűnt!

Dermedten összenéztek.

— Nem ő lopta el! — kiáltott élesen és sírós, reszkető hangon Colette.

— De kérem . . . — töprengett a kapitány. — Járhatott itt, a 63-ason kívül más?

— Hát persze! — rikoltotta valaki és a szekrényből, nyílt esernyőjét a feje fölé tartva, kilépett Madame Alfred. — Jó estét kisfiúk! Na, mi van?! . . .

3.

A második zászlóalj ott állt beszorítva Bekzat völgyébe. Két napja tartották magukat a túlerővel szemben.

— Nyugalom gyerekek, — mondta a hadnagy. — A tartalék közel van! Felmorzsoljuk a gazembereket.

— Negyedére szállítottam a vízadagot, mon Lieutenant, — mondta az őrmester.

— Atkozottul kevés, — említette egy vén baka.

— Majd neked külön futár hoz vörösbort! — rivalrá a hadnagy. Később, amikor a tisztet találhat éri és az öreg légionárius kulacsából minden vizet a sebre szorít egy kendővel, megjegyzi a hadnagy mosolyogva:

— Így . . . aztán gyorsan fogy a víz . . . Te!

— Majd hoz a futár . . . De ha beszél, akkor nem garantálok.

Azután ráborul szépen a hadnagyra és nem kell már neki többé víz. Eltalálták.

Az őrmester vezénnyel. Fene mód lődöznek és jön a rádiós. No ezt elvihette volna az ördög.

— Az erőd értesít . . . Árulás volt Bahr El

Szudánnál. A tartalék késik . . . Bagara portyázók jönnek a hátunkba.

No ez kész. Mehetnek mind. Azért új állást kell felvenni, hogy hátul védve legyenek.

— Fiúk! Két gépfegyver fészket ott a völgy túlsó oldalán . . . Itt a dombnál fedezitek két golyószóróval a visszavonulást . . . Mindenki utánam! Ott a két homok dombhoz . . . Ne törődj semmivel, csak rohanj . . .

Futnak. Iszonyúan záporoz rájuk a golyó.

De a többség eléri a dombot! És a két géppuska állás elnémíthatatlan.

— No, ez nem tart soká, — mondja az őryezető.

— Legalább nem késől el a pokolban. Fiúk akinél van dohány az szíjjon nyugodtan. Én már nem sokat mérgelődök veletek . . .

Gyászos kedvében felkavarja a laza homokot egy kis hirtelen jött szél.

— Hej sergeant! Odanézzen!! — rikoltja egy rekedt, mély hang.

A tüzelés is elnémul, olyan döbbenetes . . .

. . . Az alkonyodó sivatag ibolyaszínű porfátylain keresztül látszott, hogy jön vallami . . . Ott közeleg a végveszély .

A jelzett portyázók! A sok veszett bagara élhük nyargal . . . A szél zúg és zörög, portölcsérekét vonszolva, a rótszínű, dagadt nap utolsó lobbanásával szét terül a homokhalmokon . . .

Azután elül a szél, a porfüggöny lehull a közeledők elől, amikor már csak kétszáz lépésre vannak . . .

Rémült kiáltással hátrálnak a bennszülöttek . . . De a katonák is eltakarják az arcukat.

Uram ne hagyj el!

Szabályszerűen beöltözött és felfegyverzett hullák elképzелhetetlen látványa.

A Csontbrigád! . . .

Lázálomszerű! A sírból érkező halott gránátosok, egyetlen előírászerű menetszlopban . . . Hamisan, recsegve rivalg a kürt . . . Pusztá szemgödörrel néző, koponyák arcvonala . . .

Most villan egy kard . . . Gyerekes, artikulátlan vonítás:

— En joue!

Szabályszerű „súlyba“.

És sortűz! . . . És még egy!

Azután erőtlen, de halható recsegéssel „rohamra” fúj a trombita és szuronytszegezve fut a Csontribrigád...

Rémületes látvány . . . Szinte sikoltva, egyetlen lövés nélkül elrohan a tájról mind a bennszülött . . .

Mire feljön az este vége a harcnak. A Csontribrigád győzött. Amikor az őrmester elindult feléjük, sikoltó-rekedt hang kiáltott rá:

— Ne jöjjön ide senki! . . .

És nem is ment oda senki.

A katonák dermedten, babonás, szorongó döbbenetben nézték, amint száz lépésre tőlük tábornokot gyújt a Csontribrigád.

Oszlásnak indult, régi tetemek ültek némán a tűz körül, de nem néztek, nem láttak és nem álmodtak többé semmit a táncoló láng szuggesztiójában.

És nem is jajgattak . . .

HUSZONEGYEDIK FEJEZET.

1.

Hogy került harcba a Csontribrigád? Így történt:

Fécamp az írrok szobájába ment.

— Ligert!

— Mi van? . . .

— Intézkedett valaki, hogy Bekzat Völgyében mi legyen az elvágott osztaggal?

— Nincs tudomásom kérem. A lázadás nekem nem munkaköröm. De maga csinálta a mosoda ívet és itt sem szerepel két csikos húzat. Tiguerre reggel óta keresi.

— Hülye!

— Az talán nem, de kicsit nehéz a felfogása.

A 63-as lement az udvarra, ahol Jázon szakaszvezető intézkedett és időnként minden erejét megfeszítve Gouillaume körüljárt négy fegyveressel, a posztokat ellenőrizni.

. . . Mert Gouillaume hídfőállásban is tartotta magát és oldalról fröcskölték a géppuskák, hogy a legjobb bajtársak hulláival fedezték magukat . . .

. . . Azért Jázon szakaszvezető nem mozdul nyolc emberével az udvar közepéről.

— Szakaszvezető . . . — Fécamp állt mellette.
 — Nos? . . .
 — Bízok bennem?
 — Hogy a fenébe ne! Maga derék fickó! Azt a ha-
 zaárulást nem hiszem!

Egy újabb fertőzött!

Az igazság ragálya Fécampban elsőrangú bacilus-
 gazdát talált.

— Bízson rám fegyvereket szakaszvezető úr. A ka-
 pitány a létszám felével akar a Bekzat Völgyébe segít-
 séget vinni. Ez öngyilkosság.

— Az.

— Felfegyverzem a Csontbrigádöt.

— Mi?!

— Három napig tart, amíg ideér a segítség. Addig
 csak úgy tarthatjuk az erődöt, ha a bekzati osztaggal
 egyesülünk.

Jázon szakaszvezető megvakarta a fejét, mivel
 régi katoná volt és tudta jól: szent igaz, amit Fécamp
 mond. Dehát a kapitány, amilyen gondolkozású,
 nem is tehet mást, megkísérli a Bekzatiak felsza-
 badítását; akár húsz emberrel is. Ez meg öngyilkosság.
 De az olyan ember, hogy megy.

— Idefigyeljen, — felelte felvonva a két vállát. —
 Én szakaszvezető létemre ilyesmihez engedélyt nem ad-
 hatok. De majd lecsukom a szememet, ezt megígérem...
 Mert maga eddig is jól csinálta, amit csinált.

. . . A Kor, összesen kilenc ember, a barlangban, a
 hosszú fapadon ült. Ülve aludtak. Maguk sem tudták
 miért. Így lett, hát maradt is, mert mindennek marad-
 ni köll, ami lett. Addig, amíg lehet. Ez a biztonság.

Nagy robajra riadtak álmukból. Váratlanul ledőlt
 az Ajtó Amelyik Nem Nyílik Sehová!

— Mi az?!!

— Az ajtó dőlt le . . .

— Én vagyok itt! Az Ököl Aki A Hírt Viszi!

Hökkenen nézték.

— A . . . Koldus . . . Akinek Ökle Van! . . . — súgta
 az egyik, mert titokban mégis így nevezték . . .

— Ököl . . . Aki A Hírt Hozza! . . . — szólt tiszte-
 lettel Akinek Táskája Volt. A barlang egy odván ke-
 resztül bevilágított a Hold.

És Fécamp ekkor előhúzott egy szép fényes réztrombitát.

— Elhozta! . . . — súgta döbbenten Az Örvezető Akinek Szíjja Van és A Kétfogú nagyot kiáltott:

— Hé! Akinek Lámpása Van!

— Mit akarsz . . . — hangzott a világtalan basszusa és valahol a barlang sötét mélyén megcsördültek foglyul ejtett kövei.

— Te! . . . Itt Az Ököl Aki A Hírt Vitte! Tudod, hogy mit hozott?!

— A Kürt van vele . . . — dörmögte és ismét megcsördültek a lámpában raboskodó kavicsok.

Izgatottak voltak. Volpi ott aludt a barlang közelében és Dugó is, (A Kürtös Akinek Barátja Volt.) Ezek bejöttek most.

— Elvittem a Hírt — szólt a 63-as — és elhoztam a választ.

— A választ . . . Elhozta . . . — mozgolódtak.

Felvillanyozta őket, hogy alkalmazhatják az emberi szót, *okkal*.

— A Kornak megmondom és a többiek is hadd tudják. A válasz ez: Embernek lenni nagy betegség és gyógyíthatatlan. De a hiéna megdöglik és az ember az meghal! Ez a különbség. De ezt hinni kell, akkor jó a halál és az élet is esetleg.

— A Csontbrigád ártatlan, — szólt valaki a sötétben és kavicsok zörrentek.

— Nem! — vágott végig egy éles tagadással Fécamp, szinte valósággal a húsuokra.

— Láttad Az Írást Ami Nincs! . . . Ártatlan!

És oda állt eléje Volpi Aki Már Nem Dorong:

— Miben bűnös a Brigád?! . . . Mi?

— Abban, hogy nem tudta az igazságát! Hogy kétkedett a hazugságban! — És élesen kiáltott. — Aki nem hiszi, hogy ártatlan annak nincs igaza!

— Minek jöttél akkor?!!

— Elhoztam nektek Az Igazságot Ami Rézből van. . . . És odaadta Dugónak a szép, sárga, új trombitát. Ez remegő kézzel fogta és sebesen lélezgett. Azután valami buta vigyorral jobbra-balra forgatta a fejét.

— A kürt . . . — mondta ámultan és lelkendezve.

— Oh Istenem . . . ! A kürt . . . !

És símogatta és jól hallatszott, amint egy köny-

nye (nagy, régi könny) koppanva hullott a fényes rézre és még egy . . . még egy és sok könny kopogott a szép, új trombitán, mintegy bebocsájtást kérve a múlt lezárt ajtajától.. És zokogva, rázódó mellkassal, újra megsimogatta. — Én . . . Istenem . . . a Kürt . . . — motyogta ijedten, csodálkozva és nem bírt betelni, sírással, babrálással, simogatással.

— Elhozta, — mormogták többen is nagy tisztelettel.

— Itt Az Igazság Ami Rézből Van . . . — súgták izgatottan, összeröffenve . . . és csörgött a kavics sürűn, reszkető ritmussal és a 63-as vezényelt.

— Dugó! Akinek Barátja Van! Fújd meg a kürtöt! A Csontbrigád ébredjen!

Riadó a Pokol Tetőn!

..Fehéren izzó jégfény alatt, mint elhagyott csatatér rongyai, aludtak szanaszét nyitott szájjal, amikor felcsikordult, egy zokogásban rázódó tüdő ütemére, a kürt, fülsértően, szaggatottan és a holdfénybedermedt, heverő körvonallak bomlásával, egyszercsak nyüzsgésbe éledt a tető.

. . . És imbolyogva, lelkendezve, bukdácsolva elindulnak mindenfelől egy irányba . . . !

— A kürt! . . . Ez riadó . . . A csákányokhoz . . . !

— Nem lesz munka, hisz éjjel van...! Fegyverbe...!

— Nincs fegyver...!

Összevissza kiáltoznak, elfulladtan, lázban, csodát sejtve.

— Riadó! Riadó! . . . Hahóó!

Ez nem volt hasonlatos a jajgatásukhoz, tűznézésükhöz, ez a pánik a sikoltó *alarmtől*, ami éjjel recscesent fel, azt jelentette, hogy kezdődik valami, vagy bevégeződik most, amikor meddő, halott álmukból, először riadnak trombita hangjára, az ítéletük napja óta.

A rémült boldogság, kétfelé feszült, kibírhatatlan lelkiállapotában botladoztak a fényes plató ama pontja felé, hol szigorú égbenyuló, dermedt kövek alján, ázott arccal trombitált egy rongycafataiban, csontvázzá vedlett kürtös, glédában, balkéz a láthatatlan zsinoron és mellette . . . igen . . . valamennyien felismerik! . . . Aki A Hírt Viszi! Tehát A Válasz Hirdetője! . . . Aki Kürttel Jött! . . . Egy Gabriel, tépett zubbonyban, keményen, de az ártatlanul megszenvedett Em-

ber acélos jóságával, a reménytelen sorsban is átvállalt erkölcsi tartalom önbizalmával, az élet céljában egy percre nem rendült, misztikus hitt szigorától elszántan, nyomorultak élére parancsoltan, mert vele Az Igazság Ami Rézből Van!

És mégis több, mint az arany . . .

A Kürt!

Mert vele a megoldás, amiért érdemes volt szenvedni, tűrni, elbukni: A könny, a Kő, a Semmi és a Nincs helyett . . . A Cél!

Eljött közékük egy kürttel és olyan hallált hozott, amiért érdemes volt élni.

Akárhogy is!

. . . És Dugó szeméből bőven ömlött a könny és trombitájából az érdes melódia.

„Aux armes! . . . Aux armes! . . .“

Fécamp karja, mint szélmalomszárny, nagyívű körforgással csendet int. Nincs hang és senki sem mozdul.

— Csontribrigád! — kiáltja élesen, szigorúan. — Oda lent a rabok puskát kaptak és az őrséggel együtt védik az erődöt. Ez itt a Szudán és rossz hely nagyon és szenvednek. De nincs más nekik, mint az erőd, hát megvédik, mert az övék!

— Azt védik . . . ! A rabok is védik.

— A rabságukat . . . !

— A mi földünk ez a tető! — harsogta Fécamp. — És itt szenvedünk! Mi megvédjük a szenvedésünket! Mert az a miénk!

Alltak. Hogy minek szenvedni egyáltalán, ez Bahr El Szudánban nem volt értelmes kérdés.

— Az arabok jönnek, hogy más kint hozzanak! De mi franciák vagyunk és franciául akarunk szenvedni! Mert máskép nem tudunk és mert ez a szenvedés nagyon jó!

— Ez jó szenvedés, — mondta a Vörös Akinek Tás-kája Volt és megcsörrentek az idő bádogbörtönében raboskodó kavicsok is.

— Eddig rátok nem volt szükség! Most azt üzeni Franciaország, hogy harcolni kell! Felveszíték hát a fegyvert és a szuronyt, hogy harcoljatok! . . .

Nagy zúgás támadt.

— Parancsunk jött, hogy Bekzat völgyében felszabadítsunk egy pelotont és helyreállítsuk az összeköttetést az ezreddel.

— És aztán? . . . — kérdezte Akinek Pálcája Lett és a Vörös Akinek Táskája Volt szintén odafurakodott a válaszáért.

— Aztán visszajövünk A Csákányhoz Ami A Miénk! — felelte Fécamp keményen, mintha bárdal csapta volna le a kérdés fejét.

— Indulás! — vezényelt Az Örvezető Akinek Szíjja Van.

Fécamp oda állt a felvonóhoz. És szép sorban beszálltak. Volpi Aki A Dorong Volt, A Kétfogú Akinek Kalapja Van és Figaró A Kés. Azután a többi is mind . . . A felvonó bűgött, alászállt, feljött . . . És oda-lent Gerard osztogatta a holmikat. Az Örvezető Akinek Szíjja Van felsorakoztatta a menetoszlopot.

Már csak egy ember volt, de ezt Fécamp visszatolta.

— Maradj . . . Terád nem vonatkozik a parancs.

— Én megyek a többivel! Harcolni fogok!

És beszállt a felvonóba. A Vak Akinek Lámpása Volt!

. . . A Pokol Tető magányos síkján, mint alvadt jégta-karó, megtörten sugárzott a lekúszó Hold kihunyó fénye . . .

Síma és szabályos volt az elhagyatott tönk, mint egy roppant fehér sírkő.

A sivatag felett szétterülő nap, első, szelíd sugárnyalábjai e különös csapatra hullottak, megbékélten. A Csontribrigád kettős rendjei, fedezve, egyenletesen, némán, teljes felszereléssel, szorosan csatlakozva, erőltetett, de szabályos meneteléssel vonultak a Szudánban...

2.

A Bagaráknak, akik Berlac árulására számítottak, kemény fogadtatásban volt részüik. A kis létszámú helyőrség, a falak mögött keményen állta a küzdelmet.

Libourne főhadnagy féjlövessel lefordult a bástyáról. A kapitány vállát érte találat, de a golyó surolta a tüdejét is. Alkonytájt a reménytelennek látszó harcot

eldöntötte a Bekzat felől beérkező peloton és a Csontbrigád.

Duron marsall két nap múltán teljes rendben találta a támaszpontot, miután egy század szudáni és egy szpáhi osztag kíséretében megérkezett.

Közben a megrongált vonalat helyreállították és így a vezérkar mindent tudott, az erődben lejátszódó eseményekről. A marsall szemlét tartott.

Csak egy tiszt állt lábon a helyőrségben, az ezredorvos kivételével. Gonilaume. De az is, hogy!... Vacogva, reszketve a láztól, zölde ajakkal, egy halálfej roham-sisakban. De azért állt a lábán.

— Létszám . . . ha . . . harminc ember . . . és segédszolgálatban a rabok . . .

Duron a vállára tette a kezét.

— Jó . . . jó . . . Magát a 63-as vallomása alapján át-helyezzük, illetve majd . . . Szóval leváltják . . .

És azután ott állt a Csontbrigád!

Az ősz katona nyelt és lehúnyta a szemét egy másodpercre. De azután odalépett az Őrvezetőhöz Akinék Rangja Lett és feltűzte a becsületrendet.

— Katonák! A Köztársasági Elnök úr elrendelte, hogy rehabilitáljanak benneteket és előterjesztettem a Csontbrigádot a becsületrendre . . .

Megszólt a kürt, lendült a trikolor és a Csontbrigád mozdulatlanul állt.

Fáztak.

Megszókták a 60°-os meleget.

— Hol akartok letelepedni? — kérdezte a marsall. — Az állam segítségekre lesz.

Összenéztek.

— Nekünk itt jó . . . — szólt Volpi Aki A Dorong Volt. — Itt van a mi szenvedésünk.

— Hm . . . jó. Most lépjen ki a 63-as!

— A 63-as, monsieur le marechal.

— Rólad azt mondják, hogy áratatlan vagy.

— Az vagyok monsieur le marechal.

— És a te érdemed, hogy megmenekültünk a leg-mosszabttól.

Fécamp hallgatott.

— Egy óra múlva jelentkezel nálam.

A kapitányhoz ment. Sirone önkívületben feküdt a sebével. Colette és Minkiew voltak mellette.

— Súlyos! — kérdezte Duron.
 Az ezredorvos aprót hördült.
 — A seb nem . . . De gyenge nagyon.
 — Kibírja, hogy elszállítsák?
 — Ha kibirta, hogy ittfelejtsek . . . — felelte rezignáltan, mert a kis orvos nem volt különös megtestesülése a katonás beszédmódnak.
 A marsall mosolygott.
 — Éles nyelve van. Maga hová kívánczik?
 — Szeretnék a másik szobában egy sezlónon aludni.
 — Nem akar elkerülni innen?
 — Miért akarnék?
 — Ez az erőd kissé messze van.
 — Nekem? Honnan? . . . — És búsan felvonta vagy hússzor a két vállát.

Duron nem tűrte a fegyelmezetlenséget, de tudta jól; sivatag marta idegrendszerekkel áll szemben.

Végül Fécamp került sorra.

— Henry Fécamp!

— Oui monsieur le marechal.

— Magát most Oránba kísérik. Én is hiszem, hogy ártatlan. De a törvény — törvény. Most a Szolgálaton a sor. Ha valaha rehabilitálják, akkor a Köztársasági Érdemkeresztet kapja hűségéért, bátorságáért és hősiességéért. Én hiszem, hogy így lesz . . . A kezét . . .

És ő is kezét fogott a rabbal.

Henry Fécamp az oráni fogházban igen szép világos cellát kapott és gondoskodtak, hogy semmiben sem legyen hiánya, mert még a fegyházigondnok nyolc éves fia is megfertőződött valahonnan és tudta: a 63-as rab ártatlan.

3.

Ulogi Oázisban száz meg száz zarándok tolongott a csodatévő Hagir koporsója körül . . .

Egy sebekkel borított dervis és egy szakállas, zöld-turbános Marabu reggel óta verdesték homlokukat a kőpadlóhoz, a kiásott cédrusláda szomszédságában.

Délben körülhordták a koporsót.

Kiáltozó, üvöltő hívők tömege ment utána. Minden öreg mohamedán háza előtt letették, hogy az az aggas-

tyán is érinthesse, aki a templomig már nem birt volna elmenni.

... Most a valk Bochur kávéházánál kifordul a menet. Leállítják a szarkofágot. A vén kávéházas és még három hívő leborulnak, burnuszukat ráborítják és sírva imádkoznak.

Azután tovább viszik a koporsót. A sebhelyes der-vis azonban nyakon ragadja az egyik arabot.

— Aux Armes! Aux Armes! . . .

Mintha jeladást vártak volna, katonák rohanják meg az uccákat.

— Á terrel!

Aki nem kushad a földre, azon csattan a puskatús! A megcsípett arab visszalöki a sebhelyest, egy ugrással a mellékuccában van, kis sikátor . . . Egy mohamedán zárándok áll ott.

— Vigyázz! . . . Lökđ az út elejére azt a követ . . .

De nem folytathatja, mert a zárándok ökle fejbe-csapja, hogy hátraszédül és érzi, amint elkapják a táskát a burnusza alól.

— Mi? . . . — ordítja rémülten. — Te francia vagy!!

— Hát persze! — rikoltotta a másik — maga csúf táska lopó! Most bezzeg majd lebüntetik . . .

Már akkor hátra is kötötték az állruhas Carew karját.

HUSZONKETTEDIK FEJEZET.

1.

Fécamp a köztársasági érdemkeresztben kívül a nyomravezető jutalmát is megkapta, 500.000 frankot.

— Honnan tudta a táska rejtekét? — kérdezte Duron.

— Dugó azt mondta, hogy delet harangoztak, amikor az őrző megállította a gyilkosság után Hagir koporsóját. És én is láttam délben a koporsót.

— Na és?

— Dugó a Raghib Amur téren látta és tizenkettőt csilingeltek az erőd kápolnájában. Én Bochur kávéházában voltam, amikor arra jött a menet Hagir koporsójával, egyazon napon és ugyancsak tizenkettőt csilingeltek.

— Ezt nem értem.

— Pedig világos monsieur marechal: Két menet volt és két koporsót vittek egymástól igen távol. Az egyiket az ó-városrészen keresztül Bochur kávéházát érintve, a másikat a Raghib Amur téren, szánt szándékkal az őrzéssel szemben (mert erre mindég őrzéssel járta).

— És ez a másik?

— Ez nem volt az igazi Hagir-koporsó. Amit én láttam, az volt az eredeti. A vak kávé, Carew cinkosa, amíg ráborult a koporsóra, bele csúsztotta a táskát. Ezt a koporsót a templomban elásták. A Raghib téren, a másik hamvvederrel történtek után tudhatták, hogy a koporsóban nem fogják keresni a zsákmányt.

A marsall megveregette a szépen dekorált szakaszvezető vállát.

— Tehát leszerel? — Jó . . . De egy parancsot még teljesítenie kell; már civilben: A lábadozó Sirone alezredes Rómában várja önt . . . Alors! Aurevoire mon ami!

2.

Sirone ott lakott a Quatró Fontana szomszédságában és ablakai a Quirinálra nyíltak. Megviselt külseje és ősz haja örökre rávésték a Coin de L'enfer emlékét, de sebéből és alkoholizmusából kigyógyult.

Innen balra kilátás nyílt, a térig, ahol Fidiászra gyanakvó régészek, igen nagyra értékelnék egy lovaszobrot és balra, végig a lejtőn a Piazza Barberiniig láthatott, ahol egy gombán tárgylő ifjú, a forrástól csillogó testtel, hanyatt hajoltan a szökőkút táncoló vizét issza.

És éppen most Bahr El Szudán is létezik, bizonyára és Tiguerre, a vörösbajuszú káplár egy lószagú, vizes pókrócot terít az ablakra.

Ez félelmetesen furcsa tudat.

És ráz egy pálcát, melynek végén a bőrt figyel, még mindég, mintha e fityegő rejtélye ma is kísértene.

És ott van vele Minkiew, aki ismét a kékhuszárok uniformisát hordja, de törzsorvosi rangban.

— Ligert írt, — mondja az alezredes, a pálca végét figyelve.

— Mit?

— Kér, hogy pártoljam a kérvényét, mert szeretne újabb nyolc évre maradni és elérte a korhatárt.

Minkiew két szája széle lefelé ráng és tollázkodó hattyú módján csavargatja a nyakát.

— Ez a ló... ló... ez... szeret ott le... henni, — mondja négy részletben, több hördüléssel megszakítva. Ujabban kissé dadog is.

— Igen, — sóhajt Sirone. — Nagyszerűen érzi magát Tiguerrel együtt.

— Mit ih... hír még? — kérdezte két visszahökkléssel és sűrűn hunyorított hozzá.

— A Csontribrigáddal szaporodott a létszám. Küldött egy csoportképet és ő áll középen egy harmonikával. Mert azt írja, hogy kvarcolás helyett harmonikázni tanul. Jelenti, hogy a két csíkos huzat ügyét áttette az ezredruhatárhoz.

Mindezt igen komolyan, kissé recitálva mondja, mint aki verset tanult és néhaújszor megrázza a pálca végén ugráló bőrt. Azután félig hűnyt balszeme előtt feltartja vállmagasságig.

— Gouillaume felől érdeklődtem. Egy nizzai idegsza... szanatórium végleges lakója — mondta Minkiew. — Itt van az értesítés — és előhúzta felső zsebéből a C. J. T. utazási iroda „*Róma Éjszaka*” című térképét.

Közben kihullott a szemüvege és összetört.

— Ez nem az, — mondta Sirone, de amikor Minkiew egy újabb zsebéhez nyúlt már megbánta és ijedten kérte, hogy csak mondja el a saját szavaival.

— De itt kell lenni valahol, — szólt és erőscukorkái szétgurultak az íróasztalon, amitől csuklás fogta el, annyira, hogy felszaporodott kitüntetései vészesen csörogtek, mintha türelmetlen porkoláb rázná valahol a kulcsesomóját. — Na, megvan!

És előhúzott egy hosszú bőrpórát. Két napja elhatározta, hogy vesz egy foxit, de miután beszerezte mindazt, ami a fajeb tartáshoz elengedhetetlen, mégis inkább kutya nélkül maradt, gazdátlan embernek. A fő oka erre az volt, hogy Sirone betársult a bélyeggyűjteményéhez és elhagyatottságához, tehát a törzsorvos, nem érezte szükségét a kényszeregyezségnek, amellyel

a társasélet és a társadalom közötti tétovázás dilemájában, az állatbarátság közös nevezőjén, konvertálnak, egyes lelki növényevők.

Az alezredes régi pénzeket is szívesen gyűjtött volna, de erről az ezredorvos hallani sem akart.

— Mé... Még az új pénz gyü... hűűjtéséhez sem értetünk soha.

Ekkor jött Fécamp és szabályszerűen lejelentkezett.

— Henry Fécamp, obsitos szakaszvezető, mon colonel!

Ragyogó, kerek, intelligens, csinos férfiarc, két világitó, nagy, barna szemmel! Azért szerény, de örök megemlékezésül, néhány ősz szál ütőget a halántéka táján: mélységes és titokzatos emberi kínok, koránfehéredő primőr termése . . .

Az alezredes rázta a pálcát és furcsa grimasszal nézte.

— Hát maga az . . . Mit szólsz Minkiew?

— Ke... kehedves... — És előreütött háromszor a fejével.

És csuklott. Az alezredes aggódva szólt:

— Érdekes ez az idegességeddel . . .

— U... hu... úgy-e?! Azért javult ennyire az állapotom, mert egy pszihoterapiás . . . orvoshoz járok . . . öö . . . aki . . . Héé! Ujfajta analizissel . . . Gyógyít.

És három elnyomott csuklástól felrezdült a gyomrája, azután egy hosszú, csodálkozót hörgött, végül pedig kinyújtotta mereven a nyelvét, majd újra bekapta és nagyot koccant a protézise.

— Egészség? — kérdezte Fécampot Sirone.

— Mint a vas, mon colonel!

— Leülni! Rágyujtani!

— Oui mon colonel.

És nevettek a kommandón, miközben Sirone tüzet adott a fiúnak. Minkiew még azután is sokáig nevetett, mivel nem tudta abbahagyni. Ez nem volt vele a pszihoterápia előtt.

— Hát te egy egészen prima kölyök vagy és örülsz, hogy sok pénzt kapsz, mert az ilyen megérdemli.

— A jutalmat én nem érdemeltem alezredes úr . . . Hanem egy Jakab nevű. Aki kecske. Mert a rejtekhelyre úgy jöttem rá, hogy Jakab leleplezte. A Pokol Tetőn Dugó elbeszéléséből, a kecske nyírását illetően, megtudtam, hogy Carew a tettes! A többi már könnyű volt!

— De miért vállaltad te, mi?! — kérdezte mintha csak az erődben lenne, fenyegetően és az asztalt csapkodva folytonosan. Fécamp arca elborult.

— Mert sorsot húztunk, hogy egyikünk vállalja a tettet és a másik, mint feljelentő megszabadul. *Fej vagy írás!*

— Micsoda örület!!

— Vesztettem és ön a tanu, mon colonel, hogy fizetem is.

A kapitány az orvosra nézett, onnan a bot végére, majd a fiúra, nagyramyitott szemmel.

— Te egy veszett gentlemann vagy. Szervusz!

És kezet nyújtott.

— És . . . — mondta sóhajtva Fécamp — itt az öt sous, amit Carew erre a célra szerzett.

Amikor a kapitány az átnyújtott éremre pillantott, ijedt kiáltással eldobta a pálcát.

— Egek! . . . Minkiew nézd meg!!

— Mondtam, hogy régi pénzzel nem foglalkozom, — felelte vállát vonogatva és ez ellen az íróasztalon szétgurult drazék közül a szájába tett egyet, de vesztetül köpdösött, mert egy tintás sörétszembe harapott, mivel a toll rögzítő üvegesésébe nyúlt.

— És mindezt sajnálod? Vagy . . . élmény volt??

Fécamp nem felelt. Szomorú várakozással nézett a kapitányra. Ez hidegen pillantott vissza.

Nézték egymást. És így szemtől-szembe szóltak is szóltanul, de kegyetlen nyíltsággal, ahogy ott hallgattak.

— Uzsonna! — vezényelt hirtelen Sirone. — A Via Venetóra megyünk! . . . En avant!

. . . Ahol a dús Borghese Park kezdetén legmagasabb pontjához kanyarog a pálmákkal szegett, előkelő út, megállt a taxi és kiszálltak egy kávéháznál.

— Prontó? — kérdezte a sofőr, a taxi órája felé nyuló kézzel, tudni akarva, hogy befejezték-e az utat?

— Várjon. Mindjárt megmondom. — Körülnézett a terrazon, azután Fécamphoz fordult.

— Szakaszzvezető!

— Oui mon colonel!

— Á . . . droit!

Jobbra fordult.

— Parancsa: a bejárat melletti második asztal elfoglalása és megszállása . . . Gardez vous! . . . En avant! . . . March!!

Fécamp indult és ekkor meglátta, hogy nedvesen fénylő szemmel Colette áll a bejárat melletti második asztalnál, mosolyogva és sırva és jobb kezét kinyújtva és mindenki őket nézte, de ezek nem törődtek senkivel...

— Most Prontó, — mondta Sirone a sofőrnek búsan és kifizette.

3.

Alig pár szót beszéltek, Colette és Fécamp. Karonfogva bolyongtak, le a Pincio pereméig, ahonnan a Piazza Dell Popolo szabályos körét csodálták, mintha nem volna semmisen egyszerűbb ennél.

És később Minkiew és az alezredes is feltűntek. Elkerülték volna őket, de Colette nem hagyta. Egyenesen hozzájuk sietett. Az alezredes, árkádiai gúnymosolyával átkarolta Minkiew vállát.

— Colette, magának meg kell értenie, hogy kettesben akarunk maradni Minkiew-vel, két egymásratalált filatelista első boldog óráiban.

— Csak még ... összeállítju ... hukk! — és úgy felkapdosta a fejét, hogy egy málnaszörpöt áruló gyerek rémülten elugrott a szomszédságából. — Összeállítjuk.. a gyűjtemény leltárát.

Colette aggódva kérdezte:

— Mi van a neurózisával Minkiew doktor?

— Mit szól? — felelte ragyogva. — Egy pszihoterápi ... pihás kezeléstől ennyire csökkent ... Híiii!

Felhördült és orra körül vadul vonogatta a bőrt. Közben hunyorított is.

A nap ferde, piros fénye dús, sáfrányszínű koronákon siklott egyre mélyebbre.

— Mi hír az erődbeliokról? — kérdezte Fécamp.

— Gouillaumeról hírt kaptam ... — lihegte az orvos.

— Te ... he ... tessék!

És átadott egy szájkosarat.

Amikor kijelentette, hogy ez nem az és a belső zsebe felé nyúlt, Sirone nyomban erélyesen közbelépett.

— Megyünk. — És a félig kihúzott cipőfűzőt visszakeresztakolta Minkiew zsebébe, de egy töltőtoll így is kiesett. — Átnézzük a leltárát. Már készen van ... Prontó!

... Colette és Fécamp, továbbra is karonfogva egy-

mást a kőkorlátra könyököltek. Rézszínű borongásban lángolt a Piazza Dell Popoló.

— Nagyon szeretlek... — mondta a leány.

És zengve, zúgva, egymásba olvadtan megszólaltak Róma harangjai. Riadt galambok rebbentek fel a Pantheon kupolájáról, esetlen szárnyalással ebben a menydörgésszerű, hatalmas, félelmetes és nagyszerű harangozásban, két ember boldogsága felett.

* * *

Párisban Fécamp azt mondta a feleségének.

— Délelőtt engedd, hogy egyedül legyek. Mennem kell valahová.

... Elment Madame Alfrédhoz. Illetve valakijéhez, ha van hozzátartozója, vagy barátja szegénynek.

Mi van Bátor Naftalinnal?

Ősz, töpörödött asszony állt előtte. A szalon egykori tulajdonosának az anyja.

— A fiával Madame, mi van? ... Én Afrikából jövök ... beszéltem vele.

Az ősz asszony ijedten nézett rá.

— Uram! Az én fiam, szegény, sohasem volt Afrikában. Egy éve, hogy meghalt. Leugrott az emeletről.

Mi??

Szinte úgy érezte, hogy mellbecsapták.

— Bocsánat ... de azt hittem, hogy a Villiers leány kelengyéje ... miatt ... elutazott ... és ...

— Abba ment tönkre. És azért zavarodott meg ...

Az asszony sírva fakadt.

— Itt egy képe ... Tessék.

Leakasztott egy fényképet, megtörölgette. Fécamp halott sápadt lett.

Ő az!

A haj! A szakáll! A fejtartás! ... Ez Madame Alfréd!

— Ké ... kérem ... biztos ön ... — elharapta a kérdést. Mégsem kérdezheti egy anyától, hogy biztos-e a fia halálában.

— Én minden vasárnap virágot viszek a sírjára ... uram ...

És sírt. És Fécamp riadtan szédelgett le az emeletről ... Egy konyakot ...!

Úgy érezte rosszul lesz! Mi ez??!

Colettnnek nem szólt. De az asszony látta, hogy Fécampot bántja valami.

És szépen kivallatta. Azután nevetett.

— Oh Hát te nem tudtad?

— Mit?

— Hiszen Carew elfogatásában is segített.

— Kicsoda?

— Villiers öccse, a híres színész! Villiers szeretette a bolondos szabót és eljátszotta ezt a szegényt, mint egy szerepet. Résztint, hogy szabadabban mozoghasson, résztint, hogy a lelkiismeretetre hasson, mert eleinte azt hitte, hogy te vagy a gyilkos . . .

... Két nap múlva egy mosolygós, széles vállú, kifogástalanul öltözött úrral hármásban vacsoráztak.

Fécamp nem akarta hinni, hogy az illető azonos Madam Alfréddal.

— Madam Alfréd alakja sok szenvedést takarított meg, — mondta Villiers mosolyogva. — Hálás szerep volt. Emlékszik, amikor egyszer szegény fivéremről beszélt és nem bírtam túrtóztatni magamat, megrohantam önt? . . .

— Igen . . . igen . . .

— És pompásan knockautolt.

— És később maga is hitt az ártatlanságomban?

Villiers felrántott szemöldökkel, lelkesen süvöltötte:

— Hát persze!

Ekkor Fécamp felismerte.

— Uram! Ön nagy művész . . .

*

Derekasan megszorította egykori rabtársa kezét.

... Nincs tovább!

Még egyszer Villiers és Fécamp elszánták magukat a hosszú útra és egy tipikus estén, amikor a villanyossággal telt levegő baljós grafikonokat rajzolt perceként az égre, megjelentek az erőd kapujában, ketten: Madame Alfréd, zárándokszerűen, de esernyővel és egy szakaszvezető, aki Becsületrendet és Köztársasági Érdemkeresztet is viselt.

A Csontbrigádból is volt néhány őrségen. A Kétfogú Akinek Kalapja Van és A Vörös Akinek Táska Van Volt.

A Pokol Tető platóján füstölgött a holdfény. Szállongó, finom portól volt ez így.

Egészen az őrig mennek. A Kétfogú szuronyt szegez:

— Halte! Qui va la!

Fécamp felelt:

— Az Ököl Akinek Kisfia Lett.

Erre beengedték.

A történetben most mindenkiről elmúlt a szenvedés, azonban a Térben vándorló fény, ha átsiet valahol, azért nem szűnik meg. Emlékeznek rá, félnek tőle és tudják, hogy mindig áthalad, de örökké visszatér.

A titok itt van előttünk és a forró évszak villanyos feszültsége percenként rajzolja fenyegető grafikonjait, a Szudán fölötti sötétre.

És senki sem érti.

De, aki látja, hogy az ég, mintha maga is imádkozna, ájtatosan leborul a sivatag szegélyén, az hisz és remél és alázattal várja az ítéletét.

— VÉGE —

Nagysikerű regényeink

Gulbranssen:

AZ ÉNEKLŐ ERDŐ

Gulbranssen ma már kétségtelenül a legnagyobb skandináv írók egyike. Ez a csodálatosan szép északi regény majdnem minden kultúrnyelven megjelent.

Díszkötésben P 3.60

Fannie Hurst:

MELLÉKUTCA

Ez a regény világhírűvé tette Fannie Hurst nevét: belőle készült az utóbbi évek legnagyobb, felejthetetlen filmje, a „Mellékutca”.

Díszkötésben P 3.60

Du Maurier:

FEKETE ÉJSZAKAK

Semmi sem ajánlhatja jobban a „Fekete éjszakák”-at, mint az, hogy Angliában és Amerikában közel egymillió példányban fogyott el és Charles Laughton-nal a főszerepben megfilmesítették.

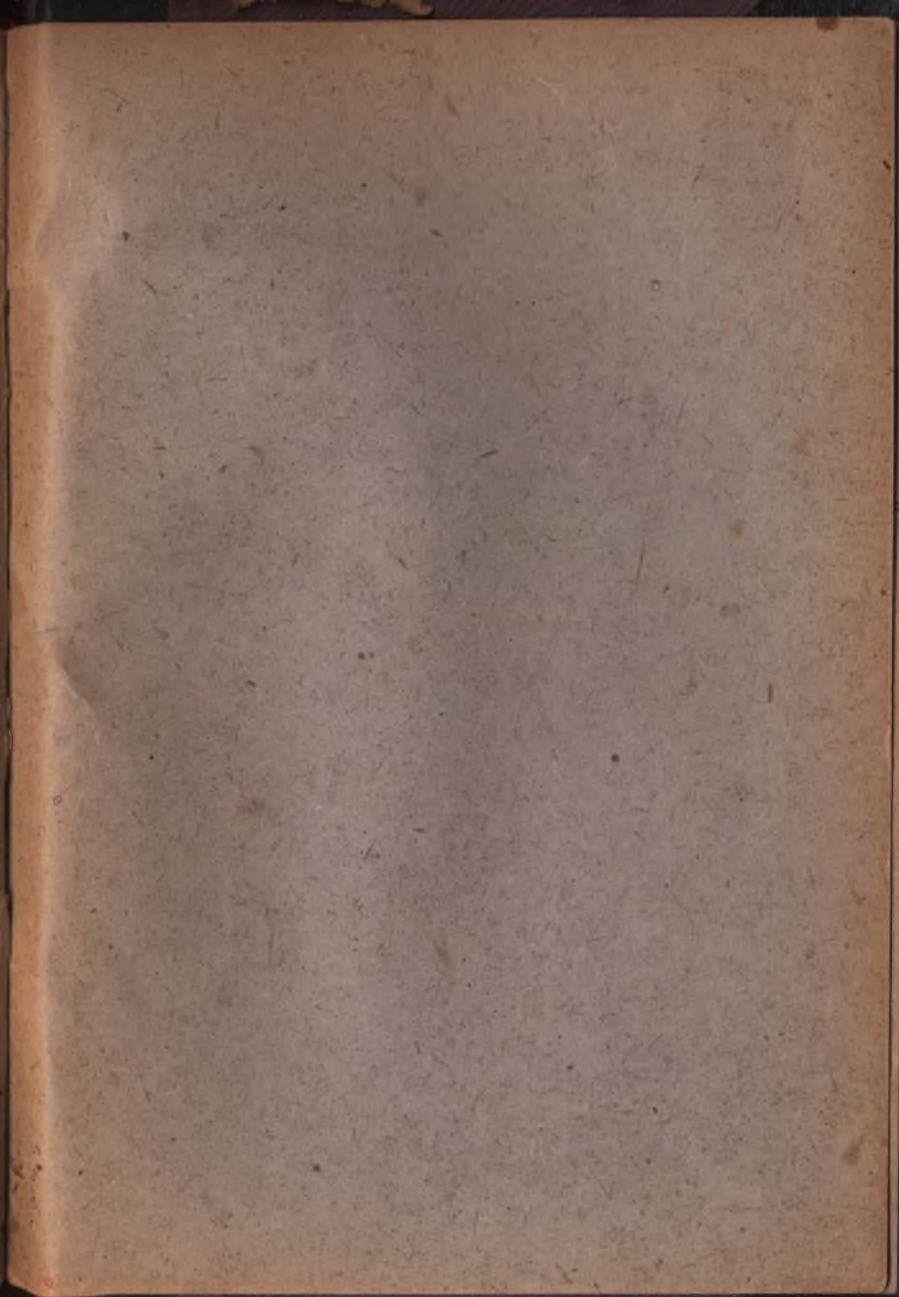
Díszkötésben P 5.80

Hans Fallada:

KIS EMBER — NAGY EMBER

A rendkívül népszerű író új könyve ismét a kisemberről szól, a jólelkű, kissé határozatlan és a sors által ide-oda dobált fiatal hivatalnokról, akinek figuráját régebbi könyveiből ismerjük és szeretjük.

Díszkötésben P 5.80

190

R 983

1

